YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KENTSEL AÇIK MEKÂNLARIN KALİTE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR YAKLAŞIM: İstanbul Meydanlarının incelenmesi

Yüksek Mimar Mehmet İNCEOĞLU

FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında Hazırlanan

DOKTORA TEZİ

Tez Savunma Tarihi : 28.12.2007
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayfer AYTUĞ (YTÜ)
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. İlhan ALTAN (YTÜ)
: Prof. Dr. Semra AYDINLI (İTÜ)
: Prof. Dr. Yurdanur D. YÜKSEL (İTÜ)
: Doç. Dr. Çiğdem POLATOĞLU (YTÜ)

İSTANBUL, 2007

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ vi

ŞEKİL LİSTESİ vii

ÇİZELGE LİSTESİ xiii

ÖNSÖZ xvi

ÖZET xvii

ABSTRACT xviii

1. GİRİŞ 1

1.1 Sorunun Belirlenmesi ve Hipotez 1
1.2 Çalışmanın Amacı ve Önemi 4
1.3 Çalışmanın Kapsamı 5
1.4 Çalışmanın Yöntemi 6

2. MEKÂN VE ALGILANMASI 7

2.1 Mekânın Tanımı 7
2.2 Mimari Mekân 10
2.3 Mekânsal Algı ve Kavrayış 13
2.3.1 Algı 13
2.3.2 Algı Türleri 14
2.3.2.1 Duyusal Algı 15
2.3.2.2 Bilişsel Algı 21
2.3.3 Algısal Yargılar 23
2.3.3.1 Gestalt Kanunları 23
2.3.3.2 Dikkat 26
2.3.3.3 Uyarılma 26
2.4 Mekânda Algı 27
2.4.1 Kapalı Ve Kapalı Olmayan Mekân 28
2.4.2 Pozitif, Negatif ve Pozitif-Negatif Mekân 29
2.4.3 Statik Ve Dinamik Mekân 31
2.5 Bölüm Sonucu 31

3. KENTSEL MEKÂN 33

3.1 Kentsel Mekân Kavramı ve Tanımı 33
3.2 Kentsel Mekânı Pozitif ve Negatif Mekân Olarak Yorumlayan Çalışmalar 40
3.3 Kentsel Mekânı "Pitoresk" Bakımdan İnceleyen Çalışmalar 44
3.4 Kentsel Mekânı Tipo-Morfolojik Olarak İnceleyen Çalışmalar 46
3.5 Kentsel Mekânı Yer Olarak İnceleyen Çalışmalar 56
3.6 Kentsel Mekân Olarak Meydanlar 59

3.6.1 Kentsel Mekân Olarak Meydanların İşlevi 61
3.6.2 Kentsel Mekân Olarak Meydanların Şekli 63
3.6.2.1 Kentsel Mekân Olarak Meydanlarda Kuşatılmışlık 66
3.6.2.2 Kentsel Mekân Olarak Meydanlarda Baskınlık 71
3.6.2.3 Kentsel Mekân Olarak Meydanlarda Bağlantılılık 74
3.6.2.4 Kentsel Mekân Olarak Meydanların Bir Dış Unsur Referans Noktası Alınarak İrdelenmesi 78
3.6.3 Kentsel Mekân Olarak Caddeler, Sokaklar 78
3.6.3.1 Kentsel Mekân Olarak Caddeler, Sokaklar İşlevi 81
3.6.3.2 Kentsel Mekân Olarak Caddeler, Sokakların Şekli 82
3.6.3.3 Kentsel Mekân Olarak Caddelerin, Sokakların Uzunluğu, Derinliği 84
3.6.3.4 Kentsel Mekân Olarak Caddelerde, Sokaklarda Oran 85
3.7 Bölüm Sonucu 87

4. KALİTE KAVRAMI VE KENTSEL MEKÂNDA KALİTE PARAMETRELERİ 89

4.1 Kalite Kavramı 89
4.2 Mimarlıkta Kalite Kavramı ve Mekânsal Kalite Teorileri 93
4.2.1 Mekânsal Kalite Teorileri 95
4.3 Mekân Kalitesi ve Parametreleri 101
4.3.1 Mekân Kalitesi Parametreleri 104
4.4 Kentsel Mekânda Kalite ve Parametreleri 117
4.4.1 Kentsel Mekânlarda Meydanlarda ve Sokaklarda Kalite 150
4.4.2 Kentsel Mekânlarda Sokaklarda ve Caddelerde Kalite 161
4.5 Bölüm Sonucu 163

5. MEKÂNSAL KALİTE BAĞLAMINDA KENTSEL MEKÂNLARIN İRDELENMESİ ve DEĞERLENDİRİLEBİLMESİ İÇİN ÖNERİLEN MEKÂNSAL KALİTE PARAMETRELERİ ve MODEL 165

5.1 İncelenen Mekânsal Kalite ve Kentsel Mekân Kalite Parametreleri 165
5.2 Önerilen Mekânsal Kalite Prensipleri 167
5.2.1 Önerilen Mekânsal Kalite Prensipleri ve Parametreleri 167
5.2.1.1 Önerilen Mekânsal Kalite Parametreleri 170

İşlevsel Kalite Kullanım ve Eylemler (Functıon Quality Uses & Activities) 170

Estetik Kalite (Aesthetic Quality) 174

Yapım Kalitesi (Build Quality) 175

Bakım ve Hizmet Kalitesi (Maintanence And Quality Of Services) 176

5.3 Kentsel Mekânların Mekânsal Kalite Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi İçin Öneri Model 177
5.4 Bölüm Sonucu 179

6. MEKÂN KALİTESİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK STRATEJİLER YÖNTEMLER ve TEKNİKLER 180

6.1 Mekân Kalitesi İle İlişkili Olabilecek Ölçüm Yöntemleri ... 181
6.1.1 Kullanım Kalitesi Ölçüm Göstergeleri ... 181
6.1.2 Değer Biçme Yöntemi ... 182
6.1.3 Ağırlıklandırma (Çoklu Kriter Yöntemi) ... 182
6.1.4 Bütünleşmiş Yöntem ... 184
6.2 Kullanım Sonrası Değerlendirme ... 185
6.3 Kentsel Mekân Kalitesi Ölçüm Tekniklerinden Örnekler ... 187
6.3.1 Anket Tekniği ... 187
6.4 Bölüm sonucu ... 194

7. ALAN ÇALIŞMASI ... 195

7.1 Çalışma Alanının Konusu Olan Meydanların Seçilme Nedenleri ve Ölçütleri ... 195
7.1.1 Geleneksel Türk Kentinde Meydanlar ... 195
7.2 Çalışma Alanlarının Seçilme Nedenleri ve Ölçütleri ... 199
7.3 Çalışma Alanlarının İrdelenmesi ... 200
7.3.1 Çalışma Alanı:1 Beşiktaş Meydanı ... 200
7.3.2 Çalışma Alanı:2 Ortaköy Meydanı ... 202
7.3.3 Çalışma Alanı:3 Çengelköy Meydanı ... 204
7.3.4 Çalışma Alanı:4 Taksim Meydanı ... 206
7.3.5 Çalışma Alanı:5 Kadıköy İskele Meydanı ... 209
7.3.6 Çalışma Alanı:6 Beyazıt Meydanı ... 212
7.4 Meydanların Daimi ve Geçici Kullanıcıları ... 215
7.5 Anket Tasarımına Yaklaşım ve Soru Kâğıdının Hazırlanması ... 215
7.5.1 Soru Kâğıdı ... 216
7.6 Bulgular ve Tartışma ... 216
7.6.1 Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesi ... 217
7.6.2 Regresyon Analizi ... 223
7.6.2.1 İşlevsel Kaliteye Bağlı Regresyon ... 223
7.6.2.2 Estetik Kaliteye Bağlı Regresyon ... 224
7.6.2.3 Yapım Kalitesine Bağlı Regresyon ... 225
7.6.2.4 Bakım onarım hizmet kalitesine bağlı regresyon ... 225
7.6.2.5 Güvenliğe Bağlı Regresyon ... 226
7.6.2.6 Hava Temizliğine Bağlı Regresyon ... 226
7.6.2.7 Gürültüye Bağlı Regresyon ... 227
7.6.3 Korelasyon ... 228
7.6.4 Radar Tablolaları ... 229
7.6.5 39 ve 57 Soruların T Test Analiziyle Değerlendirilmesi ... 237
7.6.6 Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları ... 238
7.6.7 Radar grafiklerinin yorumlanması ... 246
7.6.8 Meydanlardaki cinsiyet, yaş, eğitim, kullanıcı türü, meydan türlerine göre faktör analizlerinin yorumlanması ... 254

8. SONUÇLARIN TARTIŞILMASI ve ÖNERİLER ... 259

KAYNAKLAR ... 268

İNTERNET KAYNAKLARI ... 280

EKLER ... 283

Ek 1 Anket Soru Kağıdı 284
Ek 2 Regresyon Analizleri Çizelgeleri 290
Ek 3 Korelasyon Çizelgeleri 295
Ek 4 Radar grafiklerinin ortalama çizelgeleri 358
Ek 5 PPS Alan Çalışması Soru Kağıdı örneği 362
ÖZGEÇMİŞ 363

KISALTMA LİSTESİ

ATCM	Association of Town Centre Management
CABE	Commission for Architecture and the Built Environment
DETR	Deparment for Environment, Transport and the Regions
ODPM	Office of the Deputy Prime Minister
PPS	Project for Public Space

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Organizasyon Eylemi 8
Şekil 2.2 Varoluşsal Mekân kaynak: Schulz, C.N. (1971) 8
Şekil 2.3 Mimari mekân, tanımlanması kaynak: Yücel, A. (1981) 9
Şekil 2.4 Mimari mekân, kentsel mekân ve doğal mekân ayrımı 12
Şekil 2.5 Sağımızda Kalan Bir Yüzeye Yaklaştığımızdaki Durumun Diyagramıdır. Kaynak : Stephen B. D., (1996) 16
Şekil 2.6 DuPont, vd., (1994) Tarafından Tespit Edilen Hareketin Algısında Rol Mekan Beyin Bölgelerinin Diyagram İle Gösterilmiş Şekli kaynak: Stephen, B. D., (1996) 20
Şekil 2.7 Down ve Stea'nın Önerdiği Çevresel Biliş ve Algılamanın Esasları kaynak: Altman, L., L., vd., (1986, 45) 21
Şekil 2.8 Mekanların Doğası İle İlgili Görsel Benzetme Kaynak: Canter, D., (1977) 22
Şekil 2.9 Gestalt Kuralları 25
Şekil 2.10 Kapalı ve Kapalı Olmayan Mekân kaynak: Meiss (1990) 28
Şekil 2.11 Negatif ve Pozitif anlatım olarak Giambattista Nolli'nin Roma haritası Kaynak: Ashiara, Y., (1983, 58) 29
Şekil 2.12 Kapalı ve Kapalı Olmayan Mekân Perspektifi Kaynak: Ashiara, (1983, 63) 29
Şekil 2.13 Kapalı Ve Kapalı Olmayan Mekân 30
Şekil 2.14. Negatif-pozitif mekân kaynak: Ashiara, Y., (1983, 55) 30
Şekil 3.1 Pozitif ve Negatif Mekan Kaynak: Alexander, C., (1977, 518) 41
Şekil 3.2 Mekana Ait Kapsama ve Kuşatmanın İlkeleri Kaynak: Carmona, vd., (2003, 140) 42
Şekil 3.3 Gordon Cullen'ın Seri Görüş adını verdiği çalışma, Kaynak: Cullen, G., (1961, 17)44
Şekil 3.4 Bosellman'ın "1. Roma, 2. Londra, 3. Kopenhag, 4. Kyoto " Dört farklı Kentte Yürüyüş Yaptığı Kentsel Mekanlar kaynak: Carmona, vd., (2003, 137) 45
Şekil 3.5 Biçimlerine Göre Meydan Tipolojileri Kaynak: Krier, R., (1979) 47
Şekil 3.6 Sokakların Meydanlara Bağlanma Şekilleri (Soldaki Şekil), Meydanların Oluşma Biçimleri (Sağdaki Şekil), Kaynak: Krier, R., (1979) 48
Şekil.3.7 Leon Krier'in Kentsel Mekan Tipolojisi Kaynak: Krier, L., (1990) 49
Şekil 3.8 Kevin Lynch'in Beş Anahtar Fiziksel Öğesi, Kaynak: Lynch, K., (1960) 51
Şekil.3.9 Kamusal ve Yarı Kamusal Mekan ayrımı 53
Şekil 3.10 Yarı Özel Mekan ve Özel Mekan 53
Şekil 3.11. Punter (1991) ve Montgomery (1998) Kentsel Tasarı Düşüncesiyle Bir Yerin

Taşıması Gereken Özellikleri, Kaynak: Montgomery (1998) 58
Şekil 3.12. Campo meydanı, Pubblico Sarayının karşıdan görümümü kaynak: Lien, B., (2005)60
Şekil 3.13 Ortaköy meydanından boğaza bakış (solda), meydanda yapılan etkinlik (sağda) .. 62
Şekil 3.14 Ortaköy meydanında insanlar ve eylemleri (solda), meydanda yapılan etkinlik (sağda) 62
Şekil 3.15. Zucker'in (1959) Meydanlar İle İlgili Yaptığı Çalışmalarda Belirttiği Şekillerine Göre Meydan Türlerinden Örnekler kaynak: Carmona vd., (2003, 144) 64
Şekil 3.16. Resmi – Resmi Olmayan Mekân kaynak: EPOA, (1997, 24)..... 66
Şekil 3.17 Bir Binanın Tam Olarak Görülmesi İçin Gerekli Mesafe ve Gerekli Açılar 68
Şekil 3.18. Kentsel Mekânda Duvarların Tasarımında Kuşatılmışlık Etkisini Arttırmak İçin Kullanabilecek Tercihler kaynak: Krier, R., (1979, 1988, 24)..... 69
Şekil 3.19. Bir açık mekanın yüksekliğinin genişliğine oranı (üsttteki), İtalyan Kentlerine ait sokakların dönemsel olarak yüksekliğinin genişliğine oranları kaynak: Ashiara, Y., (1983, 55)..... 71
Şekil 3.20 (Solda) çizim Campidoglio meydanının, Michelangelo'nun çalışmaya başladığındaki durumudur. (Sağda) günümüzdeki durumudur. kaynak: Bacon, (1974)..... 73
Şekil 3.21 Üstteki ve ortadaki resim Campidoglio meydanının bir görünümü, Alttaki resim Cordonata'nın görünümü ve meydanın kesit olarak görünümü Kaynak: Lien, B., (2005)..... 74
Şekil 3.22 Kapı (gate) örnekleri kaynak: Lien, B., (2005)..... 85
Şekil 4.1 Vitrivius'un Bir Yapıda Olması Gerekli Özellikler Modeli 95
Şekil 4.2 İnsanların Mekansal Davranışlara Göre Kendi Aralarında Belirlediği Mesafeler kaynak: Hollahan, J., C., (1982, 275) 96
Şekil 4.2 DQI kalite ana prensipleri kaynak: DQI 107
Şekil 4.3 Brunswik'in Lens Modeli ve çevresel estetik için önerdiği çalışma taslağıdır. (**P**) Olasılıklar çok çeşitli ve farklı şekillerde sosyo-fiziksel sahneler ortaya koyabilirler. Fiziksel Niteliklerin; kentsel etki, iyi olma ve mekânsal davranışı doğrudan etkilediği belirtilmiştir. kaynak: Altman, I. & Zube, E. H. (1989, 37)122
Şekil 4.4 Çevresel etkinin boyutları kaynak: Nasar, J., (1988, 257-258)..... 123
Şekil 4.5 Başarılı kentsel mekânlarda bulunması gereken fiziksel nitelikler. Kaynak: PPS, [13]128
Şekil 4.6 Başarılı kentsel mekânlarda bulunması gereken fiziksel nitelikler kaynak: PPS, (2000)..... 129
Şekil 4.7 Fiziksel Çevrenin Kalitesiyle Aktivitelerin İlişkisi kaynak: Gehl, J., (1987) 131

Şekil 4.8 Kentsel mekanda olması gerekli kaliteler kaynak: Gehl, J., (2002) 132
Şekil 4.9 Çalışma için program taslağı kaynak: Technical Paper No. 64 Urban Amenity,2000135
Şekil 4.10 Yer kalitesi ve yaşam kalitesi bağı ilişkisi kaynak: Llewelyn Davies Yeang, (2006)142
Şekil 4.11 Kentsel Kalitenin Boyutları (Llewelyn Davies Yeang, 2006; Clark 2003; Florida 2002, kaynaklarından yarmekanılarak hazırlanmıştır) kaynak: Baum, S., vd., (2007, 24)..... 143
Şekil 4.12 Çeşitli açılardan çekilmiş Market Place, Alnwick fotoğrafları ve planı kaynak: Townshend, vd., (2007)..... 146
Şekil 4.13 Çeşitli açılardan çekilmiş Millennium Meydanı, fotoğrafları ve planı kaynak: Townshend, vd., (2007)..... 147
Şekil 4.14 Redcar Esplanade'in (Deniz Kenarı) Fotoğrafları ve Planı kaynak: Townshend, vd., (2007)..... 148
Şekil 4.15 Stockton'daki Ana Sokağın Fotoğrafları ve Planı kaynak: Townshend, vd., (2007)149
Şekil 4.16 Kopenhag, Danimarka da popüler bir meydan 151
Şekil 4.17 Ghirardelli Meydanı, San Francisco 152
Şekil 4.18 Rockefeller Merkezi, New York City'de banklar oturmak için konforlu bir yer sağlamaktadır. 152
Şekil 4.19 Kopenhag (Copenhagen) meydanında tenis 153
Şekil 4.20 New York'un Union Meydanında tatil pazarı..... 153
Şekil 4.21 Madrid, İspanya'da Santa Ana Meydanında tatil pazarı..... 154
Şekil 4.22 İtalya Verona'daki meydanın iç ve dış sınırları 154
Şekil 4.23 İtalya, Bologna da Maggiore meydanı gibi çevredeki mahalleye ulaşan büyük meydan..... 155
Şekil 4.24 Dublin St Stephen'in Green'deki dikkatli bakımı iyi yönetimin önemli bir parçasıdır. 155
Şekil 4.25 İtalya, Portland'in Pioneer Courthouse daki Festa Italıan gibi sermaye durumlarına yardımcı olan sponsorluklar. 156
Şekil 5.1 Kentsel Mekan Strüktürünün Oluşumu, Kaynak: Bakır, İ., Bala, H., A., (1999, 174-192)..... 177
Şekil 5.2 Öneri Model 178
Şekil 6.1 Yapı Performans Değerlendirmesi İçin Bir Bütünleyici Taslak (Preiser ve Schramm, 1998) Kaynak: Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R.,(2005, 164)..... 184
Şekil 6.2 Kentsel Mekan Kalitesinin Kullanıcılar Tarafından Belirlenmiş Değerleri, Kaynak:

ODPM, (2004, 24) 188
Şekil 6.3 Kentsel Mekânda Kalite Denetleme Aracı Sorukağıdı Kaynak: ODPM, (2004, 129)190
Şekil 6.4 Kentsel Mekânda Kalite İçin "Place Game" Sorukağıdı Kaynak: PPS 191
Şekil 6.5 Sanoff'un okul binalarını ve açık alanlarını kalite açısından değerlendirdiği soru kağıdı. Kaynak:Sanoff (2001) 193
Şekil 6.6 DQI bina ve bina dışı alanlarının tasarım kalitesi açısından değerlendirilmesine yönelik soru sayfası. Kaynak: DQI, (2005) 194
Şekil 7.1 Çalışma Alanı Meydanların İstanbul Haritasındaki Konumu 195
Şekil 7.2 Küçüksu Meydanı ve Çeşmesi Thomas Allon'nun Deseninden W., Floyd Tarafından Basılmış Gravür, Paris, (1839). Kaynak: İstanbul İtalyan Kültür Merkezi, (1995, 56) 196
Şekil 7.3 Emirgan Meydanı ve Çeşmesi W., H., Bartlett'in Deseninden J., Cousen Tarafından Basılmış Gravür, Londra, (1839). Kaynak: İstanbul İtalyan Kültür Merkezi, (1995, 57) 197
Şekil 7.3 Tophane Meydanı ve Çeşmesi Melling'in Desenine Göre Basılmış Gravür, Paris, (1819). Kaynak: İstanbul İtalyan Kültür Merkezi, (1995, 53) 198
Şekil 7.4 20. Yüzyıl Başında Beşiktaş Meydanı ve Çevresi, Kaynak: Pervitich Haritaları (1995, 53) 200
Şekil 7.5 19. Yüzyıl sonu 20. Yüzyıl Başında Beşiktaş Meydanı ve İskele Binası, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007) 200
Şekil 7.6 (Soldaki) 1957, Beşiktaş Meydanı ve Açılan Barboros Bulvarı (Sağdaki) 20. Yüzyıl Başında ve İskele Binası, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007) 201
Şekil 7.7 Beşiktaş Meydanı Genel Görünümü ve Barboros Anıtı Kaynak: Yazar 201
Şekil 7.8 a)Beşiktaş Meydanı vaziyet planı Kaynak: İstanbul Belediyesi; b) Hava fotoğrafı Kaynak:Google Earth 202
Şekil 7.9 (Soldaki) Ortaköy Meydanı Genel Görünümü, Ortaköy Camisi ve Damat İbrahim Paşa Çeşmesi Kaynak: Yazar 203
Şekil 7.10 20 Yüzyıl Başında Ortaköy Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Pervitich 203
Şekil 7.11 a) Ortaköy Meydanı vaziyet planı b) 3Boyutlu modeli Kaynak:Yazar 204
Şekil 7.12 Çengelköy Meydanı ve Çeşmelerini Gösteren Fotoğraflar, Kaynak: Yazar 205
Şekil 7.13 a) Çengelköy Meydanı vaziyet planı b) 3Boyutlu modeli Kaynak:Yazar 206
Şekil 7.14 1940 Yıllarında Taksim Meydanı ve Çevresini Gösteren Fotoğraflar, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007) 207

Şekil 7.15 1930 Yıllarında Taksim Meydanı ve Çevresini Gösteren Fotoğraflar, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007) 207
Şekil 7.16 1930 Yıllarında Taksim Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Pervitich 208
Şekil 7.17 1930 Yıllarında Taksim Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Pervitich 208
Şekil 7.18 a) Taksim Meydanı vaziyet planı Kaynak: www.ibb.gov.tr b) Hava fotoğrafı Kaynak: Googleearth 209
Şekil 7.19 1939–40 Yıllarında Kadıköy İskele Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Pervitich 210
Şekil 7.20 (Üsttekiler) 1930–40 Yıllarında Kadıköy İskele Meydanı ve Çevresini Gösteren Fotoğraflar, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007); (Alttakiler) Günümüz, Kaynak: Yazar 211
Şekil 7.21 a) Kadıköy İskele Meydanı vaziyet planı b) 3Boyutlu modeli Kaynak:Yazar 212
Şekil 7.22 20. Yüzyıl Başında Beyazıt Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Alman Mavileri 212
Şekil 7.23 20.Yüzyıl Başında (1940lı yıllar) Beyazıt Meydanı ve Çevresini Gösteren Harita, Kaynak: Pervitich 213
Şekil 7.24 (Üsttekiler)1909 Yılında Beyazıt Meydanı (Alttakiler) 1930 Yılında Beyazıt Meydanı, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007) 213
Şekil 7.25 a) Beyazıt Meydanı vaziyet planı Kaynak: İstanbul Belediyesi b) Hava fotoğrafı Kaynak:Google Earth 214
Şekil 7.20 İşlevsel kalite açısından daimi kullanıcıların yanıtları radar tablosu 229
Şekil 7.21 Estetik kalite açısından daimi kullanıcıların yanıtları radar tablosu 229
Şekil 7.23 Bakım ve hizmet kalitesi açısından daimi kullanıcıların yanıtları radar tablosu .. 230
Şekil 7.24 İşlevsel kalite açısından geçici kullanıcıların yanıtları radar tablosu 231
Şekil 7.27 Bakım ve hizmet kalitesi açısından geçici kullanıcıların yanıtları radar tablosu.. 232
Şekil 7.28 Daimi geçici ve genel kullanıcıların işlevsel kalite yanıtları radar tablosu 233
Şekil 7.29 Daimi geçici ve genel kullanıcıların estetik kalite yanıtları radar tablosu 233
Şekil 7.30 Daimi geçici ve genel kullanıcıların yapım kalitesi yanıtları radar tablosu 234
Şekil 7.32 Meydanların işlevsel kalite yanıtları radar tablosu 235
Şekil 7.33 Meydanların estetik kalite yanıtları radar tablosu 235
Şekil 7.34 Meydanların yapım kalitesi yanıtları radar tablosu 236
Şekil 7.35 Meydanların bakım hizmet kalitesi yanıtları radar tablosu 236

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1. Algılara Dayalı Duyular Kaynak: Gibson (1966) 18
Çizelge 3.1 İnsan ihtiyaçları ve kentsel tasarım prensipleri arasındaki ilişki (Maslow 1954, Walmsley 1988, Bentley vd. 1985, Punter ve Carmona 1996) 39
Çizelge 3.2: Kentsel Açık Mekânın Tipolojisi Kaynak: Kit Campbell Associates (2001)..... 56
Çizelge 3.3. Bir açık mekanın yüksekliğinin genişliğine oranı. Kaynak: Trieb (1977)..... 70
Çizelge 3.4. Caddenin genişliğinin bina yüksekliğine oranı. Kaynak: Maertens. 86
Çizelge 4.1 Mimari Kalite Parametreleri kaynak: Van der Voort, T.J.M., van Wegen, H.B.R., (2005)..... 110
Çizelge 4.2 Memnuniyet (**P**), Heyecan verici (**A**) , ve baskınlık (**D**)olan üç boyuttaki duygusal tepkiler arasındaki varsayımsal bağların ve seçilmiş isovist ölçülerin özeti, Mekânsal kaliteyi etkileyen dört temel duyguya dayanır. Taksim işaretleri (/) tahmin edilen olumlu doğrusal ilişkiye, ters taksim işareti (\) olumsuz doğrusal ilişkiye, ters ∩ doğrusal olmayan ilişkiye işaret eder.kaynak Franz, G., (2005, 138)..... 114
Çizelge 4.3 Greene tarafından temel tasar öğeleri temel alınarak belirlenen kalite prensipleri Kaynak: Grene, S., (1992)..... 116
Çizelge 4.4 Etkili uygulama için dört önemli engel..... 118
Çizelge 4.5 Başarılı kentsel mekânlarda bulunması gereken fiziksel nitelikler..... 128
Çizelge 4.6 Ana Kalite Parametreleri kaynak: Technical paper 67 bölüm 4.18-4.21 Urban Amenity - Background Report to the Urban Amenity Project: Trials, Ministry for the Environment, June 2001. 136
Çizelge 4.7 Yeniden Gözden Geçirilen Kalite Kriterleri kaynak: Technical paper 67 bölüm 4.18-4.21 Urban Amenity - Background Report to the Urban Amenity Project: Trials, Ministry for the Environment, June 2001. 137
Çizelge 4.8 Yer Duygusu: Şekil, Kimlik& Fiziksel Kalite için yönergeler..... 139
Çizelge 4.9 Giriş, Bağlantı ve Hareket için yönergeler..... 140
Çizelge 4.10 Yaşanabilirliğin Boyutu (Dimensions of Liveability) 142
Çizelge 4.11 Florida tarafından önerilmiş mekan ve göstergelerin kalitesinin temel öğeleri Kaynak: Trip, J.J., (2007, 30)..... 145
Çizelge 5.1 Araştırmacı Ve Kurumların İnceledikleri Mekansal ve Kentsel Mekan Kalite Parametreleri..... 166
Çizelge 5.2 Mekansal Kalite Prensipleri ve Parametreleri..... 169

Çizelge 6.1 Örnek Ölçüm Faktörlerinin Ağırlık Dağılımı Kaynak: Stichting, Architecten Research (1991), Kwaliteit van de openbare ruimte[Quality of public space]. Design competition for Tilburg's railway district. 183
Çizelge 7.1 2. Sorunun kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi 219
Çizelge 7.2 2. Sorunun frekans tablosu 220
Çizelge 7.3 1. Sorunun kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi 221
Çizelge 7.4 3. Sorunun kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi 222
Çizelge 7.5 Örnek korelasyon çizelgesi 228
Çizelge 7.6 Tüm Meydanlar ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi 238
Çizelge 7.7 Cinsiyet, kullanıcı türü, eğitim, yaş, meydan türü ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi 239
Çizelge 7.8 Kadıköy İskele Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi 240
Çizelge 7.9 Beyazıt Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi 241
Çizelge 7.10 Çengelköy Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi 242
Çizelge 7.11 Taksim Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi 243
Çizelge 7.12 Beşiktaş Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi 244
Çizelge 7.13 Ortaköy Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi 245
Çizelge Ulaşılabilirlik korelasyon yorumları 316
Çizelge Erişilebilirlik korelasyon yorumları 318
Çizelge Etkililik korelasyon yorumları 320
Çizelge Esneklik korelasyon yorumları 322
Çizelge Güvenlik korelasyon yorumları 324
Çizelge Mekansal Yönelim korelasyon yorumları 326
Çizelge Mahremiyet korelasyon yorumları 328
Çizelge İyi Olma korelasyon yorumları 330
Çizelge Konfor korelasyon yorumları 332
Çizelge Çeşitlilik korelasyon yorumları 334
Çizelge Sürdürülebilirlik korelasyon yorumları 336
Çizelge Düzen korelasyon yorumları 338
Çizelge Kimlik korelasyon yorumları 340
Çizelge Etki Cazibe korelasyon yorumları 342
Çizelge Detaylandırma korelasyon yorumları 344
Çizelge Malzeme korelasyon yorumları 346
Çizelge İyi İşçilik korelasyon yorumları 348

Çizelge Dayanıklılık korelasyon yorumları 350
Çizelge Düzenli Bakım Onarım korelasyon yorumları 352
Çizelge Hizmet, Servis korelasyon yorumları 354
Çizelge Kamu ve Özel Hizmetler korelasyon yorumları 356

ÖNSÖZ

Bu doktora tezinin hazırlanmasında, en yoğun anlarında bile bana vakit ayıran, zorlandığım aşamalarda bilgisiyle ve yol göstericiliği ile bana destek olan, değerli hocam Prof. Dr. Ayfer Aytuğ'a, çok teşekkür ederim.

Tez izleme komitemde yer alan ve çalıştığım konu üzerinde direkt bir bağ kurmayı öğreten değerli hocam Prof. Dr. İlhan Altan'a ve çalışmama bütünsel bakmamı sağlayan, yapıcı eleştirileriyle bana destek olan, değerli hocam Prof. Dr. Semra Aydınlı'ya,

Ayrıca her zaman fikirleriyle bana hız kazandıran, değerli hocam Doç. Dr. Çiğdem Polatoğlu'na, önerileriyle bana destek olan değerli hocam Prof. Dr. Yurdanur D., Yüksel'e,

Çalışma süresince gösterdikleri hoşgörü ve anlayış nedeniyle, Mimari Tasarım Sorunları Bilimdalı'ndaki tüm hocalarım ve arkadaşlarıma,

Çalışmanın istatiksel analiz sürecinde bana çok yardımcı olan Arş. Gör. Ömer Bilen'e, alan çalışmasında anketlerin yapılmasında yardımcı olan Arş. Gör. Özlem Şenyiğit'e, Arş. Gör. Meltem V. Kaptan'a, Arş. Gör. Ürün Ö. Biçer'e, hem alan çalışmasında hem de tez yazımında çok yardımcı olan değerli arkadaşım Arş. Gör. S. Emre Pusat'a çok teşekkür ederim.

Bu çalışma boyunca beni hem maddi hem de manevi olarak destekleyen sevgili anne ve babama,

Bu süreç boyunca ayrı yaşamak zorunda kaldığımız, hem oğlumuz Alp'i büyütüp hem de kendi doktora çalışmasını yürütebilen sevgili eşim Yük. Matematikçi Gonca İnceoğlu'na, bana gösterdiği sabır, anlayış ve hoşgörü için ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Özellikle son on yılda dünyadaki teknolojik, bilimsel gelişmeler paralelinde kentleşme kavramının yeniden sorgulamasıyla birlikte; kentlerdeki yaşanabilirlik, insanların yaşam kalitesi ve bunun paralelinde kentsel mekân kalitesinin geliştirilmesine yönelik, bu konu üzerinde ciddi araştırmalar yapılmakta, bunların sonuçları araştırma raporları olarak sunulmaktadır. Hatta bazı ülkeler bunu devlet araştırmaları olarak desteklemekte ve programlı bir şekilde bu konunun iyice araştırılması için, konu üzerinde ciddiyetle durmaktadırlar.

Bu çalışmada da dünyadaki gelişmeler paralelinde, ülkemizdeki kentsel mekânların, mekân kalitesi bağlamında, gerek tasarımı yeni yapılacak gerekse yeniden düzenlemesi yapılacak kentsel mekânlar (meydanlar ve sokaklar) için, ülkemiz genelinde bu mekânların yenilenmesi ve yeni tasarımlarının uygulanmasında, bu mekânlara yönelik kullanılabilecek, bir öneri model ve mekânsal kalite parametrelerinin belirlenilmesine çalışılmıştır.

Bu konu kapsamında birinci bölümde konu ile ilgili hipotezler, çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi ortaya konmuştur. 2.bölümde ise mekân kalitesinin tanımı doğrultusunda, mekânın deneyimlenmesi ve algılanması gerekli koşul olduğundan mekân ve algılanması ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.bölümde kentsel mekân ve öğeleri tanımlanmış, literatürdeki geçmiş ve günümüz araştırmaları paralelinde detaylı bir şekilde irdelenmiştir. 4. bölümde genel anlamda kalite mekân kalitesi ve kentsel mekân kalitesi nedir araştırılmıştır.

5. bölümde bu araştırmalar paralelinde kentsel mekânlar için öneri mekânsal kalite prensipleri, parametreleri ve model sunulmuştur.

6. bölümde mekân kalitesinin ölçülmesine yönelik yaklaşım, yöntem ve teknikler üzerinde durulmuş ve bu çalışmada kullanılabilecek yöntem ve teknik belirlenmiştir.

7. bölümde çalışma alanlarının seçimi nedenleri ve ölçütleri belirlenmiş, çalışmanın süreci tariflenmiş ve alan çalışmasının sonucunda verilerden elde edilen bulguların sonuçları ve yorumları verilmiştir.

8. bölümde ise ulaşılan sonuçların tartışılması ve ileriye dönük bu mekânlara ait yapılacak çalışmalar için önerilerin oluşturulmasına çalışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Mekân, kentsel mekân, algı, kalite, mekân kalitesi, kentsel mekân kalitesi, meydanlar ve caddeler / sokaklarda kentsel mekân kalitesi kavramı,

ABSTRACT

Especially in the last ten years, in parallel with the technological and scientific developments in the world, researches have been done on the livability in the urban, people's quality of life and together with this on the development of the quality of the urban space. The result of these researches are presented as research reports. Even, some countries supported this as state research and underscore the subject seriously in order to analyze it in a systematical way.

In this study, in the context of the quality of the space and together with the developments in the world, it is worked on to renew these spaces, practice new designs and specify a suggested model and spatial quality parameters directed to these spaces both for the urban spaces (arenas and streets) which will be designed new and for the ones that will be rearranged.

Accordingly, in the first section, the hypothesis that is related to the subject, the aim, extent and method of the study is mentioned. In the second section, in accordance with the description of the space quality, information about the space and its perception is given as the experience and perception of the space is the necessary condition.

In the third section, the urban space and its elements are defined and it is explicated in detail in parallel with the researches of the past and the present day in literature. In the forth section, what the space quality and the quality of the urban space is examined, in general.

In the fifth section, together with these researches, spatial quality principles, parameters, model and suggestion for the urban locations are presented.

In the sixth section, approaches, methods and techniques on measuring the space quality is underscored and the methods and techniques, which may be used in this study, is assessed.

In the seventh section, the reasons and criterions of the choice of the studied areas are determined, the process of the study is defined and at the end of the field study, the results and the comments of the findings is denoted.

In the eighth section, it is studied on discussing the attained results and on forming suggestions for the onward studies related to these spaces.

Keywords: Space, urban space, perception, quality, spatial quality, urban space quality, the concept of quality of the urban space in squares and avenues/streets.

1. GİRİŞ

1.1 Sorunun Belirlenmesi ve Hipotez

Geleneksel mimarlık anlayışında mimar, tasarımcı olarak kente ve topluma karşı taşıdığı, sorumluluktan ziyade tasarımıyla hizmet ettiği güce karşı sorumludur. Bazı Avrupa ülkelerinde toplum yoktur birey vardır anlayışına karşın, mimarlık anlayışının çağın getirdiği gerekliliklere bağlı olarak kente karşı sorumlu bir mimarlık anlayışı olmalıdır. Bunun nedeni ise kent yaşamının ve mekânlarının bireylerden bağımsız olduğunu kabul etmemizin gerekliliğidir. Çünkü kentsel mekânlar herkesin kullanımına açıktır. Yönetim (yerel ya da ulusal) kentsel mekânlar için "özel"i değil "kamusal" kullanımı teşvik etmelidir.

Buna göre 21.yy.da mimarlık ya da planlama gibi disiplinler, yaptıkları tasarımlarında toplumsal çevreyi, fiziksel çevreyi ve kentsel gereklilikleri de bir mesleki yükümlülük olarak ele almalıdırlar. Tüm bu düşünsel değişimler geleneksel kent planlama anlayışını da farklı bir noktaya doğru çekmektedir.

Bu noktada planlama ve tasarım arasındaki dil birliğini temel mekan bir mekân anlayışı giderek güçlenmektedir. Bu ortak dil, ne salt planlamadan gelen kuralcı ve toplumcu bir anlayış, ne de geleneksel mimari tasarımdan gelen birey odaklı anlayışın izlerini taşımaktadır.

Fiziksel çevrede yapılan tasarımların insanla olan ilişkisinin gelişimi ve değişimi söz konusudur. Fiziksel çevre-insan etkileşimi son derece karmaşıktır. İnsanın bu çevreyle olan ilişkisinin, etkileşiminin anlamsal olarak çözümlemesi mekânda gizlidir. Nesne ve çevre arasındaki statik – dinamik[1] algılamasında olduğu gibi kentsel mekân içinde varolan meydanların, sokakların mekânsal bütünler olarak nasıl çalıştıkları önem kazanmaktadır.

Kentsel mekânda tasarım, çevre – insan etkileşiminin formüle edilmesi, kentin biçimsel yapılanışı ve kentsel mekânda kalite çalışmaları günümüzde giderek artan bir önem kazanmaktadır.

---

[1] Statik-Dinamik ilişkisinin; kentsel mekânın tanımlanması ve analiz edilmesinde yerel ve küresel bakış açısıyla ölçülmesi değerlendirilmesi mümkündür. Hillier (vd) yerel statik ölçümü bağlılık, yerel dinamik ölçümü kontrol, küresel statik ölçümü entegrasyon , küresel dinamik ölçümü seçim olarak açıklamaktadırlar. Statik / Dinamik, Yerel / Küresel ölçümler arasındaki ilişkiler araştırıldığında en önemli olanın bağlılık ve entegrasyon arasındaki ilişkinin anlaşılabilirlik olduğunu vurgularlar. Hillier vd. (1987)

Kentin kendi kendini inşa ettiğini kabul edersek, olayların ya da eylemlerin kentsel formların, biçimlerin yapılandırıcısı olarak gören bazı güncel çalışmalarda, (ODPM, CABE, PPS, vb. meydan veya caddeler ile ilgili kalite ve kentsel mekânlarda yenileme çalışmaları) kentsel olaylar ve kentin maddesel formları arasındaki ilişkileri göz önünde bulundurulmaktadır.

Kentsel / kamusal mekânın en temel özelliği, özel mekânın dışlayıcı karakterinin aksine, dâhil ediciliğidir. Ne kadar farklı olursa olsun kentte var olan hemen hemen herşeyi ve herkesi içine alır. Kamusal mekân kentin ana bütünleşme aracıdır. Sakinlerin veya orayı kullananların başka hiçbir ortak özelliği olmayabilir, ama kenti paylaştıkları kamusal mekân her zaman vardır. Kamusal mekânlar kentlilerin ya da değişik kullanıcılarının kültürel birikimlerini paylaştığı, aktardığı, tekrar öğrendiği yerlerdir. Aynı zamanda kentin tanımlanması (o kente dair imaj oluşumu) bağlamında kullanıcılarının; kültürel kimliklerini, kişisel gelişimlerini ve birbirleriyle etkileşimleri sonucu kentli olma deneyiminin elde edilmesi de bu mekânlarda olmaktadır.

Kentlerde kamusal mekânla ilgili karşılaştığımız pratik ve kavramsal problemlerin birçoğu metodolojiktir. Bunun sebebi "kamusal mekân" denildiğinde neyin anlaşıldığı ya da neyin kastedildiğinin anlaşılmamasının nedeni olan yetersiz bilgilenmedir. Aslında bu karmaşanın anlaşılabilmesi sosyal, politik, fonksiyonel ve estetik meselelerin gelişigüzel değil de bilimsel anlamda uzmanların araştırmaları ve ilgili iyi çözümlerle aşılabilir.

Bu bakış açısından yola çıkarak, kamusal/yarı kamusal mekânların duygusal anlamda değerlendirilmesi, kente ait bu mekânların (meydanların ve sokakların) etkili bir biçimde kullanımı, bu kamusal mekânın "mekan kalitesinin" göstergeleri olarak düşünülebilir. Kentsel / kamusal/yarı kamusal mekândaki kalite ve estetik değerler; bu yerlere ait çevrenin fiziksel özellikleri, aktiviteleri, güzellik, simge ve anlamı da içermektedir. İnsanlara bu yerlere ait duyguları, aktiviteleri sorularak ve eşzamanlı olarak bu yerlerin çevresel fiziksel özelliklerini gözlemlenerek, belirli çevrelerin, mekânların "kalite" ölçümü elde edilebilir.

Bu nedenle kentsel mekânın alt öğelerinden olan meydan ve sokaklardaki insan ilişkileri, davranışları göz önüne alınarak bu mekânlarda yeniden yapılacak tasarım ya da mimari tasarımlarda:

- Kamusal mekânların var olan imajının iyi yönde oluşabilmesi, geliştirilebilmesi için kalite (performans, estetik, vb.) değerlendirilmesi sadece uzman (mimar, şehir bölge planlamacısı, yerel yönetim uzmanları, vb.) gruplar tarafından değil, kullanıcı ya da

halk tarafından da açıklanmalıdır.

- Bu yerlerin var olan çevresel fiziksel özellikleri yada mekânların mevcut durumları uzmanlar ve kullanıcılar tarafından kalite (performans, estetik, fonksiyonel, vb.) açısından değerlendirildiğinde bu yerlerden elde edilen duygusal, duyusal izlenimlerin bazı özellikler bakımından uzmanlar ve kullanıcıların değerlendirmelerinin eş değerli olabileceğidir.

Hipotezler:

- Kentsel / kamusal mekânların (meydanlar, sokaklar), özellikle herhangi bir topluluk veya gruplar tarafından belirli amaçlar için işgal edilmesi ve düzensiz kullanılması; o yerlere özgü olan kimliğin kaybolmasına, kültürel bakımdan topluma verdiği, öğrettiği, mesajların algılanamamasına ve o mekâna ait olan özelliklerin anlaşılamamasına yol açmaktadır.

- Yerel ya da Ulusal yönetimlerin belirlediği trafik/ulaşım politikalarının yetersizliği; kentsel / kamusal mekânların verimli kullanımını azaltmakta aynı zamanda o mekânlara veya yerlere ulaşılabilirlik bağlamında da kalitesinin düşmesine neden olmaktadır.

- Kentsel mekânın çevresini sınırlayan bina gruplarının gerekli mekânsal ihtiyaçları, işlevleri karşılayamaması ya da bina gruplarının aşırı yoğunluğu da görsel anlamda mekân kalitesini düşürmektedir. Bu yerlerin mekânsal kimliğinin kaybolması; mekânların etkili kullanımını da zorlaştırmakta görsel, fiziksel, duyusal, duygusal anlamda da "mekânsal kalitenin" azalmasına neden olmaktadır.

- Kentsel mekânlardan duyulan hoşnutsuzluk; kullanıcılarının o yerlerdeki olaylara, eylemlere kayıtsız kalmasına çevresiyle birlikte bu yerleri bir bütün olarak algılamamasına neden olmaktadır. Bu yabancılaşmayla birlikte insanın kendi türüyle ve yerle kurduğu ilişki hem psikolojik, hem de fiziksel anlamda sağlıklı olmamaktadır.

Bu değerlendirmeler sonucunda:

Bu yerlerdeki / kentsel / kamusal mekândaki kalite yeterli midir?

İstanbul'daki kamusal mekân ya da yarı kamusal mekânı temsil eden bu meydanların ve sokakların biçimlerinin kullanıcılarıyla fonksiyonel olarak ortaya koyduğu ilişki yeterli midir?

İstanbul'un bu meydanlarında veya meydanla direkt ilişkili sokaklarında bulunan işlevler, kullanıcıların bu mekânlardan hoşnutluğunu ne kadar etkilemektedir?

Bu mekânlardaki çeşitli, değişik aktiviteler kullanıcıları için yeterli midir?

Kullanıcı-mekân-çevre ilişkisine bağlı olarak gerekli erişilebilir/ulaşılabilir (accessibility) düzeyini karşılamakta mıdır?

Bu mekânlar yeterli geçirgenliğe ya da geçişliliğe sahip midir?

Gibi soruların cevaplanması mümkün olabilecektir.

1.2 Çalışmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın konusu olan "Kentsel Açık Mekânın Kalite Açısından İrdelenmesi" temel olarak toplumsal odaklıdır. Bu çalışmayla kentsel/ kamusal mekânların olması beklenen yaşam kalitesine sahip olup olmadığının belirlenmesi hedeflenmektedir. Çalışmada ayrıca kullanıcılar tarafından kentsel çevrenin, kamusal mekânların fiziksel, duygusal değerlendirmesi ile kalitenin sadece uzmanlar tarafından değerlendirilmesi yanı sıra kullanıcı katılımının dahil edilmesi ile bütüncül bir yaklaşımın gerekliliği vurgulanmaktadır.

Bu kapsamda çalışmanın amaçları;

- Kentsel mekânların gelecekteki gelişimi, dönüşümü için duygusal anlamda değerlendirilmelerine referans olabileceği,
- Mimari mekânla kentsel / kamusal mekân arasındaki sürekli iletişim ve etkileşiminin öneminin belirlenmesi,
- Kentsel mekânda var olan sosyal, ekonomik, politik etkinliklerin belirli bir düzen içerisinde olması gerekliliğinin ortaya konması,
- Kent dokusu içinde kentsel mekânın biçiminin, yerinin, kullanıcı / mekân ilişkisi bağlamında insan ve çevresiyle kurduğu etkileşimin kimlik, kişilik gelişimine etkisi,
- Kentsel mekânın farklı toplumsal grup / bireyler tarafından kullanım ve anlamının anlaşılabilirliği,
- Kullanılan kentsel mekânların , "mekân kalitesi''nin kullanım sıklığını etkileyip etkilemediğinin ortaya konması,

- Bu çalışma ile yapılacak tespitlerin/bulguların değerlendirilmesi ile ileride bu mekan üzerinde çalışacak yerel yönetim ve bilim adamlarına veri sağlanması, araştırma ve arşiv tarama gibi bilgi süreçlerinin azaltılması,
- Diğer bilimsel çalışmalara yol gösterici olması,
- Örnek mekânların irdelenmesi ile yeni kentsel / kamusal mekânların planlanması / tasarlama aşamalarına da tasarıma yardımcı olacak kriterlerin belirlenebilmesine bir model oluşturması, olarak sıralanabilir.

Bu amaçlar ile aşılması hedeflenen sorunlar, Türkiye'de verimli kullanım amacıyla yeniden tasarlanacak olan kentsel yaşam mekânlarından meydanlar ve sokaklardaki kalitenin ölçülmesi için yeni bir model olacağı için önem kazanacaktır.

1.3 Çalışmanın Kapsamı

Çalışma çevre – insan - mekân odaklı olup, kent dokusu içindeki kentsel boşlukları temsil eden meydanlardan, Beşiktaş, Taksim, Kadıköy İskele, Ortaköy, Çengelköy, Beyazıt meydanlarının mekan kalitesi bağlamında analiz edilmesini, bu mekânların fiziksel, duygusal değerlendirilmesi sonucu kalite bakımından yeterli olup olmadığının tespitiyle sınırlandırılmaktadır.

Bu kapsamda çalışmada, mekân, çevre, yer, kentsel mekân, kavramlarının; tanımı, anlamı, açılımı yapılacak olup, insan ve çevresiyle olan ilişkisini, çevre davranış araştırmalarını, fiziksel çevre bağlamında yapılı (yapay) çevreleri inceleyecektir. Çalışma ile ilgili olarak kültür, kimlik, kişilik, kişiselleştirme, kullanıcı gereksinmeleri, mahremiyet ve memnuniyet, hoşnutluk gibi kavramlar sorgulanacaktır. Örnek çalışma alanı olarak seçilen kentsel mekânların içinde bulunan meydanların ve sokakların gereksinimler doğrultusunda mimari tasarım / planlama kriterlerini karşılayıp karşılamadığı ve mekân kalitesi açısından gerekli koşulları içinde barındırıp barındırmadığı konularıyla sınırlandırılmaktadır.

Konu kapsamında psikoloji, sosyoloji, felsefe gibi bilim dallarından, teknolojik gelişmelerden çalışmadaki mimari söylem ve üretimler için yararlanılacaktır.

Değerlendirmeler sonucunda yeni tasarlanacak /üretilecek, yeniden dönüşümü, değişimi ve gelişimi revize edilerek tasarlanacak mimari ve kentsel mekânlar için bir kalite modelinin önermesini de içermektedir.

1.4 Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın odaklandığı çevre – insan – mekân ve kalite kavramlarının aralarındaki ilişkilerinin son derece karmaşık olduğunu bilinmektedir.

Çevre-insan arasındaki ilişkiler çevresel psikoloji, insan çevre etkileşimi gibi konu başlıklarıyla günümüzde de incelenmeye devam edilmektedir. Mekân - İnsan arasındaki bağ; çevre – insan etkileşiminden doğan ilişkilerle tanımlı bir yeri ve mekânı var eder. Yapılı çevredeki bu ilişkileri tanımlamak için var edilen mekân büyük önem kazanır. Günlük yaşamdaki ilişki, yani bina ölçeğinden, kentsel/ kamusal mekândan, kent kavramına kadar ulaşan süreçte yapılı çevre-kullanıcı ilişkisi, mekânsal etkileşimi, meydanlar ve sokaklardaki kaliteyi tespit etmek için başta bu konu ile ilgili olarak literatür araştırması yapılmıştır. Çalışma aşağıdaki yöntem ve teknikler kullanılarak yürütülmektedir.

YÖNTEM	**TEKNİK**	**DEĞERLENDİRME**
LİTERATÜR	KAYNAK TARAMASI	ANALİZ
ALAN ÇALIŞMASI	ANKET	SPSS, İSTATİSTİK

Bu çalışmada Bütünleşmiş Yöntem uygulanmakta ve Kullanım Sonrası Değerlendirme yapılmaktadır. (Bakınız Bölüm 6) Bu yöntemin seçilmesindeki amaç seçilen mekanın tasarım öncesi ve kullanım sonrası sürecine yönelik olarak değerlendirilmesine esneklikler sunmasındandır. Aynı anda araştırmacının çalışmasını gözlem ve anket yoluyla desteklemesine olanak vermektedir. Böylece araştırmacı değerlendirme aşamasında ilişkileri bütün olarak algılayabilmektedir.

Alan çalışmasında anket tekniği ile elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiş, ulaşılan bilgiler doğrultusunda yorumlanarak çalışma sonuçlandırılmaktadır.

2. MEKÂN VE ALGILANMASI

Güneş ışığı, bir duvara vurmadan önce, onun ne olduğunu bilmedi.

Louis Kahn

2.1 Mekânın Tanımı

Mekân mimarlıkta üretilen nesnedir, yaşam için tasarlanan bir üründür. Mimarlık mesleğinin diğer insanlar tarafından anlaşılabilmesidir. Mekân, mimarlığın ve bir mimari ürünün vazgeçilmez bir niteliği, bir mimari ürünü var eden temel koşuldur.

Mekân: 1.Yer, bulunulan yer. 2 Ev, yurt. 3 Eskidil, Astronomi, Uzay, gibi kelimelerle açıklanmaktadır. Sözcük isim olarak Türkçe'ye Arapça'dan girmiştir.[1] [1]

Genel anlamda bir mekânı var edebilmek için onun her yönden belirli yüzey ya da mimari elamanla (duvar, döşeme vb.) sınırlanması gerekmemektedir. Diğer bir deyişle mekân herhangi bir boşluğun (uzayda, yeryüzünde, bir yerde, vb.) belirli bir parçasının ya da tamamının sınırlandırılması ile var edilen tanımlı bir mekanı da kapsamaktadır.

Güneşin yaydığı ışıkla temas eden herhangi bir ağacın gölgesinin sınırları da mekân olarak tanımlanabilir. Burada ışık herhangi bir engelleyici olmadığı halde, bir mekânı belirleyebilir. Demek ki mekânı oluşturan sınırlama fiziksel elamanlarla olabileceği gibi, yalnızca görsel de olabilmektedir. Mekân yalnızca bir yapının duvarlarla ya da yüzeylerle sınırlandırılmış, mekanlarından oluşan bir iç hacim, "iç mekân" olarak düşünülmemelidir. Binaların tek başlarına ve diğer binalarla birlikte oluşturduğu bir "dış mekân"da vardır.

Geometri bilgisi dâhilinde en, boy, yükseklik ile oluşturulan bir yapıyı, üç boyutlu bir kütlenin ötesinde tanımlı hale getiren de mekândır. Çünkü bir yapının içinde veya dışında yaşanan insan ilişkilerinin bütünü veya devingenliği sayesinde yapı mekân olarak anlamlandırılabilir. Mekân, bir mimari yapının üç boyutluluğunun ötesinde insan ilişkileri ve nesnel etkileşimleriyle onun dördüncü boyutudur.

Mimari tasarım; mimarlığın temelini oluşturan mekân tasarlama ve mekân yaratma eylemlerinin ürün olarak ortaya konmasında geçen düzenli bir süreci ifade eder. Bu düzenli

---

[1] http://www.tdk.gov.tr/TR/sozbul.ASPX?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA&Kelime=k%ufffdy+meydan%ufffd&EskiSoz=meydan&GeriDon=2

süreç aynı zamanda da organizasyon eylemidir. Tasarımcının düşüncelerini bir araya getirerek oluşturduğu mekân, tasarım ürünü olmakla birlikte, kullanıcı – mekân ilişkilerine ve etkileşimlerine cevap vermeye başlamasıyla bir anlam kazanır. Mekânın oluşturulmasına kadar geçen her aşama yani düşünce ürününün (soyut) bir fiziksel nesne (somut) olarak inşa edilmesi bir organizasyon sonucudur.(Şekil 2.1)

Bu organizasyon eylemi boyunca tasarımcıyı ve mimarı ilgilendiren konu, mekânda olması hedeflenen özellikleri oluşturmak için kurgu ve ilişki arasındaki bağın tanımlanması için kullanılabilecek araçların neler olabileceğini belirlemektir.

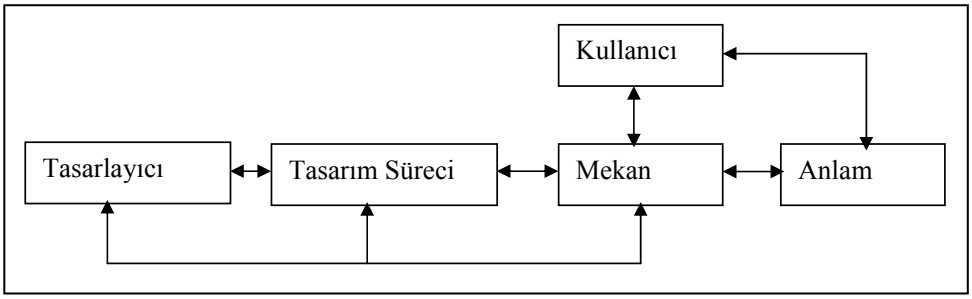

Şekil 2.1 Organizasyon Eylemi

Böyle bir araç tasarımcı düşünme evresinde iken gerekli değildir. Zaten tasarımı yapmak ve kurgusunu oluşturmak için gerekli bilgi ve biliş, o ana kadar uzun süreli hafızasına depoladığı, imgeleri, öğrendikleri kendi belleğinde (usunda) mevcuttur. Ancak tasarım aşamasındaki ya da düşüncedeki imgelerin gerçek ve yaşanan dünyaya aktarılması sırasında araçlar bir gerekliliktir.

Mekân kavramına, literatürde ilk yaklaşım yazılı en eski bilinen kaynak olduğu için Vitruvius'dan gelmiştir. Vitruvius'un insan vücudunun dikey duruşunu arketipsel bir mekân olarak kabul ettiği görülmektedir.

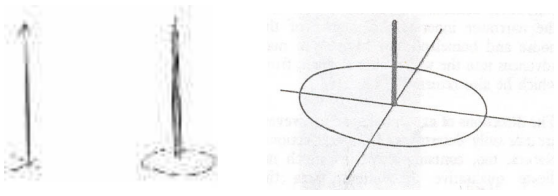

Şekil 2.2 Varoluşsal Mekân kaynak: Schulz, C.N. (1971)

C. Norberg Schulz, Vitruvius'un yaklaşımından yararlanarak bu dikeyliğin yatay düzlemdeki

yansımasını "varoluşsal mekân" olarak adlandırmaktadır.

Aristo ise mekânı "nesnelerin ya da yaşayan şeylerin bir kabı veya bütün bu nesnelerin ya da türlerin birbiri ardına belirli bir düzende aynı zarfın içindekiler gibi en darından en genişine sırmekandıkları ve tamamının da belli bir gökyüzüyle sınırlandığı" olarak tanımlamaktadır[1] (Meiss, Pierre Von 1990, 101).

Bachelard da (1968) hayal gücü ile kavranan mekân üzerinde durur; "araştırmacının ölçümü ve fikrine ilgisiz bir mekân olarak kalamaz. Onun deneyimlenmesi / tecrübe edilmesi gerekir ve mekânın, tüm tarafsızlığıyla değil, fakat tüm hayal gücü yargılarıyla tecrübe edilmesi" gereklidir demektedir.

Yücel (1981, 6) mekânı; Merleau–Ponty (1960), Heidegger (1962), ve Schulz'un, (1971) görüşleri doğrultusunda "bu durumda tüm "varoluşu mekânsal" olan ve mekânın "ne bir kendi dışında nesne, ne de bir iç deneyim" olmadığı insan için esas mekân, toplumsal yaşamın içinde geçtiği, toplumca kabul edilmiş kültürel şemalara uygun biçimde kavrandığı varoluşsal mekândır." Olarak tanımlamaktadır.

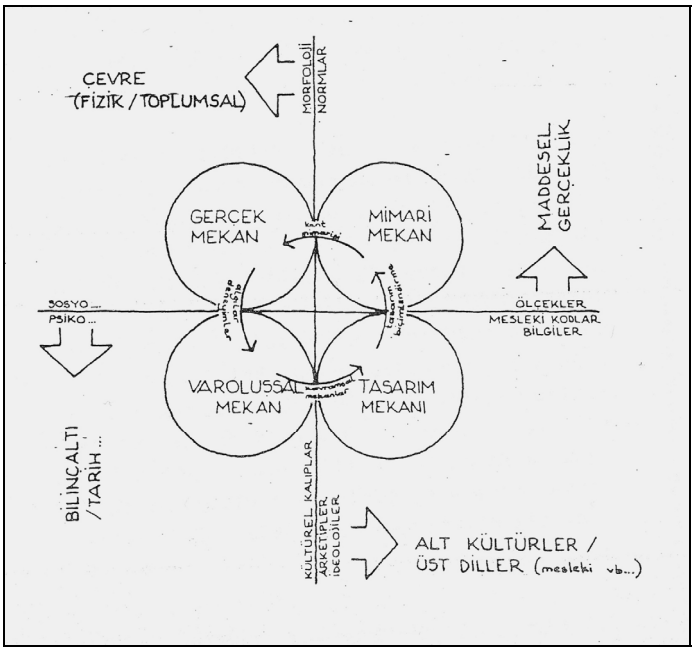

Şekil 2.3 Mimari mekân, tanımlanması kaynak: Yücel, A. (1981)

Bu mekân tanımlamalarına paralel olarak mimari mekânı yaşam ve geometrik olmak üzere

[1] Meiss, Pierre Von, (1990, 101), Elements of architecture: from form to place, London: E & FN Spon,

ikiye ayırabiliriz. Yaşam mekânı kullanıcısıyla ilişkisinin, etkileşiminin sonucunda mekânın bireyde bıraktığı duygusal edinimler olarak ifade edilmektedir. Geometrik mekân, yaşam mekânının aksine genel, "homojen, türdeş ve evrensel" [1] (Dinçer, Ö. 2005, 24) [2] bir dili ve yapıyı ifade etmektedir. Bununla birlikte mimarlık mekanında geometrik mekânı C.N.Schulz "tasarım mekânı ", Lefebvre sosyal bir ürün olarak [2](Lefebvre, 1991, 1996), "temsili mekân" olarak adlandırmaktadır. Geometrik mekânı mimari anlamda tasarlanan, yaşam mekânını ise tasarlananın kullanılması ve sınırlanan kadarıyla yaşanıldığı olarak ele almak mümkündür.

2.2 Mimari Mekân

Mimarinin mekân yaratma eylemi olarak tartışılması 1880-1890'lardan sonra başlamıştır. Önceki dönemlerde mimari teori açıkça yaratılan mekandan ziyade kapalı mekanları şekillendiren etkenlerle ilgilenmiştir. Mimari genel olarak içine girilebilen bir heykel ya da "donmuş müzik" olarak görülmüştür. Tabi ki burada gönderme yapılan şey açıkça mimari mekân kavramıdır.

Bu anlamda, geçmişte mimarlık iç mekân kurgusu olarak ele alınmıştır. Geçmişten günümüze odalar mekânsal faktörlere göre oranlanmış, farklı plan mekanları ve hacimleri olan odalar birlikte kullanılmıştı, böylece bir odadan diğer odaya geçerken değişken mekânsal etkiler yaşanmaktaydı.

Açık bir mimari mekân kavramı genel olarak yirminci yüzyıl da vurgulanan kavramdır. Mimari mekânın çevresindeki ve içindeki faktörlerle birlikte tanımlanması gerektiği anlaşılmıştır.(bakınız Şekil. 2.4 Mimari mekân, kentsel mekân ve doğal mekân ayrımı)

Bir Alman mimarlık tarihçisi olan ve mimariyi de direkt mekân olarak niteleyen kuramcı, Gottfried Semper (1803–1879) şöyle demektedir: "Duvar, bölme ya da paravanla kapatılmış mekân, kapalı bir yer/mekan olarak görünür; bu durum ikincil konseptlere kesinlikle ihtiyaç duymayan bir mimari unsurdur". (Semper, 1989)

Schulz,[3]mimari mekânı içinde yaşayan kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal

---

[1] Dinçer,Ö., .(2005,24), http://www.izmimod.org.tr/egemim/54/egemim54_24-27+hemyuzey.pdf,

[2] Lefebvre, H., (1991), The production of space / translated by Donald Nicholson-Smith, Oxford : Blackwell, Lefebvre, H., (1996), Writings on cities / selected, translated, and introduced by Eleonore Kofman, Elizabeth Lebas, Oxford : Blackwell Publishing,

[3] Schulz, C.N., (1971), Existence, Space and Architecture, Studio Vista, London.

gereksinimlerini karşılayan bir uzay parçası, bir boşluk olarak tanımlamaktadır. Mimari mekânı varoluşsal mekânın somutlaşmış hali olarak tanımlayabiliriz demektedir.

Altan, İ., (1992, 4), mimari mekân için "alttan, üstten ve yanlardan kapatılmış olan bir yapıt akla gelmekle beraber bugün mekân deyince duvarlarla kesin sınırlandırılmamış bir "yer"i de anlarız," demektedir.

Von Meiss'de (1990, 101) mimari mekânın oluşumunu, "nesnelerin ya da sınırların birbirleriyle olan ilişkisinden ve nesnenin kendisinin bir özelliğinin olmadığını fakat sınırların tanımladığı yüzeylerden doğmuş" olarak tanımlar. Bu sınırların, hemen hemen gözlemlenebilen sınırlar olduğunu, bu sınırların hiç bölünmeyen/bozulmayan bir formun sürekli yüzeyleri oluşturduğunu ya da, buna zıt olarak, sadece birkaç işaret oluşturduğunu savunmaktadır. (örneğin 4 kolon) Bu özellikler Francis Ching'in "Mimarlık, Form, Mekân ve Düzen" kitabında detaylı olarak tasvir edilmiştir. Bu uyarıcıların (yüzeylerin), gözlemciyle kurduğu ilişkilerin nesne ve özne arasında olduğunu ve gözlemcinin belirgin olmayan sınırı bu ilişkiyle yorumlayabileceğini belirtmektedir.

Kuban, D., (1992, 15) mimari mekânın, onun biçimsel olduğu kadar insan yaşamına ilişkin özelliklerini de içermesi gerektiğini ve mekânın hareketle, ışıkla var olabileceğini bu niteliklerle beraber ele alınması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Von Meiss'de (1990, 104–135) mekânı var eden nitelikleri; mekânın derinlikleri, mekânın yoğunlukları, mekânın açıklıkları, ışık ve gölge, mekânsal kaynaşma/ iç içe geçme, mekânsal çatışma- kesişme ve iç içe geçme/ sızma olarak, bir bütün olarak değerlendirilmesi üzerinde durmaktadır.

Bu tanımlara paralel olarak her yapı iki adet mekân kavramının oluşumuna etki etmektedir. Bunlar, yapıtın kendisi tarafından oluşturulan duvar, tavan, döşeme gibi mimari elemanlarla sınırlandırılan iç mekân ve yapıtın dış yüzeylerinin, çevresindeki diğer yapılarla birlikte oluşturduğu dış mekândır. İnsanların bina içinde, dışında birbirleriyle ve bu mekânlarla kurdukları etkileşimli ilişkiler mimari mekânı oluşturmaktadır.

Dış mekânda yapıların birbirleriyle ve diğer öğelerle olan ilişkilerinin, yakınlıklarının oluşturduğu bu mekâna "kentsel mekân" da denilmektedir. (Usta, A., vd. 1995, 104-105). (Kentsel mekân kavramı bu çalışmanın üçüncü bölümünde irdelenecektir.)

Altan, İ., (1992, 2), J., Joedicke,'nin (1968) mekân ayrımı görüşünü destekleyerek; "Mekânı sınırlandıran öğelerin farklılığına göre mimari mekân ve doğal mekân ayrımı yaparız. Bu

öğeler; duvarlar, tavanlar, döşemeler, sütunlar, kolonlar ve kirişler ise mimari mekândan söz ederiz. Bu öğeler; yeryüzü, gökyüzü, ufuk, çalılık, ağaçlar ve bulutlar ise doğal mekândan söz edilebilir. Mimari mekânın veya doğal mekânla birlikte mimari mekânın özel durumu olan kentsel mekânlar; sokaklar, binalar veya bunlarla birlikte yeşil mekanlar, ağaçlar vb. ile sınırlanır" demektedir.

"Boşluk ve zaman içinde sınırlandırılmışlık olarak kavranan mekân"[1], algılanabilirliğiyle doğru orantılı olarak ayırt edilebilmektedir.

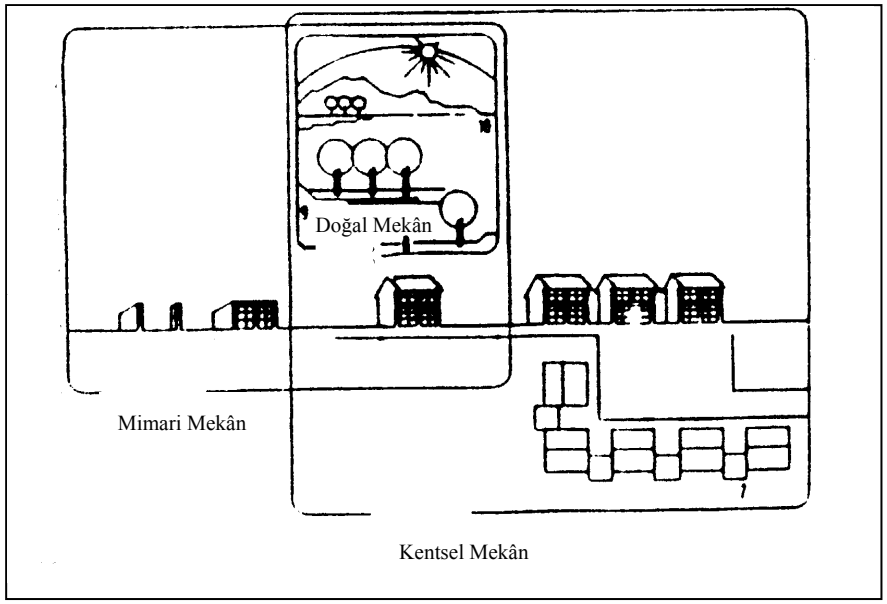

Şekil 2.4 Mimari mekân, kentsel mekân ve doğal mekân ayrımı[2]

Şimdiki zaman aralığında meydana gelen bu karmaşıklığı anlayabilmemiz için çevrede var olan bilgilerin, vücudumuzda bulunan tüm duyusal organlarla deneyimlenmesi ve yorumlanması gereklidir. Mekânın algılanması da aynı biçimde gerçekleşmekle beraber algılama mekânda var olan etkili duruma göre, duyu organlarına olan etkisi değişebilmektedir. Bu bazen görme, bazen işitme, bazen dokunma, bazen de koku alma duyumuzun öncelik kazanmasına, neden olur.

---

[1] Detaylı bilgi için bakınız; Yücel, A., (1981, 1-7), Mimarlıkta biçim ve mekanın dilsel yorumu üzerine, İstanbul

[2] Detaylı bilgi için bakınız; Joedicke, J., (1985, 15), Space and Form in Architecture, Karl Kramer Verlag, Stuttgart; Usta, A., (1995, 104-111), Kentsel Çevre Modeli Olarak Kampus Yerleşmelerinde Dış Mekan Kaliteleri , Mimari ve kentsel çevrede kalite arayışları sempozyumu : 5,6,7 Haziran : bildiriler / İ TÜ, (1995),

2.3 Mekânsal Algı ve Kavrayış

2.3.1 Algı

Algı, çeşitli bilim dallarındaki bilim adamları tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır.

Algı çevreden elde edilen bilgileri ve belirli amaçları içeren bir süreçtir. (Lang, J., 1994, 26) .

Algı, güdülerimizin ve isteklerimizin, ihtiyaçlarımızın rehberidir denilebilir. Çok yönlü bir süreçtir. Ortamı keşfetmek için çeşitli algılama sistemlerimizi kullanırız. Daha ince detaylara dikkat etmeyi öğrenir, olguyu daha geniş ve/veya daha kesin şekilde kategorize ederiz [1] (Gibson and Gibson 1955; Gibson 1966, 1979).

Algılama, organize edilmemiş uyarıcıları algılanan veya kullanılabilir deneyimlere dönüştürür. Algılama terimi duyusal organlar vasıtası ile çevreden alınan bilginin nesne, olay, ses, tat vb. deneyimlere tercüme edilmesi olarak tarif edilir (Roth, 1986).

Duyum veya mekânın insanda his yaratması insanın fizyolojik kısıtlamaları, yaşadığımız an, geçmiş ve geleceğimiz tarafından kısıtlanmış belirli bir mekân ve mekân noktasında çevresindeki dünyayı anlayabilme sürecidir (Gluck, 1991)[2].

Moles'a (1966) göre algılama, duyularla birşeyin farkına varma ve akıl yolu ile bilgi edinme süreçlerini içerir ve "seçmek" demektir. Buna göre algılamanın aktif bir süreç olduğu, güdümlü tepkilerin yardımıyla açıklanamayacağı, kişilere göre değişen bir olgu olduğu, dolayısı ile deneyimlere dayanacağı ve algılamada amaçların/gereksinimlerin önemli olduğu ortaya çıkmaktadır (Lang, J., 1987,79).

Algılamanın biyolojik boyutunda bütün insanların mekân algılamasının aynı olduğu söylenebilir. Fakat kesin olan birşey vardır ki her toplum mekânını hem teknolojik hem de sanatsal olarak değişik şekillerde kullanırlar. (Bolter, David, J., 1986, 80)

Yapılmış olan algı tanımlamalara paralel olarak, mekânın algılanması açısından iki farklı görüşü savunanlar kısaca şöyle tarif edilebilir:

İstanbul

[1] Detaylı bilgi için bakınız; Lang, J., (1994, 26), Urban design : the American experience, New York : Van Nostrand Reinhold

[2] Detaylı bilgi için bakınız; Erem, Ö., (2003, 12), Tatil Köylerinin Okunabilirliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Yaklaşım, Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul.

- Mekânın algılanması kültürel olarak etkilenen bir fenomendir
- Mekân evrensel bir insan fenomeni olarak aynı şekilde algılanır,

Hareket, çevrenin algılanmasında dikkate değer bir rol oynamaktadır.

Nakayama'ya (1985) göre hareket algısının önemli olmasının yedi muhtemel nedeni vardır. Bunlar: üçüncü boyutu algılayabilmemizi sağlamak, çarpışmaya ne kadar zaman kaldığını hesaplayabilmek, nesneyi yerden ayırt edebilmek, kendi hareketlerimizle ilgili bilgileri saptayabilmek, göz hareketlerini uyarabilmek, biçim düzenlerini kavrayabilmek, hareket eden objeleri algılayabilmek. Warren (1995,264) daha da ileri gider ve hareket ve aksiyonun bir bütün olarak algıdaki önemini vurgular:

Geleneksel olarak, algı ve hareket problemleri mantıksal olarak bağımsız bir şekilde ele alınmıştır. Algının amacının boyut, mesafe, şekil, renk ve hareket gibi nesnel miktarların telafi edilmesi olduğu varsayılmıştır; böylece takip edecek davranışa temel oluşturabilecek durumun genel amaçlı bir tasvirini sağlamış olur. Görmenin, hareketle aynı bağlamda düşünülmesi algının bu görüşü açısından önemli anlamlar ifade eder.

Algı, hareketten bağımsız bir şekilde sabit "snapshot" olarak düşünüldüğünde belirgin olan algının bazı istisnalarının algıyı zaman içerisinde çözülen bir şey olarak gördüğümüzde çok önemli olmayacağını bize göstermiştir. Böylece: herhangi bir andaki yargılar niteliksel ya da olaylara uygun olmayan bir şekilde olabilir, fakat hareket esnasında uyarlayıcı (adaptif) hareket insan-çevre iletişiminden doğar.

Nakayama'nın (1985, 267) söylediği gibi, renk görüşü ve "stereopsis" araştırmacılar tarafından en çok ilgiyi görürken, şu açıktır ki rengin işlemden geçirilmesi bütün türlerde mevcut değildir ve binocular (çift gözle görme) görüntü sadece gözleri yanda olan hayvanlarla sınırlıdır. Böylece, birçok hayvan ya renk görüntüsünden mahrumdur, ya önemli binocular görüntüden, ya da her ikisinden de. Hareket işlem mekanizması olmayan hayvan bulunamamıştır.

2.3.2 Algı Türleri

Algı, (bazen karıştırılarak "bilme"(cognition) olarak da değinilir) kentsel çevreyi sadece görmek ya da hissetmekten daha çok şeyle ilgilenir; uyarıcının (Stimulus) daha karmaşık süreci ve algılanışına atıfta bulunur. Bell, (1990, 29) Ittelson'un (1978), görüşüne katılarak algının eşzamanlı çalışan dört boyutunu belirlemiştir. Bunlar:

- Bilişsel: bilgiyi düşünmeyi, düzenlemeyi ve saklamayı içerir. Özünde, çevreyi hissetmemizi sağlar.
- Duygulanım: çevreyi algılamamızı etkileyen hislerimizi içerir- aynı şekilde çevrenin algılanışı hislerimizi etkiler.
- Yorumlayıcı: bulunduğumuz çevreden türeyen anlam ve çağrışımlarını kapsar. Bilgiyi yorumlarken, yeni tecrübe edilmiş uyarıcı (stimuli) ile birlikte karşılaştırmanın dört noktası için hafızamıza güveniriz.
- Değerlendirici: değerler, tercihleri ve 'iyi' ile 'kötü' kararını kapsar.

Aytuğ , A., (1987, 72) Lang vd., (1974, 105) görüşlerini irdeleyerek, algı[1] teorilerinin iki ana grupta toplanabileceğini belirtmiştir. Bunlar:

"1. Duyuya Dayanan Teoriler

- Deneyimsellik
- Rasyonalizm ve Nativizm
- Geştalt Teorisi

2. Bilgiye Dayanan Algılama Teorisi" dir.

Bu sınıflamalardan ya da teorilere dayanarak;bu çalışmada "algı" iki grupta incelenmektedir.

- Duyusal Algı
- Bilişsel Algı

2.3.2.1 Duyusal Algı

Duyarlık, çevresel uyarana tepki gösteren kişinin duyu sistemine karşılık gelir. Çevreyi yorumlayan ve hisseden en önemli dört değerli duyu görme, duyma, koklama ve dokunmadır.

- Görme: baskın bir duyu olarak görme, diğer hislerin bileşiminden daha fazla bilgi sağlamaktadır. Bir yerdeki ortama oryantasyon görsel olarak kazanılmaktadır. Porteous'un (1996, 3) gözlemlediği gibi görsellik aktiftir ve araştırma halindedir: "bakarız", koklarız ve sesler bize gelir". Görsel algı yüksek derecede karmaşık,

[1] Benzer bir sınıflama da Ertürk, S., (1984), Mimari Mekanın Algılanması Üzerine Deneysel Bir Çalışma, Doktora Tezi, KTÜ, Trabzon

uzaklığa, renge, dokuya ve karşıt meyile vs. dayanır.

- Duyma: görsel mekan bir yerde neyin bulunduğu ile iç içeyken ve bir yerdeki nesnelerle ilgilenirken, "işitsel" mekan tamamen çevreleyici, belirgin sınırları olmayan ve kendi içindeki mekanı vurgulayandır. Duyma bilgi açısından zayıf ancak hissi olarak zengindir. Çok güçlü bir şekilde örneğin çığlık, müzik, gök gürültüsü ile canlanır ya da dalganın veya yapraklardaki rüzgarın sesi ile sakinleşiriz. (Porteous, 1996, 33-35).

- Koklama: duyma nedeniyle insan duyularından biri olan koklama yeterli şekilde gelişmemiştir. Buna rağmen, duymadan da daha az bir bilgi sağlamasına rağmen koklama, hissi olarak daha da güçlüdür.

- Dokunma: kentsel bağlamda, Porteous'un (1996, 36) belirttiği gibi metinsel deneyimlerimizin çoğu ellerimizden çok ayaklarımız ve oturduğumuzda kalçalarımız aracılığıyla ortaya çıkar.

Temel Yönlenme Sistemi

Gibson'la beraber birçokları inanıyor ki, duyusal algıdaki (belkide genel olarak görsel algıdaki) en önemli faktör "optik akıştır". (bakınız Şekil 2.5)

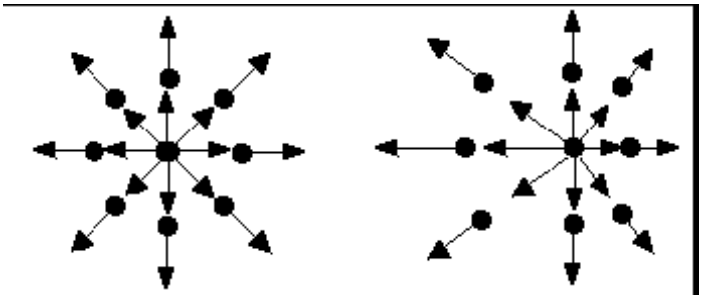

Şekil 2.5 Sağımızda Kalan Bir Yüzeye Yaklaştığımızdaki Durumun Diyagramıdır. Kaynak : Stephen B. D., (1996)

Harris (1994, 307-308)'e göre:

Biz hareket edip görsel dünyayı taradığımızda nesnelerin görüntüleri de aralarındaki ilişkiyi karmaşık bir dans halinde değiştirerek hareket eder. JJ Gibson... bu dansı anlayan ilk kişidir. Muhtemelen Gibson'ın en büyük katkısı dans sahnesinin yeniden tasvirini yapmasıdır. Bunu

yaparken, değişen optik düzende bir çift retinal görüntü tarafından sağlanan anlık fragmanlardan daha ziyade potansiyel olarak gözlemciye açık olan bilgi miktarını vurgulamıştır.

Çizelge 2.1. Algılara Dayalı Duyular Kaynak: Gibson (1966)[1]

İsim	Dikkat tarzı	Alıcı Üniteler	Organ anatomisi	Organın etkinliği	Uygun Uyarıcı	Elde edilen dış bilgi
Temel yönlenme sistemi	Genel yönlenme	Mekânik alıcılar	Vestibuler organlar	Vücut dengesi	Yerçekimi kuvveti ve ivme	Yerçekiminin yönü, sıkışık olma
İşitsel sistem	Duyma	Mekanik alıcılar	İçkulak organları, orta kulak ve kulak kepçesi	Seslere yönlenme	Havadaki titreşim	Titreşim yaratan olayların yeri ve özelliği
Dokunsal sistem	Dokunma	Mekanik alıcılar ve ısısal alıcılar	Deri, eklemler, kaslar	Birçok türde inceleme	Dokunun şekil değiştirmesi, eklerin konfigürasyonu, kas liflerinin gerilmesi	Dünya ile bağlantı, mekânik karşılaşma, Nesne şekilleri, maddenin halleri— katılık veya akışkanlık
Tatma ve koku alma sistemi	Koklama	Kimyasal alıcılar	Burun boşluğu	Koklama	Ortam kompozisyonu	Gaza dönüşebilen kaynakların özellikleri
	Tatma	Kimyasal ve mekânik alıcılar	Ağız boşluğu	Tat alma	Yenen nesnelerin özellikleri	Besleyici ve biyokimyasal değerler
Görsel sistem	Görme	Foto alıcılar	Göz merceği mekânizması, (gözler, göz kasları baş ve tüm vücut)	Uyum, Göz merceği ayarlaması, tespit, yakınsama, inceleme	Biçimin ortam ışığındaki değişikliği	Optik yapıdaki değişikliklerle her şey belirlenebilir. (nesneler, hayvanlar, hareketler, olaylar ve mekânlar hakkında bilgi)

Optik düzen aydınlatılmış bir dünyada bütün yönlerden gelip her bir noktayı etkileyen üç boyutlu ışın yığınıdır. Dünyadaki nesneler belli ışınların isimlendirilmesi olarak düşünülebilir, böylece dünya çapında bir ışık yoğunluğu düzeni yaratılır. Retinal bir görüntü bir seferde optik düzenin sadece bir kısmına erişim sağlar, fakat sabit bir gözlemci değişik kısımları göz ve kafa hareketi ile ayırt edebilir. Pozisyon değiştirerek bir gözlemci uzayda çevredeki noktaları etkileyen farklı optik düzenleri algılayabilir.

[1] Lang, J., (1994, 26), Urban design : the American experience, New York : Van Nostrand Reinhold

Yine de ayırt etme işlemi bu durumda ayrı bir süreç olarak düşünülmemelidir. Aksine, gözlemci yavaşça hareket ettikçe her bir ışın da yavaşça hareket eder böylece Gibson'ın optik akış dediği optik düzendeki pürüzsüz dönüşümü yaratır.

Gibson' a göre dünyayı anlamak için optik düzende ve optik akışta seçeriz. Ne yazık ki, bu seçimin nasıl yapıldığına dair bir açıklaması yoktur.

Johansson (1989, 311)[1] Gibson'a katılır ve optik akışın çözümlenmesiyle ilgili prensiplerin türlerin kendilerine özel görme sistemlerinde kayıtlı olduğunu savunur.

Görsel Sistem

Hareketin görsel olarak algılanması yaşayan her bir tür için önemlidir. Aslında görme yetisi olmayan organizmalar bile hareketi tespit etmek için sensörlere sahiptirler.

Sekuler (1975, 385)'e göre, Evrim sırasında hareket algısı büyük olasılıkla görmenin diğer yönlerini şekillendiren baskılardan daha kuvvetli ve daha direkt olan seçici baskılar tarafından şekillendirilmiştir... Bu gibi seçici baskıların sonucu olarak, bizim görsel sistemimiz hareketin analiz edilmesi hususunda uzmanlaşmış sinirsel mekanizmalara sahiptir.

Görsel algının diğer yönleriyle birlikte uzmanlaşmış mekanları tespit etmek mümkündür. Anderson (1989, 383)'un belirttiği gibi, hatırı sayılır miktarda kanıt görsel hareket analizinin beynin belli bölgelerinde işlendiğini ileri sürer. İnsanlarda beyinde oluşan lezyonunun hareket algılamasında zarara yol açtığı fakat görmenin diğer yönlerine zarar vermediğini gösteren bazı anlatılar vardır.

Anderson "hareketin işlenmesindeki emredilen hiyerarşinin zirvesini" dış periatel kortekstte – yani Brodman bölgeleri 5 ve 7'de- tespit etmiştir. Zeki (1990, 321-322) bunu makak (macaque) maymunları üzerinde doğrulamıştır: Görsel kortekstin hareket yolları için 'funnel' V5 bölgesidir. Bütün hücreleri görüntü mekanındaki harekete duyarlıdır ve bunların çoğu yön olarak seçicidir. Hiçbirinin dalga boyu seçiciliği olmaması ve çoğunun oryantasyon seçiciliğinin de olmaması şunu önermeme neden oldu: görüntü mekanı içindeki hareketi tespit etmekte uzmanlaşan kısım kortikal görsel bölgesidir" demektedir.

---

[1] Optik akışı çözümleyen yaklaşımını ve "optik alan" olarak adlandırdığı şeyi Johansson ve Bürjesson (1989)'da özetlemiştir.

Sağlıklı ve beyin hasarlı hastaların muayeneleri sonucunda, Schenk ve Zihl (1995) hareket tespitinde iki farklı mekanizmanın var olduğu sonucuna varmışlardır. Bunlardan birisi global hareketin analizi ile ilgilidir. Diğeri ise hareketten şekil çıkarma ile ilgilenir.

İnsan hareket algısı ve hareket dedektörlerinin fizyolojik doğası üzerine yaptıkları çalışmalarda Burr ve Ross (1986) hareket halindeki bir şeklin doğru algılanmasının lekeyi eleyen görsel bir entegrasyonu içerdiğini belirtirler. Görüntü hareketi kamerada yarattığı problemlerin aynılarını gözde yaratmaz. İnsanlar hareket halindeki objeleri net olarak görebilirler, ve hatta bir seri sabit resmin gösterildiği sinema veya televizyon hareketlerini de görebilirler. Gerçek hareket olduğunda anlamaya yardımcı olan mekanizmalara bakarlar. Bu tarz görsel yeteneklerin görsel sinirlerin uzmanlaşmasıyla açıklanabileceğini belirtirler.

Mondrian-benzeri doğası olan hareket eden görüntüleri incelediklerinde Zeki ve Lamb (1994) üç sonuca varırlar: görsel dünyanın görüntüsü retinada oluşturulmaz, buna karşın görsel kortekstte biraraya getirilir; görsel manzaranın farklı kısımları görsel kortekstin coğrafi olarak ayrı kısımlarında işlenir ve bundan sonra görsel dünyanın anlamlı bir resmini oluşturmak için biraraya getirilir; ayrılan ve serebral kortekstte ayrı ayrı işlenen kısımlar görüntüde üstünlüğü olanlardır. Bunlar renk, şekil, hareket ve muhtemelen de derinliktir. DuPont ve diğ. (1994) PET tarayıcı kullanarak desteklemiştir ki hareket algısında işin içinde bir kaç farklı beyin bölgesi vardır. Beynin her iki yanındaki mekanlara ek olarak Brodmann bölgeleri 19 ve 37 arasındaki sınır bölgesinde, bir V1/V2 odağı ve cuneus odağı, cerebellum'da ve varsayılan iki vestibular bölgesinde, lateral sulcus'un dış kısmında ve Brodmann bölgeleri 2 ve 40'ın sınırında ve diğer görsel mekanlarda aktivite gözlemlediler (Şekil 2.6).

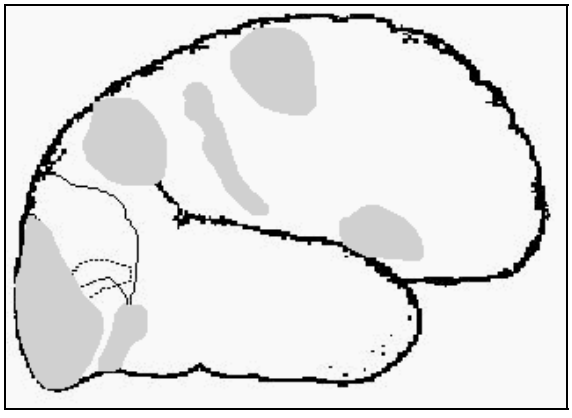

Şekil 2.6 DuPont, vd., (1994) Tarafından Tespit Edilen Hareketin Algısında Rol Mekan Beyin Bölgelerinin Diyagram İle Gösterilmiş Şekli kaynak: Stephen, B. D., (1996)

2.3.2.2 Bilişsel Algı

Çevresel biliş ve algılama, literatürde dönüşümlü olarak, çevresel algılama, çevresel biliş, çevresel imaj ve bilişsel harita olarak da kullanılmaktadır.

Çevresel algılama ve bilişin oluşumu (bilişsel harita) Downs ve Stea (1973, 9) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır. "Bir süreçte, bir bireyin kendiliğinden elde ettiği bilgilerin psikolojik dönüşümlerinin bir dizisinden oluşturduğu, kodlamalar, depolamalar, anımsamalar ve göreli yerler hakkında çözümlediği, birleştirdiği, bir olgudur. Bu da o kişinin kendi günlük yaşamına ait mekânsal çevresini belirlemektedir."

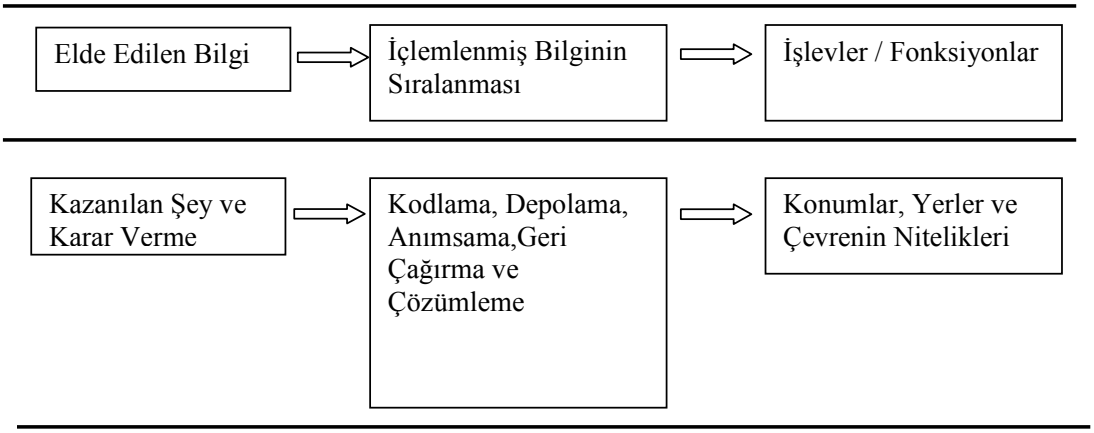

Şekil 2.7 Down ve Stea'nın Önerdiği Çevresel Biliş ve Algılamanın Esasları kaynak: Altman, L., L., vd., (1986, 45)

Çevresel Biliş terimi (bilişsel harita); algıları, bilişleri ve çevre hakkındaki inanışlarımızı da kapsamaktadır.

Aslında insanlar gerçek dünyayı doğrudan algılamazlar. Gerçek dünya ile algılanan dünya arasında duran en azından iki grup filtre vardır. İlk filtre bizi çevreleyen kültürden gelen kültür imgesidir. İkinci filtre ise kişinin kendi içinden gelen kişisel imgedir. Bundan dolayı aynı A gerçek dünyası farklı kültürlerden gelen ve farklı kişiliklere sahip iki farklı kişi tarafından A' ve A" olarak algılanabilir (Rapoport, 1977, 38-40)

David Canter (1977, 155-158), bir mekânın Aktiviteler-Kavrayış-Fiziksel Nitelikler arasındaki karşılıklı etkileşimin bir sonucu olduğunu söylemiştir. Farklı bireylerin mekan anlayışlarındaki farklılık onların çevreleri ile olan farklı etkileşimlerinden kaynaklanmaktadır. Çevreleri ile olan farklı etkileşimler mekan kavramının da farklılık yaratmakla birlikte aynı zamanda bu farklılığın da sebebidir.

Bilişsel sistemimiz aynen bir haritanın içerdiği gibi bilgiler içerir. Fakat bireyler arasında idrak açısından farklılıklar olabilir.

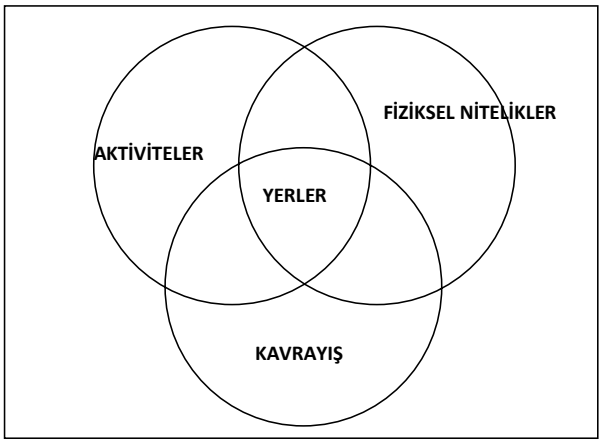

Şekil 2.8 Mekanların Doğası İle İlgili Görsel Benzetme Kaynak: Canter, D., (1977)

Örneğin, bir çiftçinin 1 millik mesafesi şehirde yaşayan bir kişiye 3 mil gibi gelebilir, Avrupalılar Amerikalıların akşam yemeğine çıkma isteklerinin fazlalığı karşısında hayrete düşebilirler ve Amerika'daki bir mahallenin büyüklüğü Avrupa şehirlerindekilerle karşılaştırıldığında çok daha büyük görünür (Canter, 1977, 79). Mesafe hesabındaki bu farklılık gözlemcinin farklı bir altyapıya ve geçmişe sahip olması, insanların kilometre hesabında göreli yargı ya da mutlak hesap kullanıp kullanmamaları ve bağlantının bir engel (bir dağ gibi) veya düzgün ve dosdoğru bir yol aracılığı ile olup olmaması ile ilgilidir.

Kentsel imaj mekanındaki anahtar çalışma Kevin Lynch'in bilişsel (zihinsel) haritalama tekniklerine ve Boston, Jersey ve Los Angeles kentleri sakinleriyle yaptığı röportajlara dayanan "The Image of the City" sidir. Başlıca, işleklikle ilgilenerek (insanların kentle nasıl uyum sağladığı ve şehri nasıl gördükleri vb.gibi) Lynch, (1960, 4) zihinsel olarak çevreyi daha tutarlı bir şekil veya "imaj" haline getirme kolaylığının kentte hareket etme yeteneğimizle bağlantılı olduğunu tartışmıştır. Açık bir imaj "kişinin kolaylıkla ve çabukça" hareket etmesini sağlar ve düzenli bir çevre, geniş çerçeveli bir göndermeye, bir aktivite, inanç ya da bilgi kurucusuna hizmet eder" demektedir.

Kevin Lynch'a göre (1960, 6) çevresel imajlar gözlemcilerin gördüklerini seçtiği, düzenlediği ve onlara anlam yüklediği uzaklıklar ve ilişkiler öneren çevrenin iki yönlü süreci ile sonuçlanmaktadır. Benzer olarak, Montgomery (1998, 100) "kimlik", bir yerin gerçekte nasıl olduğu ve "imajının", bu yerin kişideki kendi hisleri ve ondan aldığı etkilerle birlikte algılanması ile bu kimliğin birleşmesi, arasındaki ayırımı yapmıştır.

Pocock ve Hudson (1978, 33) kentsel mekânın veya bir çevrenin zihinsel görüntüsünün şöyle olduğunu belirtmiştir:

- Bölgesel: tüm şehri kaplamayan
- Sadeleştirilmiş: bilginin büyük kısmını çıkaran,
- İdyosenkratik: her bireyin kentsel görüntüsünün eşsiz olması
- Biçimi bozulmuş: gerçekten, uzaklıktan ve yönden çok öznelliğe dayanan

2.3.3 Algısal Yargılar

Algısal yargıların[1] içerdiği etkilerin varlığı önemli bir sonuca yol açar. Bu da, duyuların (duyu organları üzerinde etkisi olan) psikologlar tarafından algılar, kavramalar ve onlarla özdeşleşen insan deneyiminin diğer konulardan bağımsız olarak çalışılmasının gerçekten mümkün olmadığıdır. Canter, (1974, 30) bu durumu: "keskin göz", "hassas kulak" ya da duyularımızla çevrenizle oyunlar oynamaktan bahsetmek, psikolojik anlamda pek bir şey ifade etmez. Hâlbuki bazı psikologlar, bazen bunu göz ardı edip dil alışkanlıklarına yakalanırlar. Bu tasvirler/açıklamalar doğru olarak gösterilmeyebilir çünkü hiçbir duyu organı bir grup insan tarafından etkilenemez " şeklinde ifade etmektedir.

Yukarıda bahsedilen karışıklık genel algısal prensiplerin bulunamayacağı anlamına gelmez fakat göreceli yargılara ya da kesin düzeylerden çok içerik etkileri ile ilgili bulunan prensipler vardır. Bu, konulan prensiplerden herhangi birisinin doğal ya da kaçınılmaz kanunlar rolü verilemeyeceği anlamına gelir. Onların çabaların/denemelerin onları uygulamaya zorladığı içeriklere bağlı olarak, değişen değerlerin kılavuzları olarak düşünülmesi daha iyidir.

2.3.3.1 Gestalt Kanunları

Gestalt okulu psikologlarının ortaya koyduğu kanunların bizim algıyı anlamamızda büyük katkısı vardır.

Ana kavramlardan biri "prägnanz"dır. Bu, sözlük anlamı olarak "iyiliğe" yakın anlamına gelir, Bunun arkasındaki fikir, herhangi bir konfigürasyonun, basit, açık ve olabildiğine anlaşılır görünmesini sağlamak için gereken şekilde algılanmasıdır.

Sadece en olağanüstü durumlarda bunun algılanması iki birbirine geçmiş soyut şekil olarak

---

[1] Detaylı bilgi için bakınız Aydınlı, S., (1986) Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model , Doktora Tezi , İTÜ, İstanbul

gerçekleşir. Gölgelenmiş şekli, beyaz bir karenin üzerinde duran birtakım anlaşılamayan obje olarak görmeye zorlanırız. Gerçekte, gölgeli kısma bir şekil/figürmüş gibi ve gölgelenmemiş kısma bir zemin/ yermiş gibi davranmazsak, şekil-zemin ilişkisini tasvir etmek zordur (Bkz. Şekil 2.9 şekil-zemin ilişkisi).

Gestalt psikologları, prägnanz prensipleri işleyişe geçmeden önce, nesneleri, zemin üzerindeki şekiller halinde görmek olan bu eğilimi, gerekli olarak görmüştür. Beyne sunulan uyarıcının durgunluğu ve basitliğine yol açan genel algı bakış açısından bakıldığında, şekil ve zemin olgusunu gördüğümüz dünyayı yapılandırmaya yardım etmede önemli bir rol oynar.

Başlangıçta, bazı Gestalt psikologları bazı/çeşitli olguları psikolojik bakımlardan açıklamaya çalışmıştır. Fakat bu açıklamalar, çoğunlukla ispat edilemez çıktı, kanıt bu fenomenlerin tüm genelliğinden yoksun çıktı ve çocukluk çağı boyunca olan gelişmeler içindeki değişimlerde genellikten yoksundu.(Vernon,1970)

Şekil ve parlaklığın devamının yanı sıra, hemen hemen aynı yolla renk ve büyüklük devamlılığını da tecrübe ederiz. Algısal devamlılıklar böylece ne algıladığımızın dünya bilgimizle nasıl şekillendiğinin mükemmel bir örneği olurlar. Canter, (1974, 37) “eğer bir nesnenin ne olduğunu “bilirsek”, onu uygun büyüklük, şekil vb. olarak bilir ve algılarız. O, biraz deneyim gerektiren bir görevdir, nesnenin soyut formal niteliklerini ayırmak için bu gereklidir. Bu nedenle, bir mimar için, bir tuğla pembe ve kırmızı dokuların ilginç bir dokusu olarak görülebilir, fakat ortalama bir işçi tarafından, “binaların yapıldığı bir tip nesne”, tuğla olarak görülür” demektedir.

Genel terimlerle, aynısı mekânın algısı için de söylenebilir. Günümüz psikologları tarafından anlaşıldığı kadarıyla, mekânın algısı, ana olarak, günlük hayatımızda mesafe/uzunluk ile normal olarak bağdaştırdığımız işaretlerin kullanımı üzerine kurulmuş gibidir.

Bu işaretler, paralaks gibi sanatçıların kullandığı tip nesnelerdir, farklı mesafeler ile paralel çizgilerin görünenle çarpışması ile dokunun farklılığı ile aynıdır.

Açıkça, bu işaretlerin pekçoğu, odaklanan gözlerin çakışması ve ne görebildiğimiz ve ellerimizle ne hissedebildiğimiz arasındaki ilişkiler gibi vücudumuzla ilgili duyulardan gelen muhtemelen daha kesin işaretler ile birlikte öğrenilir.

Mimariyle ilgili olarak, genel düzeyde, Ittelson’un da belirttiği gibi, tartışa geldiğimiz nesne devamlılığı tipleri kadar çevresel devamlılıkların olduğunu öne süren pek çok durum vardır.

<table>
<tr>
<td>Şekil-zemin ilişkisi
 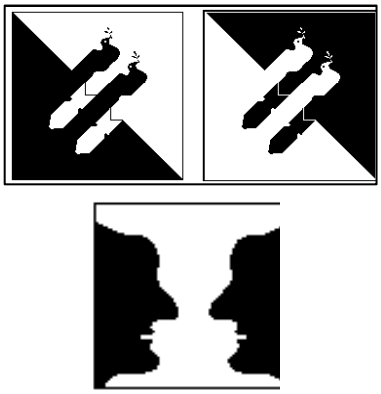 </td>
<td>Yakınlık ilişkisi
 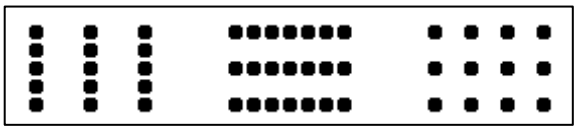 </td>
</tr>
<tr>
<td>Benzerlik kuralı
 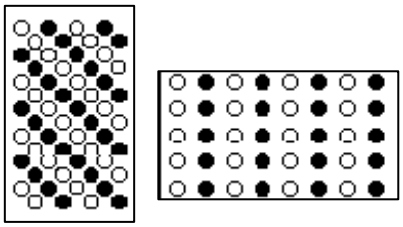 </td>
<td>Devamlılık
 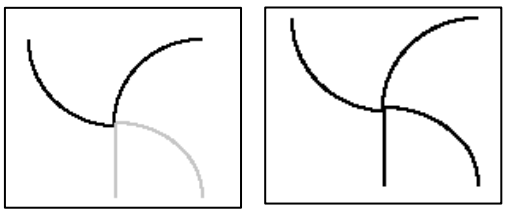 </td>
</tr>
<tr>
<td>Kapalılık

Şekilde sadelik, basitlik
 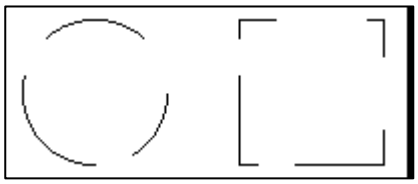 </td>
<td>

Von Meiss’in Geştalt kurallaına ilişkin yorumu Kaynak: Meiss, (1990, 36-38)</td>
</tr>
</table>

Şekil 2.9 Gestalt Kuralları [1]

[1] Detaylı bilgi için bakınız; Stephen B. D., (1996,7)

Ayrıca bakınız Von Meiss, (1990, 36-40)

Ayrıca bakınız Hollahan, J. C., (1982, 23-30), Environmental Psychology, Random House, New York.

2.3.3.2 Dikkat

Algısal yargılar ile ilgili tartışmanın önemli bir teması içeriğin, durumun, algısal uyarıların tümünün söz konusu uyarıcının algılandığı durumdaki önemidir. Fakat uyarıcı ve içeriği arasındaki ayrım algı için önemlidir. Diğer bir deyişle algı sadece çevremizin farklı durumlarına/ bakış açılarına dikkat kesildiğimiz için mümkündür. Biz verilen zamanın farkında değilizdir fakat sadece bir kısmını seçerek, farklı bakış açılarına/ durumlara dikkat kesilerek farkına varırız.

Tasarım için seçici dikkat fenomeninin bir sonucu, binaların planlarının psikolojik etkisidir. Tasarımcı bazen kullanıcılara bir şekilde iletilen binanın planından elde edilen kuş bakışı bir gözle hareket eder, böylece planın olabildiğince düzgün ve resmi olması gerekir.

2.3.3.3 Uyarılma

Uyarılma, belki de daha geniş mimari sonuçlar için, uyarıcı sağlama ile ilgili araştırmanın genişleyen yapısıdır. Dikkat kesilme yeteneği, uyarıcıya cevap olarak genel performans gibi davranış durumları geniş bir etkidir ve genel çevresel uyarıcıların istenen seviyeleri ile ilgili gibidir. Fakat bu fikirlerin uç çevresel şartlardan, (en monoton cadde sahnesinden bile daha uzak bir deneyim) ortaya çıktığı ve büyüdüğünü vurgulamak gerekir. Bu nedenle, bu fikirleri direkt olarak inşa edilmiş çevrenin tasarımı ile ilişkilendirmek/ bağlamak çabaları büyük dikkatle davranılması gereken çabalardır.

Valentine, estetikte[1] birçok problemi incelemiş ve bunu deneysel araştırma ile yapmıştır ve "altın oranın" kaçınılmaz olarak tatmin edici bir konfigürasyon yaratacağı anlamına gelmediğini göstermiştir.

Tahmin edildiği gibi çok daha sınırlı materyal kullanıldığında, araştırmalarda bulunan boyutların Osgood'un bulduğu sonuçların aynısı olması beklenmemelidir. Aslında bazı kritikler Osgood'un boyutları o kadar geneldir ki herhangi özel bir durumda çok az değeri vardır diyebilirler. Onlar sadece daha geniş bir şekilde dil çalışıldığında kullanılabilirler. Fakat hakikaten, ortaya çıkan mimari boyutlar, Osgood'unkiler ile bazı ilişkiler taşır. Onlar

---

[1] Detaylı bilgi için bakınız Aydınlı, S., (1986, 29-36)Mekansal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model , Doktora Tezi , İTÜ, İstanbul

Ayrıca bakınız; Aydınlı, S., (1993) Mimarlıkta Estetik Değerler, İTÜ, İstanbul

Ayrıca bakınız; Aytuğ, A., (1990), Mimaride Ergonomik Faktörler, YTÜ Matbaası, İstanbul

Osgood'un değerlendirmeli boyutunun alt gurupları gibi görünmektedir. Ki bu boyut, bazen bulunan bir aktivite ve durum boyutu olarak ortaya çıkar.

Canter, Vielhauer, Herschberger, (1977) açık arayla en büyük ve en sık bulunan boyutu, şaşırtıcı olmamakla beraber, "hoşnutluk/ mutluluk/ güzellik" olarak belirtmektedirler. Bu, hoş-hoş olmayan, güzel-çirkin, ilginç-ilginç olmayan, etkileyici-etkileyici olmayan, karakterli-karaktersizliği de içermektedir. Sıklıkla ortaya çıkan diğer boyutlar da şunlardır:

Düzenlilik (düzenli- düzensiz, uyum içinde- uyumsuz, ilgili- ilgisiz), dostluk / sıcaklık (dostca- sıcak olmayan, davetkâr – davetkâr olmayan, yumuşak – sert) ve rahatlık (rahat-rahatsız, gergin–rahatlamış, sıkışık-ferah) Bu boyutların elemanları seçilmiş ve diğer değişkenlere bağlanmıştır. Önemli miktarda çalışma dostluk/ sıcaklık boyutu ile ilgili olarak yürütülmüştür ve çatı açısı, pencere ve mobilya düzenlenmesi gibi şeylerle ilgili olduğu gösterilmiştir. (Canter, Wools, 1977)

2.4 Mekânda Algı

Mimari mekânın[1] algılanması çeşitli zıtlık ilkeleri doğrultusunda farklı başlıklar altında incelenmiştir.

Mimari mekânın tiplerini ayırmayı mümkün kılan belli başlı zıtlıklardan biri onların ya kapalı, içine kapanık, kendilerine odaklanmış ya da açık, dışa dönük ve merkeziyetçi olabilmesidir. Kapalılığın derecesi sadece miktara ve açıklıkların büyüklüğüne bağlı değildir. Dışarıya açılma eğiliminde olan bir mekân yaratmak istediğimizde, onu daha az açık yapmaya çalışıyoruz.

Bu nedenle açık olan ve olmayan kavramları arasında ve açıklık ve kapalılık derecesi arasında direkt bir ilişki vardır (Meiss, 1990).

Küp şeklindeki bir mekân 6 yüzey ile sınırlandırılmıştır. Odaklanmaya gerek olmaksızın, göz açıları ve köşeleri mekânı anlamak için daha doğru uyarıcılar olarak kullanılabilir.

Bu yüzeylerin maddesel olarak varlığı mekânı algılamada vazgeçilmez değildir.

- İçinde bulunduğumuz mekânı tanımlayan unsurlar bir imaj oluşturmazlar ama eşit olmayan, şöyle böyle dengeli güçlerin oluşturduğu bir mekân olarak kullanılır. Bu

[1] Detaylı bilgi için bakınız Aytuğ, A., (1987, 99-110), Mimaride Doku Kullanımının Psikolojik Etkileri üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, YTÜ, İstanbul.

mekânın gücü, sınırlandıran formlar özerk olmak yerine birbirini tamamlayan ve bir noktaya doğru birleşen olduğunda artar.

- İnsanlar olarak bizim, bilinçli olarak doğrusal bir tarza/üslüba ziyaret ettiğimiz yaşadığımız bir mekânın genel fikrini elde etmek için oradaki tüm parçaları anlamamız gerekmez.
- Sonuç olarak ortaya çıkan genel fikir, mekânın olduğu gibi objektif gerçekliği değil fakat onun deneyimlendirilmiş, kendi dilimiz, kültürümüz ve önceki deneyimlerimiz (doğrultusunda ile koşullanmış) algının öznel/subjektif süzgecinden geçen halidir (Meiss, 1990).

2.4.1 Kapalı Ve Kapalı Olmayan Mekân

Kapalılık, açıklık Meiss tarafından bir küpün değişik biçimlerde boşaltılması ve kullanımları, yüzey ilişkileri yoluyla ifade edilmiştir. (Meiss, Pierre Von 1990,103)

Mekânsal tanımın unsurları ve açıklıklar mekansal ilişkilerin tiplerini karakterize eder, gerçekten hangi dereceye kadar mekan bağımsız ya da öyle ya da böyle diğer mekanlar ile bağlantılıdır.

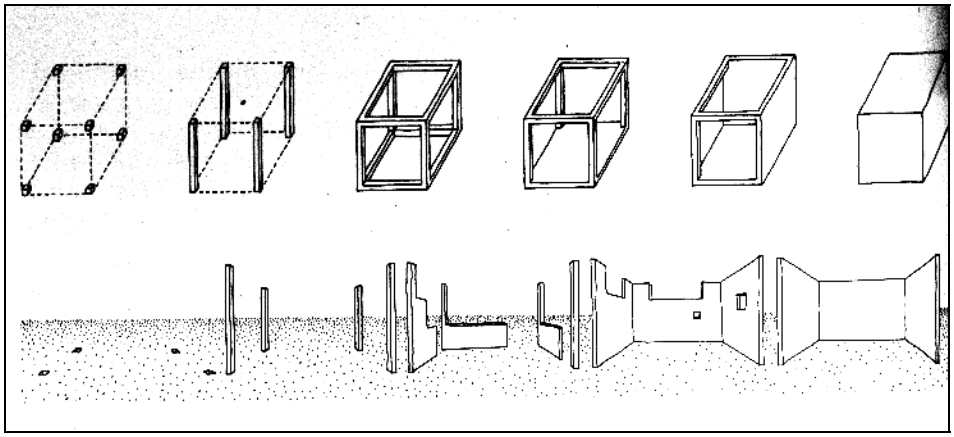

Şekil 2.10 Kapalı ve Kapalı Olmayan Mekân kaynak: Meiss (1990)

Ashiara da bunu yine karedeki köşe kolonları ile başlayıp yüzeyin içerdiği kapalılığa bağlı olarak, kapalı ya da kapalı olmayan mekan gibi, mekânda kapalılık düzeyleri olarak incelenmektedir.

2.4.2 Pozitif, Negatif ve Pozitif-Negatif Mekân

Ashiara (1983), şekil-zemin ilişkisini siyah beyaz renklerle mekânsal harita olarak da inceleyip doluluk boşluk arasındaki denge kavramına değinmiştir.

Şekil 2.11 Negatif ve Pozitif anlatım olarak Giambattista Nolli'nin Roma haritası Kaynak: Ashiara, Y., (1983, 58)

Ashihara, teorisini Gestatlt'ın dış mekân ve pozitif ve negatif mekân fenomeni üzerine kurmuştur. Köşeleri olmayan bir dış mekân, nitelik bakımından iyi belirlenmiş köşelerle sarılmış bir mekâna göre daha kötüdür.

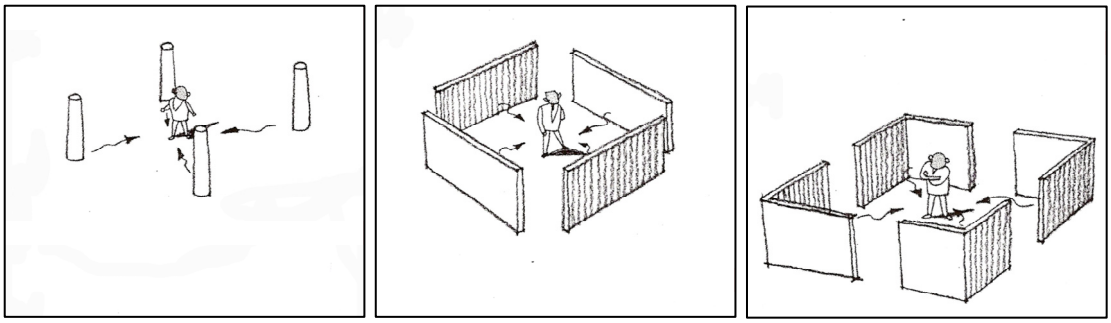

Şekil 2.12 Kapalı ve Kapalı Olmayan Mekân Perspektifi Kaynak: Ashiara, (1983, 63)

Aşağıdaki (Şekil 2. 13) örnekte, A'da görülen dört yuvarlak sütun yön tayin edemedikleri için hiçbir muhafazası olmayan bir mekan oluşturur. Dört duvar B'de görüldüğü gibi yapılırsa, duvarların karşılıklı pozisyonları bir tür kapalı mekan oluşturur. Fakat köşeler açık olduğu için bu mekan nitelikten uzaktır. Eger C'de görüldüğü gibi açılı duvarlar köşelere yerleştirilirse, karşılıklı olarak desteklenmiş bir kuşatılmışlık hissi oluşturulabilir. Kuşatılmışlık kanunu veya "İçerisinin" kanunu (law of the inside) burada devreye girer:

Kısmen ya da tamamen çevrelenmek maksadı ile açıkça çerçevesi çizilmiş mekanların bütünleşik figürler olarak görülmesi daha mümkündür. Bir kare iç köşelerinden dolayı net bir şekilde belirlenmiş kapalı bir bölge halini alır.

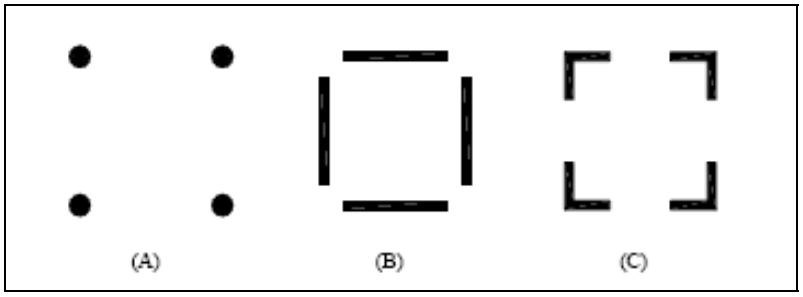

Şekil 2.13 Kapalı Ve Kapalı Olmayan Mekân

Kuşatılmışlık kanunu bir kamusal mekânın pozitif ya da negatif özellikleri ile alakalıdır. Pozitif mekân (P) sınırları açıkça çizilmiş bir "şeydir". Negatif mekân (N) ise dışarıdaki belirsiz boşluktur.

Örneğin, bir vazonun içerisindeki mekân pozitif mekân iken vazoyu çevreleyen mekân negatif mekândır. Diğer taraftan, eğer iki tane vazo varsa, her bir vazonun içindeki mekân pozitif mekânken, bu iki vazonun arasında kalan mekân ise pozitif-negatif (PN) mekân olarak adlandırılır.

Eğer birçok vazo bir daire içine toplanırsa, tek bir damarın içi ve dışı ile ilgili duruma denk bir durum meydana gelir. Damarlar ile çevreli mekan tanımlı bir mekan olur, yani pozitif bir mekan; ve onların dışında kalan mekan ise "hiçbir şeydir" yani negatif mekandır. (Ashihara, 1983: 55; Ashihara, 1970, 20-40).

Vazoların yerine tek tek binaları koyar isek, bir grup bina bir mekânı çevreler ve bu mekân pozitif mekân olur.

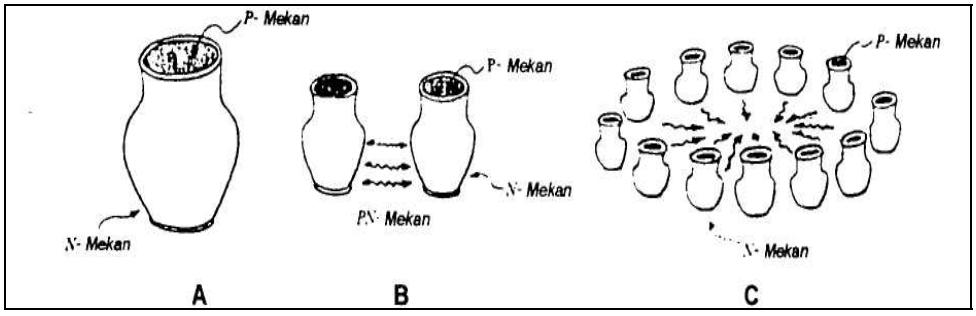

Şekil 2.14. Negatif-pozitif mekân kaynak: Ashiara, Y., (1983, 55)

2.4.3 Statik Ve Dinamik Mekân

Sokak dinamik bir etki barındırırken meydan hem statik hem dinamiktir. Sokak pozitif ise meydan hem pozitif, hem negatiftir.

Carmona vd., (2003, 141) "statik ve dinamik"[1] etkiyi; kentsel mekanı iki türde inceleyerek şu şekilde belirtmişlerdir: "Olumlu kentsel mekanlar çeşitli büyüklük ve şekillerde ortaya çıkmasına rağmen iki temel tür vardır: "sokaklar" (yollar, yaya yolları, caddeler, dar sokaklar, bulvarlar, geçitler, alışveriş merkezleri vs.) ve "meydanlar" (mekanlar, arenalar, meydanlar, semtler, avlular vs). Esas itibariyle, sokaklar hareketliliğin olduğu "dinamik" yerlerdir, bununla beraber meydanlar daha az harekeliliğin olduğu statik yerlerdir. Planlar üzerindeki genişlik-uzunluk oranları 1:3 den daha büyük olduğu takdirde (detaylı bilgi için bakınız Bölüm 3 Kentsel Mekan) bir eksen daha baskın olmaya başlayarak dinamik hareketlilik sunmaya başlar. Bu oran meydanın orantısı için üst sınırı ve çıkarsama yoluyla, sokak için alt sınırı tanımlar" ifade etmektedirler.

2.5 Bölüm Sonucu

Mekân, birçok araştırmacının da belirttiği gibi hareketle algılanmaktadır. Algılamayı duyularımız aracılığıyla yaparız. Algılamayla birlikte mekanı deneyimler, yani yaşayarak herhangi bir yere veya mekana ait biçimsel ve nesnel özelliklerini geçici belleğimize depolarız. O mekanda kalış süremize ve kullanım çeşitliliğimize göre o mekan bizde belirli anılarla, anlam kazanmaktadır. Bütün bu algılama süreci kişiye, kişinin dünya görüşüne ve yaşadığı coğrafyadaki kültürüne göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Sonuçta bir mekâna ait verileri gözümüzle; görürüz, kulağımızla; o mekanın sessel özelliklerini işitiriz; burnumuzla; o mekanın kokusal niteliklerini koklarız; bedenimizle; o mekanın fiziksel niteliklerini hissederiz. Bu algılama sonucunda öğrenilen bilgi ve deneyim daha sonra kullanılmak üzere depolanır; benzer mekân özelliklerine sahip yerlerde bu bilgi direkt olarak kullanılabilir. Ancak bilindik, tanıdık gelemeyen mekânlarda da bu bilgiyi

---

[1] Meydanlarda ve sokaklardaki "statik ve dinamik" etki için bakınız; Smith, P. F. (2003, 173-196) The dynamics of delight: Architecture and aesthetics. London, UK: Roultledge.

Ayrıca bakınız San Fransisko "plaza"larının (meydanlar) her yönüyle inceleyen, Marcus, Cooper, C. ve Francis, C., (1990, 1998, 13-85), People places : design guidelines for urban open space, New York : John Wiley Son.

Ayrıca bakınız statik dinamik mekan özellikleri için; Erem, Ö., (2003), Tatil Köylerinin Okunabilirliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Yaklaşım, Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul.

dolaylı olarak kullanırız. Bireysel olarak elde edilen bu bilgi, bize bir yere ait çevresel niteliklerin çözümlemesinde yardımcı olmaktadır.

Bugüne kadar birçok kuramcı tarafından mekânla ve onun fiziksel nitelikleri ile ilgili teoriler üretilmiştir. Bugüne kadar yapılan mekân incelemelerin de, ya sadece nesnel özellikleri incelenmiş ya da sosyal mekândaki araştırmacılar tarafından kullanıcılarının özellikleri incelenmiştir. Aslında özne ve nesnenin (kullanıcı ve mekân) birlikte bir bütün olarak ele alınması, bugün yaşadığımız dünyadaki iletişim ve teknolojik gelişmeler sonucunda giderek artan bir hızla önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada, bu düşünce doğrultusunda nesne ve öznenin (hem farklı hem de birbirine yabancı) çeşitlilik gösterdiği kentsel mekânların incelenmesi amaçlanmıştır. Çünkü hepimiz yaşanılan ya da çalışılan bina veya herhangi bir yerden dışarı adımımızı attığımız anda kentsel/kamusal mekânın kendisiyle ve yaşayanlarıyla karşı karşıya gelmekteyiz.

3. KENTSEL MEKÂN

Tarihsel süreç içinde, dünya üzerinde var olmuş medeniyetler boyunca kentsel mekânlar için değişik yaklaşımlar ve tanımlamalar getirilmiştir.

Broadbent'e göre (1990, 79) Eski Yunan çağından beri kentsel mekânların tasarım felsefesini belirleyen üç ana yaklaşım olagelmiştir:

a) Kusursuz bir planla başlanmalı ve bitirilmeli ki bu rasyonalist bir yaklaşımdır.
b) İnsan duyularının anlayabileceği bir olguyla başlanmalı ki bu da deneyci bir yaklaşımdır.
c) Deneme yanılma yoluyla şehirde nelerin ayakta durabileceği belirlenmeli ki bu da pragmatik bir yaklaşımdır.

3.1 Kentsel Mekân Kavramı ve Tanımı

Yunan medeniyetinde, kentsel mekân, agorayı ve onun etrafında şekillenen odeon, hamam vb. gibi o kentin kutsal tanrısı/tanrıçası için yapılan tapınağın arasında kurulan yol bağıyla tanımlanmaktadır. Roma medeniyetindeyse, bu kurgu; forum ve diğerleriyle olan ilişkileri, örneğin stadyum, ana cadde veya tören mekanları ile kurulan askeri ve politik ilişkiyle sınırlı diğer bina gruplarını da içine mekan bütündür.

Yunan medeniyetinde sosyal ve politik ilişkiler ana kentsel mekânları oluştururken, Roma medeniyetindeki mekânlarda ise düzen ve gücün bir arada denetlendiği, askeri – politik görüşlerin birbirleriyle rekabet halinde olduğu, devamlı gerilimin – değişimin olduğu görülmektedir. Romalılar, uzun ömürlü olarak tarihte var olabilen, sürekliliğiyle de en güçlü karakteristik kentlerini ve kent mekânlarını meydana getirebilen dünya üzerindeki nadir medeniyetlerden biridir. Bu nedenle kentsel mekânları inceleyen birçok çalışmada; Roma kent dokusu ve mekân biçimleri, temel veri olarak kullanılmaktadır.

Mısır da ise bu olgu dini ve tekil güç etrafında şekillenmiştir. Anıtsal olan ve gelecekte yaşanacak yaşam için inşa edilmiş piramitler, tapınaklarla kentsel mekân kurgulanmıştır. Mimari ürünlerinin kalıcılığı, anıtsal tapınak ve saray binaları ile sınırlı kalmıştır.

Kentlerin oluşumunda tarihsel sürekliliğin kabulü soyut olmamakla birlikte insan yaşamının oluşturduğu medeniyet ve onun devamlılığı ile birlikte bu süreçte kentlerin biçimsel olarak değişimi ve gelişimi de, toplumlarıyla birlikte var olmuş ya da zamanla dünya üzerinden yok olmuştur.

Cullen'a, (1976) göre kent iki dünyanın birleşimidir: İlki insanların maddi ihtiyaçlarını karşılayan dünya (sağlık, konfor, özel yaşam) ve maddi dünyayı bizzat tecrübe eden kişisel değerler, ikincisi kentin kişiliğini belirleyen duyuşsal seviyedir ve aşağıda belirtilen özelliklere sahiptir:

- Kent ve insan arasında yakın bir ilişki oluşmasını sağlar.
- Çok etkileyici ve dramatiktir.
- Kentsel mekanda teşvik edici ve heyecan verici aktiviteler içerir.

Cullen açıklamasını teorik olarak ortaya koymaz; aksine, bunu, bir özyapıya sahip, mekân oluşumlarının çok sayıda taslak ve fotoğraf örnekleriyle açıklar. Mekânsal tecrübeye dayanarak insanların sadece kentlerdeki günlük hayatı incelemeye ve anlamaya ihtiyaç duyduklarını ve kentsel mekânın tasarım ilkelerinin, gözlem yapanların duygusal tepkileri ve görsel tecrübeleriyle ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Kentsel mekân, halkın rahatlıkla ulaşabildiği yapılaşmış ya da doğal olan her türlü çevreye tekabül etmektedir. Tüm caddeleri, meydanları, diğer yolları ister esas anlamda konut yerleşimlerinin olduğu mekânlar olsun, ister vatandaşlar için ticari ya da kamusal kullanımların bulunduğu parklar, açık mekânlar ve en azından gündüz halkın kamusal/özel mekânlara kısıtlanmadan girebildiği yerleri içermektedir.

Madanipour (1999, 879–889) kentsel kamusal mekânı herkese fiziksel olarak erişilebilir olan ve yabancıların ve yerlilerin çok az kısıtlamalarla girebildikleri, kasabalar, şehirler ve kırsal mekanların içlerinde kalan mekanlar olarak tanımlamıştır. Bazı yazarlar ise kamusal mekan kavramını genişletmek için şöyle demiştir: "insanların evde ya da işte olmadıkları zamanlarda kullandıkları her hangi bir yer" (Shonfield, 1998).

Kentsel mekân öz anlamı ile kentin binalarla tanımlanan fakat binaların dışında kalan bölümleridir. Temelde varoluşsal mekânın somutlaşmış şekli olan mimari mekânla doğrudan ilişkilidir. Geçmişte kentsel mekân ve mimari mekân, aralarındaki süreklilik nedeniyle aynı anlamda mekânlar olmasına karşın, modernizm ile birlikte mimari mekân yapısal ve algısal olarak yalıtıma uğramış ve birbirinden bağımsız binaların mekânı karakterine bürünmüştür. Bu bağımsız binalara gösterilen ilgiye karşın binalar arasında kalan mekânların nitelik ve organizasyonu büyük ölçüde şansa bırakılmış, sonuçta kent mekânları planlamadan arda kalan mekânlar olarak bırakılmıştır[1](Çakmaklı(Oktay), D., 1992, 7).

[1] Çakmaklı (Oktay), D., 1992, 7

Her toplum, hayatı üzerine odaklayacağı, varlığını ya da varoluşunu simgeleyen bir merkeze ihtiyaç duyar. Kentsel mekânlar böyle bir simge olabilirler ve aynı zamanda bir kentin nabzıdırlar. Bu mekânlar ortak paylaşılan kimliği, kültürü simgeleyen kesişme noktalarını (nodes *)[1], kavşakları, kenarları (edges *), yapılandırırken biçimsel ve anlamsal boyutta o yere ait yaşanılanlar, yaşayanlar hakkında da bize ipuçları sunmaktadırlar.

Çağlar boyunca kentsel mekânlar, insanların doğası gereği, yaşam biçimlerinin değişimiyle birlikte kentsel mekânların kullanımları ve biçimleri yaşamla paralel olarak değişime uğramışlar, tercih edilme olasılıkları o mekânları kullanan-yaşayan-insanlar tarafından belirlenmişlerdir. O yüzden kentsel mekânlar, değişen sosyo- ekonomik koşullara ve kentlerin kültürel dokusuna cevap verebilen "yaşayan organizmalar" (Alexander, 1977) olarak da kabul edilmektedir.

Kentsel yaşam kültürle değiştiğinden ve geliştiğinden yeni ihtiyaçlara cevap verebilecek kentsel mekânlara ihtiyaç olabilmektedir. Varolan kentsel mekânlar ya tamamıyla hem biçimsel hem de işlevsel olarak değiştirilirler ya da var olan haliyle yenileştirilirler.

Kentsel mekânları tanımlarken Paul D. Spreiregen (1975) şöyle der: " onlar ….. kentlerin tampon görevi gören mekanları ya da bölgeleridir. Onlar insanlar için insanları karşılıklı temas/kontak ile yakınlaştırarak, tehlikeli/ani trafiğe karşı onlara barınak sağlarlar. İnsanları sokak ağı yoluyla karmaşa ve gerilimden kurtararak bir araya gelmelerini sağlayan bir "yer" yaratmaktadırlar".

Kentsel mekânlar aynı zamanda insanların bütünlük/bütünleşme duygusunu oluşturmak için bir araya gelmelerine izin veren sosyal bağlayıcılar olarak hizmet etmektedirler. İstanbul'daki kentsel mekânlar, tarihsel geçmişiyle birçok farklı kültürdeki ve kimlikteki kullanıcısına bu bağlamda iyi birer örnektirler.

Kentsel mekânlar, kamusal mesajların ve fikirlerin paylaşıldığı, aktarıldığı yerlerdir. Bu aynı zamanda toplumsal bir aradalık ve kaynaşma sağlar. Bu mekânların kaybolması veya yok olması o kentte yaşayan insanların birbirinden uzaklaşmalarına ve birbirleriyle olan insani ilişkilerin azalmasına sebep olabilmektedir.

Kentsel mekânın gruplar tarafından kullanımını Hester (1975)[2] şöyle tanımlamaktadır: "Farklı

---

[1] Detaylar için bakınız Lynch, K.,(1960), Alexander, C., vd. (1977), Moughtin, C., (2003)

[2] http://ocw.mit.edu/OcwWeb/Urban-Studies-and-Planning/11-952Spring2004/Projects/

insanlar ve kullanıcı grupları; dini, etnik ve hayat döngüsündeki aşama farklarını esas alarak, kentsel mekânları farklı şekillerde kullanırlar. Büyüklük ve heterojenlik de kamu ile özel arasındaki dengeyi etkiler, şöyle ki heterojenlik özel mekâna/mekana kişiye ait mülke indirgenmeye sebep olabilir".

Her toplum biraz özel ve kamu karışımına sahip olsa da, her birine verilen önem ve anlattıkları değerler, yerleşim yerleri, kültürler ve zamanlar arasındaki farklılıkları açıklamaya yardım etmektedir.

Farklı insanlar ve kullanıcı grupları, Hester tarafından tanımlanan dini, etnik ve hayat döngüsü aşama farklarını esas alarak kamu mekanlarını farklı şekillerde kullanırlar. "Büyüklük" ve heterojenlik de kamu ve özel olan arasındaki dengeyi etkiler… Heterojenlik özel mekana, kişiye ait mülke indirgenmeye sebep olabileceğini belirtmektedir.

Carr, Francis, Rivlin, Stone'a (1992) göre, kamu refahının, kamu mekânı yaratmada ve geliştirmede en öncelikli motivasyon olduğunu söylerler. İyi caddeler rahat ve güvenli hareket için ortam sağlar, meydanlar sosyal etkileşim için yer/mekân yaratır ve parklar "şehirlerin ciğerleri"dir, temiz hava, güneş ışığı ve "rahatça oturup dinlenmek için fırsat" yaratan kırların yerine geçer. Çekici ve insanları rahatlatmaya davet eden mekânlar, döngüyü sağlayan bir sonuç olarak perakende iş için ekonomik faydalar sağlar. Kamu mekânları aynı zamanda, insanların bütünlük/bütünleşme duygusunu oluşturmak için bir araya gelmelerine izin veren, sosyal bağlayıcılar/bir araya getiriciler olarak da hizmet ederler.

Kamu mekânlarının, ilk ortaya çıkışları ve zamanla nasıl değiştikleri fiziksel, kültürel ve politik etkenler ile belirlenmektedir.

- Sosyal Kamu Hayatı (kültürel etkenler): buluşma arzusuna hizmet eden, etkileşim ve sosyalleşmeye hizmet eden;
- İşlevsel Kamu Hayatı: insanların günlük ihtiyaçlarını (sebze almaları gibi) karşılamaya yönelik, vb.
- Sembolik Kamu Hayatı: insanların aidiyet duygusu hissetme ihtiyacına ve daha büyük bir grubun bir parçası olma ihtiyacına hizmet eden.

Ekonomi bilimi de kamu hayatında olumlu bir etkiye sahiptir. Örneğin, bazı mağazaların bulunması caddelerin yaya kaldırımları olarak kullanılmasını teşvik eder. Kamu mekânları insanların bir araya gelmesine ve birlik olma duygusunu paylaşmaya olanak sağlar ki bu

bütünlük/birlik, toplum olarak sahip olunan duyguları ve hakların gözden geçirilmesini ve bazen politik harekete neden olan duygularını da dile getirebilirler.

Carr'a(vd.1992) göre, kamu mekanını ve hayatını, politik doğayı anlamadan, anlamak mümkün değildir. Bu nedenle, kamu hayatı en demokratik haklardan biridir. "Kamu hayatı farklı grupları birbirinden bir şeyler öğrenebilsin diye bir araya getirme potansiyeline sahiptir ki bu belki de birden çok sınıfa, kültüre sahip ve heterojen bir toplumun en zengin/önemli niteliğidir".

Hester'e göre kamu mekânının kullanılabilir olması için öncelikle büyüklük, eğim, kapalılık, açıklık, (güneşe ve rüzgâra göre) oryantasyon / uyumluluk, bitişik mekanlar ile yarışabilirlik gibi bazı fiziksel özelliklere sahip olmalıdır.

Kentler, kentsel mekânlardan oluşur. Rob Krier (1979) tarafından kent; " Kentin özelliklerine uygun, kentsel mekânı içeren ya da onunla birlikte yapılandırılan yerleşme" olarak tanımlanır.

Rob Krier "kentsel mekânı" tanımlarken, estetik olarak değerlendirilmezler ise tüm dış mekânların kentsel mekân olarak adlandırılabileceğini belirtmiştir.

Spreiregen'de(1975), Krier'le aynı görüşü paylaşmaktadır; "Bizim bilinçli olarak dış mekânı kentsel mekân olarak algılamamızın sebebi (algılamamıza izin veren şey), onun geometrik özellikleri ve estetik niteliklerinin açık görünebilirliği/okunabilirliğidir sadece."

Carr, Rivlin, Stone, Francis(1992) : "Kentsel mekânlar, ihtiyaca cevap veren, demokratik ve anlamlı olmalıdır… İhtiyaca yanıt veren mekânlar, kullanıcıların ihtiyaçlarına hizmet edebilen ve bu şekilde tasarlanan mekanlardır. En öncelikli ihtiyaçlar kamu mekanında **rahatlık, dinlenme, aktif/pasif katılım, keşfetme** ve **insani ihtiyaçlarıdır**. Demokratik mekanlar, kullanıcı grupların haklarını korur. Bu haklar, tüm gruplar tarafından kullanılabilir/sahip olunur ve hem hareket etme özgürlüğü hem de geçici iddia ve sahiplik/iyelik için imkân sağlar…" demektedirler.(Bakınız Tablo 1. İnsan ihtiyaçları ve kentsel tasarım prensipleri arasındaki ilişki)

Pluta, K.,' da (2003), günümüz dünyasında geniş pazar ekonomisi gelişimi ve bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmelerle bir çok insan ihtiyacı arasından üç tanesinin: fizyolojik ihtiyaçlar, (Affiliation) yakın ilişki ve estetik ihtiyaçların insanlar için özellikle önemli olduğunu belirtir. Devamlılığı olan mimari tasarım, devamlılık arz eden yerleşim planlaması ve kentsel tasarım gibi fizyolojik ihtiyaçları gidermek için gerekli araçlar ilk adım olarak görülür.

Önem sırasında ikinci adım, bir yer kimliğinin oluşturulması ve vurgulanması için yakın ilişki ve estetik ihtiyaçlara ve bu ihtiyaçları gidermek için gerekli temel araçlara (kentsel mekânların şekilsel kompozisyonu) verilir.

Çizelge 3.1 İnsan ihtiyaçları ve kentsel tasarım prensipleri arasındaki ilişki (Maslow 1954, Walmsley 1988, Bentley vd. 1985, Punter ve Carmona 1996)

İNSAN İHTİYAÇ VE ARZULARI	MİMARİ TASARIM PRENSİPLERİ (EV İÇİ)	KENTSEL TASARIM VE PLANLAMA PRENSİPLERİ (EV DIŞI)
FİZYOLOJİK (YEMEK, BARINMA, SAĞLIK)	- YETERLİ İSKAN (DEVAMLILIĞI OLAN BİNA DİZAYNI, EKOLOJİK MATERYALLER VE TEKNİKLER, vb.) - RAHATLIK – rahat iç mekân mobilyaları, detaylar ve modern tesisatlar - ERİŞİLEBİLİRLİK – çocuk, yetişkin ve özürlü gibi çeşitli kullanımlar için - SAĞLAMLIK	- YETERLİ (DEVAMLILIĞI OLAN) YERLEŞİM PLANLAMASI VE KENTSEL DİZAYN, GEÇİRGENLİK - RAHATLIK (rahat kentsel detaylar ve cadde mobilyaları) - ERİŞİLEBİLİRLİK (değişik kullanıcılar ve değişik ulaşım yöntemleri için) - YETERLİ ELEKTRİK, SU VE TELEFON HİZMETLERİ VE SERVİSLER - SAĞLAMLIK
EMNİYET, GÜVENLİK, MAHREMİYET, KİRLİLİKTEN KORUNMA	- KAMERALI İZLEME SİSTEMİ (iç mekânlarda BİREYSEL ve KURUMSAL KORUNMA) - MAHREMİYET SAĞLAMAYA YETERLİ TASARIM (örneğin duvar veya çitle çevirme) - İÇ MEKANLARIN GÜVENLİĞİ (merdiven, asansör, balkon ve galeri gibi unsurların doğru dizaynı) - ERİŞİLEBİLİRLİK - KİRLİLİĞİN EN AZA İNDİRGENMESİ	- KAMERALI İZLEME SİSTEMİ (dış mekânlarda BİREYSEL ve KURUMSAL KORUNMA) - GÜVENLİK ELDE ETMEK İÇİN YETERLİ KENTSEL DİZAYN VE PLANLAMA (yol güvenliği dahil) - ERİŞİLEBİLİRLİK - KİRLİLİĞİN EN AZA İNDİRGENMESİ
YAKIN İLİŞKİ EŞYA	-AÇIKLIK, - BİR YER KİMLİĞİ (İç mekanın iyi mekansal kompozisyonu, uygun, yaşanabilir iç mekanlar yaratma, yeterli iç iletişim sistemleri, düzgün yapı sistemleri ve fonksiyonel atık)	- AÇIKLIK, - BİR YER KİMLİĞİ (kentsel mekanın iyi mekansal kompozisyonu – araçlar: kentsel kompozisyonun unsurları, uygun kamusal mekanlara şekil verme de dahil) - TOPLULUK AKTİVİTELERİ
BİLİŞSEL/ ESTETİK, ENTELLEKTÜEL VE TENSEL UYARILMA	-KÜLTÜREL VEYA EĞLENCE İMKANLARI - ZENGİNLİK (Özel bir tür iç dizayn ile uygun bir atmosfer, detay, mobilya, sembol, aydınlatma tipleri; zarafet, basitlik ve karmaşıklık) -GÖRSEL UYGUNLUK	-KÜLTÜREL VEYA EĞLENCE İMKANLARI - ZENGİNLİK (özel bir tip mimari ve kentsel detaylarla yaratılmış uygun bir atmosfer; mobilya, aydınlatma, vb.) - KALİTELİ PEYSAJ - GÖRSEL UYGUNLUK
İTİBAR, STATÜ VE TANINMA	SAHİPLİK, BİREYSELLİK, AİLEYE, GRUBA AİTLİK, vb.	SAHİPLİK, BİREYSELLİK, YEREL TOPLULUĞA AİTLİK
YARATICILIK, ÖZGÜVEN, DAVRANIŞ ÖZGÜRLÜĞÜ	- KİŞİSELLEŞTİRME VE DİZAYNA KATILIM İMKANLARI - ÇEŞİTLİLİK (İÇ MEKANLARIN VE FONKSİYONLARIN ESNEKLİĞİ VE ÇEŞİTLİLİĞİ) - TÜRLÜ İHTİYAÇLARIN GİDERİLMESİ (kuşak farklılıkları)	- KİŞİSELLEŞTİRME VE DİZAYNA KATILIM İMKANLARI - ÇEŞİTLİLİK (DIŞ KENTSEL MEKANLARIN ESNEKLİĞİ VE ÇEŞİTLİLİĞİ) - TÜRLÜ İHTİYAÇLARIN GİDERİLMESİ (kuşak farklılıklarına adaptasyon)

Kamu mekânı kamu hareketi tarafından değiştirilebilir. Çünkü herkes tarafından sahiplenilir. Sadece diğerlerinin hakları ile sınırlandırılan güç ve kontrol duygusunu sunabilirler. Sürekli kullanılan kamu mekânı pek çok anısıyla kişinin sürekli değişen bir dünyada kişisel devamlılığı duygusunu dile getirmeye yardımcı olur. Kişilerin birbiriyle çakışan anılarının oluşması ve paylaşılan deneyim ile bir "yer" toplum için kutsal bir hale gelebilmektedir.

The Urban Task Force (Kentsel Görev Gücü) (1999) kamusal mekanlara daha stratejik bir yaklaşım için vurgu çağrısında bulunmuştur. Bu kurum SLOAP'ın (planlamadan sonra arta kalan mekan) eksikliklerini vurgulamış ve 'merkezden kenara' sokak ağları ve kamusal mekanın "iç halkaları" gibi kavramları savunmuştur. Kamusal mekan üzerine stratejiler geliştirmeleri için ve kamusal mekânın daha net bir hiyerarşisini geliştirmeleri için yerel otoriteleri desteklemiştir. Aynı zamanda ulusal bir programın kasabalarda ve şehirlerde daha kapsamlı yeşil yaya güzergâhları yaratmasını da savunmaktadır.

Kentsel mekân[1] üzerine stratejiler geliştiren bazı araştırmacılar kentsel mekânları birçok yönden incelemişlerdir. Araştırmacıların, kuramcıların "kentsel mekân" için ortaya koyduğu görüşleri ve çalışmaları (Bu çalışmada kentsel mekân kavramı incelenirken meydanlar ve sokaklarla sınırlandığı için araştırmacıların ortaya koydukları görüşler ve çalışmalar bu doğrultuda yorumlanmıştır) kısaca şu başlıklar altında toplanabilir:

- Kentsel mekânı "**pozitif ve negatif**" mekân olarak yorumlayan çalışmalar
- Kentsel mekânı "**pitoresk**" bakımdan inceleyen çalışmalar
- Kentsel mekânı "**tipo-morfolojik**" olarak inceleyen çalışmalar
- Kentsel mekânı "**yer**" olarak inceleyen çalışmalar

3.2 Kentsel Mekânı Pozitif ve Negatif Mekân Olarak Yorumlayan Çalışmalar

Birçok araştırmacıya[2] göre kentsel mekân (yapı dışı mekân) pozitif ve negatif mekân olarak ele alınabilir.

---

[1] Başarılı kentsel kamusal mekanlar yaratan faktörleri tanımlayan bazı eserler için bakınız: (Whyte,W.,H., 1980; Bentley, vd. 1985; Tibbalds, 1992; Gehl, J., 1996; Gehl ve Gemzøe 1996; DETR ve CABE 2000; Project for Public Spaces 2000; Gehl and Gemzøe 2001).

[2] Ashiara, (1970, 1983), Trancik,(1986), Alexander, (1977), Paterson, (1984) vb.,

Carmona vd., (2003, 138-139) göre "pozitif" ve "negatif" "yapı dışı mekanlar arasındaki fark onların "dışbükeyliği" ile bağlantılı olarak dikkate alınabilir" olarak özetlemektedir.

- Pozitif mekân, nispeten çevrilmiş, kentsel mekân (dış yapı mekânı) kesin ve ayırt edici şekle sahiptir. "Makuldür", ölçülebilir ve belli sınırları vardır. Onu akabinde nispeten daha yavaş bir şekilde akan suyla dolu olarak düşünebiliriz. Sürekliliği olmayan (esas itibariyle), kapalı, statik ancak nitelikte diziseldir. Şekli etrafını çevreleyen yapılar kadar önemlidir. (Carmona, vd., 2003, 138)

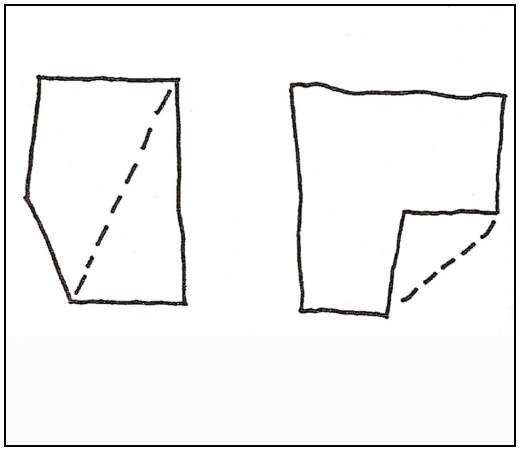

Şekil 3.1 Pozitif ve Negatif Mekan[1] Kaynak: Alexander, C., (1977, 518)

- Negatif mekân şekilsizdir. Biçimlenmemiş kalıntı, genellikle olumlu olarak görülen yapıların çevresinde arda kalmıştır. "Makul değildir" sürekli ve belirli sınır ve şekillerden yoksundur. Böyle bir mekânın suyla dolu olduğunu hayal etmek zordur çünkü basit olarak mekanı kavramak zordur. (Alexander, C., vd., 1977, 518; Paterson, 1984, Trancik, 1986, 60)

Trancik'de (1986, 60) kentsel mekânı tartışırken, çoğunlukla mimari duvarlarla bağlantılı olan "sert mekân" (hard space) ve daha az kapsamlı ya da belirlenmiş sınırlarıyla doğal çevrenin egemenliği altında olan parklar, bahçeler ve çizgisel yeşil yolların "yumuşak mekânı" (soft space) arasında yararlı bir ayırım yapmaktadır.

---

[1] Bir mekân, bu mekânın içerisinde herhangi iki noktayı birleştiren çizginin tamamıyla alan içerisinde kalması durumunda "dışbükeydir". Düzensiz dikdörtgen mekânlar (sol) dışbükeydir, bu nedenle olumludur. L-şekilli alan (sağ) dısbükey değildir çünkü iki noktayı birleştiren çizgi köşeyi kasisli yapar ve bu yüzden alanın dışına çıkar. Alexander'a vd., göre (1977, 518), "pozitif" mekanlar en azından sahası sınırlandırılmış gözükecek kadar çevrilmiştir. (örn; "sanal" mekân dışbükeydir). Bu nedenle L şekilli mekân iki geniş sanal mekân içermektedir. "Negatif" mekân genellikle sınırlarını belirtmeye imkân vermeyecek ölçüde zayıf tanımlanmıştır.

Bu çalışmada konu olarak çalışılan meydan ve sokaklar pozitif mekân (ya da Trancik'in deyimiyle "sert mekân") olarak ele alınmaktadır.

Zucker'e göre, (1959) bütün pozitif mekânlar için; bu mekânları tanımlayan başlıca üç eleman şunlardır:

- Bu mekânı çevreleyen yapılar,
- Yer
- ve algılanan gökyüzüdür.

Ayrıca bu mekânı çevreleyen binaların kapsam olarak her iki bakımdan (yatay: plan düzlemi dikey: yükseklik olarak) ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Aslında vurgulanmak istenen bu mekanların kuşatılmışlık derecesi ile ilgilidir. Bu durumu Booth, (1983, 140–42) çevrelemenin ya da kuşatılmışlığın kalitesini bir seri basit şema ile tartışmaktadır. (Bakınız şekil 3.2)

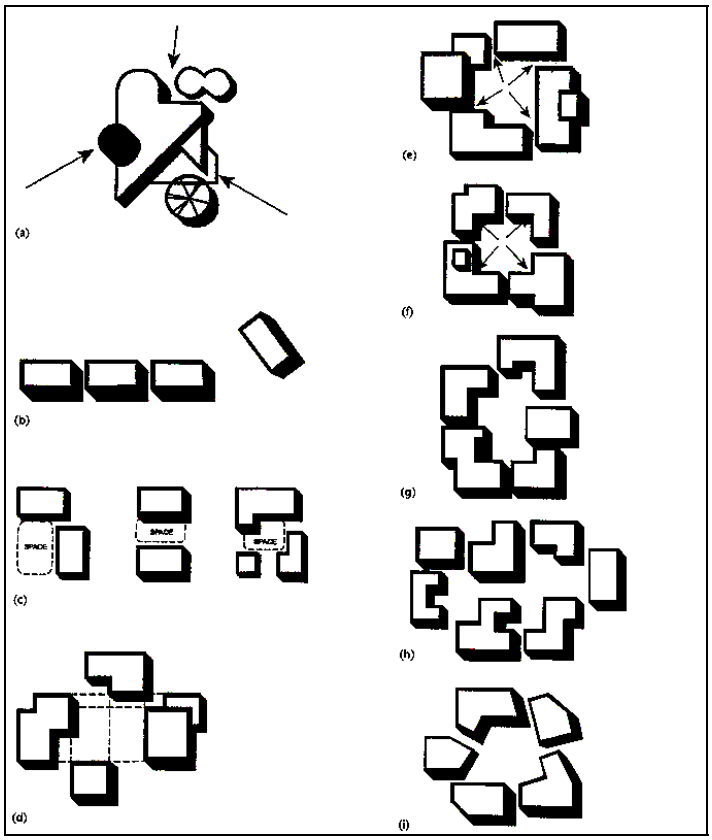

Şekil 3.2 Mekana Ait Kapsama ve Kuşatmanın İlkeleri Kaynak: Carmona, vd., (2003, 140)

Booth (1983,140–142) “(a). Nispeten basit bir şekle sahip tek bir yapı, mekanı tanımlamaz ya da yaratmaz, ancak mekanda basit bir nesnedir. (b).Mekanın en zayıf tanımı binaların tek bir çizgide düzenlendiği veya aralarında hiçbir ilişki, düzenleme çabası olmadan ayrı ayrı mevkilendiği durumda ortaya çıkar.(c).Bu gibi durumlarda binalar ayrı, odağı ve çevreleyicisi olmayan, ‘olumsuz’ mekan ile çevrelenmiş ilişkisiz öğelerdir. Nitelikli düzene ulaşmak için en sık kullanılan ve en basit yollardan biri binaları doğru açılarla birbiri ardına mevkilemektir. Eğer aşırı kullanılırsa kolaylıkla tekdüze hale gelir.(d).Bina birlikteliği oluşturulmuş çizgi ve şekillerle ilişkilendirilerek güçlendirilebilir; binanın kenarından sanal çizgiler geliştirmek ve aynı hizaya koymak buna örnektir, ancak bunun suni gözükme riski vardır. (e).Düz yerleşimin katılığına bir alternatif ise bina yığınının yerleşime çeşitlilik sunarak birbirlerine farklı açılarla bulunmasıdır. Birçok bina ve kentsel bloklar daha düzenli bir şekilde bir araya toplandıklarında ‘olumlu’ mekanlar yaratılabilir. Mekâna ait çevreleme yaratmanın en anlaşılması kolay yolu, merkezi bir mekanın çevresine cephe duvarları ile çevreleyerek binaları gruplamaktır. Mekanın köşelerinin açık olduğu yerlerde, sokak bağlantıları veya iki bina arasında boşluk oluşturarak, köşe açılımları ile boşluk açığa vurulur. Mekanın içine ya da dışına görüşü engellemek ya da sınırlandırmak için cepheler birbiri üstüne gelebilir. (f).Bina duvarları merkez mekanın içine görüş sağlayacak şekilde köşeyi dönerse, daha güçlü bir çevreleme duyusu yaratılır. (g).Tüm mekan kolaylıkla izlenebiliyorsa, daha fazla tutulum aranmaz. Ayrıca arsalar ve kastedilen hareketler açısından eksiklik olabilir. Bina cephelerinde çekti ve izdüşümlerle daha çeşitli ve karmaşık bir çevre verilerek sonuç mekan ‘gizem’ ve ‘merak uyandırıcı’ bir duygu yaratan birkaç saklanmış veya kısmen gizlenmiş arsalarla birlikte daha zengin bir kaliteye sahip olabilir. (h).Buna rağmen, basit bir kentsel mekanın daha karmaşık hale gelmesi gibi, bunun algısal olarak parçalara ayrılarak bir dizi bağlantısız mekana dönüşme riski vardır. (i).Mekâna ait baskın bir hacim bu bileşim için bir odak oluşturmaya yardımcıdır, daha küçük mekanlar ana mekanla yarışamazlar. Alternatif olarak, mekanlar bir eksen üzerinde ya da tek baskın bir bina aracılığıyla organize edilebilir. Güçlü bir çevreleme oluşturmanın başka bir anahtar yolu ise mekana olan açılımların düzenlenişidir. Booth (1983, 142) “yel değirmeni” ya da “dönen” mekana değinirken Camillo Sitte (1889) “türbinli” plana değinmektedir: burada sokaklar direkt olarak mekanın içinden geçmezken, güçlü bir çevreleme hissi oluşturur. Bu organizasyon sadece mekanların çevrelemesini güçlendirmeye katkı sağlamakla kalmayıp kenarından geçmek yerine içinden yürümeye teşvik etmesi açısından yayaları mekanı yaşamak için buraya giriş yapmaya da zorlar” diye açıklamaktadır.

3.3 Kentsel Mekânı "Pitoresk" Bakımdan İnceleyen Çalışmalar

Pitoresk çalışmalar nesne odaklıdır ve kurulmuş bir sahne veya insan hareketlerinin destekleyicisi gibi gözüken çevrenin görsel manzarasının altını çizer. Pitoresk tarzdaki kentsel tasarım üzerine en çok hatırlanan çalışmalardan biri Gordon Cullen'ın (1961), "Concise Townscape"dir. Cullen modernizmin teknik ve kısır duruşu ile zarar görmüş olduğunu belirterek, tasarımcı ve mimarların dikkatini çekmiştir. Hem mimari hem tasarım becerilerine sahip birkaç bilim dalı ile ilgili aktivite olarak kentsel tasarımın kapsamını biçimlendirmede yardımcı olmuştur.

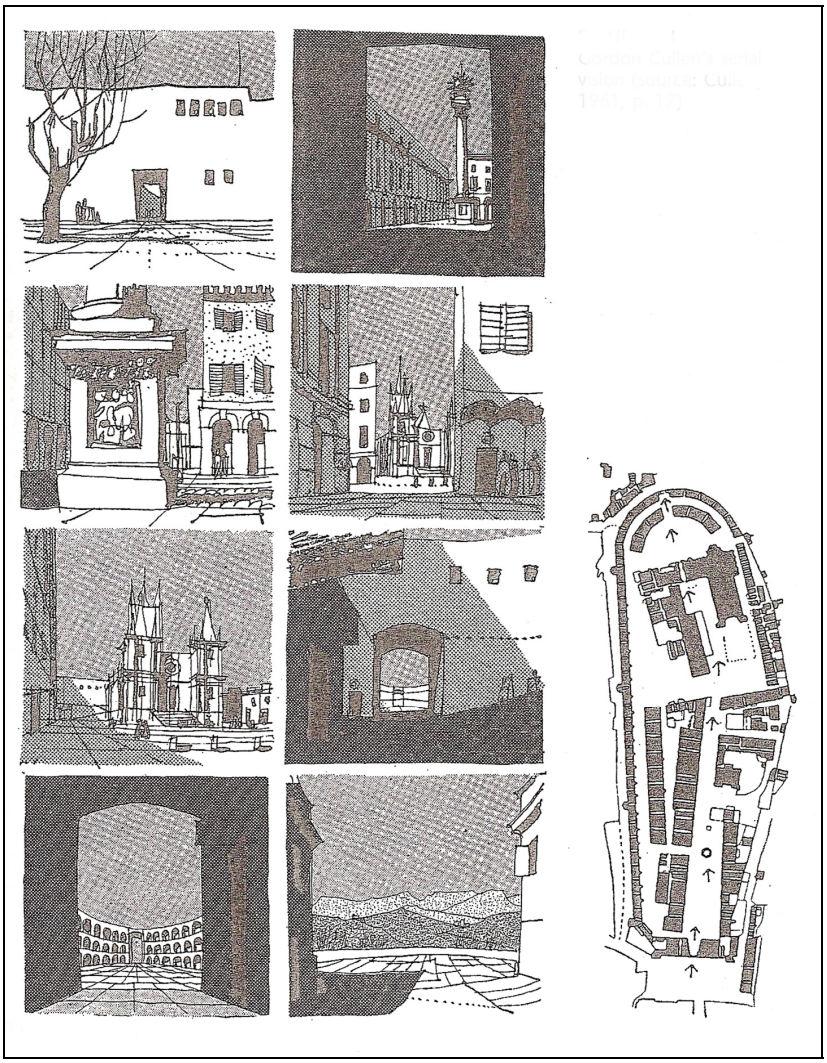

Şekil 3.3 Gordon Cullen'ın Seri Görüş adını verdiği çalışma, Kaynak: Cullen, G., (1961, 17)

Bosselmann'da (1998, 70, 76, 79, 81) Gordon Cullen'ın görüşleri doğrultusunda değişik

kentsel mekânlarda yakın bir zamanda dört yürüyüş yaparak; "değişik mekânlarda yaptığı yürüyüşler, mesafe bakımından aynı uzunluktadır. Ama bu yaşanılan durumun algısı zamanzal olarak da, yürüyüşten elde edilen tecrübe olarak da geçmişte Cullen'ının yaptığı çalışmanın anlamı bakımından da bir değişimin söz konusu olduğunu belirlemiştir. Bosellman ayrıca yürüyüşünü değişik karakterdeki, büyüklükteki ve birbirinden farklı kentsel dokuda olan kent parçalarında yapmıştır. (Bakınız Şekil 3.xx)

Pitoresk çalışma, Camillo Sitte (1889) ve Raymond Unwin' i de (1909) kapsar. Ayrıca, bu konuda en çok bilinen Edmund Bacon'ın (1974) çalışmasıdır.

Şekil 3.4 Bosellman'ın "1. Roma, 2. Londra, 3. Kopenhag, 4. Kyoto " Dört farklı Kentte Yürüyüş Yaptığı Kentsel Mekanlar kaynak: Carmona, vd., (2003, 137)

Mimarlık kitle ve mekândan oluşmaktadır, Bacon, (1974, 21) mimarlığı "daha önceki ve beklenen mekân deneyimi ile ilişkili olarak katılımcıda belirgin bir mekân deneyimi üretmek için mekânın boğumlanması" olarak tanımlamıştır. Tasarımcılar, kendilerini tasarlanan nesnenin kullanıcıları gibi görebilmek ve hissedebilmek için katılımcılar gibi bir duruş edinmelidirler.

3.4 Kentsel Mekânı Tipo-Morfolojik Olarak İnceleyen Çalışmalar

Tipoloji ve morfoloji çalışmaları kentlerin, şekillerini ve özellikle üretimlerini yöneten sosyo-ekonomik süreçlerin uzun geleneklerini kapsamaktadır. Bu tür çalışmalar çoğunlukla Krier Kardeşler (1979, 1990) ve Aldo Rossi (1964, 1973) ile özdeşleşmiştir.

Daha dar anlamda tipoloji ve morfoloji çalışmaları kentsel mekân geometrilerinin temel özelliklerini açığa çıkarmak için uğraşmaktadır. Bu konuyla ilgili çalışmalardaki araştırmalar, kentsel mekânın niteliklerini ve geometrisini anlamaya çalışır. Bu çalışmaların arkasındaki taban varsayım, kentsel şekli oluşturan mekân öğelerinin; meydanların, sokakların (ulaşım kanalları gibi) varlığını ve hem öğelerini hem de ilişkilerini incelemesini de içermektedir. Christopher Alexander (1964), Lynch ve Lloyd Rodwin (1958), Martin (1972) ve March' ın (1977) çalışmaları bu kategoriye örnektir.

Tipo-morfolojik çalışmalar bina türlerini, kentsel şekli ve kentin dokusunu şekillendirme sürecini tanımlama ve açıklamada kullanılmaktadır. Bu konuda çalışan coğrafyacılar kentsel morfoloji hakkında sadece kentin şeklini belgeleme üzerinde dururken, diğerleri, mimarları da kapsayarak, binalar ve bunlarla ilişkili açık mekânların kentin şeklinin önemli öğeleri olduğuna ikna olmuş ve kentin fiziksel özelliklerini açıklamak için türlerine göre sınıflandırmaya odaklanmışlardır.

Her tipo-morfolojik çalışma belirli bir yönde yapı türleri ile ilgili çalışmalardır, yapıların şekillerinden ve mimari biçemlerinden çok bu yapıların ve onların çevrelediği açık mekânların arasındaki ilişki ile ilgilidirler. Böylece, yapıları ve onları tamamlayan açık mekânları, genellikle toprak mülkiyetinin sınırları ile tanımlanan bir araya getirici birim mekânlar olarak görmektedirler. Bu mekânların sahipleri ya da kullanıcıları buraları yaratır veya işletirler. Hepsi bir arada kentsel dokuyu oluşturur.

Moudon, (1992, 342) kentsel dokuyu: "binalar ve açık mekânları türlerine göre sınıflara ayırarak:

1. Birbirini takip eden bina geleneklerine ait olan farklı kuşakları ya da her kuşağı temsil eden türler,

2. Kastedilen insanların bulunduğu farklı sosyo-ekonomik sınıfları temsil eden türler" olarak iki türde inceler

Aldo Rossi (1973) kentin iki şeyi içerdiğini ortaya koymuştur: genel kentsel doku ve anıtlar. Genel kentsel doku, sokak ve meydanları belirleyen binalardan oluşmuştur. Bu durum kesinlikle zamanla, insanlar yeni binalar inşa ettikçe ya da onları yeniledikçe değişir. Bu anıtların varlığı, her şehre kendine has karakterini veren geniş ölçekli yapılardır. Kentin sakinleri tarafından bir kuşaktan diğerine geçen kentin hatıralarını şekillendirirler.

Broadbent (1990, 348), Rossi'nin "anıt" ve "kentsel doku" suna ek olarak, her kentin "kasaba ya da kent dışı" yapılanma olarak isimlendirilebilecek üçüncü bir bileşene ihtiyaç duyduğuna inanmaktadır. Birçok kentin bu durumu dış mahalledeki toplum hayatı şeklinde yaşadığını belirtmektedir.

Rob Krier (1979) Kentsel Mekân (Urban Space) kitabında kent meydanlarının biçimsel bir tipolojisini ortaya koymuştur. Krier'in analizinde, genellikle Avrupa kentlerine ait, kentsel mekânların, temel şekillerini üç ana plan üzerinden düşünmüştür, bu temel biçimler: "Kare, daire ve üçgen" dir.

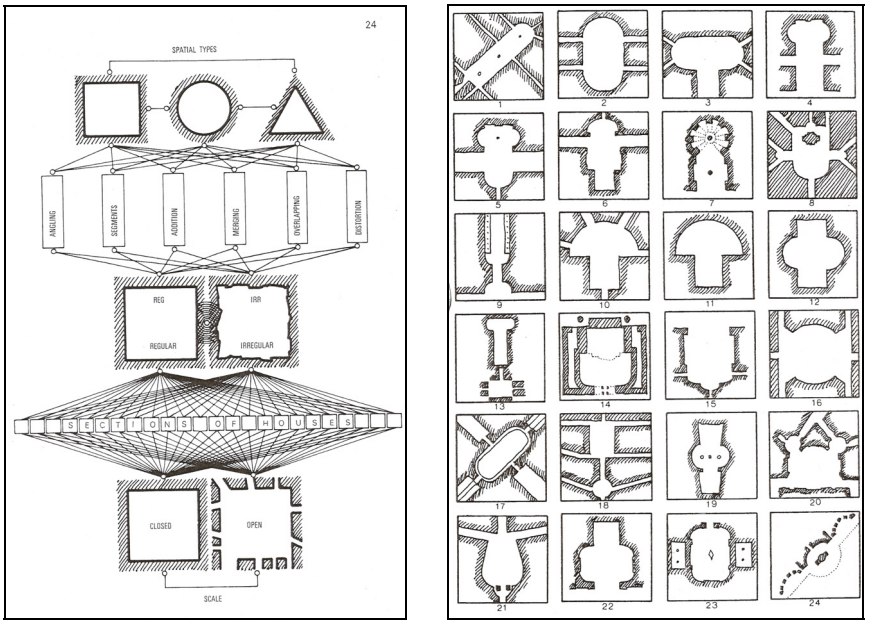

Şekil 3.5 Biçimlerine Göre Meydan Tipolojileri Kaynak: Krier, R., (1979)

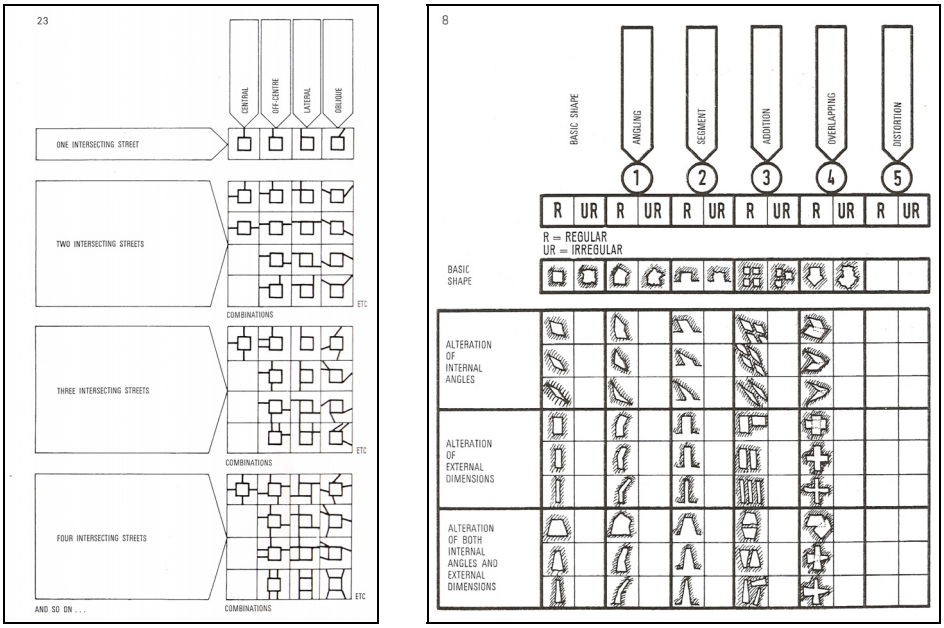

Şekil 3.6 Sokakların Meydanlara Bağlanma Şekilleri (Soldaki Şekil), Meydanların Oluşma Biçimleri (Sağdaki Şekil), Kaynak: Krier, R., (1979)

Bu temel şekiller çeşitli yollarla uydurulabilir ya da değiştirilebilir. Tek başlarına ya da diğerleriyle bir arada bulunabilirler. Düzenli ya da düzensiz olabilirler, açıları, boyutları farklılaştırılarak ve temel şeklinden bir şeyler çıkarılarak ya da temel şekline bir şeyler eklenerek değiştirilebilirler, burulabilir, ayrılabilir, iç içe ya da üst üste gelebilirler, çevreleyen sokaklardaki duvarlar geçit veya sütunlarca kapalı hale gelebilirler, ya da çevreye açık olabilirler. Bina cepheleri, mekanları çerçeveler ve birçok şekil alabilir: katı, farklı şekillerden açılımlara sahip değişmeyen duvar bölmeleri: pencereler, kapılar, geçitler, tamamen şeffaf sütunlar. Temel şekiller ayrıca mekânın kalitesini oldukça değiştiren çeşitli bölümlerce uyarlanabilir. Her bölüm, ayrıca, sonuçta mekânın kalitesini etkileyen yükseklikte farklı şekilde tahlil edilir. Sonuç olarak, kesişen sokakların sayısı ve pozisyonu, mekanın "kapalı" veya "açık" doğasına karar verir.

Leon Krier çalışmasında, bir kenti işlevsel bölgelere ayırmanın (uyuma, çalışma ve tüketme aktiviteleri arasındaki ayırım) kentin sosyal, ekonomik, kültürel yaşantısına zarar verdiğini bulmuştur. Bu problemi hafifletmek için, tüm kentsel işlevlere uyum sağlayan 33 hektara kadar mekanlar olan bir "geçici mesken" sistemi önermiştir.

Leon Krier dört çeşit kentsel mekân tanımlamıştır. Bunlardan üçü geleneksel kentsel mekân,

dördüncüsü ise modernist kentsel mekân şeklidir,

1. Kentsel bloklar, sokakların ve meydanların örüntülerinin bir sonucudur: örüntü tipolojik olarak sınıflandırılabilir,
2. Sokak ve meydanların örüntüsü blokların konumunun sonucudur: bloklar tipolojik olarak sınıflandırılabilir,
3. Sokak ve meydanlar kesin resmi türlerdir: kamu "odaları" tipolojik olarak sınıflandırılabilir,
4. Binalar kesin resmi türlerdir: bir mekânda bulunan binaların rastlantısal bir dağılımı vardır (kaynak: L. Krier, 1990).

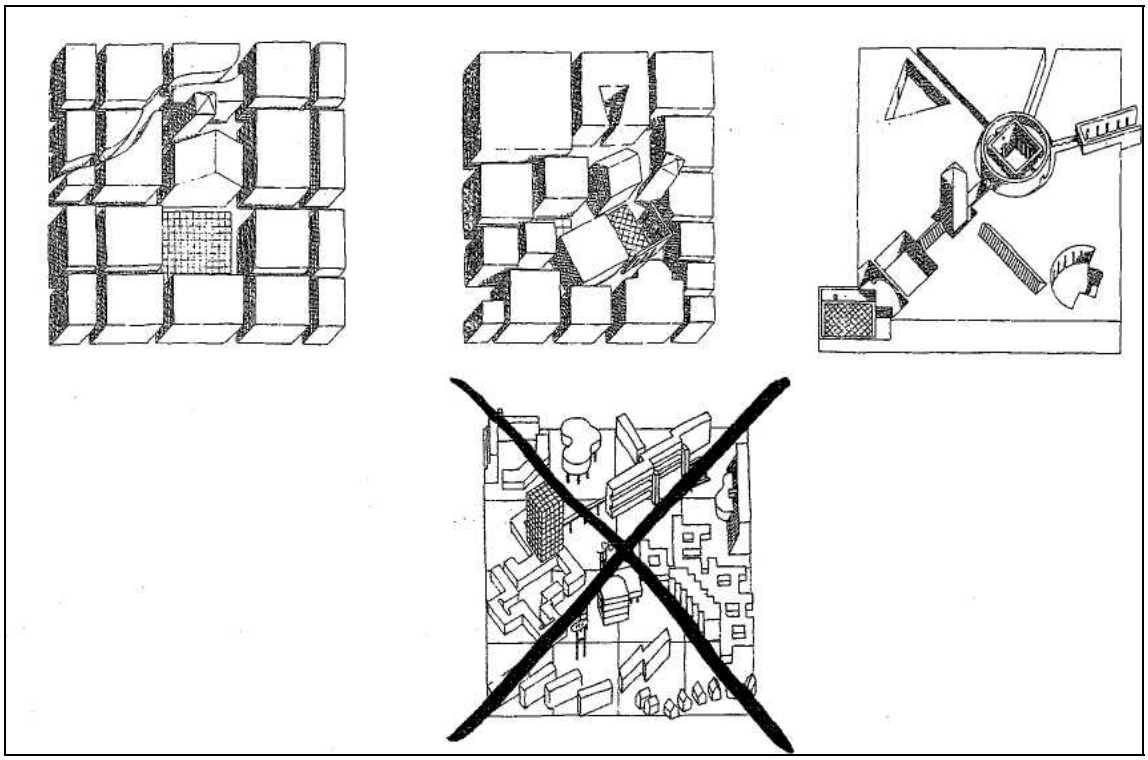

Şekil.3.7 Leon Krier'in Kentsel Mekan Tipolojisi Kaynak: Krier, L., (1990)

Anlam kent seviyesinde ve birbirinden farklı insan grupları içerisinde daha az tutarlı olduğu için Lynch tasvir yeteneğini (imageability) araştırarak fiziksel kalitenin kişilik ve yapı ile bağlantılı olarak "şekli", "anlam"dan ayırmıştır. Zihinsel kartografi pratikleri yoluyla (bilişsel coğrafya), izleyenin zihninde güçlü bir görüntü bırakan çevrenin farklı yanlarını tanımlamayı amaçlamıştır. Kişisel görüntü kümeleri kamu veya kent imajı tanımlar. Araştırmasında Lynch

beş anahtar[1] fiziksel öğe türetmiştir. Bunlar: **1. Yollar, 2. Kenarlar, 3. Bölgeler, 4. Kavşaklar (Düğüm Noktaları), 5. Nirengi(İşaret Noktaları) Noktaları'dır.**

1.Yollar: gözlemcinin hareket ettiği kanallardır. (sokaklar transit çizgiler, kanallar vs.) Lynch yolların insanların zihninde diğer öğelerle birlikte düzenlenen ve ilişkili olan genellikle daha baskın öğeler olduğunu belirtmiştir. Ana yollar kişilik eksikliği yaşadığı veya birbiriyle kolaylıkla karıştığı zaman tüm görüntüler daha az belirgin hale gelir. Yollar şehir görüntüsünde düzenli kullanım, özel kullanımların adaptasyonu, karakteristik mekansal kalite, cephe karakteristiği, şehirdeki özel mekanlara yakınlığı, görsel önem veya yoldaki yapılarının durumu veya topografisi dahil olmak üzere birçok nedenden dolayı önemli özelliklerdir.

2.Kenarlar: Kullanılmayan ya da yollar olarak ele alınan ve süreklilik içinde lineer kırılmalar veya mekânlar arasında sınırlar oluşturan lineer öğelerdir. (örn, kıyılar, tren yolu çizgileri gelişim kenarları, duvarlar) Lynch'in (1960, 47) belirttiği gibi: "sınırlar bir bölgeyi diğerine kapatan az çok sızdırabilen engeller olabilirler veya iki bölgeyi ilişkilendiren ve birbirine bağlayan çizgiler, bağlantı yerler olabilirler. En güçlü sınır, görsel olarak göze çarpan şekilde sürekli ve çoğunlukla hareketi geçirme konusunda sızdırmayandır. Sınırlar özellikleri düzenlemede önemlidir, özellikle su veya duvar yoluyla şehrin taslağındaki gibi mekanları birarada tuttuğu zaman. Birçok şehir açıkça tanımlanmış sınırlara sahiptir." Örneğin, İstanbul'un görüntüsü şehrin hem Avrupa hem de Anadolu yakaları için sınır oluşturan Boğaz ile yapılanmıştır. Sahil (örn, Chicago, Hong Kong, Stockholm) veya nehir (Paris, Londra, Budapeşte) kenarlarında mevkilenmiş birçok şehir için su önemli bir sınır oluşturmaktadır.

3. Bölgeler: Bölgeler izleyicilerin zihinsel olarak 'giriş yaptığı' ve doku, mekan, şekil, detay, sembol, kullanım, ikamet eden sakinler, muhafaza topografi vs. anlamında 'tematik sürekliliğin' tanımlayıcı fiziksel karakterine sahip olan şehrin ortadan genişe doğru olan bölümleridir. Lynch, (1960, 47) bunu "tam bir "şematik birim" oluşturmadan bazı ayırıcı öğeler vererek, bölge sadece şehri tanıyan birine tanınabilir gelecektir" diye özetlemektedir. Carmona, vd., de (2003, 90) "bölgeler katı, kesin olarak sınırlanmış mekanlar veya kademeli olarak çevreleyen mekanlara taşan belirsiz yumuşak mekanlar olabilirler" olarak ele almaktadırlar.

4. Kavşaklar: nokta referanslarıdır: "izleyicinin girdiği, kişilerin yolculuk ettiği yoğun

[1] Bu beş anahtar öğe Lynch, (1960, 45-76) ve Carmona, vd., (2003, 89-92) metinlerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

mekanlar olan şehirlerdeki stratejik noktalardır.” Lynch (1960, 47). Kavşaklar öncelikli olarak bağlantı noktaları olabilirler. Basit olarak fiziksel karakter veya kısmi kullanımın “tematik yoğunlaşmalarıdır”. Kararlar alındıkça ve dikkat yükseldikçe, bağlantılar ve yolculuk tarzındaki değişimler kavşakları daha belirgin yapmaktadır. Baskın kavşaklar, buna rağmen, kamu mekanları gibi hem işlevsel hem fiziksel belirginlikle, hem “toplanma noktası” hem “bağlantı” olma eğilimindedir. Gerekli olmamasına rağmen, ayırt edici fiziksel şekiller, kavşakları daha hatırlanabilir yapmaktadır. Lynch (1960, 72–76)

5. Nirengi Noktaları: gözlemcinin dışında olan nokta referanslarıdır. Bazıları – kuleler, tepeler – uzaktır, özellikle daha küçük elemanların üzerinden birçok açıdan ve uzaklıktan görülürler. Sınırlar alt yapılarıyla zıtlık içinde bulunan belirgin şekilleriyle ve belirgin mekânsal yerleriyle birlikte izleyici için daha kolay tanımlanabilir ve daha belirgindir. Lynch, (1960, 78–79) sınırın anahtar fiziksel karakterinin “tekilliği” olduğunu belirtmiştir. “bağlam içerisinde eşsiz veya hatırda kalabilir olan bazı yanların” ve “mekânsal önemin” etrafındaki öğelerle zıtlık yaratarak veya birçok yerleşimden onu görülebilir yaparak, sınırlar gibi öğeler ortaya koyabilir.

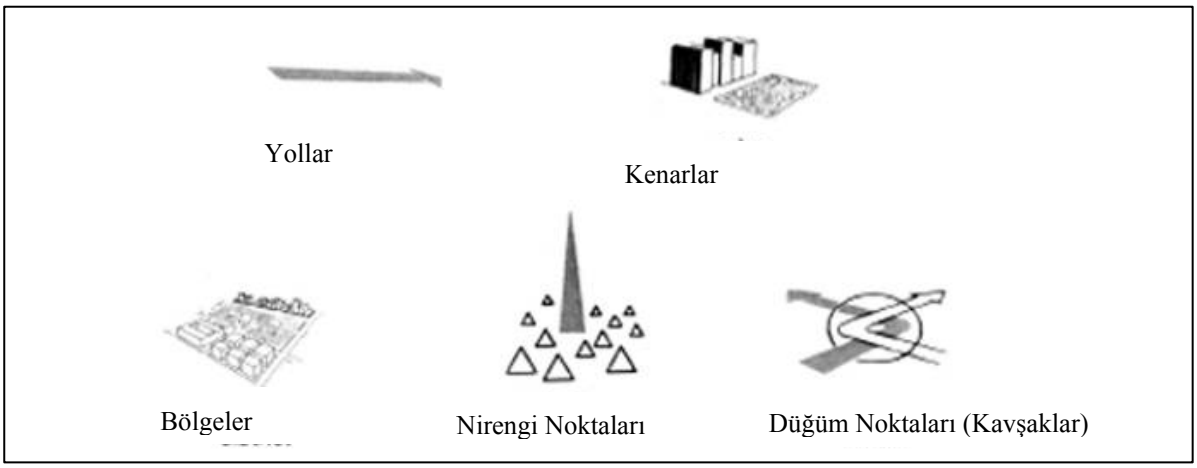

Şekil 3.8 Kevin Lynch’in Beş Anahtar Fiziksel Öğesi, Kaynak: Lynch, K., (1960)

Jan Gehl[1],[3] kentin kabaca tüm açık mekânlarını, fakat bunun yanında kentteki bütün alışveriş/mağaza bölgelerini (malls) ya da ABD’deki anlamıyla araç trafiğine kapalı ağaçlıklı çarşı mekanlarını ve pasajları kentsel mekân olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda Gehl

[1] Gehl, Learning Environment Series(bu sekiz ayrı derste verilen notlardan yararlanılarak hazırlanmıştır)

kentsel mekânı dört tip üzerinden incelemektedir:

1. **Kamusal mekân**
2. **Yarı kamusal mekân**
3. **Yarı özel kamusal mekân**
4. **Özel mekân**

1. Kamusal mekân:

Kamusal mekânı sosyal işlevlerinin ve pratik sınırlarının içinde, her kentlinin ya da bütün insanların fiziksel ve psikolojik anlamda giriş yapabildiği mekânlar olarak tanımlayabiliriz.

Gehl, geleneksel cadde-sokak ve meydanları da kamusal mekân olarak tanımlar. Kamusal mekânın yaşanamamasının nedenleri olarak da:

- Kamusal mekânlarda fiziksel ve psikolojik girişlerin birbirinden farklı olduklarını
- Engeli bulunan bazı grup ya da bireylerin bu mekânlara fiziksel anlamda giriş için problem yaşadıklarını, bu problemin nedeni olarak da fiziksel geçişler için varolan kamusal mekânın tasarımının yetersizliğini,
- Bazı grupların da, o mekâna ait duydukları korku yüzünden psikolojik anlamda o mekânları yaşayamadıklarını, belirtmektedir.

Bu nedenle kamusal mekânın fiziksel kullanımı için iyi tasarlanması, psikolojik bağlamda da o mekâna ait imajın, güvenilir bir mekân olma karakteristiğini taşıması üzerinde durmaktadır.

2. Yarı Kamusal Mekân:

Yarı kamusal mekân, kullanımlarının ve insan eylemlerinin yönetim birimi tarafından denetlendiği mekânlardır. Bazı çocuk oyun mekanlarını, büyük alışveriş merkezlerini, plazaların giriş mekanlarını, bazı meydanları, bazı sokakları, vb. boşlukları kapsamaktadır.

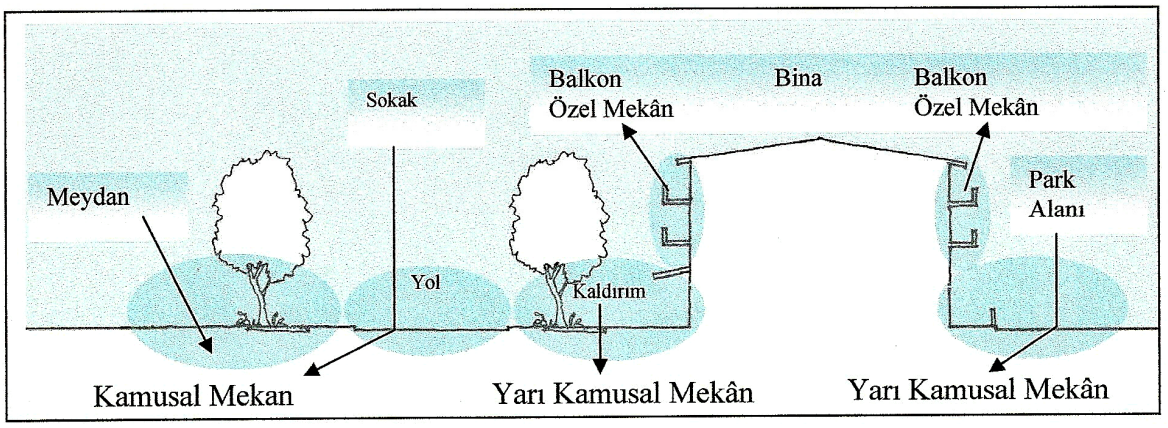

Şekil.3.9 Kamusal ve Yarı Kamusal Mekan ayrımı

3. Yarı Özel Mekân

Bu mekân bazı kişi ya da kişilerce veya organizasyonlar tarafından halkın bu mekânları kullanmasının belli bir gerekçeye dayandırarak geçiş yapabilecekleri mekânlardır. Bu tür mekânlara savunulabilir mekân (defensible space)[1] da denmektedir. Daha çok özel mülklerdeki açık mekânlardır. Konut önündeki bahçeler ya da binaların ön bahçeleri olabilir.

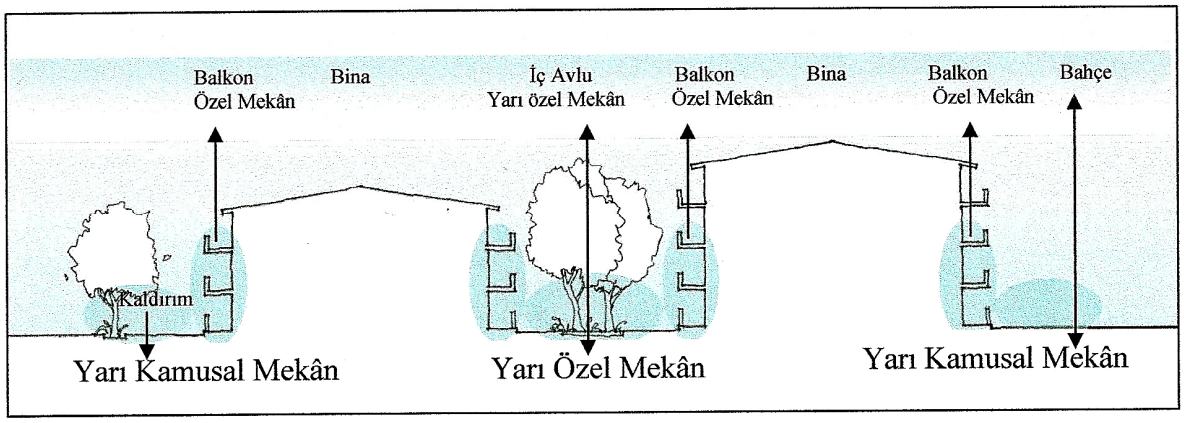

Şekil 3.10 Yarı Özel Mekan ve Özel Mekan

5. Özel Mekân

Bu mekân, özel faaliyetlerin olduğu ve meydana gelebildiği kişiye ya da belli bir kuruma ait açık mekânlardır. Halkın ya da toplumun girişinin çok kısıtlı olduğu mekânlardır. Bunlar bina

[1] İlk Çalışma Newman, O., (1972) tarafından yapılmıştır. 1996 yılında eser tekrar güncellenmiştir.

veya konut iç avluları, bahçeleri, parklarını, servis mekânlarını kapsamaktadır.

Bu açık mekânlar birbirleriyle etkileşim halindedirler. Toplumun ya da insanların, bu özel mekânları titiz bir biçimde kullanmaları hedeflenir. Aslında kentin tamamının bu mekânlar arası ilişkilerle oluştuğunu da söyleyebiliriz.

Carr, vd.,'de (1992), kentsel mekânı on ana tip üzerinden incelemektedir.

Bunlar:

1. Kamusal Parklar
    - Kamusal / Merkezi Parklar
    - Kent/Şehir Parkları
    - Halk Parkları
    - Mahalle Parkları
    - Küçük / Cep Parklar
2. Meydanlar ve Plazalar
    - Merkez Meydan veya İş/ Alışveriş Merkezleri
    - Ortak İş / Alışveriş Merkezleri
    - Anıtsal Merkezler
3. Pazarlar
    - Halk Pazarları
4. Caddeler /Sokaklar
    - Yaya Yolları
    - Trafiğe Kapalı Mağaza Sokakları
    - Trafiğe Açık Mağaza Sokakları
    - Trafiğe Sınırlı Olarak Kapalı Sokaklar
    - Eski Merkezi İzler
5. Çocuk Oyun Parkları
    - Oyun Parkları
    - Okul Avluları
6. Halka Açık Mekânlar
    - Halk Bahçeleri

7. Doğal Yeşil veya Ağaçlı Yollar
    - Eğlence Amaçlı Doğal Mekânlar
8. Atriyum veya Market Yerleri
    - Atriyum
    - Market Yerleri veya Özel Alışveriş Merkezleri
9. Şirket / Kurum veya Mahalli Yerleşim Mekânları
    - Kurum/ Şirket Mekânları veya Günlük Halkın Kullanımına Açık Mekânlar
10. Kıyı Mekânlar (Nehir veya Deniz Kenarları)
    - Limanlar, Plajlar, Nehir Kenarları, İskeleler, Göl Kenarları

Essex Design Guide Urban Place Supplement' de (2006)[1] [5], [6], kentsel mekânı sekiz tip üzerinden incelemektedir. Bunlar:

1. Caddeler – etrafı binaların ön cepheleri ile çevrili olan mekan.
2. Patikalar – bunlar ne caddelerdir ne de kaldırımlar; az kullanılan fakat caddeleri, meydanları ve diğer mekânları birbirine bağladıkları için çok önem arz eden yapılardır.
3. Meydanlar – daha çok oturmaya ve sosyalleşmeye uygun, görsel olarak sakin ve hareketsiz mekânlardır.
4. Cep Parkları – kentsel blok yapısı içerisinde yer mekan küçük mekânlardır.
5. Eğlence (rekreasyon) Mekanları – genellikle daha önceki açık mekan planlamalarından miras kalırlar. Sportif faaliyetler için yapılmış provizyonlardır.
6. Açık Mekan – gayri resmi eğlence mekanları, manzara/peyzaj baskın
7. Parklar – resmi manzara ama açık mekan ve sportif faaliyetleri de içerir, boyutuna göre, çeşit çeşit işlevler için yapılmış provizyonlardır.
8. Kıyı arsası/Su cephesi – yukarıdakilerden herhangi birisine veya birilerine ev sahipliği yapabilir.

Diğer bir çalışma da "Scottish Executive Central Research Unit" in bir incelemesidir. (Kit

[1] Ayrıca bakınız Urban Place Supplement Strategic Environmental Assessment And Sustainability Appraisal Environmental Report (2006)

Campbell Associates 2001, paragraf 5.11) Açık mekânın tanımlanması problemini ele almıştır; ortak bir tipolojinin ulusal rehberlik ve mevzuatta bulunmadığı önerisinde bulunmuş açık mekânı iki ana tip üzerinden incelemiştir. (Bakınız Çizelge 3.2)

Çizelge 3.2: Kentsel Açık Mekânın Tipolojisi Kaynak: Kit Campbell Associates (2001)

<table>
<tr><td colspan="2">KENTSEL AÇIK MEKÂN

Direkt ya da dolaylı olarak topluluklara çevresel, sosyal, ekonomik olarak faydalar sağlayan ya da sağlama potansiyeli olan, bir köyün, kasabanın ya da şehrin sınırları içerisinde bulunan inşa edilmemiş ya da inşa edilmiş toprak parçasıdır/arsadır.</td></tr>
<tr><td>YEŞİL MEKÂNLAR

Kentsel mekânlar içerisinde, yeşillendirilmiş arsa ya da yapı, su ya da jeolojik özellik içeren açık mekanın bir alt kümesidir</td><td>KAMUSAL MEKÂNLAR

Yurttaşlık işlevi olan kentsel meydanlar, pazaryerleri ve diğer kaldırımlı ya da sert peyzajlı bölgeleri içeren açık mekânın bir alt kümesidir.</td></tr>
<tr><td>Parklar ve Bahçeler
Rahat Yeşil Mekanlar
Çocukların Oyun Mekanları
Spor Aktiviteleri
Yeşil Koridorlar
Doğal/Yarı Doğal Yeşil Mekan
Diğer İşlevsel Yeşil Mekanlar</td><td>Sivil Meydanlar
Pazaryerleri
Yaya Caddeleri
Gezinti Yerleri ve Deniz Kenarları</td></tr>
</table>

3.5 Kentsel Mekânı Yer Olarak İnceleyen Çalışmalar

Yer çalışmaları köklerini, psikologların mülkilik çalışmalarından almıştır. Mekân teorileri insanların çevreleri ile olan ilişkilerinin önemine dayanmaktadır ve henüz birçok nedenden dolayı çevre-davranış kategorisi içine tam olarak oturmamaktadır.

Moudon, (1992, 340–341) yer çalışmalarının üç türde olabileceğini belirtmiştir: “ilk olarak,

sadece pozitivist araştırma stratejilerini uygulamazlar. İkinci olarak, ilgi hem nesne hem özne için merkezi olmasına rağmen, nesneyi tasarımın önemli bir uğraşı olarak belirtmişlerdir. Üçüncü olarak, bu çalışmalar insan-çevre ilişkilerinin algısal tarafı kadar hissi yanını da araştırmaktadır. Son olarak ve belki de en temel fark, türetilmiş etiğe ve sınırsız etik yorumlarına olan eğilimleridir".

Yer çalışmaları geniş çapta araştırmayı içine alır. Moudon, Norberg- Schulz (1980, 1985), Thiel (1986), Lynch (1972, 1981) ve Charles Moore (1988) 'dan yer çalışmalarının temsilcileri olarak bahsetmiştir. Ashihara'da (1983) bu gruba dahildir ancak pitoresk ve imaj çalışmalarıyla olan sıkı bağları nedeniyle farklı yerde durmaktadır.

Moudon "yer çalışmaları" ismini bu seçici çalışmaları kapsayabilmek ve fiziksel çevre ile onun duyusal ve hissi içerikleri üzerindeki önemi yansıtabilmek için seçmiştir. Buna rağmen, çevre davranış çalışmaları ayrıca onların çabalarının merkezi olarak yer kavramını vurguladığı belirtilmelidir. (örneğin, Canter 1977; Rapoport 1982, 1990; Appleyard 1981)

Montgomery'e göre (1998, 99), başarılı bir kamu bölgesi veya bir yer için anahtar "mümkün olduğunca karmaşık" olması gereken "işlem esasıdır", "birçok faklı seviye ve katmanda ekonomik aktivitelerin işlem esası olmadan iyi bir kentsel mekân oluşturmak mümkün olmayacaktır" (Detaylar için bakınız şekil 3.11). Tüm işlemler ekonomik olmadığı için kentsel mekânlar ve kentler ayrıca sosyal ve kültürel işlemler adına bir mekan sağlamalıdır. Montgomery canlılığın bazı anahtar göstergelerini listelemektedir:

- Yerleşim bölgesi dahil başlıca mekanda geniş çeşitliliğin kullanılması;
- Yerel olarak sahiplenilmiş hisseler veya bağımsız işletmeler, özellikle dükkânlar;
- Açılış saatleri akşam ve gece aktivitelerinin varlığı;

Canter, (1977) Relph'in (1976) çalışmasını izleyerek mekânları; "aktivitelerin" "fiziksel katkıların" "kavramların" işlevi olarak görmüştür. Relph ve Canter'in fikrinin üstüne ekleyerek, Punter (1991) ve Montgomery (1998) kentsel tasarı düşüncesi içerisinde yerin parçalarını yerleştirmiştir. Bu diyagramlar (bakınız Şekil 2.xx) kentsel tasarım hareketlerinin nasıl katkıda bulunduğunu ve mekân duygusunu nasıl geliştirdiğini göstermektedir.

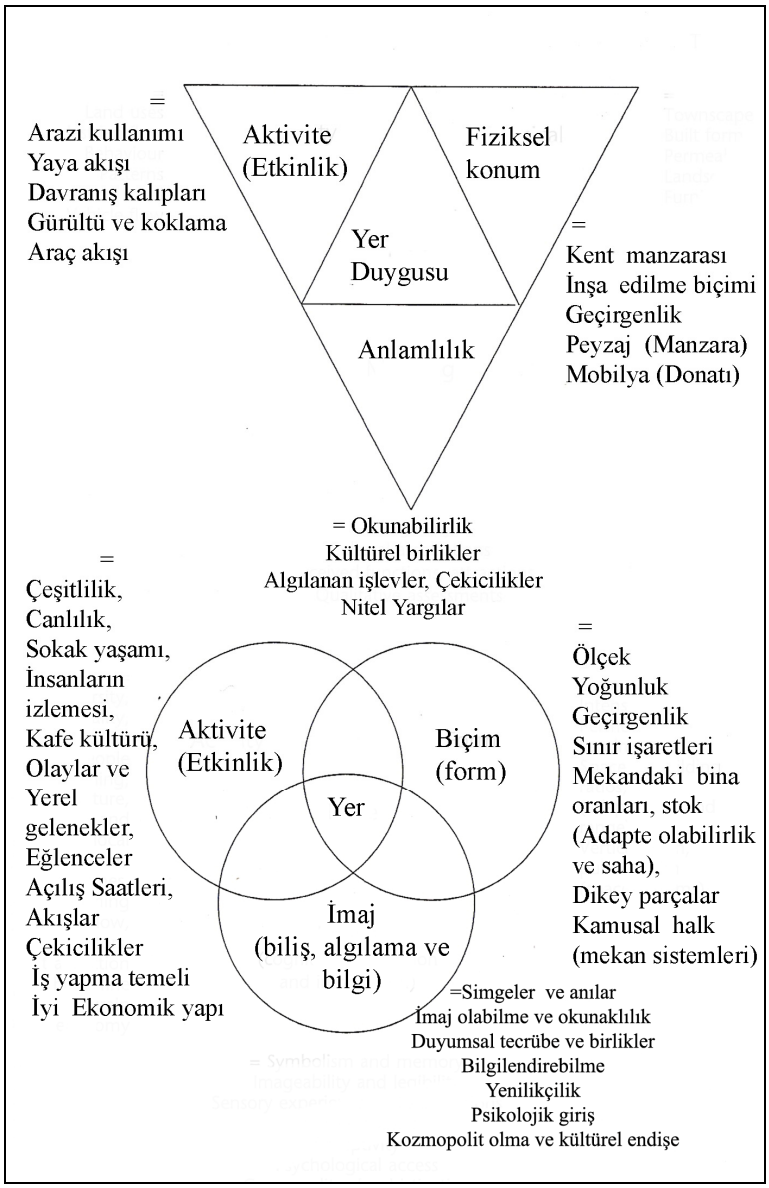

Şekil 3.11. Punter (1991) ve Montgomery (1998) Kentsel Tasarı Düşüncesiyle Bir Yerin Taşıması Gereken Özellikleri, Kaynak: Montgomery (1998)

Rob Krier (1979), kentsel mekânı iki ana öğeye ayırır: **Cadde** ve **meydan**. O'na göre, "insan ilk kentsel mekânı meydanda keşfetmiştir. Bu meydanı güvenlik nedenleriyle mahkemenin çevresine evler grubu yaparak geliştirmiştir".

Bu çalışmada konu olarak seçilen kentsel açık mekânlar, meydan ve cadde, sokaklar olarak sınırlandırılmıştır. Bu nedenle daha sonraki bölümlerde meydanlar ve caddeler, sokaklar daha detaylı olarak irdelenmiştir.

3.6 Kentsel Mekân Olarak Meydanlar

Meydanlar tarihten günümüze, şehir halkının veya ziyaretçilerinin buluşma yeri, şehrin karmaşasından kopup soluklandıkları, rahatlama ve dinlenme imkânı buldukları, insanların birbirini izledikleri ve kentteki olup biten olayları paylaştıkları, kısaca çok amaçlı kullanım mekânları olmuşlardır. Günümüzde ise teknolojinin ve iletişimin gelişmesiyle birlikte bütün dünya şehirlerinde olduğu gibi araçlar tarafından yoğun trafikle işgal edilmişlerdir. Geçmişteki kullanım anlamlarını ve amaçlarını biraz yitirmişlerdir.

Meydan[1] kelimesi kök olarak platea, kelimesinden gelmektedir. Grekler "agora", Romalılar "forum", İtalyanlar "piazza", İspanyollar "plaza", Almanlar "platz", demektedir.

Meydan[7] kelimesi kök olarak Arapça'dan Türkçe'ye girmiştir. Türk Dil Kurumu Güncel Sözlüğünde[2]: "1. Mekan, saha, 2. Yarışma, eğlence veya karşılaşma yeri, 3. Bulunulan yer ve çevresi, ortalık, 4. Fırsat, imkân veya vakit, 5. Mevlevi tekkelerinde ayin yapılan yer."olarak tanımlanmaktadır. [8]

Moughtin, J., C., (2003) meydanın (piazzanın) "mevcut planının, varolan topografik özellikler ile yüksek önem taşıyan, koruma ve kalıcılık isteyen binalar, anıtlar, yol yapım çalışmaları ile ortaya çıkan sorunlara bulunan çözümler" sonucu şekillendiğini belirtmektedir.

Schulz (1971, 84), meydanı "kentsel yapının en belirgin ve göze çarpan unsuru olarak tanımlamıştır. Açıkça sınırları belirlenmiş bir yer olduğundan, zihinde canlandırılması, düşünülmesi en kolay olandır ve hareket için bir hedefi temsil eder" diye belirtmiştir.

Paul Zucker, meydanı (1959, 1–16) "kamusal/ halka ait arazide bir psikolojik park yeri" olarak tanımlamıştır.

Meydan, cadde gibi aynı formal faktörler ile tanımlanır fakat bir fark vardır: binalar mekânın etrafında bir sürekliliği oluşturmalıdır. Diğer bir değişle, farklı kitlelerin etkisi sürekli bir yüzey elde etmek için azaltılmalıdır. Formuna göre, çoğu meydan farklı "mekânlardan" oluşmuş gibi görünür.

---

[1] Suzanne H. Crowhurst Lennard,Henry L. Lennard ,(2004,2006) Genius of the European Town Square (excerpt) http://www.livablecities.org/ kitap olarak 2007 de yayına girecektir.

[2]http://www.tdk.gov.tr/TR/sozbul.ASPX?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA&Kelime=k%ufffdy+meydan%ufffd&EskiSoz=meydan&GeriDon=2

Şekil 3.12. Campo meydanı, Pubblico Sarayının karşıdan görümümü kaynak: Lien, B., (2005)

Bu, farklı aktivitelerin eş zamanlı olmasına olanak tanır ve deneyime belli bir çeşitlilik katar. Bu (alt) ayrımlar fıskiye ve anıtlar gibi unsurları da taşıyarak, kaldırımlar/ yaya yollarını arttırarak veya hatta tüm bir binayı mekân içine yerleştirerek elde edilmektedir. Büyüklüğü nedeniyle meydan, fiziksel ve psikolojik olarak "bir şehrin işaretleri" gibi çalışarak bir kentin ana binalarını beğenmemizi sağlayan gerekli perspektifi sağlamaktadır.

Genel olarak, meydan,[1] şehrin görsel deneyiminin en üst noktasını oluşturan boyutların zıtlığı ile şekillenmiştir. Daha çok bazı topografik özelliklerin imajına katkıda bulunur (mülk dokusu, yolun devamlılığı ya da meydanın kuşatılmışlığı (Sitte,1983,1986,; Carr, vd., 1992, Alexander, vd., 1977, 1979). Çevresel imajların genel karakterini özetlersek Kevin Lynch

---

[1] Wilkinson, özellikle Avrupa meydanlarının 2500 yıllık tarihsel gelişimini ve kentsel açık mekânların Amerika'daki gelişimini de irdelemektedir. Detaylı bilgi için bakınız:

Wilkinson, F., P., (1988), Leisure Studies, Volume 7, Number 2, 125-143.

Kentsel açık mekânlarla ilgili olarak ayrıca bakınız;

French, J., S., (1973) Urban Green: City Parks of the Western World, Kendall/Hunt, Dubuque, Iowa.

Bacon, E.N. (1967) Design of Cities, Viking, New York.

Morris, A., E., J., (1972) History of Urban Form, Wiley, New York.

Jellicoe, G., ve Jellicoe, S., (1975) The Landscape of Man, Thames and Hudson, London.

(1960), meydan için “ne kadar bozulmuş olursa olsun, gerçek, gerçeklik bakımından topografik değişmezlik gibi güçlü bir unsur vardı” demektedir.

Birçok araştırmacı tarafından kabul gören inanışa göre; Kentsel mekân ideal olarak onu çevreleyen duvarlar ile kapatılmalı ve amacına uygun ve belli bir hizmet amacı olan bir zemine sahip olmalıdır. Fakat eğer, bu niteliklerden herhangi biri yeterince güçlü ise, o kendi başına bir kentsel mekân duygusu yaratabilir.

Krier R. (1979) , meydanın; agora, forum, manastır avlusu (cloister), cami avlusu gibi bazı kutsal yerlerin de bu göstergeden uyarlandığını düşünür ve gelecekteki meydanlarda olabilecek gelişmeler için bu gibi sembolik örneklerin “bir model” oluşturduğunu öne sürmektedir.

Genelde meydanlar iki ana grup içinde sınıflandırılmaktadır:

1. İşleve göre ve
2. Şekle göre meydanlardır.

Son zamanlarda birçok meydan tasarımı ve örneğinde görüldüğü gibi, bu çok önemli özelliklerden herhangi biri veya diğeri göz ardı edilmektedir.

Moughtin, J.C.(2003) günümüzdeki meydanların olumsuz yönlerini değerlendirirken; “Etrafı az donanımlı binalar ile çevrelenmiş rüzgârlara açık mekânlar, modern bir şehirde en çok karşılaşılan durumlardan biridir. Öte yandan da bunun tam tersi olarak kentlerde yaygın bir hastalık gibi karşımıza çıkan diğer bir durum ise etrafında birbirleriyle tamamen alakasız bina toplulukları ile çevrelenmiş, sıkışık trafiğe kapalı mekânlar ya da araba park yerleridir” demektedir.

3.6.1 Kentsel Mekân Olarak Meydanların İşlevi

İşlev, aktivite, bir meydanın canlılığı için hayati önem taşır, ve bu sebepten ötürü de görsel çekiciliğiyle de aynı önemde olduğu kabul görmektedir.

Şekil 3.13 Ortaköy meydanından boğaza bakış (solda), meydanda yapılan etkinlik (sağda)

Şekil 3.14 Ortaköy meydanında insanlar ve eylemleri (solda), meydanda yapılan etkinlik (sağda)

Vitruvius, forum'un tasarımı ile ilgili olarak yazdıklarında şöyle demektedir: "yaşayan nüfus ile orantılı olmalıdır, böylece ne kullanışlı olamayacak kadar küçük olsun, ne de düşük nüfus sebebi ile çöl gibi görünsün". Vitruvius (1960, 132)

Alberti[1] de (1986,81): "... şehrin farklı yerlerinde birkaç meydan yapılması gerekir, barış zamanı malların görücüye çıkabilmesi için meydanlar, genç insanların egzersiz yapmasını sağlayacak diğer meydanlar ve savaş zamanında stokların yığılabilmesi için meydanlar, ..." gibi işlevlerine göre farklı meydanların yapılmasını önermektedir.

Tarihten günümüze başarılı şehir meydanları, her ne kadar bu şekilde bilinmelerine sebep

[1] Alberti, (agy. 173) görüşünü şu şekilde açmaktadır"Farklı pazar malları için farklı meydanlar olması gerekmektedir, altın ve gümüş için bir adet, bir tane şifalı bitkiler için, hayvanlar için başka bir tane, odun için başka, vesaire; her birinin şehir içinde farklı bir yeri olmalı ve kendine özgü süslemeleri olmalıdır."

olan baskın işlevlere sahip olsalar ve bu yolla sınıflandırılsalar da, genellikle kendilerini çevreleyen binalara çeşitli kullanım imkânı sağlayabilenlerdir.

Moughtin, J., C., (2003) Akdeniz ülkelerinin kentlerindeki meydan[1] çokluğunu ve işlevsel devamlılığını, insanların yaşayış biçimlerine, kültürüne ve estetik yargılarına bağlamaktadır.

Meydanlar merkez olarak ele alındığında iki mimar ve şehir plancısı teorisyen Lynch ve Alexander özellikle ön plana çıkmaktadır.

Şehir yapılarını algılama üzerine yaptığı çalışmasında (The Image of the City) Lynch (1960), bir şehrin tanınabilmesi ve anlaşılabilmesi için "node"un önemli öğelerden birisi olduğunu bulmuştur. Kısaca düğüm noktası (node)[2], şehre imaj olabilme veya bir şehre güçlü bir imajı veren önemli bir öğe olarak tanımlamaktadır. Lynch (1960,47) "Node'lar birer noktadır, bir gözlemcinin şehrin içine girebileceği stratejik noktalardır ve aynı zamanda bu gözlemcinin ileri geri yolculuk ettiği yoğunluk odaklarıdır."Veya bir başka deyişle, nodlar "şehirlerimizdeki kavramsal demir atma noktalarıdır" demektedir. Lynch (1960, 102)

Alexander, C., (1987, 92) da benzer bir bakış açısı sunmaktadır: "Her bütün kendi içerisinde bir "merkez" olmalıdır ve etrafında başka merkezler oluşturmalıdır." Ona göre merkez simetrik bir düzene doğru gitmeye yatkındır, özellikle de iki taraflı (bilateral) simetriye, aynı insan vücudunun sahip olduğu gibi ... ".

Unwin'de , merkezler için, şehir planlamasında başarmanın en iyi yolunun " ...kesin merkezlere sahip olmaktır" şeklinde özetlemiştir.(Unwin, R., 1909, 176; Moughtin, J.C.2003, 87-123)

3.6.2 Kentsel Mekân Olarak Meydanların Şekli

Meydanların alabileceği şekilleri sınıflandırmak üzere bugüne kadar birçok girişim olmuştur.

---

[1] Bakınız Moughtin, J.C.(2003,87–123), "İtalyada bulunan muhteşem meydan bolluğunu, kısmen açık havada yaşamayı elverişli hale getiren iklim şartlarına ve İtalyan kültürüne özgü değişken davranış tutumlarına bağlayabiliriz. Bu şartlar ve Akdeniz insanının sosyal tabiatı sonuçta cadde ve meydan oluşumlarının ortaya çıkmasına sebep oldu" şeklinde belirtmektedir. Meydanın, şehrin diğer bütün özelliklerini geride bırakan en önemli unsuru kendisine verilen sembolik anlamıdır. Meydan aynen büyük bina gibi, hayal dünyamızın duygusal bağlamı ile bağlantılıdır. Eleştirel açıdan bir değerlendirmeye yer vermeyen, tamamen estetiğe dayalı, derin bir değer verme mevcuttur. Etrafımızdaki dünyaya, ki buna inşa edilmiş çevre de dahildir, verilen bu ilkel tepki, geri alınamaz bir biçimde bizim insan vücudunu algılama yöntemlerimiz ile doğrudan ilintilidir"diyerek meydanın eleştirilmesindeki keyfiyeti de anlatmaya çalışmaktadır.

[2] İngilizce "node" kelimesinin yerine Türkçe karşılığı olarak bu çalışmada "düğüm noktası" terimi kullanılacaktır.

Bunlardan çoklukla kabul gören iki teoriden birisi Paul Zucker(1959,8) tarafından ortaya konmuştur. Zucker meydanlar ile ilgili yaptığı çalışmalarda meydanı beş arketip olarak sınıflamıştır. Bunlar:

- Mekanın kendi içinde tutulduğu (bağımsız olduğu) **kapalı** meydan,
- Mekanın ana binaya yöneltildiği **baskın** meydan,
- Mekanın bir merkez etrafında oluşturulduğu **çekirdeksel** (nuclear) meydan,
- Daha uzun kompozisyonlar oluşturmak için birleştirilen mekânsal birimlerden oluşan **gruplandırılmış** meydanlar,
- Mekanın herhangi bir sınırı olmadığı **şekilsiz** (amorphous) meydanlardır.

Şekil 3.15. Zucker'in (1959) Meydanlar İle İlgili Yaptığı Çalışmalarda Belirttiği Şekillerine Göre Meydan Türlerinden Örnekler kaynak: Carmona vd., (2003, 144)

İkincisi ise Sitte (Collins, George R. ve C.C. Collins, 1986,177) tarafından şu şekilde belirlenmiştir. Sitte için, çevrili olmak bir meydan için gereken ön koşullardan birisidir ve ona göre şekilsel bazda ele alındığında meydanların sadece iki türü vardı, ya doğa ya da baskın bina tarafından belirlenme durumu.

Sitte tarafından belirlenen iki meydan türü şunlardır:

- **Derin** tip
- ve **Geniş** tip

Sitte[1] meydanın derin mi yoksa geniş mi olduğunun "genellikle gözlemci bütün plana hükmeden büyük binanın karşısında durduğu zaman belli olur" demektedir.

Carmona, vd. de (2003, 142) EPOA'nın, (Essex Planning Officers Association, 1997) kentsel mekânlar için belirlediği görüşe katılarak; kentsel mekânları iki tür olarak sınıflamışlardır. "Sokaklar ve meydanlar "**resmi**" veya "**resmi olmayan**" şeklinde nitelendirilebilir. (bakınız Şekil 3. 16). Resmi mekânlar güçlü bir çevrelenme duyusuna sahiptir; sokak donatımının düzenlenmesi ve genel görünümü; resmiyet arttıran çevredeki binalar ve sıkça simetrik yerleşim. Resmi olmayan mekânlar kendine özgü olarak daha rahat bir karaktere, geniş bir mimari çevre ve asimetrik bir yerleşime sahiptir. Her ikisi de birbirinden daha uygun değildir. Mekândaki belirgin geometrik bir düzen daha az belirsizdir; örneğin, bu mekânları çevreleyen mevkiler, bunları geliştirenler ve tasarımcıları sınıra daha fazla saygı gösterir niteliktedir."

Kentsel mekânın önemli öğelerinden biri olan meydanın şeklini oluşturan kavramsal olgular Zucker, Sitte, Moughtin vb. çalışmalarından hareket edilerek; kuşatılmışlık, bağlantılılık, baskınlık, bir dış unsur referans alınarak irdelenmesi uygun bulunmuştur. (bakınız bölüm 3.2; bölüm 3.3; ve bölüm 3.4)

[1] Moughtin,C., (2003) Sitte'nin görüşlerini değerlendiriken , "hem şekilsiz (amorphous) meydanın hem de kendi tanımladığı içeriğin dışında kalan merkezi nesnenin etrafında oluşturulan alanın pek bir değeri yoktur. Gruplandırılmış meydanlar öte yandan Sitte için büyük önem taşırlar. Ancak bunlar, onun için genel bir form olarak görülmemekle birlikte onları daha çok meydanları birbirleriyle ve şehir dokusu ile genel olarak ilişkilendirmek için kullanılan basit bir yol olarak kabul eder"demektedir.

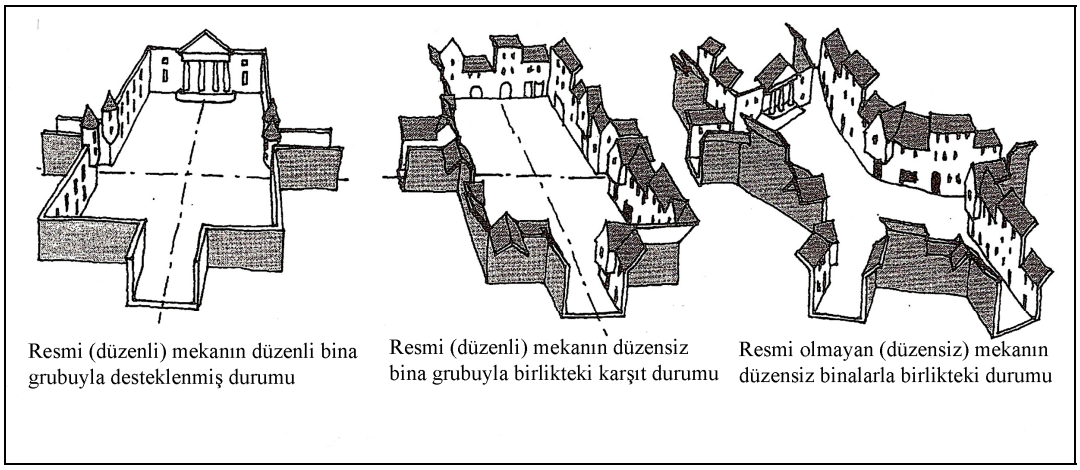

Şekil 3.16. Resmi – Resmi Olmayan Mekân kaynak: EPOA, (1997, 24)

3.6.2.1 Kentsel Mekân Olarak Meydanlarda Kuşatılmışlık

Bu değerlendirmede kuşatılmışlık kavramı Zucker'in "kapalı" meydanı ve Sitte'nin "derin" ve "geniş" meydanları ile eşdeğer anlamda kullanılmıştır. Mekânsal anlamda bu kuşatılmışlık kavramı meydanın her şeyden daha önde olan niteliği olup çevrili olma hissini yaratmaktadır. Mekanın bu şekilde çevrelenmesi bir "yer duygusunun"[1] en saf şekilde ifade edilişidir. İşte bu mekânda, kentin dışarıda kalan farklılaşmamış karmaşası içinden bir mimari üslup[2] oluşturulur.

Sitte'nin (Collins, George R. ve C.C. Collins, 1986, 171) ortaya koyduğu gibi: "Eskiden tam olarak bu kuralın zıttına riayet edilirdi: eğer mümkünse, her noktada sadece bir cadde açılırdı, aynı zamanda da plazanın görüş açısının dışında kalan bir yerden ikinci bir cadde bu caddeye açılırdı."

Meydanların diğer önemli özellikleri ve onların etrafındaki binalar çevrelenmişlik hissini etkileyen diğer unsurlardır. Çevreleyen binaların çatı hattının durumu, çevreleyen binaların yüksekliğinin mekanın büyüklüğü ile oranı, üç boyutlu modellemenin derecesi, birleştirici bir mimari temanın var olması veya olmaması durumu ve mekanın genel olarak bakıldığında

---

[1] Bakınız Norberg-Schulz, Christian (1980). Genius Loci: Toward a Phenomenology of Architecture.

[2] Moughtin bu durumu; "meydan bir dış odadır ve oda ile beraber, çevrelenme özelliğini paylaşır. Meydanda çevrelenmeyi oluştururken dikkat edilecek püf nokta köşelerinin ele alınış biçimidir. Genel olarak, bir meydanın köşeleri ne kadar açık olursa çevrelenmişlik hissi o kadar az olur, ne kadar yapılı ve bütünlüklü olursa da çevrelenmişlik hissi o kadar büyük olur" demektedir. Bu değerlendirmelere benzer olarak Von Meiss, (1990), Ashihara, Y., (1970,1983) tarafından da yapılmıştır. Detaylar için bakınız bölüm (2.4, 2.4.1, 2.4.2)

ortaya çıkan şekli bunları etkileyen etmenler arasında sayılabilir.

Essex Design Guide (1973,65,; 2006) tarafından hazırlanan tasarım kılavuzunda şu ifadeye yer verilmektedir: "Binaların etkili yükseklikleri ile mekanın genişliği arasındaki ilişki hayati önem taşır, eğer uyumlu bir şehir yeri yaratılmak isteniyorsa, eğer yüksekliğin oranı genişliğe göre çok fazla olursa, sonuç olarak bir baskı altında olma hissi ortaya çıkabilir; eğer çok alçak olursa da açıkta kalma ve savunmasız kalınmış hissi doğabilir" diye belirtilmektedir.

Hegemann ve Peets'e (1922,40; Mougtin, J.,C., 2003, 100) göre, Palladio, Alberti'nin meydanın etrafındaki binaların yükseklikleri ile ilgili verdiği oranlara yönelik fikirlerini onaylamakta, ama daha da ileri giderek, eski Roma'daki tipik forumlar için benimsenen genişliği göstererek binaların yüksekliğinin1.75 ile 2.5 katı kadar olması gereğini belirtirler.

Hegemann ve Peets, Spreiregen(1965) ile beraber, birbirlerinden bağımsız olarak benzer sonuçlara ulaşırlar: ayrı ayrı vardıkları nokta şudur: "bir binanın detayını görmenin en iyi yolu binanın en uzun kenarına eşit bir mesafeden bakmaktır"

Spreiregen'e göre (1965, 75) bu nedenle, bir meydanın minimum genişliği saçaklardan 45° bir açı ile belirlenir. Ancak bina, en iyi bir bütün olarak görülür, yani tam bir kompozisyon olarak, kendi yüksekliğinin iki katı kadar bir mesafede ya da 27° bir açıdan bakmak gerekmektedir.

Birden fazla binaya bakabilmek için yüksekliğin üç katı bir mesafe veya 18° açı gerekmekte olduğunu ve 18° açı eşiğinin altına indikten sonra, nesnenin görüş sahası içerisindeki üstünlüğü kaybettiğini, mekanın ötesinde bulunan nesnelerin algılanmaya başlandığını ve meydanın çevrelenmişlik hissininin kaybolduğunu belirtmektedir.

Ayrıca, kentsel mekânın boyutunun da çevrelenmişlik hissinin sonuçta ulaşacağı derece üzerinde bir tesiri vardır. Bu konu üzerinde en belirgin olarak yazan Sitte, antik şehirlerdeki en büyük meydanların ortalama olarak 57 m - 143 m boyutlarında olduklarını tespit etmiştir.

Eski kasaba ve şehirlerdeki eski yerleşim yerlerinde kalan meydanların boyutları 15- 21 m kadar küçük olabiliyor ki artık bu boyutlar bir yerleşim yerinden yol geçmesi için ayrılmış mekanın sığması için bile ancak yetecek kadardır.

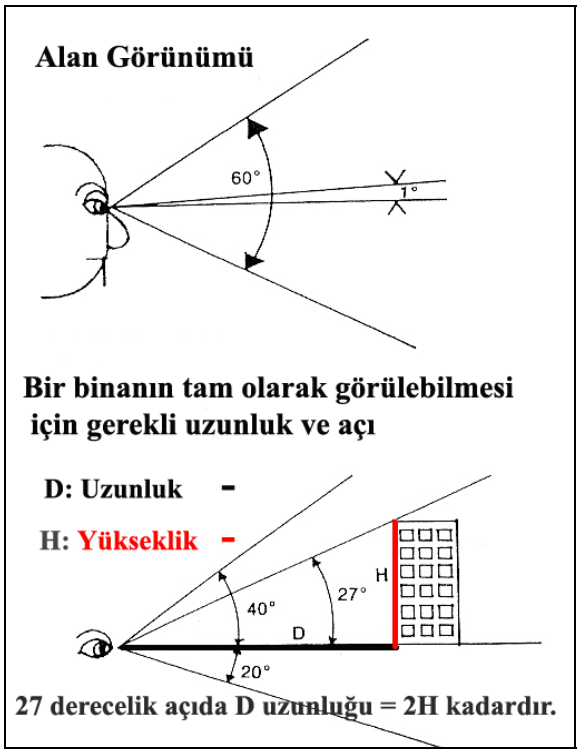

Şekil 3.17 Bir Binanın Tam Olarak Görülmesi İçin Gerekli Mesafe ve Gerekli Açılar

Maerteus'un yaptığı çalışmalar ve optik geometrinin kentsel boyutlar üzerinde oluşturduğu sınırlamalar, Sitte'nin ve bu mekanda çalışma yapmış diğer sezgisel inançlara sahip yazarın birçok keşfini onaylar niteliktedir. Vücut hareketlerinin[1] fark edilebilmesi için mümkün olan üst sınır yaklaşık olarak 135 metredir ve Sitte'nin bir piazza için önerdiği maksimum büyüklüğe oldukça yakın bir rakamdır.

Bir binanın net olarak görülebilmesi için gereken en büyük açı birçok teorisyenin belirttiği gibi 27° derecedir, ya da binanın yüksekliğinin yaklaşık olarak iki katı ile çarpılması ile ortaya çıkan mesafedir. Bu sayede, bir mekanın merkezinde duran bir gözlemci kendi etrafında dönerek mekanın tüm kenarlarını keyifle izleyebilir, eğer genişliğinin yüksekliğine oranı 4:1 ise, bu da Essex Design Guide (1973,2006) tarafından önerilen boyuttur. Bu öneriye göre üç katlı binalarla çevrelenmiş bir meydan yaklaşık olarak 36–45 m boyutunda ve dört katlı binalarla çevrelenmiş bir meydan da yaklaşık olarak 48–54 m olur.

---

[1] Moughtin ,C.,(2003) bu hareketliliği şöyle açıklamaktadır: "Ama tabii ki bir tankı, bir kıtalararası uçabilen füzeyi, uygun adım yürüyen askerleri veya büyük bandoları rahatça izleyebilmek için gereken mesafe tek bir insanın vücut hareketlerini fark edebilmek için gereken mesafeden çok daha fazladır. Bu tip bir yaklaşım Moskova Kızıl Meydan ve bunun gibi tören kutlaması amaçlı tasarlanmış diğer büyük alanlar için mantıklı bir açıklama olabilir. Ancak bunlar, kasaba veya şehir meydanı sınıflandırması içine girmez."

Bir meydanın duvarları ne kadar çok bir odanın iki boyutlu özelliğini gösterirse, çevrelenmişlik hissi de o kadar kuvvetli olacaktır. Kentsel mekânda duvarların tasarımında kullanabilecek açık tercihlerin zenginliği üzerinde duran Rob Krier(1979), bu konu üzerinde çalışmalar yapmıştır. Örnek olarak verdiği birçok durumda, çevrelenmişlik hissinin nasıl kaybolduğu üzerinedir. Birçok araştırmacının ortak olarak paylaştıkları fikir çevrelenmişlik hissi için en ideal durum iki boyutlu düzlemdir. (bakınız Şekil 3.18)

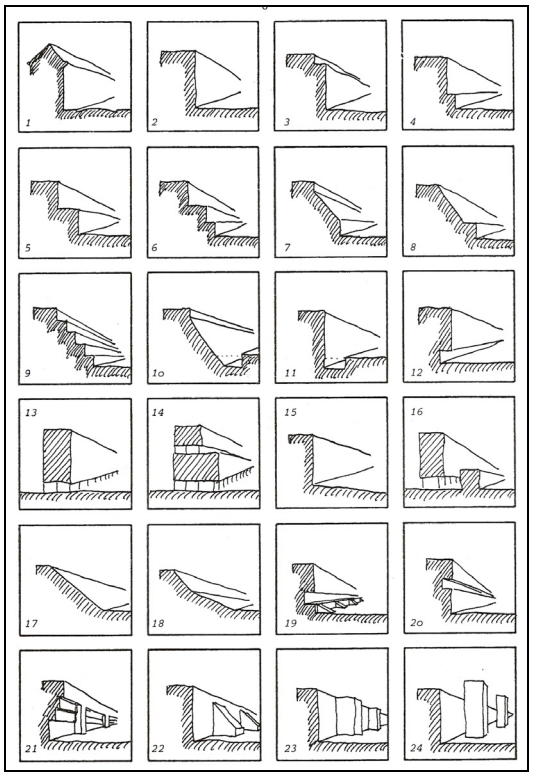

Şekil 3.18. Kentsel Mekânda Duvarların Tasarımında Kuşatılmışlık Etkisini Arttırmak İçin Kullanabilecek Tercihler kaynak: Krier, R., (1979, 1988, 24)

Kentsel mekânın üç boyutlu öğesi binaların arasında bulunan boşluktur, açık meydanlarda ise bu sadece basit bir kapsanmış mekandan oluşmaktadır. Çevrelenmiş bir mekânın etrafında duran binaların süreklilik teşkil ederek bir yüzey oluşturmaları gerekir ve gözlemciye mimari bir bütünlük sunmaları gerekmektedir. Sürekliliği korumak için bağımsız olarak duran binaların yarattığı etkinin azaltılması gerekir. Süreklilik hissinin etkisi, bağımsız duran binaların veya ev tiplerinin tekrarlanarak çevrelenmiş mekana bakması sağlanarak yükseltilebilir.

Bir meydanın tasarımında önemli olan şey, oran ve ayrıntılarının (materyal, süs vs.) yanı sıra çevrili mekan derecesidir. Çevrili mekan, mekâna açık caddelerin hizasına aittir, duvarları

oluşturan binaların yüksekliği ve duvarların özelliği gibi. Sitte, şehir meydanlarının perspektif görünümde olması gerektiğini ileri sürer. Meydanın köşelerinde sona eren caddeler öyle düzenlenmelidir ki, meydandan bakanlar bir kerede bir caddeden çok görmemelidir. Trieb, meydanın çevresindeki caddelerin, tribüne benzer bir şekilde olması gerektiğini düşünmektedir (Hörmann/Trieb, 1977). Trieb, açık mekânın uzunluğuyla genişliği arasındaki ilişkiyi inceledikten sonra sonuçları aşağıdaki tabloda göstermiştir (Hörmann/Trieb, 1977,30). En çok kullanılan oran 1:3 ile 1:6 arasıdır.

Çizelge 3.3. Bir açık mekanın yüksekliğinin genişliğine oranı. Kaynak: Trieb (1977)

Oran	**Kentsel Açık Mekanın (Meydanın) Mekânsal Niteliği**
1:1	Duvarın uzunluğunun ancak yarısı gözükür, meydan bir binanın ön bahçesi olarak kullanılabilir.
1:2	Duvarın bütün yüksekliği gözükür, meydan çevrilidir ve dar bir açık mekan gibi dar hissedilir.
1:3	Duvarın tamamı görünümün sadece bir kısmıdır, geri kalanı gökyüzünün bir parçasıdır. Açık mekan artık tam olarak çevrili değildir. Bu, açık mekan için en uygun durumdur.
1:6	Duvar ve gökyüzü arasındaki ilişki tersine dönmüştür, açık mekan çok geniş hissedilir.

Ancak, bu oranlar yerin şartlarından bağımsız değildir. İklim, gelenekler ve de insanların davranışı her bölgedeki açık mekanlar için en uygun oranı belirler. Akdeniz'in çevresindeki güney ülkelerdeki caddeler, Almanya'dakilerden daha dardır, çünkü caddelerde gölgeler oluşturmak ve yayaları yoğun güneş ışığından korumak için dar-uzun oranlar gereklidir. Güneş ışığının ve havanın daha geniş caddeler istediği kuzeydeki ülkelerde ise bu durumun tam tersi geçerlidir (Hermann/Trieb, 1977, 53)

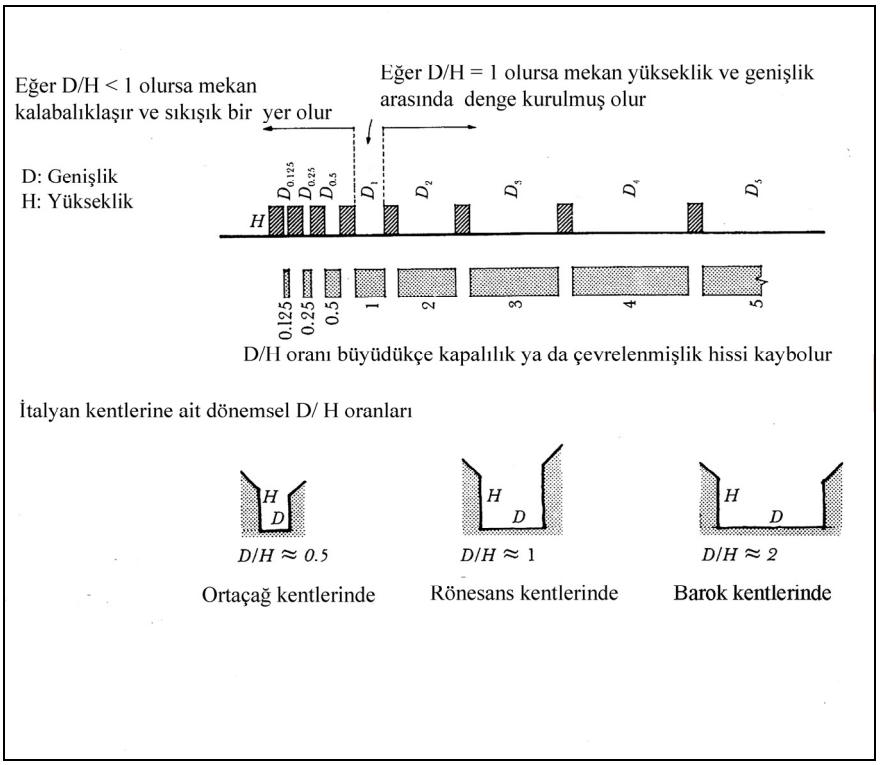

Şekil 3.19. Bir açık mekanın yüksekliğinin genişliğine oranı (üsttteki), İtalyan Kentlerine ait sokakların dönemsel olarak yüksekliğinin genişliğine oranları kaynak: Ashiara, Y., (1983, 55)

Platon'a göre bir şehir meydanının ideal şekli, temel kavramı veya fikri, bir kare, dikdörtgen veya dairesel yer planı kullanılarak oluşturulan basit geometrik bir hacimdir. Bu da Zucker'in "kapalı meydan"ına tekabül eder. Uygulamada ise böyle bir mükemmellik hiç olmayacak kadar nadiren bir sıklıkta gerçekleştirilebilir.

Zucker'in (1959, 8) öne sürdüğü gibi, ideal tip "... belli dönemlere veya mimari akımlara bağlı kalmadan, Hellenistik ve Roma dönemlerinde mümkün olabilecek en mükemmel formda ortaya çıkar ve daha sonra tekrar onyedinci ve onsekizinci yüzyıllarda ortaya çıkar" . Bu tip meydanlara örnek olarak Paris'te bulunan Place des Voges, ve Priene'de bulunan Agora gösterilebilir.

3.6.2.2 Kentsel Mekân Olarak Meydanlarda Baskınlık

Zucker'e (1959, 11) göre baskın meydan "bir bağımsız yapı veya gruplandırılmış binalara bakmak üzere yönlendirilmiş bir açık mekandır ki diğer etrafında bulunan bütün yapılar bu mekan ile ilişkilendirilmiştir". Sitte yanlız iki tür kamusal meydan tanımlaması yapmıştı,

birisi “derin” meydan diğeri de “geniş” meydan ve bunların ikisi de Zucker’in baskın meydan sınıflandırmasının içinde kalmaktadır.

Sitte’nin belirttiği üzere, derin meydana hükmeden binanın etkili[1] olabilmesi için baktığı mekan ile benzer boyut özellikleri taşıması gerekmektedir. Eski zamanlarda, bu gereksinimi kendiliğinden yerine en rahat getiren kilisenin ön duvarı idi. Medieval parvis adı verilen kilisenin önünde bulunan meydan, kilisenin ana girişinin bir uzantısı durumundaydı.

Sitte,(1986) bir meydanın uzunluk ve genişlik boyutları arasında tercih edilen bir ilişki olduğuna dair herhangi bir bulgu bulamamıştır, yine de “uzunluğun genişliğe oranı üçe bir oranını geçtiği çok uzun plazaların albenisini anında kaybetmeye başladığı”nın üzerinde durmaktadır.

Paul David Spreiregen (1965, 19) aşırı oranda uzun yapılmış piazzaların (meydanların) çekiciliğini kaybetmesini şu şekilde: “ ... en uzak uçta olan saçak silmesi gözün görüş sahasının çok altında olur” yorumlamaktadır.

Alberti’nin ideal boyutu “meydanın uzunluğunun genişliğinin iki katı olması” idi, öte yandan onun hocası Vitrivius ise 3:2 oranını önerir. Moughtin, (2003, 107)

[1] Mougtin, (2003) bu etkililiği “bir meydanın en sonunda duran bir hükmeden binayı ideal izleme mesafesi binanın yüksekliğine eşitleme ile onu iki katına çıkarma arasında kalan bir yerdedir. Heykelleri dahil, ki bunlar çok önemlidir, Gotik bir binanın detayı bu olduğundan, bu boyutlardan kısa olanının çok sıklıkla eski ortaçağ kiliselerinin meydanlarında kullanıldığı görülmektedir ”olarak özetlemektedir.

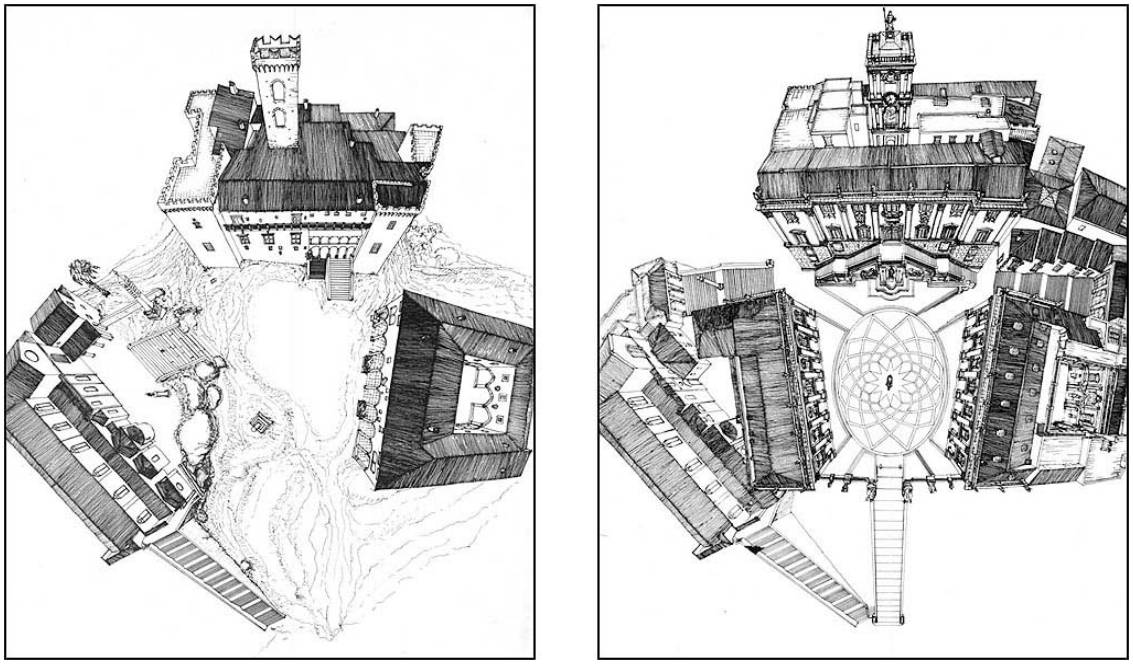

Şekil 3.20 (Solda) çizim Campidoglio meydanının, Michelangelo'nun çalışmaya başladığındaki durumudur. (Sağda) günümüzdeki durumudur. kaynak: Bacon, (1974)

Bacon, E., (1974, 118) Piazza del Campidoglio için şunu belirtmektedir: " etrafını çevreleyen incelikle tasarlanmış basamakların üç boyutlu çıkıntısı yanı sıra, oval şekil olmadan ve onun iki boyutlu yıldız şeklinde döşenme modeli olmadan, tasarımda bütünlüğü ve tutarlılığı yakalamak mümkün olmazdı".

Norberg-Schulz'da Piazza del Campidoglio için : " Bu proje Capitoline Hill" in "coput mundi" fikri ile ifade edilmesi olarak yorumlandı. Dolayısıyla oval, bizim küremizin en tepesidir. ... Michelangelo bu mekanda mekânın özünü yansıtmak adına çok başarılı oldu, belki de mimarlık tarihinde hiç kimse onun bu elde ettiği başarıyı yakalayamadı diyebiliriz ." demektedir. Bakınız Şekil 3.20

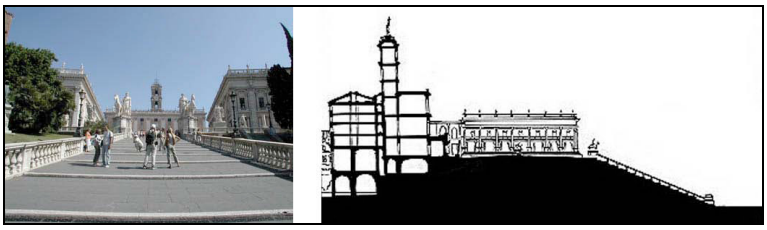

Şekil 3.21 Üstteki ve ortadaki resim Campidoglio meydanının bir görünümü, Alttaki resim Cordonata'nın görünümü ve meydanın kesit olarak görünümü Kaynak: Lien, B., (2005)

3.6.2.3 Kentsel Mekân Olarak Meydanlarda Bağlantılılık

Bir şehir, gözlemcinin o şehir içinde yürümesi veya bir taşıma aracı kullanarak gezmesi sonucu görülür ve yaşanır. Gözlemcinin deneyiminin, kalitesi bu geziyi yaparken yol aldığı hız ile orantılıdır. Birçok araştırmacı yürüme hızında hem etraftaki binaları hem de içinden geçilen mekanları çok daha fazla detaylı olarak inceleme imkânı olur görüşünde hemfikirdirler.

Genelde araştırmacılar çevreyi görsel açıdan ele alırlar. Gordon Cullen bu işleyişin nasıl olduğunu algılamada ve çevreyi anlamada üç yol önermektedir. Görsellik, mekân ve içerik açısından çevreyi anlamak:

- Görsellik: Biz bir başka ortama taşınsak da, daha önce yaşadığımız ortam hala

hatırımızda olduğundan “Ardıl Görünüm” işe karışır. Bunun önemi şudur: bir yaya şehrin içinden geçerek sabit bir hızla yürüse de, şehrin görünümü pek çok sarsıntı ve ani açığa çıkmalarla hatırımıza gelir. İşte buna “Ardıl Görünüm” denir.(Cullen, 1976:9)

- Mekân: İnsanın, ortamdaki konumuna tepkisidir. Cullen “Burada” ve “Orada” olmak arasındaki farkı vurgular. Bu fark, kişinin bir mekânın içinde veya dışında olması veya o mekâna girip çıkmasıyla ortaya çıkar. Bu seviyede, açığa çıkma ve kuşatılma duygularından kaynaklanan bir dizi tecrübe devreye girer. İnsanlar yüksek bir uçurumun kenarındayken canlı bir konum hissi duyarlar. Ama derin bir mağaranın içinde, kuşatılma gerçeğine tepkide bulunurlar. İnsan vücudu, kendisini sürekli olarak çevreyle ilişkilendirdiği bir içgüdüye sahiptir. Bu konumlandırma hissi, çevrede faydmekanılması gereken bir faktör haline gelmiştir. (Cullen, 1976, 10)

- İçerik: Bu nokta şehirlerin dokusuyla ilgilidir; şehrin rengi, dokusu, ölçüsü, sitili, karakteri, kişiliği, benzersizliği vb. Şehrin dokusu, mimari stilleri ve planın çeşitli rastlantıları açısından birbirinden farklı dönemlerin bir kanıtıdır, çünkü pek çok şehir eski temellere dayalıdır. Pek çok şehir stillerin, materyallerin ve ölçülerin bu karışımını sergiler. Buna rağmen insanlar simetrisi, dengesi, mükemmelliği ve uyumu olan şehirler tasarlamaya eğilimlilerdir. Ancak, uyum sıkıcıdır ve planları yapanlar açısından kaçınılmazdır. Yine de, yapay oymekanmalar yaratarak bile bile bu uyumdan kaçınmak, gerçek sıkıntıdan çok daha kötüdür. (Cullen, 1976: 11) Anarşi değil sağduyu gösteren kabul görmüş bir çerçeve içinde, doku, renk, karakter ve bireyselciliğin ölçü ve stilinin yan yana konmuş küçük farklarını, ortak faydalar sağlamak için kendi yararımıza kullanabiliriz. Aslında, bu nedenle çevre, uyum içinde değil, “Bu” ve “Şu”’nun birbirlerini karşılıklı etkileşimiyle ortaya çıkar. (Cullen, 1976: 12)

Sitte, kentsel görünümü incelemek için bu pitoresk yöntemi ilk benimseyen mimari yazarlardan birisidir. Bazı ortaçağ şehirlerinde dar yolların şehir meydanına nasıl açıldığını ve bir mekanın peşinden nasıl bir diğer mekanın geldiğini şu şekilde anlatmaktadır: “ ... bu şekilde akıllıca bir ardışıklık ile birbirine bağlanan bir meydandan diğerine geçerek yürümenin yarattığı özel etkiyi unutmamak gerekir. Görsel olarak bizim bakış referans noktamız sürekli değişmekte ve bu da beraberinde sürekli yenilenen değişken izlenimler oluşturmaktadır”.

Sitte, kamu mekânlarının estetik kalitesini kentsel planlamanın bir amacı olarak ortaya koyar. Kentsel planlamanın amacı insanları mutlu etmek ve güvende hissettirmektir. O'nun zamanında endüstrileşmedeki artış kentsel problemleri olan şehirleri tehdit etmiş ve sonunda da kent mekânlarını yok etmiştir. Sitte "halkı eğitecek" binalar ve güzel kent mekanları inşa etmeyi önermiştir.

Sitte, (1983, 149) kentsel mekânlar için şu önerilerde bulunmaktadır.

- Şehir yapısının doğal gelişme süreci şehrin canlılığına katkıda bulunur.
- Antik şehir yapısının estetiği sadece şekil demek değildir, aynı zamanda fonksiyon ve duyularla da bağlantılıdır.
- Eski şehirlerin güzel yapısı olduğu gibi kopymekanmamalı, aksine, sadece modern bağlamda uygulanmış ve şehrin güzelliğine katkıda bulunan unsurlar kullanılmalıdır.
- Caddeler ve meydanlar kapalı birer sanatsal bütünlük olarak algılanmamalıdır: şekillerinden gelen etki planlamanın temelinde kullanılmalıdır. Bina parsellerini temel unsurlar olarak ayırmak yerine, cadde ve meydanlar kentsel tasarımın giriş noktası olarak kullanılmalıdır.
- Bazı ana caddeler ve açık mekanlar yüksek sanatçılık seviyesiyle tasarlanırken, geri kalanı maddi gereksinimleri karşılamak için feda edilir.

Sitte kentin unsurlarını ayrı çalışmak yerine bu unsurları çevrelerine etki açısından bir bütünlük içinde ele almıştır. Kentsel açık mekânları hem tasarım hem de işlev açısından değerlendirmek için ise:

- Hem tasarım, hem de işlev açısından şehrin merkez noktası açık mekânlar olmalıdır.
- Kamu mekânlarındaki kamu yaşamı açık mekânların tasarımında çok önemli bir noktadır.
- Açık mekânın merkezi boş bırakılmalıdır. Heykeller, çeşmeler vs. açık mekanın kenarına yerleştirilmelidir. Açık mekanın duvarı heykellerin arka fonu için idealdir.
- Açık mekânın çevrelenmesi önemilidir.

- Açık mekân perspektif açıdan “kapalı” bir izlenime sahip olmalı,
- Açık mekândaki herhangi bir noktadan cadde girişlerinden yalnızca biri gözükmeli,
- Çevrili mekânı geliştirmek için kemer ve sütunlar kullanılabilmelidir.

• Açık mekânın formatı ve boyutu, asıl binanın yerini ve dış görünüşünü belirler.

- Dar bir caddede, yüksek ana binalı derin açık mekân,
- Geniş bir caddede, alçak ön cepheli geniş ana binalı geniş açık mekân tasarlanmalıdır.

• Açık mekânın tasarım ilkesi olarak düzensizlik tercih edilebilmelidir.

- Düzensizlik aşamalı bir tarihi gelişmeden oluşmalı,
- Düzensizliğe rağmen böyle yerler kütlesel denge ve temel şartlara uyumu sebebiyle belli bir ritim ve sakinlik içinde olurlar.

• Tasarım motiflerindeki zenginlik: Bina sıralarındaki sıkça değişiklikler, kesişen cadde hattı, farklı sokak genişlikleri, değişik bina bağlantıları vs. olarak incelemektedir.

Meydanlar arasında bağlantı kurmak için çeşitli sayıda yöntem mevcuttur. Kamusal bir meydan iki veya daha fazla birbiri üstüne binen veya giren mekanlardan oluşacak şekilde karmaşık bir düzende olabilmektedir.

Zucker(1959, 15) bu temayı alarak Barok tarzda tasarlanan sarayların birbirine bağlantılı olarak takip eden odalar arasındaki ilişkiye değinir: “ ilk oda sizi ikinciyi hazırlar, ikinci üçüncüye vs., kendi mimari önemimin ötesinde her oda zincirin anlamlı bir halkasındaki bağlantı gibidir” demektedir

Bunlar Mouhgtin, (2003) tarafından şu şekilde belirtilmiştir: “Oldukça net bir şekilde sınırları belirlenmiş mekanlar arasında geçişler olabilir. Birbiri ardı sıra gelen mekanlar fiziksel olarak birbirlerine caddeler veya arka sokaklar ile bağlanmış olabilir. Bir veya daha fazla kamu binası bu binaların duvarları ile tanımlanmış seri halindeki mekanlar tarafından çevrelenmiş olabilir: büyük kentsel meydanlar daha önce belirlenmiş bir eksen üzerinden açılmak üzere tasarlanmış olabilir ve son olarak, mekanlar kule gibi hükmeden bir unsur gibi bir dış unsur

referans noktası alınarak ilintilendirilmiş olabilir.”

3.6.2.4 Kentsel Mekân Olarak Meydanların Bir Dış Unsur Referans Noktası Alınarak İrdelenmesi

Bağımsız meydanlar bir gözlemcinin zihninde ortak bir bina ile aralarındaki kuvvetli ilişki sebebi ile tutarlı bir modelin bir parçası olarak görülebilirler.

Zucker çekirdeksel mekânı şu şekilde tanımlar: “ Çekirdeksel meydanın mekânsal şekli her ne kadar çok sıkı bir şekilde örülmemiş olsa da kesin bir düzen içindedir... Ardı ardına sırmekanmış binaların sunduğu çerçeveden veya ön cepheden hükmeden bir yapıdan yoksun olsa bile, yine de kendi başına bir varlıktır. Ortada bir çekirdek olduğu sürece, bir anıt, bir çeşme/fıskiye, bir dikilitaş gibi etrafındaki mekanı bir bütün halinde tutabilecek bir çekim gücüne sahip güçlü dikey bir vurgu oldukça, bir meydan izlenimi uyanacaktır.”

Böyle bir mekan oluşturabilmek için gerekli tasarım süreci belirsiz görünmekte, yani merkezi atraksiyonun büyük veya ilgi çekici olması gerektiği gerçeğini saymazsak tabii. Bir gözlemcinin mekânsal kavramasını herhangi bir tasarımdan tahmin etmeye çalışmak tehlikeli olabilir. Net olan şu ki tasarlanan pozitif unsur merkezi öğedir ister heykel, ister sütun veya bina olsun; ama bu mekân değildir. Gözlemcinin zihninde oluştuğu şekliyle bu tip bir mekânın boyutunun, şeklinin ve mekânının düşüncesi, tabii eğer gerçekten böyle oluşuyorsa, etrafında dolaşabileceği üç boyutlu bir nesneyi tasarlamanın ürünüdür, içinde dolaşabileceği çevrelenmiş bir mekânın tasarımı değildir.

3.6.3 Kentsel Mekân Olarak Caddeler, Sokaklar

Geçmişte demokratik kentsel mekân olarak kullanılan cadde, günümüzde dolaşım işlevini yerine getiren bir unsura indirgenmiştir.

Schulz, (1971) caddeyi ve sokağı daha kolay düşünülebilen bir form, geçmişte de, bölgenin ve kasabanın karakterini bir bütün olarak, ziyaretçiye yoğun bir şekilde sunan “küçük bir evren” olarak tanımlamaktadır.

Rapoport caddeyi şöyle tanımlar: “yerleşim yerlerinde bulunan binaların kenarındaki dar ya da geniş düz boşluklardır ve dolaşma ve bazen diğer aktiviteler için kullanılır. Caddeden ve sokaktan farklı olarak, ulaşım için kullanılan yolların yanında her zaman binalar mevcut değillerdir”. (Moudon, 1987, 13)

Öte yandan bugün ise cadde, binaların şimdiki yoğunluğu ve gittikçe artan motorlu trafiğin bir sonucu olarak geçmiş özellikleri kaybolmuştur.

Genel olarak caddenin mekân-formu haritada kuzey-güney, doğu-batı arasındaki uzaklık olarak tanımlanmaktadır. Geçmişteki kasabalarda veya şehirlerde, meyilli açılar, eğimli/kıvrımlı çizgiler görünüşü canlandıran "kapalı perspektifi" yaratmıştır. Mekânsal karakter için binaların kitlelerden çok yüzeyler gibi görünmesi kararlılık oluşturur. Eğer kitle etkisi baskın ise, binalar "şekilsel/ figürsel özellik" kazanır ve aralardaki mekânların birleşmesiyle cadde daha alt bir yüzeye geriler. Doğru bir form haline gelmesi için, cadde figürsel/şekilsel bir karaktere sahip olmalıdır. Bu da yüzeyin sürekli olarak sınırlandırılması aracılığıyla elde edilir ki bu belli bir yoğunluğu öngörmekle kalmaz ve tarihsel olarak bu değişim, "geçit-caddesi" (Alexander, 1977) kavramı ile bağlantılıdır.

Rapoport (1987), cadde kullanımında kültürün etkilerini göstermek için Hindistan örneğini kullanır: "İlk bakışta, caddeler, göz alıcı derecede aktivite çeşidi ve buna bağlı olarak farklı sesler, kokular ve görüntüler gibi görünen şeylere ortam sağlamak içindir. Hayvanların, insanların, bisikletlerin, insanların çektiği bisikletlerin (rickshavw), kamyonların, otobüslerin kafa karıştıran karmaşası sürekli devam eder. Aktiviteler, olağanüstü güzel bir zeminde ve birbiriyle yakın çakışma içinde karışırlar/iç içe geçerler.

Caddeler, her türlü kıyafet giyen çok çeşitli insanlar ile doludur. Bu insanlar, sadece yürüyüp, bisiklete binmezler, aynı zamanda ayakta dururlar, otururlar, çömelirler, bir yere uzanırlar, uyurlar, yemek pişirirler, yemek yerler, saçlarını kestirirler ya da tıraş olurlar, çamaşır yıkarlar, bisikleti ya da tekerleklerini onarırlar, bir şeyler üretirler, dikiş diker, oyun oynar, bağırır, tartışır, pazarlık yapar hatta dua ederler.

Yayalar mekanı/mekânı araç kullananlardan farklı algılarlar. Yayalar için mekanlar karmaşık ve ilginç olmalıdır, hâlbuki taşıt kullananlar için basit ve tünel gibi olması gerekir. Hız, önemli bir etmendir çünkü belli bir zaman aralığında kişinin ne gözlemlediğini belirler. Şehrin imajı, zaman hakkında taraflı/farklı görüşlerin bir bütün oluşturması ile şekillenir. Bu nedenle, bir şehrin algılanması dinamik ve olayların sıralamasına belli bir sıraya göre olur. Hız, bu taraflı görüşleri etkiler.

Kişinin belli bir zaman ünitesi başına ne gözlemleyebildiğini ya da diğer bir deyişle "fark edilen/göze çarpan farklılıkların oranını" belirleyen yayanın hızı çok yavaştır ve az konsantrasyon gerektirir, çevreyi, işaretleri ve etrafındaki detayları gözlemlemek için büyük

fırsat sunar.

Bu nedenle Rapoport, “karmaşıklığın algılanması belli bir süreye düşen görülebilir farklılıkların sayısına ve böylece hızına bağlıdır” der. Taşıt kullananların yayalar ve karmaşık çevreleri nedeniyle dikkatleri dağılır. Hâlbuki yayalar, motorlu trafik ile acele ettirilmeden/zorlanmadan etraflarındaki çevrenin güzel detaylarının tadına varmak için güvende hissetmek ihtiyacındadırlar. Böylece, algısal ve fiziksel olarak yayaları motorlu araç kullananlardan ayırmak gerekir.

Rapoport, yayalı ve yüksek hızlı çevrelerin algısal olarak birbiriyle kıyaslanamayacağını, böylece, çatışmanın/zıtlığın sadece arabalar ve yayalar arasında değil, (yavaş) ve (hızlı) hızlar ve aynı zamanda yumuşak ve sert ya da düz ve düzensiz hareket tipleri arasında da olduğunu söylemektedir. Yüksek hızlar, uzak görüşler, düzenli kıvrımlar, büyük ölçekli düzenli ritimler, geniş simetrik mekanlar, belirli değişikliklere sahip tasarımlar gerektirir. Halbuki yavaş hızlar, kısa görüşler, yönde ani değişiklikler, küçük ölçek, dar simetrik olmayan mekânlar, detaylılık ve karmaşıklık içeren tasarımlar gerektirir.

Rapoport’a göre, dinamik yaya mekanları, lineer, dar ve yürümeyi, gezmeyi, dolaşmayı teşvik eden saklı görüntüler ile kıvrılan mekanlar olmalıdır. Halbuki statik yaya mekanları, daha geniş, oturmayı teşvik eden genellikle yeşil, sakin mekanlar, diğer insanları görmeyi – sosyal davranış için bir sahne – sağlayan mekanlar olmalıdır.

Alberti ve Palladio’nun her ikisi de şehirlerin içinden geçenler ve şehirlerarasında olanlar olmak üzere iki ana tip cadde tespit etmişlerdir. Moughtin,J., C.,(2003)

Şehirleri birbirine bağlayan caddelerden bahsederken Alberti(1955,162): “Kırsal mekan içinden geçen otoyollar güzelliklerini en çok içinden geçtikleri o kırsal mekanın kendisinden alırlar: zengin görüntüsünden, ürünlerle dolu tarlalardan, evlerin bulanık görüntüsünden ve köylerinden, umut vaat eden halinden, bazen denize, bazen de alımlı bir tepeye bakarken” gibi özetlemektedir.

Palladio(1965,60) bu temayı alarak “ şehrin çeşitli geniş mekanlara sahip olarak rahat ve yaşanabilir olması adına yolların kenarlarında ağaçların olması gerektiğini ve bu sayede seyahat edenlerin güneşin bulduğunu yakmak için aranan sıcaklığından korunabilmesini ve yeşillikten aynı derecede de gözlerin de faydmekanabilmesini” önermektedir.

Alberti bir şehre girildiğinde şehrin caddelerinin şöyle olması gerektiğini tavsiye eder: “eğer şehir asil ve kudretli ise yolların da azametli ve görkemli bir havaya bürünebilmesi için geniş

ve düz olmaları gerekir.”

3.6.3.1 Kentsel Mekân Olarak Caddeler, Sokaklar İşlevi

1933 yılında Atina da yapılan Uluslararası Modern Mimari Kongresi CIAM (Congress Internationaux d'Architecture Moderne) sonucu ortaya çıkarılan Atina Sözleşmesi mimari ve Modern Akımın şehir planlamasındaki teorisini belirginleştirmiştir.

Yirminci yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Le Corbusier, Gropius, Jacobus gibi ve diğer büyük şahsiyetlerin fikirleri, kent planlamacılarına rasyonalizmin birer dogmaları olarak kendini göstermiştir.

1950’li yıllarda işlev, yapı ve standardizasyona verilen öncelikli önem sarsılmış ve insani katılım ve kentsel planlamanın, mimarinin daha hafif yanları üzerine olan fikirlere daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Bu akımın ön saflarında genelde CIAM’ın içindeki bir grup olan Takım 10 (Team 10) ile adı geçen Peter ve Alison, Smithson gibi kişiler olmuştur. Bazı mimar-kent plancısı kişilerin düşüncesinde bu değişiklik şöyle bir sonuç vermiştir: caddenin kentsel tasarım bazında meşru bir unsur olarak tekrar gözden geçirilmesini sağlamıştır. Smithson ve diğerleri (1967,15) şöyle der: “ Yönetmelik Caddeleri gibi sıkı örülü bir gelişim içeren sıkı örülmüş bir toplumda, doğası gereği bir güven ve sosyal kaynaşma hissi mevcuttur. Bu hissiyat ise cadde şeklinin basit düzeni ve açıklığı ile doğrudan ilgilidir: yaklaşık 40 evin ortak açık bir mekan bakıyor olması. Cadde sadece erişim ve ulaşım için bir araç değil, aynı zamanda sosyal ifade biçiminin sahne aldığı mekândır.”

Yol gibi kelimeler bir yerden diğerine hareket anlatırken, cadde ve sokak kelimesi temel olarak sirkülâsyona adanmamış kamusal kullanım için ayrılmış bir mekan anlatır. Tanım olarak cadde, en az hareket kadar çevrili mekân ve aktivite sağlayan çok fonksiyonlu bir mekandır. Temel işlevleri şunlardır:

- Taşıtlar ve yayalar için sirkülasyon,
- Binalara erişim ve yine binalar için ışık sağlama ve havmekandırma,
- Elektrik, su, telefon gibi kamu hizmetleri için bir rota,
- Özellikle araçlar için depolama mekanı,

- İnsan etkileşimi ve sosyalleşmesi için kamusal mekan, geçit törenleri ve protestolardan tesadüfî karşılaşmalara kadar her işleve cevap vermesi beklenmektedir.

Appleyard, (1981, 17) trafiğin cadde kenarında yaşayan insanlar üzerindeki etkilerini araştırmıştır. O'na göre cadde ortamının üç çeşidi vardır. Bunlar:

- Hafif trafikli caddeler (2000 araç/gün, en yoğun saatte 200 araç) yaşamak için idealdir,
- Orta trafikli caddeler (8000 araç/gün, en yoğun saatte 550 araç) gürültülü olmaya başlar,
- Yoğun trafikli caddeler (16000 araç-gün, en yoğun saatte 1900 araç) yayalara tehlike arz eder.

Bu sınıflandırmayla cadde trafik tehlikesi, gürültü ve stresi, yaşayanların birbirini ne kadar yakından tanıdığı, bir kişinin kaç tane arkadaşı olduğu ve cadde boyundaki evleri bakımından analiz edilir (Appleyard, 1981, 18–23). Appleyard, arzu edilen sessizlikteki cadde ortamını elde etmek için katılımcı bir sürecin yapılmasını gerçekleştirecek bir cadde yönetimini savunmaktadır (Appleyard, 1981, 263).

3.6.3.2 Kentsel Mekân Olarak Caddeler, Sokakların Şekli

Caddenin yapılandırılması, şekli ya da biçimi, kamusal meydanların tasarımı adına gösterilen ayrıntılı ilgiyi görmeye bugüne kadar layık olamamıştır. Tabii ki bugüne kadar pek çok önemli cadde tasarlanmış ve inşa edilmiştir, pek çoğuna insanlar hayran kalmış, onları anlatmış ve resmini çekmiştir, ama şeklinin[1] incelenmesi üzerine çok az sayıda çalışma ortaya konmuştur.

Bir Avrupa şehrinin oldukça belirgin hatlara sahip iki farklı fiziksel kavramı mevcuttur. Birinci kavrama göre caddeler ve kamusal meydanlar orijinal bir katı materyal bloğundan oyularak ortaya çıkarılmıştır. Sitte bildiği ve sevdiği şehir tipi buydu; görsel analizini bu kavram üzerine oturtmuştur. Diğer ana kavrama göre şehir açık bir park arazisi şekline sahiptir ve bu arazi içerisine binalar üç boyutlu nesneler olarak yerleştirilirler. Ellis, W.,C., (1986, 115)

[1] Bakınız Ek 2 Essex Design Guide Urban Place Supplement (2006)

Cadde şekilleri çeşitli zıtlık belirten özellikler çerçevesinde incelebilir, örnek olarak düz veya kavisli, uzun veya kısa, geniş veya dar, çevrelenmiş veya açık, biçimsel veya biçimsel olmayan verilebilir. Cadde şekilleri bunlar dışında ayrıca ölçek, oran, kontrast, ritim ve diğer cadde ve meydanlar ile arasındaki bağlantılar bağlamında incelenebilir. İnceleme yöntemi ne olursa olsun, caddenin şekil ile direkt olarak ilintili iki temel özelliği vardır; bu da bir ve aynı vakitte hem yol, hem de mekân. Caddeleri motorlu taşıtlar için tasarlanmış bir rota (yol) olarak kabul etmek o kadar yaygın bir yaklaşımdır ki bir mekân olarak işlevi çoğu zaman göz ardı edilmiştir.

Alexander(1977, 590–591) bu işe bir son verilmesi taraftarıdır: "Caddeler günümüzde olduğu gibi sadece üzerinden geçilip gidilecek yerler olarak değil üzerinde kalınacak yerler olarak da görülmelidirler." Bu nedenle şöyle bir öneri sunar: "Kamusal bir yolun ortasına bir şişkinlik (çıkıntı/yükselti) yapın ve iki uçunu da daha dar yapın ki böylece yol bir çevrelenmişlik şekli alsın ve sadece içinden geçilecek bir yer olmaktan çıkarak üzerinde durulabilecek bir mekana dönüşsün."demektedir.(ayrıca bakınız pattern 31, 32, 52, 55, 100, 120)

Bu yaklaşım Norberg-Schulz'un (1971, 21) yol için belirlediği sembolik tanımdan çok uzaktır: "İnsan bir düzlemde yollar seçer ve bunları inşa eder ve bu deneyim onun varoluşsal mekânına daha belirli bir yapı kazandırır. İnsanın doğanın dizginlerini eline alması her zaman için yaşadığı mekândan ayrılması, amacı ve çevre hakkında tasavvur ettiği imge doğrultusunda seçtiği bir yolda seyahat etmesi anlamına gelir. . . . Bu yüzden yol, insanın temel varoluş unsurunu temsil eder ve en belli başlı orijinal sembolden birisidir."

Lynch'e göre (1960, 47–56) bir yolun bir başı ve bir sonu vardır, boylu boyunca kesim yerleri ve düğüm noktaları vardır. Kullanım bağlamında: "özel kullanım ve aktivitelere yönelik yerler; bu tip yollar ölçeklenebilir, zıtlık eden unsurlar barındırır, ama her şeyden öte, gözlemciye birbiri ile bağlanmış mekanların uyarıcı ve akılda kalır bir resmini sunmak" zorundadırlar.

Cadde tasarımında en iyi mekân duygusu eğer ön cephelerin mekânsal hacmi pozitif form (yani çevreleyen mimarinin genel yerleşimi önünde duran şekil) olarak algılamışsa elde edilir. Gibberd'e (1955, 230) göre: " Cadde, bina ön cephesi değildir, konutların bir seri cadde resimleri oluşturmak için gruplandırıldıkları mekandır; ya da alternatif olarak bir cadde, meydanlar gibi daha geniş mekanlara açılabilecek bir mekandır."

Birçok araştırmacıya göre bir caddenin bir mekân veya şehir içinde bir dış oda olarak işlev

görebilmesi için kamusal meydanın sahip olduğu çevrelenmişlik özelliğine benzer nitelikler barındırması gerekmektedir. Collins ve Collins(1986,199) bu durumu : "İdeal cadde tamamen çevrelenmiş bir birim oluşturması gerekir ki bir kişinin ne kadar çok izlenimleri onun içerisinde kapalı kalırsa, tablosu da o kadar mükemmel olur, insan, baktığı noktadan sonsuzlukta kaybolmadığı mekânlarda kendini rahat hisseder."

Essex Design Guide (1973, 2006) göre bir caddenin görünen uzunluğu binaların ön cephelerinin hizasının girintili çıkıntılı olması sağlanarak azaltılabilir.

Eğer ki bir cadde ya da caddenin bir bölümü çevrelenmişlik niteliği taşırsa, o zaman bu caddenin bir girişi, mekânın kendisi ve bitiş veya çıkış olmak üzere üç ana unsurdan meydana geldiğini varsaymak gerekir. Bir cadde aynı zamanda bir yol olduğuna göre ve de bir yol iki yönlü olduğuna göre, mekân iki yönde sonlanmalı veya kapanmalıdır.

3.6.3.3 Kentsel Mekân Olarak Caddelerin, Sokakların Uzunluğu, Derinliği

Bir cadde basit bir patika yolundan çok daha fazlasıdır, birbiri ile bağlantılı bir sıra mekândır ve sadece içinden geçip gidilecek bir yer değil üzerinde kalınabilecek bir mekândır.

Norberg-Schulz'un kendi sözleri ile söylemek gerekirse bir cadde " eski zamanlarda. . . bir cadde oraya gelen bir ziyaretçiye yoğun bir şekilde o mahallenin veya kasabanın karakterini bir bütün olarak, "mini bir evren" olarak yansıtırdı.

Bir cadde, bir başka deyişle, hayat tarihinin detaylarını şekillendiren bir kısmını temsil eder." Lynch'e (1960) göre cadde, düğüm noktaları sıraları ile canlanmış bir yoldur ve bu noktalarda diğer yollar kesişir ya da buralarda aktiviteler o kadar yoğun bir hal alırlar ki o mekân ve diğer yerler yol güzergâhı ve hareket işlevi olarak ön plana çıkmak için birbirleri ile yarışırlar. "Bu tip yerler ya da düğüm noktaları birbirleri ile 200 ila 300 metre arasında olmaları gerekir"demektedir.

Konforlu caddeler tasarlamak için bugüne kadar çeşitli teknikler önerilmiştir. Essex tasarım kılavuzuna göre bir caddenin görünen uzunluğu binaların ön cephelerinin hizasının girintili çıkıntılı olması sağlanarak azaltılabilirken,

Hegemann ve Peets kapı (gate) kullanımını tavsiye eder: " Güçlü Gotik ve Rönesans dönemi kapıları derin gölgeli kemerleri sayesinde etkili sonlandırıcı görünüme sahiptiler .. ." Moughtin, (2003)

Şekil 3.22 Kapı (gate) örnekleri kaynak: Lien, B., (2005)

3.6.3.4 Kentsel Mekân Olarak Caddelerde, Sokaklarda Oran

Doğru yerde doğru dengeyi tutturmak çok kritiktir çünkü caddeler kamusal mekânın en önemli parçalarından biridir bu yüzden de şehirlerde birlikte yaşamamız için de çok gereklidirler. İşlevsel seviyede hayatımızı etkilerler (bir yerden diğerine nasıl gittiğimiz) aynı zamanda birbirimize ve kamusal otoritelere nasıl ulaştığımızı da etkilerler. Bireyler olarak bizim yaşadığımız ve çalıştığımız yerlerdeki vatandaşlığımızı nasıl paylaştığımızı bir bakıma test etme yerleridir.

Eğer oran, tanımı içerisinde, Hellenistik Yunan döneminde olduğu gibi simetri fikrini barındırıyorsa, o zaman bu terim cadde tasarımında kullanıldığında uzunluğun genişliğe ve yüksekliğine olan basit orantısı (crude ratio) kavramının ötesine geçer: kavramın içine caddenin bölümlerinin birbirleri ile arasındaki ilişkisi ve bütün kompozisyon çerçevesindeki oranı da dahil olur. Hatta giriş, gelişme ve sonuç olarak klasik üçlü alt bölümleme fikrini de kısmen dahil eder.

Bu şekilde oluşturulan biçimsel melodik yapılanma düz cadde tasarımı için bunun ortaçağdan kalma karşı pitoresk modeline göre daha önemlidir. Serlio,S., (1982, Moughtin, 2003) “Düz cadde bize daha kısıtlı bir çalışma mekanı sunar; mükemmeliyetinin başlıca bağlı olduğu unsurlar şöyle sırmekanabilir: uzunluğu ve genişliği arasındaki iyi oran, içinde barındırdığı bina türleri, ve anıtsal bitişi” olarak özetler.

Caddenin resmi görünümü caddenin kesitiyle tanımlanır. Örneğin cadde genişliğinin bina yüksekliğine oranı, caddenin hizası, caddenin kısımlarının uzunluğu, cadde duvarları ve

bitişleri, cadde yüzeyinin tasarımı. Aşağıdaki tablo Almanya ve İtalya'daki bazı şehirlerin cadde kesitlerini örnekler. Cadde genişliği büyüdüğünde caddenin görünüm etkisi azalır.

Maertens (1884), (Hörmann & Trieb, 1977, 12; Poerbo, W., H., 2001, 40-44) caddenin "artistik normal genişliği" kenarındaki binaların yüksekliğine eşit olması gerektiğini ileri sürmüştür. Aşağıdaki çizelgede cadde genişliğinin bina yüksekliğine oranının sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Çizelge 3.4. Caddenin genişliğinin bina yüksekliğine oranı. Kaynak: Maertens.

Oran	**Kentsel Açık Mekanın (Caddenin) Mekânsal Niteliği**	
1:1	Çevrili ve çok dar	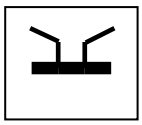
2:1	Mekânsal olarak çevrili ama dar denemez	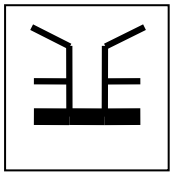
3:1	En iyi oran, çok geniş değil ama mekânsal görünüme sahip	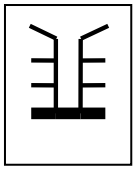
6:1	Mekânsal çevrili olmak için maksimum oran Binalar caddenin manzarasını engellemez.	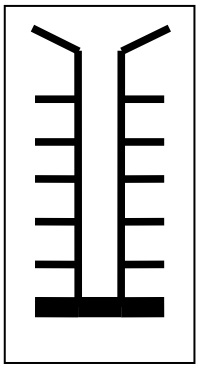

Ancak 1:1 oranı tüm şehirde uygulanırsa monoton olabilir. Estetik açıdan, yatay ya da dikey dörtgen oranı daha iyidir. Caddedeki çeşitli caddeleri ayırmak için ayırt edici bir şekilleme

gereklidir (Hörmann & Trieb, 1977, 51). Yukarıdaki tablo, bu oranların çeşitli olasılıklarını vermektedir.

Bu alanda kabul gören önemli eserlerden biriside Ashihara'nın (1970, 1983) dış mekân üzerine yaptığı çalışmalarıdır.

Kentsel mekânda önemli olan şey cadde genişliğinin (D) bina yüksekliğine (H) olan oranıdır. D/H = 1 bir ortalama olarak kabul edilir ve D/H nin 1'den büyük ya da küçük olmasına göre uzamsal nitelikler değişiklik gösterir. D/H 1'den daha büyük olursa, mekan genişler ve eger 2'yi aşarsa çok daha geniş ve pahalı olur demektedir. Ama eğer D/H 1'den küçük olursa, mekan gitgide daha da küçülür ve sonunda sıkışık bir hal alır. Denge D ve H'nin oranında 1'e ulaşınca elde edilir. Hakiki bina tasarımlarında, Le Corbusier 5 ve hatta 10'a yakın oranlar uygulamış olsa da, D/H oranlarında 1, 2, 3 en uygun olanlardır (Ashihara, 1970, 46). Burada bahsedilen açık mekân D/H oranları Trieb's Grubu tarafından bahsedilen Maertens'in yol kesitleri ile ilgili bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Kentsel mekânda önemli olan bir diğer olgu mağaza ön cephelerinin genişliğinin (W) caddenin genişliğine (D) olan oranıdır. Ashihara, (1970, 49) Japonya'da alış-veriş yoğunluğu çok ve kalabalık olan Motomachi Caddesinde yaptığı çalımada, W/D=0.6 gibi çok uygun olan bir ortalamaya sahip olduğunu bulmuştur. W/D oranının caddenin genişliğinden daha kısa olan bir dizi mağazanın, kent peyzajına bir Asyalı karakteri kazandırır demektedir. W/D=1 oranının ise modern bir görünüşe ve karaktere sahip olduğunu belirtmektedir.

3.7 Bölüm Sonucu

Kentsel mekânlarda ve tasarımında kamusal meydan hala en önemli unsur olarak görülmektedir: bir şehrin, kentin hem donatılmasında hem de farklılık yaratılmasında kullanılan birinci yöntem olarak varlığını sürdürmektedir.

Önemli devlet binaları, dini yapıları, heykeller, çeşmeler, fıskiyeler ve ışıklandırmalar için, her şeyden önemlisi insanların buluşması ve sosyalleşmesi için kentte varolan bir mekândır. Bu tip kamusal mekânlar, oldukça temel prensipler çerçevesinde tasarlanıp bir mekân olgusu ile yaşatıldığında, bu yerler ayrıca sembolik anlamlar da üstlenebilmektedirler. Bu yerlerin en önemli fiziksel özelliği çevrelenmişlik(kuşatılmışlık) hissidir.

Bir caddenin ana özelliği temelde hacmin nasıl kullanıldığına bağlıdır, ancak caddenin atmosferi veya karakteri sahip olduğu mimari ile hayat bulmaktadır. Bu özellikler meydanlar

içinde geçerlidir.

Cadde manzaralarını ana çeşitleri Serlio' nun trajik, komik ve satirik tiyatro oyunlarının arka planlarını oluşturması için ele aldığı betimlemelerinde görülebilmektedir. Moughtin(2003)

Son onbeş yıldır kentsel mekânlar, tekrar gündeme taşınmış ve araştırmacılar tarafından her yönüyle incelemeye devam edilmektedir. Literatürde ve bilimsel yayınlar anlamında da hatırı sayılır bir artış gözlenmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde de eski kentsel mekânlar ya yeniden bakım onarımı yapılmış ya da kentlere yeni kentsel kamusal mekânlar inşa[1] edilmiştir. Özellikle gelişmiş ülkeler olarak nitelenen Avustralya'da, Almanya'da, Amerika'da, İngiltere vb. gibi ülkelerde, son beş yıldır politik anlamda kentsel mekânların başarısı, kalitesi gibi kavramları sorgulanmakta ve bunun için ciddi çalışma raporları hazırlanmaktadır.

[1] Avrupa şehirlerinde kamusal mekanın şekillendirilmesi ve yenilenmesinin en ilginç örnekleri: Berlin'deki Potsdamer Platz (1991-1998), Roterdam'daki Schouwburgplein (1997), Strasburg'daki Place Kléber (1993), Paris'teki Champs – Élysées'in yenilenmesi (1992), St. Pölten, Avusturya'daki Rathausplatz St. Pölten (1995 - 1997), Kopenhak'taki Sankt Hans Torv (1993), Bergen'deki Ole Bulls Plass (1993) ve daha birçokları yapılamktadır ve yenilenmektedir. Kaynak: Pluta, K., 2003 IFHP 47TH WORLD CONGRESS "Cities & Markets" Vienna

4. KALİTE KAVRAMI VE KENTSEL MEKÂNDA KALİTE PARAMETRELERİ

4.1 Kalite Kavramı

Yirmi birinci yüzyıla girdiğimizden bu yana "kalite" kavramının kullanımı her mekanda yaygın bir şekilde artmaktadır. Bunun sebebi küreselleşen, dünyada iletişimin ve teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi, emek/üretim paradigmasının da değişimi baş faktörlerdir.

Kalite kavramı kullanıldığı bilim mekanları (Ekonomi, Sağlık[1], Eğitim, Mimarlık vb.) ya da konuya (Üretim, Kentsel Mekân, Okul vb.) göre farklı ve değişik algılanabilen çok katmanlı, boyutludur.

Kalite sözcüğü Türkçeye, Fransızcadan ("qualité" isim anlamıyla kullanılmaktadır.) girmiştir. TDK güncel sözlüğünde iki anlamı vardır.

1. Nitelik(isim)
2. Üstün nitelikli (sıfat)

Burt 'un (1978) tanımına göre daha geniş anlamda kalite:

Kalite, ihtiyaçların karşılanmasına imkân veren toplam özelliklerdir. Bunlar, bireysel özelliklerle de ilişkilidir. Bu ilişkilerin bina içinde veya dışında da tümleşik ve dengeli olması gerekmektedir.

Juran, J., M., (1974)[2] kaliteyi, bir ürün veya hizmetin belirlenen veya olabilecek ihtiyaçları karşılama kabiliyetine dayanan özelliklerin toplamı olarak tanımlamaktadır. Kalite yapısal özellikler takımının şartları yerine getirme derecesi ve kullanıma uygunluktur.

Crosby'e[3][8] göre kalite; "Şartlara uygunluktur."

Cold'a göre (1993) kalite; statik, nesnel, rasyonel ya da mantıksal olarak ele alınamaz. Kalite deneyimi kökensel olarak birey ve nesnenin yüz yüze gelme durumudur. Bireyin karakteristik özellikleri, nesne ve durum ile ilgilidir.

---

[1] Bu konuda detaylı bilgi için bakınız Ergenoğlu, S., A., (2006), Sağlık Kurumlarının İyileştiren Hastane Anlayışı ve Akreditasyon Bağlamında Tasarımı ve Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, YTÜ, İstanbul

[2] Juran, J.M., (1974), Quality Control Handbook, McGraw-Hill, New York, Third Edition.

[3] http://www.tse.gov.tr/Turkish/KaliteYonetimi/9000bilgi.asp

Garvin[1] stratejik analiz için çerçeve görevi görecek kalitenin sekiz önemli boyutunu ya da kategorisini önerir: **Performans, özellikler, güvenilirlik, uygunluk, dayanıklılık, servis imkânları, estetik** ve **algılanan kalite**' dir.

1. **Performans:** Ürünün temel işleyiş özellikleriyle ilgilidir. Bir araba için performans hızlanma, işleyiş, sabit seyahat hızı ve rahatlık gibi özellikleri kapsar. Kalitenin bu boyutu ölçülebilir özellikler içerdiği için markalar genellikle performansın çeşitli yönlerine göre nesnel bir şekilde derecelendirilebilir. Bununla birlikte kapsamlı (her özelliği içeren) performans derecelerini bulmak, özellikle de her müşterinin ihtiyacı olmayan faydalar içerdiklerinde, daha zordur.

2. **Özellikler:** Genellikle performansın ikincil yönleridir, ürün ve servislerin detayları olan niteliklerdir, temel işleyişi destekleyen vasıflardır. Birincil performans özellikleriyle ikincil performans özelliklerinin arasındaki çizgiyi çizmek genelde zordur. Önemli olan şey şudur ki; özellikler objektif ve ölçülebilir nitelikleri içerir. Önyargılar yerine, nesnel bireysel ihtiyaçlar kalite farklılıklarının yorumlanmasını etkiler.

3. **Güvenilirlik:** Bu boyut bir ürünün belirlenen zaman süreci içerisinde hatalı çalışması veya bozulması ihtimalini yansıtır. Güvenilirliğin en yaygın ölçütleri arasında, ilk bozulmaya kadar geçen sürenin ortalaması, bozulmalar arası sürelerin ortalaması, belli süreçler başına bozulma sıklığı vardır. Bu ölçütlerin alınabilmesi için ürünün belli bir süre kullanımda olması gerektiğinden bu ölçütler anında tüketilen ürünler ve servisler değil de dayanıklı ürünler için geçerlidir.

4. **Uygunluk:** Bir ürünün tasarımının ve işleyiş özelliklerinin belirlenmiş standartları karşılama derecesidir. Uygunluğu karşılamadaki başarısızlığın en sık karşılaşılan iki ölçütü, fabrikadaki hatalı ürün oranı ve ürün tüketicinin eline geçtikten sonraki servisi arama gerektiren durumlardır. Bu ölçütler, yanlış yazılmış etiketler ya da gelişigüzel yapı gibi servis veya tamir gerektirmeyen standarttan sapmaları göz ardı eder.

5. **Dayanıklılık:** Ürünün yaşam süresiyle ilgili bir ölçüt olan dayanıklılığın ekonomik ve

---

[1] Garvin, D.A., (1996, 15-23), Competing On The Eight Dimensions Of Quality, IEEE Engineering Management Review, Spring,

teknik boyutları vardır. Teknik olarak dayanıklılık, birisinin bir üründen o ürün bozulana kadar kullandığı miktarı olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle, birisinin bir ürünü o ürün bozulduğunda ürünün komple değiştirilmesinin tamirinden daha iyi olacağına kanaat getirildiği zamana kadar ki kullanma miktarı olarak da tanımlanabilir.

6. **Servis İmkânları:** Servis imkânları, hız, nezaket, yeterlik ve tamir kolaylığıdır. Tüketiciler sadece bir ürünün bozulmasından endişe duymaz, aynı zamanda servis süresi, verilen servis sürelerinin zamanında yerine getirilmesi, servis personeli ile yapılan irtibatların şekli ve sıra dışı problemlerin giderilmesinde servisin başarısızlık sıklığı gibi konulardan da endişe duyar. Problemlerin derhal çözülmediği ve şikâyetlerin dosymekandığı bu gibi durumlarda bir şirketin şikâyetleri ele alma prosedürlerinin de müşterilerin ürün ve servis kalitesini nihai değerlendirmeleri üzerinde etkili olabilir.

7. **Estetik:** Estetik kalitenin öznel bir boyutudur. Bir ürünün görünüşü, dokunuşu, sesi, lezzeti veya kokusu kişisel yargılardır ve kişisel tercihlerin yansımasıdır. Kalitenin bu boyutunda herkesi memnun etmek zor olabilir.

8. **Algılanan Kalite:** Tüketiciler bir ürünün ya da servisin nitelikleriyle ilgili her zaman tam bir bilgiye sahip olmazlar, dolaylı ölçütler markaları karşılaştırmanın tek yolu olabilir. Örneğin bir ürünün dayanıklılığı çok seyrek olarak doğrudan gözlemlenebilir; genelde ürünün çeşitli somut veya soyut yönlerinden çıkarılmalıdır. Bu gibi durumlarda, - gerçeklikten daha ziyade kalite üzerine çıkarımlarda - imaj, reklâm ve marka isimleri kritik olabilir.

Birçok araştırmacı tarafından yapılmış çalışmalarda, dünyadaki gelişmeler doğrultusunda, makro ve mikro düzeyde tüm organizasyonların gelişim yaklaşımlarında kaliteyi hedef olarak belirlemelerinin kaçınılmaz olduğundan söz edilmektedir.

Organizasyonların kaliteyi hedef olarak almalarını etkileyen faktörlerden bazıları;

- Küreselleşme ve rekabet,
- Uluslararası ve bölgesel bütünleşmelerin önem kazanması,
- Müşterinin bilinçlenmesi ve beklentilerinin (kalite, hızlı servis, ucuzluk, ürünün estetik değeri, güvenilir olması v.b.) değişmesi,

- Yeni teknolojik buluşlar,
- Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler: bilgisayar kullanımının yaygınlaşması, haberleşme mekanındaki hızlı gelişmeler,
- Yeni açılan pazarlar ve beraberinde getirdiği pazar payı kapma yarışı,
- İnsan hakları ve demokrasi mekanındaki gelişmeler dolayısıyla, organizasyonlarda insana saygının önem kazanması,
- Değişen demografik yapı (işgücündeki cinsiyet, dil, ırk, kültür farklılıkları vb.)[1] (Boscheck,1994; Aktan, 1998; Halıcıoğlu, 2005[2])[9] olarak sırmekanabilir.

Bu değerlendirme biçimi yavaş yavaş kent planlaması ve mimari tasarım süreçleri içinde geçerlilik kazanmaktadır.

Bakan ve Konuk, (1987) "kentler insanların barınma, eğitim, sağlık, ticaret, kültür gibi gereksinimini karşılayan yapılar olmasının yanı sıra spor, eğlence ve genelde rekreasyon gereksinmelerini karşılamak üzere açık ve yeşil mekanların varlığı ile kimlik ve kalite kazanır. Uygarlık derecesi, kültür yapısı, yaptırımların etkisi ya da ekonomik yapı farklılıkları değişiklikler doğurur[3] "diye belirtmişlerdir.

Bu hızlı değişim, gelişim sürecinde "üretilen ürün ve hizmetlerdeki çeşitlilik, uluslararası ticarette liberalleşme, ticari sınırların yok olması, yeni rekabet koşulları" [4] da kalite olgusunun ön plana çıkmasını sağlamıştır.

Kalite kavramının mimarlık açısından ön plana çıkma sebeplerinden bazıları şunlardır:

- Zaman / mekân deneyiminin hız kazanması,
- Mekânsal anlamda dünyanın küçülmesi,

---

[1] Boscheck, R., 1994. "Competitive Advantage", California Management Review, Vol:37, no: 1

Aktan, C.C., 1998. Türkiye Dünyanın Neresinde?, EGİAD Yayınları

[2] Halıcıoğlu, (2005, 28–31) Bina Tasarım ve Yapım Alanında Kalite Olgusunun Tanımlanması ve Kalite Geliştirme Yaklaşımları: http://www.izmimod.org.tr/egemim/55/28-31.pdf

[3] Bakan, K. ve G. Konuk, 1987. Türkiye'de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi. TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü, Yayın No: U5, Ankara .

[4] Halıcıoğlu, (2005, 28–31) Bina Tasarım ve Yapım Alanında Kalite Olgusunun Tanımlanması ve Kalite Geliştirme Yaklaşımları: http://www.izmimod.org.tr/egemim/55/28-31.pdf

- İnsanların, mekânları algılamasının; çeşitli fotografik imajlar, internet kullanımıyla ve teknolojik gelişimler paralelinde sanal ortamda da, mekân içerisinde hareket etmeden bu olguyu oluşturması,
- İnsan ilişkileri bakımından fiziksel mekânların kullanımının sınırlanması,
- Mimarlıkta bilgi edinme, kullanma, yorumlama süreçlerinin kısalması,
- Emek/ üretim paradigmasındaki değişimle, başta üretilenin ne olduğuyla ilgili olarak, ürünün hangi nitelikte, kullanıcı veya alıcılarının beklentilerine, beğenilerine de cevap vermesinin üründen beklenmesi,
- Üreticinin hedef kitlenin beğenisini, zevkini, estetik değer yargısını kısacası duygusal, duyusal ve görsel isteklerini de göz önünde bulundurması şeklinde sırmekanabilir.

4.2 Mimarlıkta Kalite Kavramı ve Mekânsal Kalite Teorileri

Mimarlık yayınlarında ve mimarlık üzerine yapılan tartışmalarda, mimarlıkta kalite genellikle görsel[1] ve düzen kalitesi, olarak irdelenmekte ve sembolik, kültürel anlam ile bağlanmaktadır. Kalite kavramına, bu şekilde yapılan bakış açısı; sembolik, kültürel anlamın tamamlayıcısı olmakla beraber bazen bu bakış açısının, fonksiyonel kaliteyle bile çeliştiği görülmektedir.

Weeber'e göre bir bina mimari olarak yetersiz olsa bile, mükemmel bir şekilde sağlam olabilir. Bir binanın mimari kalitesi onun yapıldığı profesyonellik (tasarım ve inşası) ile belirlenemez. Fakat mimari tartışmadaki oynadığı önem ile ilgilidir. Weeber bir binanın profesyonel olarak iyi düşünülmesinin onu mimari bir eser yapmaya yeterli olmadığını da belirtmiştir.

Bu görüş kentsel mekânları kullanan bireylerin, kullanıcılarının taleplerinin yetersiz olarak karşılandığında ya da hiç karşılanmadığında ve işçiliğinin iyi olmadığı durumlarda, o yerin mimari kaliteden yoksun olduğunu anlamamıza da yardımcı olmaktadır.

Mimarlıkta kaliteyi kullanıcıların ihtiyaçlarının tatminine bağlı bir kavramdır diyebiliriz. Örneğin iklimsel olarak tatmin edici olmayan bir bina kullanıcı için uygun değildir. Yüksek kültürel bir değer bir yapının yararlılık derecesini yükseltebilir. Bir inşa edilen mekânın kaynakları (yer, yapı ve materyaller) etkili bir şekilde kullanıldığı zaman, bina etkili ve

verimli bir şekilde düzenlendiği zaman, sadece işlevseldir. Daha geniş anlamda, bir binanın işlevsel kalitesi onun istenen aktivitelere ne kadar uygun düzeyde destek sunduğu, hoş bir içsel iklim yarattığı, pozitif, sembolik ya da kültürel anlam taşıdığı ve akabinde uygun ekonomik katkı ve uygun fiyat (performans oranı) sağladığı ile tanımlanabilir. (Bunları ne dereceye kadar yaptığı ise onun kalite tanımıdır.)

Bir binanın veya mekânın işlevsel kalitesinin farklı şekillerde anlaşılabilmesi mümkündür. En dar anlamda, binanın işlevsel kalitesi binanın sadece fayda- yararlılık değerine denk gelmektedir. Daha geniş anlamda binanın farklı işlevleri yerine getirme yeteneğini de içerir. Faydacılık, iklimsel, kültürel, sembolik, estetik ve ekonomik v.b. aynısı mimari kalite için de geçerlidir. En dar anlamda, algısal kalitelere, kültürel değerlere ve sembolik anlamlara denk gelmektedir. Daha geniş anlamda biçim, işlev ve teknikten elde edilen orijinal, kışkırtıcı, etkili ve masrafsız- ekonomik sentezin nereye kadar elde edildiğidir.

Mimarlık tarihinde çeşitli ve değişen estetik deneyimler ve üsluplar; "kalite nedir" sorusuna kesin bir cevap verememişlerdir. Bundan dolayı, zamanımızın yaşam koşullarına, kültürel, teknolojik gelişmelerine ve ortamına daha ciddi konsantre olmalıyız. Önemli ve estetik olarak uyaran mimari deneyimleri taklit etmemeliyiz.

Bu duruma Cold, (1993) üç öneri getirmektedir. Bunlar:

- Dikkatimizi geliştirmek ve zamanın mesajlarını, mimarlıkta "yer" ve "kalite"yi incelemek. Bu bağlamsal anlayış bizi daha yaratıcı çalışmalara götürebilir.
- Duyarlılığımızı eğitmek ve "duyuların arıtılmasını" deneyimlerle yeni bir biliş sınamayı geliştirmek,
- İnsan ve çevresiyle kurduğu ilişkileri öğrenmek, bilgimizi artırır ve mimarlığın amacını anlamamızı sağlar. Şeklinde özetlemektedir.

Tjeerd Dijkstra'ya (1985, 2001) göre mimari kalitenin bileşkeleri:

"Yararlılık Değeri: Öngörülen kullanım için binanın ne kadar/ne dereceye kadar uygun olduğu bu kullanımı öne sürer ve ona ekstra bir boyut verir/katar.

Açıklık ve Karmaşıklık: Binanın kompozisyonu onun algılanma şeklini oluşturur, açık,

---

[1] Bu bakış açısıyla irdelenen örnekler daha sonraki bölümlerde irdelenmiştir.

anlaşılır, fark edilir ve tabii sonunda kendisini tanıdık yapmalıdır. Aynı zamanda, yapı bir derece karmaşıklık gerektiren, teşvik edici ve kışkırtıcı olmalıdır. Karmaşıklık ve kompozisyon birçok farklı temalarla birleştiği zaman var olur: Örneğin, binanın yapısı, strüktürünün veya sadece onun işlevinden değil, onun kentsel tasarım içeriğindeki etkisi olduğu zaman anlaşılır olur.

Nesne ve İçerik: İçsel olarak, bu terim kamu ve özel arasındaki geçişin nasıl karşılandığı, toplu kullanım ve kişisel kullanım arasındaki geçişin nasıl karşılandığına denk gelir. Dışsal olarak, binanın açık mekanın kalitesine yaptığı katkıya ve yaptığı etkiye denk gelir" demektedir.

Bu bileşenler, Vitrivius'un bir yapıda olması gerekli özellikler için oluşturduğu modele[1] [10] karşılık olarak gösterilebilir.

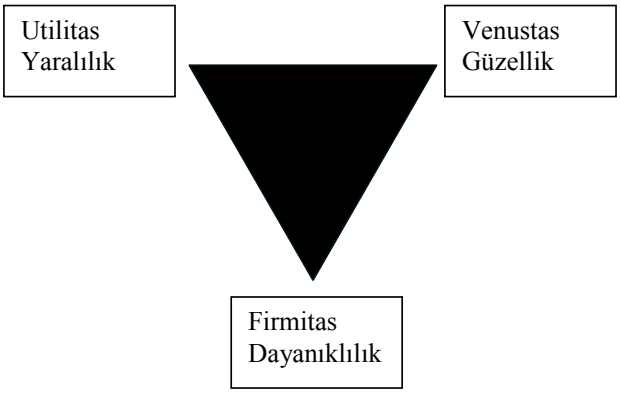

Şekil 4.1 Vitrivius'un Bir Yapıda Olması Gerekli Özellikler Modeli

4.2.1 Mekânsal Kalite Teorileri

Kentsel mekânın veya mimari mekânın[2] şekil ve görünümü, deneyim ve davranışı da etkilemektedir. Benzer şekilde, tanıdık olmayan çevrelerde, çalışma için belirli yerleri araştırırken; araştırma sırasında alınan hareket kararları, mekânsal çevrenin şekli, görünüşü ve karar noktalarının görsel-mekânsal özellikleri ile oluşan düzenli taslakları da içerir. Ayrıca, "olasılık ve koruma" veya "savunulabilir mekân" gibi çevresel psikolojiden alınmış birçok teori, insan davranışını ve deneyimini, çevrenin belirli resmi özelliklerine bağımlı olarak

[1] Bu modelle ilgili detaylı bilgi için bakınız http://www.dqi.org.uk/DQI/Common/DQIShortNew.ppt

[2] Bakınız Bölüm 2 ve Bölüm 3

açıklamaktadır.

Mekânsal boyutu tanımlayan temel sıfatlar güçlü duyusal çağrışımlara sahiptir. (herhangi bir mekânın dar, küçük, ferah, geniş vb. olmasının tanımlanması gibi). Benzer olarak, Joedicke, (1985) mimari mekânın en temel niteliğinin, deneyimin önemli bir tamamlayıcısı olan ferahlığı olduğunu belirtmiştir. Yapılan birçok[1] araştırmada mekânın boyutlarına olan duygusal tepkilerin son derece yoğun olabileceği gösterilmiştir. Çünkü bir mekânın boyutları, tercih edilecek olan işlevlere göre değişiklik göstermektedir.

Hall, (1966) proksemiks teorisiyle, izleyiciye olan uzaklığa göre mekanın farklı bir kullanım çeşitliliği oluşturduğunu ortaya koymuştur.

Sonuç olarak kullanılan mekânın sadece boyutlarını tanımlayan ölçümler, bize herhangi bir mekânın görünür niteliklerini elde etmemize ve mekânsal davranışlarla ilgili birtakım ipuçlarına ulaşmamıza yardımcı olabileceğidir.

Şekil 4.2 İnsanların Mekansal Davranışlara Göre Kendi Aralarında Belirlediği Mesafeler
kaynak: Hollahan, J., C., (1982, 275)

Appleton (1988), "olasılık ve koruma" teorisiyle insanların düz mekânlardaki (yerleşim mekanları içinde; kentsel mekânlar gibi) evrimine dayalı olarak, onlara çeşitli sığınaklar sunabilen ve aynı zamanda diğer mekânlara bakma imkânı tanıyan çevreleri tercih ettiğini iddia etmiştir.

Savunulabilir mekân teorisiyle de Newman, (1972, 1996) olasılıkların tek bir yönde

[1] Kaminski, (1976, 255–259) çevreyle ilgili bir harekette, ferahlığın direkt olarak etkileyici bir tepki oluşturduğunu belirtmiştir.

genişlediğini, böylece açık mekânlardaki asimetrilerin önemli olabileceğini belirtmiştir.

Kaplan vd., (1988), ortaya koyduğu "gizem" teorisi ile çevre kaynaklı davranışsal ve duygusal tepkilerin bu yönde yapılan çalışmalar ilerledikçe; elde edilen yeni bilgilerle mekan kalitesini daha farklı boyutta geliştirebileceğini söyleyebiliriz.

Appleyard (1981) yerleşim mekanlarındaki yaşam kalitesini ve trafik ve ulaşımın onların üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu çalışmadan bir cadde ile ilgili beş önemli özellik ortaya koymuştur: suç işlenmesine karşı emniyetli; temiz, çöpsüz görüntü; uygun; trafik sıkışıklığından yoksun; çocuklar için iyi; yol boyu satın alınabilir konutların mevcut olması gibi özelliklerdir.

Lynch, (1981) "iyi şehir yapısı" için beş kategori veya teori belirlemiştir. Bu teoriler şunlardır: canlılık (sağlıklı bir çevre), hissiyat (mekân veya kimlik hissi), uyma (bir yerin adapte olabilme yeteneği), erişim (insanlara, aktivitelere, kaynaklara, mekânlara, bilgiye), ve kontroldür (çevrenin sorumluluk içinde kontrolü).

1970 ve 1980'lerin sonunda, o zamanlar Oxford Teknik Okulu olarak bilinen takım kentsel tasarıma "Yanıt Veren Çevreler: Tasarımcılar İçin Bir Elkitabı" adıyla (Responsive Environments: A Manual for Designers) bir yaklaşım geliştirmiştir. Bentley vd., (1985). Bu yaklaşım daha demokratik, çevreyi kuvvetlendiren, kullanıcılarına uygun tercih derecelerini arttıran ihtiyaçları vurgulamıştır. Bir yerin tasarımının, insanların tercihlerini nasıl etkilediği tartışılmıştır:

- Nereye gidebilecekleri ve gidemeyecekleri,
- Kullanışlı kullanım mekânları,
- Sundukları fırsatları ne kadar kolaylıkla kavrayabildikleri,
- Sunulan bir mekânı farklı bir amaç için ne derece kullanabildikleri,
- Bir yerin detaylı görünümünün tercihlerinin kullanışlılığının farkındalığı yaratıp yaratmadığı,
- Duyusal deneyimdeki tercihleri,
- Bir yere kendi damgalarını ne kadar vurabildikleri, gibi özetlenebilinir.

Bu yaklaşım göreceli olarak mekânları tepki verici hale getirmek konusunda yedi anahtar

konuya odaklanmıştır: geçirgenlik, çeşitlilik, uyumluluk, dinçlik (canlılık), görsel uygunluk, zenginlik ve kişiselleştirmedir.

Lang, J., (1994, 2005)[1] kentsel mekanlar için, insan ihtiyaçlarının düzenleyici prensibi olarak Maslow'un (1943) "ihtiyaç hiyerarşisi"ni kullanmıştır. Bu ihtiyaçlar şunlardır: fizyolojik, emniyet ve güvenlik, bağlılık, saygınlık, ve kendini gerçekleştirebilme (kavramsal ve estetik ihtiyaçlar da buna dahildir).

Alexander, vd., (1977) şehirler, mahalleler, evler, bahçeler ve odalar için detaylı patternler tanımlamıştır. 250 den fazla patternden oluşan koleksiyonu şu kategorilere ayırmıştır:

Topluluk karakterini korumak; yerel merkezlerin oluşturulması; konut yapıları; çalışma toplulukları; yol ağı; açık kamusal mekan; küçük ortak mekan; sosyal kurumlar; çalışma grupları; yerel dükkânlar ve toplanma mekanları; gruplar halinde binaların düzenlemesi; mekandaki binaların bireysel pozisyonları; iç ve dış mekân arasındaki ilişki ve bina tasarımına ait detaylar, olarak sıralamıştır

Ayrıca, Alexander, vd., (1987) pratikte her bir gelişme ya da her bir inşaat projesinin tasarlanmasındaki ilkeler olarak, şehrin her seviyedeki bütünlüğü yani kamusal mekanların inşasından bir binanın yapımına, detay tasarımına kadar; korunabilmesini ve bir bütün olarak büyüyebilmesini önermişlerdir. Bu, organik tasarım prensipleri ile bir şehrin planlanması aşamasında dikkate alınması gereken üretken bir planlama sürecine dönüştürülmüştür. Planlama sürecinin özellikleri şunlardır:

Büyümenin içeriğini ve karakterini açıklayan görüşler: Bu şehir planlamacılığı konseptine yakin bir kavramdır. Bunlar soyut ya da teorik konseptler olarak açıklanmak yerine daha gerçekçi bir şekilde ele alınır: "Buraya ne inşaa edilecek?" ya da "Hangi şekilde olmalı" gibi görüşler. Alexander, vd.,(1987, 29)

Merkezlerin oluşturulması: Bir bütünün geometrik şeklidir Alexander, vd.,(1987, 92).

Pozitif kamusal mekanların tasarımı: Kamusal mekanlar birtakım binalardan arta kalan dış mekanlarla oluşturulamaz; aksine binalarla birlikte dizayn edilen ve oluşturulan şehri çevreleyen "pozitif mekanlardır" Alexander, vd.,(1987, 63).

Binaların iç organizasyonu (örneğin girişin yeri, oda düzenleri, iç avlular vs.) binanın

[1]Bakınız Bölüm 2

üzerinde bulunduğu caddede ve içinde bulunduğu mahalledeki konumunu dikkate alarak uyumlu bir şekilde yapılmalıdır. Alexander, vd.,(1987,77).

İnşaat: Binaların detayları aynı zamanda şehrin bütünlüğünü de etkiler. Binanın çeşitli öğelerinin tasarımı ve inşası; cephe, pencereler, kolonlar v.b., üç boyutlu bir şekilde organize edilmelidir. Böylelikle bu öğeler binanın kütlesi ve görselliği ile bir uyum ve bütünlük içinde olabilir.

Gehl (1987, 1996, 2001) dış mekân aktivitelerini ve onları etkileyen bazı fiziksel şartları tanımlamıştır. Detaylı bir şekilde yürümek, ayakta durmak, oturmak, görmek, duymak ve konuşmak için iyi yerleri anlatmıştır.

Yürüme ilgili bir çalışma da, Calthorpe (1993) tarafından Transit Amaçlı Gelişmeler (TOD: Transit Oriented Developments) kavramı geliştirilmiştir. Calthorpe, (1993, 56) tarafından TOD, "transit bir durak ile merkezi iş mekanına (MİA) ortalama iki bin adımlık yürüme mesafesi bulunan karışık kullanımlı yerleşimler olarak" tanımlanmıştır.

Jacobs ve Appleyard (1987, 113) şehirlerin, özellikle Amerikan şehirlerinin, tüketici toplumun bireysel ve özel sektöre olan vurgusu ile özelleştiğini belirtmiştir. Artan araba kullanımı ile büyük ölçüde yükselerek, bu eğilimler "yeni bir şehir şekliyle" yani zayıf kalitedeki kentsel çevrelerin oluşması ile sonuçlandıklarını belirtmişlerdir. Zayıf kalitedeki kentsel çevrelerin doğuşu; toplu konulardan çok bireyselliğe odaklanan, hayatı ve kültürü özelleştiren ve kamu mekanından çekilen homojenizasyon ve standartlaştırma gibi çeşitli sosyo-ekonomik eğilimlere yanıt olarak ortaya çıkmıştır.

Jarvis'e (1993; Smith, T., vd., 1997, 231) göre herhangi bir mahalli yerleşim mekânında başarı oranı, topluluk ve yerleşim planlarının uygulanmasında yaşanacak yerlerin zıt özelliklerinin ne kadar başarıyla dengelendiği ile ölçülebilir olduğudur. Jarvis tarafından belirlenen zıt özellikler şunlardır: uygunluk, ayrılık; ilişiklik, kimlik; satın alınabilirlik, lüks; gelenek, inovasyon; birlik, çeşitlilik; güvenlik, heyecan.

Yapılanmış çevreyle ilgili birçok eleştiri vardır. Çağdaş kentsel çevrenin birçoğunun zayıf kalitesi ve kalite ile ilgili zayıf ilgi, çevreyi üreten sürecin ve bu sürecin üzerindeki güçlerin işlemidir. Etki ve suç, doğru ya da yanlış şekilde, gelişim endüstrisine atfedilmiştir. DETR/ İskan Kurumu'nun "Urban Design Compendium I" yazarları (Llewelyn-Davies, vd., 2000,) gelişim süreci ve içindeki aktörlerinin, "gelişim endüstrisinin kısa süreli ve tedarik edilen, baskın olarak muhafazakar özellikleriyle, kısıtlanan "yerler" değil, "gelişmeler" üreten bir

sistemin içine karışmıştır.

William H. Whyte'ın (1980, 1988) çalışmaları, insanların kamu mekânlarını nasıl kullandıkları konusunda belirli bir ilgi mekanı oluşturur. New York'un bir dizi açık mekânının fotografik çalışmalarını kullanarak Whyte, bu tür az kullanılmış gözüken birçok mekanın açık olarak şehrin teşvik edici bölgelere ayrılan düzeninin parçası olduğunu; geliştiricilere (planlamacı, tasarımcı ve mimarlara) verilen bu yerlerin geliştirmeleri konusunda başarısız olduklarını belirtmiştir. Başlıca The Social Life of Small Urban Spaces (1980), adlı kitabının yayımlanmasıyla Whyte'ın çalışması daha önemli bir kitap olarak tekrar gündeme gelmiştir, (City: Rediscovering the Centre, 1988). Kamu mekânı için proje ilk çalışma 1975'de ortaya konmuştur ve çalışmalarına günümüzde Project for Public Space'de (Kamu Mekânları için Projeler adı altında kurulmuş şirketin çalışma esasını oluşturmaktadır.) devam edilmektedir. Zamanla mekân kullanım tarzlarını analiz etmek için kamera kullanımı konusunda öncülük etmektedir.

Whyte en sosyal mekânların genellikle aşağıdaki özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir.

- Tercihen yoğun bir hat üzerinde hem fiziksel, hem görsel olarak girilebilir iyi bir mekân
- "Sosyal" mekânın parçası olan sokaklar; onu ayıran ve kullanımını azaltan sokaktan mekânı ayırması
- Kaldırımlarla aynı ya da neredeyse aynı seviyede olması (bundan belirgin olarak daha yüksek ya da daha alçakta olan mekanlar daha az kullanılır)
- Oturmak için yerler- her ikisi de yekpare (örn, kaldırımlar, düşük duvarlar) ve açık (örn, banklar, koltuklar vs)
- Tercihle ve karakterle, kişilik arasında iletişime imkân veren yer değiştirebilen oturma yerleri, gibi çoğaltılabilir.

Bu teoriler, belirli görünümler için, mekânın kapsamının ve açıklığının birlikte ele alınabileceğini göstermiş ve tercih edilebilir şekillerin neler olabileceğini ortaya koymuşlardır.

Mekânın kalitesine yönelik[1] araştırma yapan birçok teorisyende, incelemelerini algı ve bilgi süreçleri üzerine kurgulamışlardır. Çevrelerin, kentsel yapıların; algılanabilirliğine ve onların mekânsal belleğe kodlama rahatlığına göre o yere ait imajların değişiklik gösterebileceğini belirtmektedirler. Birçok araştırmacı, herhangi bir yere ait yapısal ve çevresel özelliklerin, duygusal[2] deneyimi de etkilediğini ileri sürmüştür.

Algı ve bilgi süreçleri ile ilgilenen teorilerde, genellikle etkenleri tanımlamak için, karmaşıklık, çeşitlilik, görsel dağılım, algısal zenginlik, düzen, okunabilirlik, açıklık ve uyumluluk gibi bir grup karşılaştırıcı kavram ve terim kullanılmıştır. Bir bütün olarak ele alındığında, en azından iki temel boyut, sıklıkla karşılaştığımız karmaşıklık ve düzen kavramlarıdır. Weber, (1995) yapılan psikolojik deneylerde genellikle karmaşıklığın etkileri üzerine yoğunlaşıldığını belirtmektedir.

Deneysel çalışmalarda karşılaşılan yöntem zorluklarından bir tanesi de yapılmış, şekillendirilmiş çevreler arasındaki karşılaştırılabilirlik konusudur. Kent mekânları gibi geniş ölçekli mekânların iki boyutlu görünümünün araştırılması için, Hillier& Hanson, (1984) ve Hillier, (1996) "space syntax" teknikleri (mekân sentaksı) adıyla, mekânsal yerleşiminin nicel tanımlayıcılar için temel oluşturan; matematiksel grafik ifadesine de aktarılabilmesine izin veren bir yöntem geliştirmişlerdir. Bu teknik incelenen mekânda iki boyutlu çalışılmasına izin verdiği için Avrupa'daki bazı araştırmacılar[3] tarafından eleştirilmektedir.

Bütün bu teoriler, birlikte ele alındığında işlev, karmaşıklık, estetik, yapım ve düzen gibi kavramların mimarlığın önemli temel mekânsal kalite parametrelerinden olduğunu söyleyebiliriz.

4.3 Mekân Kalitesi ve Parametreleri

Fiziksel olarak yapılandırılmış çevrenin görsel duruşu, sonuçta sakinlerinin refahını ve mutluluğunu arttırabilecek kişilikli kentler yaratma açısından önemlidir. Kentsellik; kentsel

---

[1] Bu yapılan araştırmalar bazen sadece estetik bazen de o mekâna ait işlevsel değerleri belirlenmesi ile sınırlılık göstermemektedir. Çalışmalar genellikle tek yönlü olarak ve birkaç gösterge ile yürütülmektedir. Örneğin Mehrabian & Russell'ın bilgi oranının parçası olarak ele aldığı "yenilik" ve "belirsizlik" kavramları (1974, 75–97) sadece duygusal tepkilerle sınırlı kalmıştır.

[2] Detaylar için bakınız Osgood, Suci & Tannenburn (1957); Berlyne, (1972); Mehrabian & Russell, (1974); Ward & Russell, (1981); Kaplan, (1988) ; Nasar, (1988, 1998); Lozano, (1988); Stamps, (2002)

[3] Liège Üniversitesinden (Belçika) LEMA (Laboratory of Architectural Methodology) ve J. Teller, bazılarıdır.

mekândaki kamu yaşantısı yoluyla beslenecektir ve hoş "mekânsal kaliteye" sahip olmalıdır. (yüksek oranda çevrili mekân ve diğer estetik kriterler, vb.,). Her teorisyen bu amaca farklı yollardan ulaşmaya çalışmıştır.

Cold (2001), Stokols (1988)'u referans göstererek mekân kalitesine üç temel yaklaşım ortaya koymuştur. Bunlar, minimalist, enstrümantal ve tinsel yaklaşımlardır (Cold, B., vd. 2001).

Minimalist – İklime, düşmanlara vb. karşı bir koruma olarak bina

Araçsal (Enstrümantal) – Davranışsal ve ekonomik verimlilik/ etkinlik elde etmek için bir araç olarak mimari

Ruhsal – Fiziksel ortamlar sadece araçlar olarak görünmezler, önemli insan değerlerinin oluştuğu içerikler olarak da görülürler. Bu üçüncü yaklaşım karşısındakini anlama ve genel insan ihtiyaçlarını, yer kavramını (fiziksel, sosyal, sembolik), tasarım kavramını gerçekleştirilmesi ve ruhsal mimarinin yaratılması için gerekli olan kültürel ve sanatsal cesaret ile ilgili teknik ve ekonomik gelişmeleri gerektirir… Sadece estetik ve kültürel değerden çok daha fazlasıdır. Kullanım kalitesinin kendi içinde çalışılabilir ve tanımlanabilir olmasına rağmen bu bileşen daha geniş anlamda mimari kalitenin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Lynch, (1990) Uğraştığımız olgunun (fenomen), doğasından dolayı öznel olduklarını; fakat toplumun bilgilendirildiğinde ve aynı amaca yönlendirildiklerinde birçok öznel yargının aşağı yukarı uyuşacağını ve kamusal hareketin temeli için aranan bu türün bilinen kalite kriterlerinin en genel biçimde şöyle sıralamaktadır:

1. Rahatlık: Görsel ve diğer duyular rahatlık sınırı içinde olmalıdır: çok sıcak, çok gürültülü, çok parlak, çok soğuk, çok sessiz, çok bilgi yüklü veya çok boş, çok dik, çok düz, çok kirli, çok temiz olmamalıdır. Rahatlık sınırı insandan insana değişecektir

2. Çeşitlilik: Şehirde makul oranda duygu ve çevre çeşitliliği olmalıdır: sakin ve teşvik edici, kalabalık ve boş, sık ve açık, kısıtlayıcı ve serbest olmalı, ve bu değişik çevrelerin hepsi kolayca erişilebilir olmalıdır. Bu sakinlerin tercih ettikleri çevreyi seçmeleri için ve çok sık hissedilen çeşitlilik ve değişiklik ihtiyacını sağlamak için gereklidir. "Makul" çeşitliliğin tanımlanması daha da zordur fakat kabaca görsel çevrenin belli başlı zıtlıkları ve belli bir erişim sınırı içinde olmaları gereken yerleri tanımlanabilir.

3. Kimlik: Şehirdeki yerlerin güçlü görsel kimlikleri olmalıdır: diğer yerlerden görsel olarak ayırt edilebilmeli, tanınabilir, hatırlanabilir ve canlı olmalıdır. Bu bir caddenin diğer yüz

caddeyle aynı görünmemesi ya da bir yerleşim bölgesinin çevresindeki bir millik mekandan ayırt edilebilmesi anlamına gelir. Her bir yer diğer bütün yerlerden radikal bir şekilde farklı olamaz: önemli merkezler ve caddeler eşsiz olabilir ama birçok yer sadece ince farklara sahip olur. Bu kimlik özelliği, ya da genelde söylendiği gibi "yer duyusu" güzel bir çevrenin temel taşıdır. O olmazsa bir gözlemci o dünyadan bir şey algılayamaz çünkü parçalarını ayırt edemez veya hatırlayamaz. Yer duygusu olursa, kişi ilişkiler kurmaya başlar; sahiplik duygusu için görsel bir temeli olur; yerlerin ve insanların eşsizliğinin tadına varır.

4. İlgililik: Bu ayırt edilebilir parçalar öyle ayarlanmalı ki normal bir gözlemci ilintilendirebilmeli ve onların mekanda yarattıkları biçim düzenini anlayabilmelidir. Bu evrensel bir kural değildir; çünkü öyle bazı zamanlar olur ki, bir çevrenin parçalarının gizli, gizemli veya karmaşık olması gerekir. Fakat bir şehrin genel çerçevesinde ve onun kamusal mekânlarında, bir yerin başka bir yerle olan bağlantısı açık olmalıdır. Yoldaki günlük rutin işlerine giden adama açık olmalı ve hafızada kalmalıdır. Bu yapı basit ve adapte edilebilir olmak zorundadır, çünkü farklı insanlar şehri farklı şekillerde kullanmaktadırlar, gördüklerini organize etmek için farklı tercihleri vardır ve şehir sürekli olarak değişmektedir. Açık (anlaşılır) yapının yol bulma işi için bariz bir değeri vardır, ama daha hayati değerleri de vardır: duygusal güvenlik, yurttaşlık gururu ve uyum temeli, ya da birisinin dünya bilgisini genişletme aracı. İnsanlara karmaşık bir şeyin ilişkilerini sezme gibi estetik bir zevk verir. Yine, "yeterli" yapının tanımını netleştirmek mümkün olmayabilir. Fakat bir yerin görsel yapısındaki temel hataları bulmak ve onu testlerle ve röportajlarla desteklemek nispeten daha kolaydır.

Öznel olmasına rağmen bu kriterlerin, bazen bilinçaltından olsa da, çok sayıda insan tarafından paylaşılma olasılığı vardır ve onların kullanımı ile arzu edilenden sapmalar gösterilebilir. Bu noktadan sonra yer yumuşuyor. Yine de bir tane daha kriter sayabiliriz:

5. Anlam: Görsel çevre gözlemcilerine anlamlı gelmelidir: yani görünür karakteri hayatın diğer yönleriyle de uyuşmalıdır: yerlerin işlevi ve aktiviteleri, tarihleri, gelecekleri, toplum yapısı, insan değer ve amaçları. İnsanlar şehirsel bir mekanı "okurlar"; pratik bilgiler ararlar; meraklıdırlar ve gördüklerinden etkilenirler. Bu bağlamda dünyanın muhteşem şehirleri anlamlıdır. Ne yazık ki, önemli anlamlar ve değerler toplumumuzda çeşit çeşittir ve şehirsel mekanın sembolik rolü çok az anlaşılmıştır. Kısa vadeli planlama amacı için anlamın açık bir şekilde büyük insan gruplarına hitab eden yönleri ile sınırlıyız, bunlar: kamusal yönlendirme ve kontrol işaretlerinin açıklığı, temel işlevlerin ve tarihin ifadesi; doğal mekanların

sergilenmesi; en önemli sosyal kurumların görünür yapılmasıdır.

4.3.1 Mekân Kalitesi Parametreleri

Rapoport (1977) mekânsal kaliteyi tasarımda fark edilen, göze çarpan farklılıklar olarak ele almaktadır. Algılanan ya da gözlemlenen düzenden oluşan çeşitlilik de bu unsurlardandır.

Potansiyel fark edilir farklılıkların göz önüne alındığını ve çalışmasının sadece bunlarla sınırlı olduğunu belirtmektedir. Bunların hepsinin aslında fark edildiğini anlamak deneysel tecrübeye dayalı bir sorudur: Kullanıcılara fark edilir gelip gelmediğinin keşfedilmesi gerekir. Eğer fark edilmiyorsa, farklılıklar göze çarpan farklılıklardan değildir. Eğer sinyal bulma / ayırt etme teorisi kabul edilirse, eşik; basamak; başlangıç fikri şüphelidir; çünkü gözlemleyenin veya algılayanın az sayıda ve tam belirgin olmayan uyarıcılarla olaylar hakkında yargıda bulunması için hazır ve istekli olması çok önemlidir(algılayanın "kriter durumu"). Fakat bu kişisel ve grup değişkenleri, uyumları ve öğrenimleri tasarımcının kontrolünün ötesindedir. Tasarımcıların yapabildikleri şeyin eşikleri/ basamakları kontrol etmek ve sinyallerin gücünü kontrol etmek olduğunu belirtmektedir. Amacın ise çeşitli unsurları ve duygu, duyu modelleri kullanan farklı gruplar için potansiyel fark edilen farklılıkları istenen düzeye getirmektir. Bu potansiyel göze çarpan farklılıkların özellikleri belirlenebilir. Böylece böyle çevrelerde yeterli sayıda unsurun göze çarpması ya da fark edilmesi olası hale gelir ve algılanan karmaşıklığın uygun seviyelere ulaşmasıyla sonuçlandığını belirtmektedir.

Gibson'a (1968) göre, özünde göze çarpan farklılıklar arka plandakiler ile ilgilidir: Bu farklılıklar yapı-yer ilişkileri bakımından, sınırların ve başlangıç aşamasındaki durumundan itibaren başlayan değişiklikler bakımından anlaşılabilir olduğunu belirtmiştir.

Göze çarpan farklılıklar, çeşitli duygulara hitap eden modeller ve çağrışımları; içindeki algısal kalitelerle uyumlu olduğunda, ya da birbirini desteklediğinde, daha güçlü olurlar.

Böylece, mekânların kalitesini, durumunu ve sosyal kimliğini belirlemede genellikle en önemli rolü bu öğelerin belirginliği ve anlamı güçlendirmektedir. (Rapaport, 1977) Böyle çeşitliliklerin göze çarptığı durumlarda, karmaşıklıklar ortaya çıkmaz. Zıtlık ne kadar açık, güçlü ve belirgin olursa, fark edilmeleri ihtimali o kadar büyük olur.

Fiziksel Farklılıklar

Görüş

Nesneler:

- Şekil, büyüklük/ hacim, yükseklik/ uzunluk, renk, materyaller, doku, detaylar

Mekân kalitesi:

- Büyüklük/ Hacim, Şekil, Bariyerler ve Bağlantılar, Kaynaşmalar, Geçişler vb., Işık ve gölge, ışık seviyeleri ve ışık kalitesi, ışıktaki geçici değişimler

Yeşillik, insan yapımına karşı doğal olan, bitki örtüsü tipi

Algılanan yoğunluğun görsel bakış açıları

- Yeniye karşı Eski

Düzene karşı çeşitlilik/ değişim

- İyi düzenlenmiş olana karşı bakımsız kalmış, ihmal edilmiş olan
- Ölçek ve kentsel yapının en küçük ünitesi (grain (the smallest unit))

Yol dokusu

- Topografik -Doğal ya da insan yapımı

Yer

- Önemli bir yerde olma, karar noktalarında, tepelerde vb.

Kinestetikler:

- Seviye değişiklikleri, eğimler, hareketin hızı vb.

Ses:

- Gürültülüye karşı sessiz,
- İnsan yapımı seslere (endüstri, trafik, müzik, konuşma, kahkaha) karşı doğal sesler (rüzgâr, ağaçlar, kuşlar, su vb.),
- Ölü olana karşı diri olan,
- Sesteki geçici değişimler

Kokular:

- Doğal olanlar (bitkiler, çiçekler, deniz, yiyecekler….)
- Hava hareketi ile oluşanlar
- Isı ile oluşanlar

Dokunma:

- Ayağın altındaki doku

Sosyal farklılıklar

İnsanlar:

- Konuştukları dil, davranışları, kıyafetleri, fiziksel tipleri

Aktiviteler:

- Tip ve yoğunluk, kulüpler, restoranlar, kiliseler, panayırlar, pazarlar vb..

Kullanım çeşitleri:

- Alışveriş, oturma, endüstri vb. tek bir amaca yönelik olana karşı karışık amaçlı.
- Arabaya karşı yayalar, diğer ulaşım araçları, harekete karşı durgunluk

Nesneler:

- İşaretler, reklâmlar, yiyecekler, kullanılan nesneler, çitler, bitkiler, bahçeler, dekorasyon malzemeleri vb.

Şehrin nasıl kullanıldığı:

- Caddelere karşı kullanılmayan mekanlar, öndeki/ arkadaki bölgeler, özel / kamu bölgeleri vb. içeriye yönelik x dışarıya yönelik.

Hiyerarşi, sembolizm ve anlamın, sosyal kimliğin, statünün işaretlerini belirtir. Rapoport bütün bu kavramların kültürel sınırlarla ve davranış kuralları ile ilgili olduğunu belirtmektedir. (fark edilmesinin yanı sıra anlaşılan ve boyun eğilen ipuçlarıdır.)

DQI (The Design Quality Indicator) [11], 1999 da birçok şirket ve kurumun desteği ile (CABE, The Construction Industry Council (CIC), Department of Trade and Industry (DTI), Constructing Excellence ve OGC (The Office of Government Commerce, tarafından da

desteklenmektedir) sadece okul binaları ve çevresini kalite açısından değerlendirmek için kurulmuştur. Ama günümüzde kentsel mekânlarda bulunan etkili binaların ve çevresinin değerlendirilmesi içinde kullanılmaktadır.(Peckham Pulse Sağlıklı Yaşam Merkezi ve çevresinin değerlendirilmesi) 2005 de ilk çalışmalarına başlamışlardır. Tasarım bakımından kaliteyi değerlendirirken şu modeli kullanırlar.

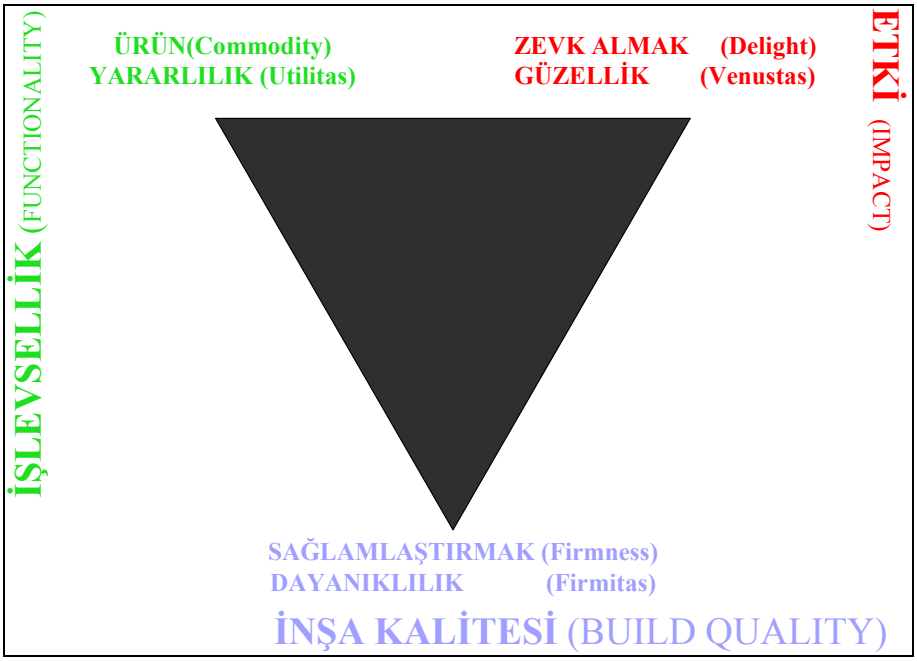

Şekil 4.2 DQI kalite ana prensipleri kaynak: DQI

Çalışmaları FAVE başlığı altında, **F**undamental: Olgusal; **A**dded **V**alue: eklenen değer; **E**xcellence: mükemmeliyet, açılımları olmak üzere üç adımda yapılmaktadır. Çalışmalar görüşme tekniği ile yapılır. Kullanılan kalite parametreleri şunlardır:

1. **İşlevsellik (Functionality)**
    - Erişim, Giriş (Access)
    - Mekân (Space)
    - Kullanımlar (Uses)
2. **İnşa Kalitesi (Build Quality)**
    - Performans (Performance9
    - Mühendislik (Engineering)

- İnşa etmet (Construction)

3. Etki (Impact)

- Kentsel & Sosyal Entegrasyon (Urban & Social Integration)
- İçsel Çevre (Internal Environment)
- Biçim & Materyaller (Form & Materials)
- Karakter & Yenilik (Character & Innovation)

Van der Voort, T.J.M., Van Wegen, H.B.R., (2005) mimarlıkta kaliteyi dört ana başlık altında incelemektedir. (bakınız Çizelge 4.1)

Bunlar:

1. **İşlevsel kalite**
2. **Estetik kalite**
3. **Ekonomik kalite**
4. **Teknik kalite**

1. İşlevsel kalite ya da yararlılık değeri:

Pratikte bir mekânın, yerin kullanılabilirliği: mekânın içerisinde olması gereken aktiviteler için yerin ne kadar uygun olduğudur.

2. Estetik kalite:

Binanın veya bir yerin ne dereceye kadar güzel, teşvik edici ya da orijinal olarak algılandığı, nasıl deneyim edildiği ile ilgilidir. Hoş, sıcak, geniş, ev gibi ya da sadece ticari olup olmadığı ne dereceye kadar kültürün bir parçası olarak görüldüğüyle de ilişkilidir. Bu belirli bir tarzın veya yapı döneminin bir temsilcisi olup olmadığı ya da ne dereceye kadar binanın farklı anlamlar uyandırdığıyla ilgilidir.

3. Teknik kalite:

Üzerine kurulan yapılar, yük taşıyan strüktür, kabuk, iç malzeme/ olması gereken araçlar ve teknik servislerin güç, sıkılık/ sağlamlık, durgunluk/ sabitlik/ durağanlık, sürdürülebilirlik ve bakım için sınırlı ihtiyaç gibi meseleler ile ilgili gereksinimleri/gereklilikleri ne dereceye

kadar sağladığı/ onları ne dereceye kadar tatmin ettiği, önemli bir bileşeni tarifleyen fiziksel kalitedir. Binanın veya bir yerin ne dereceye kadar çekici, güvenli, sağlıklı, iç iklim, sıcaklık bakımından ölçülen, nem, aydınlanma, doğal, ışık ve akustik öğeleri elde edebildiği/ bu öğelere ne kadar erişebildiği, çevre dostu ve enerji tasarrufu yaparak bunların ne kadarına erişebildiğiyle alakalıdır.

4. Ekonomik kalite:

Finansal kaynaklarının ne kadarının etkili ve verimli bir şekilde kullanılabildiği (performansa dayalı ücret oranı gibi). Eğer bina bir yatırım objesi gibi görünüyorsa, onun ekonomik değeri, elde edilen getirinin düzeyine bağlıdır. (Van der Voort, T.J.M., van Wegen, H.B.R., 2005,10).

Kültürel değer orijinallik, açıklamacılık, çevre ile ilişki, kültürel tarih olarak değer, tasarım kalitesi ve deneyimsel kaliteye denk gelir. Gelecek değeri binanın ve çevresindekilerin sürdürülebilirliğine ve aynı zamanda diğer amaçlara uygunluk (esneklik) ve zaman içinde değer (kültürel tarihin bir parçası olarak değer) gibi meselelere konulara denk gelir.

Çizelge 4.1 Mimari Kalite Parametreleri kaynak: Van der Voort, T.J.M., van Wegen, H.B.R., (2005)

KALİTE PARAMETRELERİ	**GÖSTERGELER**
İŞLEVSEL KALİTE	▪ Ulaşım ve park olanakları ▪ Erişilebilirlik ▪ Etkililik ▪ Esneklik ▪ Güvenlik (ergonomik, kamusal) ▪ Mekânsal yönlenme ▪ Bölgesellik, mahremiyet ve sosyal ilişki ▪ Fiziksel iyi olma (ışıklandırma, gürültü, ısıtma, havmekandırma, rutubet) ▪ Sürdürülebilirlik
ESTETİK KALİTE	▪ Görsel Kalite ▪ Düzen ▪ Karmaşıklık ▪ Sunumsal Kalite ▪ Sembolik ve Göstergebilimsel Değeri ▪ Tarihsel ve Kültürel Değeri
EKONOMİK KALİTE	▪ Yatırım Maliyetleri ▪ Kullanım Maliyetleri ▪ Zamanla Sağlanan Gelir ▪ Kamu Ve Özel Düzenlemeler
TEKNİK KALİTE	▪ Yangın Güvenliği ▪ Yapısal Güvenlik ▪ Yapı Fiziği ▪ Çevresel Uyumluluk ▪ Sürdürülebilirlik

Stephen Boyd Davis (1996, 60) mekânda olması gerekli nitelikleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

Boyut ve Ölçü

- Yükseklik, Derinlik, Genişlik

Pozisyon ve Hareket

Pasif Görsel Kaliteler

- Renk: Ton, Doyum, Değer; Transparanlık, Şeffaflık; Yansıma (Mat, Parlak, Kısmen Aynalı), Doku (Yüzey Dokusu, Sert Doku)

Aktif Görsel Kaliteler

- Işık Kaynağı Tipi, Örneğin Ampul, Fosfor, Işıklandırma; Işığın Rengi; Mesafe, Yön Ve Işık Kaynaklarının Yayılımı

Dinamikler Ve Ek Binalar

Fiziksel Kaliteler – Pasif

- Kütle, sertlik, kırılganlık, esneklik, kristallik, örneğin kırılma halinde ufak parçalara bölünmek, izotop ve yönlenme, ısı, ses, elektrik dalga vs. için yalıtım/geçirgenlik özellikleri

Fiziksel Kaliteler – Aktif

- Isı Ve Diğer Radyasyon Şekillerini Yayma

Dokusal Kaliteler

- Kabarıklık, Bulanıklık

Davranışlar

- Düşme, yörünge (mahrek) boyunca takip, renk değiştirme, ayrıştırma, büyüme, oturma, dağılma, serinleme, nem kaybetme ya da kazanma, genişleme veya çekme eğilimleri, hayvan davranışları ve eğilimleri, insan davranışları ve eğilimleri

Atmosfer

- Renk, Donukluk, Nemlilik, Hava Akımları

Sesler

- Tepkisel Sesler, otonom sesler (örneğin kaynayan su, canlı varlıkların sesleri)

Gerald Franz (2005, 140) temel mekânsal kalite parametrelerini belirlerken, Joedicke, J. (1985), Appleton, J. (1988), Kaminski, (1976), tarafından belirlenen kavramları kullanarak görsel anlamda mekân kalitesini isovist ve grafik analiz yöntemiyle ölçme çalışması yapmıştır.

Çalışmasını şekillendirirken, Benedikt'in (1979), çalışmalarını temel alarak isovist ve görsel grafik analizlerinde; küçük ölçekli çevrelerin mekânsal özelliklerini incelemek için nesnel olarak karar verilebilir temel öğeler olarak sunmuş olduğu isovistler üzerine kurgulamıştır. Franz çalışmasında "isovistleri" basit bir gözlem noktasından görülebilir mekânı tanımlayarak, mekânsal özelliklere hâkim olarak görüş sunan çokgenler olarak tanımlamıştır. Bu çokgenlerden, mekân, çevre uzunluğu, kapalı ya da açık sınırların uzunluğu gibi denk mekanların yerel fiziksel özelliklerini yansıtan birçok nicel tanımlayıcı türeyebildiğini belirtmiştir.

Belirli bir gözlem noktasının dışında kalan bir çevrenin mekânsal özelliklerini daha iyi tanımlayabilmek için Turner, vd., (2001) tüm çevre üzerine düzenli olarak dağılan mevkilerin görselliğini hesaplayarak, bir çevre içerisinde bütünleşen çoklu mevkileri ele mekan görsel grafik analizlerini geliştirmiştir. Bu teknik, ardından görsel kararlılıkta olduğu gibi (örn, gruplanma, katsayı) ve entegrasyon (en kısa yol uzunluğu anlamında) gibi küresel değerler ve orijinal mekân sentaksıyla benzer olarak ikincil ölçümleri sunar. Görsel grafik incelemelerinin başka bir avantajı da, bunun "aşağıdan yukarı" olan katı yaklaşımıdır, böylece sosyal olarak başvurulabilir ve inceleme süreci geniş çapta otomasyon uygulaması potansiyeline sahip olur.

Çalışmasının açıkça Gibson'ın (1997) ekolojik görsel algı teorisiyle ilişkili olmasına rağmen, isovistlerin ve görsel grafiklerin davranışsal ilintileri, temel olarak psiko-fiziksel deneysel bulgularca desteklenmemiştir. Buna rağmen, isovistlerin mekansal özellikleri dahildeki algılayıcı bakış açısıyla tanımlamaktadır. Bu arada mekânsal davranış ve deneyim için uygun olan mekanın çevresel özelliklerini yakalamış olduğunu ve ilk deneysel kanıtın araştırması sonucunda bulunduğunu belirtmektedir.

Kullandığı dört temel mekânsal kalite parametreleri ve açılımları şunlardır:

1.**Ferahlık** kalitesinin, sadece isovist mekan (mahalle boyutları olarak da bilinir) ve ayırıcının kavisli parçasının mekanı veya yakın ya da orta mekanı gibi temel ölçümler yoluyla

kolaylıkla tahmin edilebilir olması beklenmektedir. Böylece, kavisli bölme matematiksel olarak daha önemsiz ve çoğunlukla belirsizdir, görsel grafikleri çoklu derinlik parçalarına bölerek ve belirlenen ölçümlerde gerçek ve teorik olarak görülebilir grafik boğumları arasındaki oranı ölçerek (ölçümler: serbest, yakınlık, orta mekan) daha fazla uzaklık etkisi için deneme yapılmasına karar verilmiştir.

2. İkinci nitelik olan **açıklık** olasılık(açıklık) ve koruma, savunulabilir mekân ve tahmin edilebilirlik teorileri ile oluşturulmuş, bitişik odalara açılan manzaranın sayısı ve fiziksel kapsamın oranı olan iki farklı fiziksel tarafa ilişkilendirilmiş gözükür. Önceki muhtemelen kümelenmiş katsayı ve sonrasında açıklık oranı gibi ayırıcıların dışbükeyliğini tanımlayan ölçümlerle ele alınmıştır. Ayrıca, akıcı ve bitişik ayırıcı mekanlar arasındaki göreceli farklılık olarak görsel grafik üzerinde hesaplanan ve açıklama katsayısı denen daha davranış odaklı bir ölçüm tasarlanmıştır. Açıklama, aktif olarak kullanıldığında daha uygun olabilir. Açıklık ile ilgili ölçümler ve ferahlık arasındaki mesafeyi hafifletmek için, tüm bu ölçümler temel olarak sabit ölçekli kullanılır.

3. **Karmaşıklık** kavramının, ya bilgi ve özelliklerin kesin sayısını ya da göreceli bilgi yoğunluğunu göstermesi beklenir. Karmaşıklığı ölçmek için mantıklı yaklaşımlar, bu nedenle, güncel isovist, nokta yoğunluğunu ve kümelenen katsayı veya isovist keskinliği oluşturan köşe ve bölmelerin sayısı olabilir. Benzer ölçümler, kusursuz çokgenleri tanımlamak için Berlyne (1972) ve silüet oluşturmak için Stamps (2002, 39–43) tarafından başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Daha farklı teorik bir altyapıdan türemiş olmasına rağmen, açıklığı ele mekan ölçümlerle örtüştüğü açıkça görülmüştür.

Çizelge 4.2 Memnuniyet (**P**), Heyecan verici (**A**) , ve baskınlık (**D**)olan üç boyuttaki duygusal tepkiler arasındaki varsayımsal bağların ve seçilmiş isovist ölçülerin özeti, Mekânsal kaliteyi etkileyen dört temel duyguya dayanır. Taksim işaretleri (/) tahmin edilen olumlu doğrusal ilişkiye, ters taksim işareti (\) olumsuz doğrusal ilişkiye, ters ∩ doğrusal olmayan ilişkiye işaret eder.kaynak Franz, G., (2005, 138)

Temel Mekansal Kalite	**Duygusal Etki Eğilimi** **P A D**	**Tanımlayıcı Değişkenlere Dayanan İsovist ve Görsel Grafikler**	**Hesaplama Metodu**
Mekansallık /Ferahlık	/ ∩	İsovist Alanı Serbest Yakın (Orta) Mekan	Çevre Ölçeği n sayıda 2(4) m mesafeden görülebilen köşeler
Açıklık	/ \	İsovist Açıklığı Sivrilik (Çıkıntılı Olma) Açığa Çıkma	Uzunluk $_{\text{açık kenarlar}}$ /Uzunluk $_{\text{kapalı kenarlar}}$ İsovist Çevresi (m^2)/ alan (Σ alanlı bitişik isovistler – isovist alan) /isovist alan
Karmaşıklık	∩ /	Köşelerin Sayısı Nokta Yoğunluğu Devamlılık Kümelenme Katsayı	n isovist köşeler ,n bölümleri n köşeler / alan İsovist alan / çevre^2 İsovist çevre^2 / alan (detay için bakınız Turner vd. 2001)
Düzen	/ \ \	Simetri Fazlalık	n simetri eksenleri $n_{\text{bölümleri}}$/ $n_{\text{nadir bölümleri}}$ + 1

4. Son olarak, kuralcı mimari teori, (Ching. 1996) nadir çokgen bölümlerinin simetri veya kesin ve göreceli sayısı gibi isovistler içinde fazla şekilleri arayarak görsel **düzen**e katkıda bulunan özelliklerin tahmininde bulunulabilmesi için önerilmiştir. Ayırıcı literatürdeki var olan hiçbir ölçüm bu tür etkenlerle ilişkili olmadığından dolayı, temel ölçümlerin birçok matematiksel bileşeni üretilmiştir.

Araştırmasının ikinci bir basamağı olarak, dört temel mekânsal kalite olan ferahlık, açıklık, karmaşıklık ve düzen geçici olarak isovist ölçümlere dönüşmüştür. Çizelge 4.2 de bu varsayımsal bağlantılar ve seçilmiş ölçümlerin hesaplama metotları hakkında genel bir bakış açısı vermektedir.

Gerald Franz'ında belirttiği gibi çalışmada sadece mekânın görsel fiziksel özellikleri üzerine yoğunlaşılmış ve o mekanın duygusal yargılarına yönelik bir bütünsel çalışmayı içermemektedir. Çalışmasını desteklemek için gerçek mekânların algılanmasıyla, bilgisayar ortamında üretilmiş sanal mekânlarla da karşılaştırmalar yapmıştır.

Sherwin Greene (1992, 180), tasarımla ilişkili mekân kalitesi için dört adet ana prensip belirlemiştir. Her ana prensip, dört adet kalite parametresini içermektedir. (Bakınız Çizelge 4.3)

1. İşlev

1). Bağlantı 2). Güvenlik 3). Konfor / Ferahlık 4). Çeşitlilik

2. Düzen

1). Tutarlılık 2). Açıklık 3). Devamlılık 4). Denge

3. Kimlik

1). Odak 2). Birlik 3). Karakter 4). Özellik(müstesnalık)

4. Cazibe/ Çekim

1). Ölçek 2). Uygunluk 3). Canlılık 4). Uyum

Çizelge 4.3 Greene tarafından temel tasar öğeleri temel alınarak belirlenen kalite prensipleri
Kaynak: Grene, S., (1992)

PRENSİP	**KALİTE**	**YÖNERGELER**
İŞLEV Tasarım, herkes için kullanışlı olmalıdır	1) Bağlantı	Erişim / Etkileşim / Örtüşme
	2) Emniyet	Güvenlik / Mahremiyet / Etkinlik
	3) Konfor / Ferahlık	Fiziksel kolaylık / Görsel huzur / Kullanım kolaylığı
	4) Çeşitlilik	Seçim / Değişiklik (Varyasyon)
DÜZEN Tasarım, kolaylıkla anlaşılabilmelidir	1) Uyumluluk	Giriş / Kenar / Nirengi noktası / Manzara / Siluet / Sınır çizgisi
	2) Açıklık	Strüktür / Bitiştirme / Kapalılık
	3) Devamlılık	Sistem / ardışıklık / Ritim
	4) Denge	Örüntü (desen) / Vurgu
KİMLİK Tasarım, ayırt edici ve tanınabilir olmalıdır	1) Odak	Görsel odak / Düğüm noktası
	2) Birlik	Kavram / Tekrar
	3) Karakter	Bütünlük / Sadelik / Sınırlılık / Tarz (üslup)
	4) Özellik (müstesnalık)	Tarihi kalite / Tekillik / Sembolizm / Görünüm
CAZİBE / ÇEKİM Tasarım, hoş ve çekici olmalıdır	1) Ölçek	İnsan / İnsancıl
	2) Uygunluk	Oran / Orijinallik / Aşinalık
	3) Canlılık	Uyarıcı / Karşıt / Gerilim / hareket / Mizah anlayışı
	4) Uyum	Işık / Renk / Doku / Çizgi / Ses / Koku

4.4 Kentsel Mekânda Kalite ve Parametreleri

Kentsel mekânın kalitesi hayatımızın da kalitesini etkilemektedir. Bir kentin kullanıcıları olarak hepimiz hangi yaşta olursak olalım ya da nerede yaşarsak yaşayalım kapıdan dışarıya her adım atışımızda kentsel mekânı kullanırız.

Kentsel Araştırma Özetinde (Urban Research Summary Number 15, 2004) [12], kentsel mekânların önemini: "Başarılı, gelişmiş ve zengin toplumların karakteristik özellikleri caddeler, parklar, temiz, güvenli ve çekici açık mekânlardır. Bu mekânlar yerel halkın gurur duyduğu ve vakitlerini geçirmek istediği yerlerdir" diyerek bu şekilde vurgulamışlardır.

Kamusal mekânın kalitesi, yaşanan çevrenin kalitesi, başka hiç bir yerde kentsel mekânlarda olduğundan daha önemli değildir. Mekân için rekabetin en şiddetli olduğu yer, nüfus yoğunluğunun ve talebin en çok olduğu yer de burasıdır.

Kamu meydanları geniş bir mekan kaplar ve henüz tam olarak farkına varılmamış rekreasyon potansiyeli sunarlar. Günümüzde meydanların kentsel ve mekânsal kalitesi düşüktür. İstanbul'daki yerel yönetimlerin, gelecekte bu mekânların nasıl kullanılacağı ve bu mekanların ne türde özelliğe sahip olması gerektiğini; park, kent mekanı ya da çeşitli egzersiz ya da aktivite için daha dinamik bir mekan olması gerekliliğini tartışmak için bir detaylı bir planlama geliştirmeleri gereklidir.

İngiltere'de yapılan araştırmalarda; kentsel mekânda daha iyi ve başarılı uygulamanın oluşmamasının nedenleri olarak çeşitli engeller tespit edilmiştir. Ayrıca başarıya ulaşmak içinde sekiz adet çapraz aşama da önerilmiştir. Kentsel Araştırma Özeti'ne göre (Urban Research Summary Number 15, 2004) etkili uygulamanın önündeki engeller, şunlardır:

- Koordinasyon eksikliği;
- Düzenleyici güçlerin zayıf kullanımı;
- Koordine edilmemiş yatırım;
- Korumaya (güvenliğe) verilen önceliğin azlığı olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 4.4 Etkili uygulama için dört önemli engel

Daha iyi koordinasyonun önündeki engeller	**Daha iyi düzenlemelerin önündeki engeller**
• Para (fon) eksikliği • Kural oluşturmadaki ve uygulamadaki zayıf bağlantılar • Belirsiz ifade edilmiş kurallar • Girişimlerin parça parça olması • Silo mantalitenin ısrarcılığı	• Düzenleme rejimleri arasındaki koordinasyon eksikliği • Uygulama için kaynakların yetersizliği • Kanunların ve yan kanunların yama şeklindeki doğası • Yargılamak için yetersiz güçler • Yetersiz uygulama güçleri
Daha iyi yatırımların önündeki engeller	**Daha iyi bakım ve korumanın önündeki engeller**
• Kamusal fon akışının farklı taleplerinden dolayı parça parça olması • Bu fonların elde edilmesi ve yönetilmesi için gerekli olan maliyet ve zaman • Fonların kentsel mekânın bütün yönlerini kapsamadaki başarısızlığı • Birçok otoritenin yatırım oluşturmak için uyumlu bir stratejisi yok. • Kapital yatırımı fonu bakım ve koruma masraflarını karşılamama eğilimi gösteriyor • Bazı servislere denetimsizlik ve azmekan para yardımı koordinasyon ve çevresel kalite hedeflerine ulaşmayı zorlaştırdı.	• Bakım ve koruma için yetersiz oranda yatırım • Müşteri ve mütahit fonksiyonları arasındaki sorunlu ilişki • Acentalar ve diğer pay sahipleri arsındaki bakım ve koruma rutinleri ve standartları açısından koordinasyon eksikliği • Toplumun beklentileri ve yapılabilecekler arasındaki uyumsuzluk • Bir projenin ilk aşamalarında bakım ve korumaya eksik ilgi gösterilmesi • Bakım ve koruma rutinleri ile bazı kullanıcılar arasında çatışmaya neden olan bazı mekânların yoğun kullanılması

Kentsel mekânda daha iyi ve başarılı uygulama için önerilen sekiz çapraz aşama da şunlardır:

1. Hareketlerin entegrasyonu: Öngörüleri temel alarak, dış kentsel mekânın planlanması ve daha iyi bir yönetimin sağlanabilmesi için sorumluluklar arası, bölümler arası, hükümet içi ve acenteler arası bütün önemli sorumlulukların tanımlanması ve kendi içinde entegre edilmesi

2. Diğerlerini de içermek: Mümkün olan her yerde özel sektör ortaklarını ve toplumu aktif bir şekilde dahil ederek ve onlarla iletişim kurarak, kentsel mekânın daha iyi yönetilmesi için

stratejiler geliştirirken dahil edici (kapsayıcı) olunması,

3. Standartları tespit etmek: Var olan uygulamaları, tasarım özelliklerini ve maddelerini aktif bir şekilde sorgulayarak; standartları ve beklentileri yükselterek daha kaliteli servis ve sonuçlar üretilmesinin amaç edinilmesi,

4. Kaynakları çekmek: Bir yandan kentsel mekânın yönetimi için yeterli temel kaynakları tahsis etmek, öte yandan var olan standartların üzerine değer katmak için aktif bir şekilde ek kamusal ve özel sektör kaynaklarının araştırılması,

5. Uzun dönem için bırakmak: Yönetim ve geliştirme sürecini düşünerek ve uzun süre dayanacak süreçler ve yerler inşa ederek uzun vadede akıllı yatırımlar yapılması

6. Şartlara ve ortama (kontekste) cevap verme: Yerel ortamların özel gereksinimlerini dikkatlice düşünün ve gerektiğinde standart mekân yönetim yaklaşımlarını değiştirin ya da önemli bölgelerin boşluklara düşmesini engellemek için adanmış yönetim stratejilerinin tanımlanması,

7. Başarıyı gözlemleme: Güzel kaynakları olan kamusal mekan ihlalleri de dahil olmak üzere yönetim süreçlerinin ve girişimlerinin başarı ve etkinliğini aktif olarak gözlemlenmesi ve sürekli olarak ne daha iyi yapılabilir diye sorgulanması,

8. Öngörü ile yönetmek: "kaliteyi" açık bir şekilde ilk ve temel bir ilke haline getiren kentsel mekân ve onun yönetimiyle ilgili bir öngörünün net ve erken bir şekilde belirlenilmesi, olarak gösterilmiştir.

Kentsel mekânı işlevsel hale getirmek için gerekli olan teknik gereksinimlere ek olarak, kamusal mekânın çekici, güvenli ve bakımı iyi yapılan bir yer olması da beklenir. Bunu başarmak için hatırı sayılır maddi kaynaklara ve iyi bir organizasyona ihtiyaç vardır.

Von Meiss (1990, 15) "tasarladığımız mekânlardaki yankıyı, orada yer alacak aktivite ve materyallerin kokusunu, ortaya çıkacak duyusal deneyimi hayal etmeyi deneyelim" demektedir. Kentsel çevreyi yaşamak tüm duyuları içermektedir ve bazı durumlarda duymak, tatmak, koklamak ve dokunmak, görmekten daha önemli olabilir. Ama temel olarak kentsel çevrenin estetik hazzı görsel ve kinestetikdir.

Carmona, vd., (2003) ayrıca kentsel çevrelerdeki görsel takdirin algı ve kavramanın ürünü olduğu belirtmektedirler. Yani algıladığımız uyarıcı (stimuli), algılayış şeklimiz, nasıl bir süreç içinde olduğumuz, toplanan bilgiyi nasıl yorumladığımız ve yargıladığımız ve beynimiz

ve hislerimize nasıl hitap ettiği ile ilişkilidir. Bu tür bilgiler, yerel çevre hakkında ne hissettiğimizden (onu umursuyor muyuz?) ve bizim için ne anlama geldiğinden (ona nasıl değer verdiğimiz gibi) ayrılamaz ve belirgin bir şekilde bundan etkilenmektedir. Belirgin kişisel bir unsur olarak estetiğin, takdirin ayrıca, sosyal ve kültürel olarak öğrenilmiş kişisel tadın basit ifadelerin ötesine geçen öğeleri vardır. "Güzellik" kavramı sosyal ve kültürel olarak oluşmuştur (en azından toplum içinde), o halde güzellik kısmen algılayanın beyninde basitçe bulunmasından çok nesneye oturmalıdır.

Kevin Lynch, (1981, 109–235) "Güzel Şehir Biçimi" (Good City Form) adlı kitabında güzel bir şehrin sahip olduğu özellikleri anlamak amacı ile "Bir şehri güzel yapan şey nedir?" Sorusunun cevabını bulmaya çalışmıştır. Analitik bir yaklaşımla, tasarım ile ilgili bir hipotez geliştirmeye çalışmıştır. "Güzel şehir biçimi teorisi" (A theory of good city form) bölümünde iyi bir yerleşim yerinin özelliklerini ortaya koymuş ve insanın yaşadığı her ortamla ilgili ve uyumlu olmasının, genel değerleri belirli hareketlerle bağlayabilmesinin önemini vurgulamıştır. Lynch'in bu teoriyi ortaya atmasının nedenini kuralcı teorinin (normative theory) yeterli bir halde olmamasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmacılar çoğunlukla dikkatlerini yerleşim yerlerinin sosyo-ekonomik durumları veya fiziksel yapının nasıl çalıştığının analizi üzerine yoğunlaştırmışlardır. Lynch'e göre birçok değer yargısı, onların zarif bilimsel yapılarının içerisine gizlenmiştir. Tasarım esnasında uygulamacıların sadece iyi bir şehrin temel değerlerini kullandıklarını ve bunları nasıl elde edebileceklerini de bilmek istediklerini vurgulamıştır. İyi bir şehir yapısını elde edebilmek amacı ile Lynch yerleşim kalitesini ölçebilmek için beş önemli kriter ve iki ana başlık belirlemiştir:

1. **Canlılık:** Yerleşkenin insanların hayati fonksiyonlarını, biyolojik gereksinimlerini ve yeteneklerini ne oranda desteklediği ve yaşayan türleri ne oranda koruyabildiği ile ilgilidir.

2. **Duygu:** Yerleşkenin içinde yaşayan insanlar tarafından ne açıklıkla algılandığı, zaman ve boşluk içinde zihinsel olarak ne oranda biçimlendirilip ayırt edilebildiği ve bu zihinsel algılamanın onların değer ve kavramları ile ne oranda uyumlu olduğu ile ilgilidir. Çevre, duyularımız, zihinsel yetilerimiz ve kültürel kavramlarımız arasındaki uyumdur.

3. **Uygun Olma:** Bir yerleşkedeki mekânların kapasitesinin ve teçhizatın insanların

düzenli olarak sergiledikleri veya sergilemek istedikleri davranış biçimleri ile ne derece uyum gösterdiği ile ilgilidir. (Ortamların yeterliliği ve ileriki kullanımlara uyum sağlayıp sağlayamayacağı olarak ele alabiliriz.)

4. **Erişim:** Diğer insanlara, aktivitelere, kaynaklara, hizmetlere, bilgiye, yerlere erişimin olabilmesi ve erişim olan şeylerin miktarı ve çeşitliliği ile ilgilidir.

5. **Kontrol:** Çeşitli mekanların ve aktivitelerin erişim ve kullanımının ve onların yaratılmasının, tamirinin, tadilatının ve yönetiminin bunları kullanan veya buralarda yaşayan insanlar tarafından ne derece kontrol edilebildiği ile ilgilidir.

Bu iki ana başlık yerleşim kalitesi iyi olan her yer için geçerlidir:

1. **Verimlilik:** Yerleşkenin yaratılması ve muhafaza edilmesi ile ilgili olan maliyet. Yukarıda belirtilen çevresel kriterlerin ne oranda yerine getirildiğine bakılmaksızın.

2. **Adalet:** Eşitlik, ihtiyaç, asli değer, ödeme gücü, sarf edilen emek, potansiyel katkı veya güç gibi bazı prensiplere göre çevresel menfaatlerin ve masrafların kişiler arasında ne şekilde paylaştırıldığı ile ilgilidir. Adalet kazanımların insanlar arasındaki dağılımını dengelerken, verimlilik farklı değerler arasındaki kazanımları dengeler.

Nasar, J., (1998, 28) izleyenlerin ve kullanıcıların; sanatı, edebiyatı ve müziği tecrübe etme veya etmeme tercihinde bulunabilirken kentsel mekânlarda ve tasarımında böyle bir tercihin bulunmadığını belirtmektedir. Günlük aktivitelerinde insanların kentin kamu mekânlarında bulunmalarını ve kentin şeklinin ve görünüşünün onu yaşayanları aynı zamanda da daha geniş halk kitlelerini tatmin etmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır.

Jack Nasar (1998) "beğenilen"(like) çevrelerin eş kalitesini tanımlamıştır. Ona göre beğenilmeyen (dislike) çevreler de beğenilenlerdekinin tersine sahip olma eğilimi vardır.

Her durumda, önemli olan çevrenin kalitesinin izleyici tarafından algılanış şeklidir. Nasar, J., (1989, 31-56; 1998, 62-73) tarafından kaliteler son derece genelleştirilmiş tercihler serisine dönüştürülmüştür:

1. **Doğallık:** doğal olan çevreler veya doğallığın yapılmış öğelerden üstün olduğu yerler.

2. **Bakım:** bakılan ve ilgilenilen çevreler.

3. **Açıklık ve tanımlanmış mekan**: tanımlanmış açık mekanın panorama ve keyifli öğelerin manzaraları ile harmanlanması

4. **Tarihsel önem/içerik:** uygun birliktelikleri teşvik eden çevreler.

5. **Düzen:** organizasyon anlamında, tutarlılık, uygunluk, okunabilirlik, belirginliği içermektedir.

Nasar, çalışmalarında bu parametrelere ulaşmadan önce Brunswik'in[1] Lens Modelini kullanmaktadır. Nasar çalışmasını açıklarken bu modelin; beş ölçümü içerdiğini belirtmektedir. Bunlar: fiziksel; kentsel etki; iyi olma durumu (ölçümler için Wohlwill,1976); algısal/bilişsel (ölçümler için Ward&Russell, 1981;bakınız şekil 4.2); son olarak da mekânsal davranıştır(ölçümler için Lacosso,1988; Mintz, 1956; Ulrich, 1973, 1984). Bu beş ölçümün birbirine olasılıksal olarak ilişkili olması gerekliliği vurgulanmaktadır.

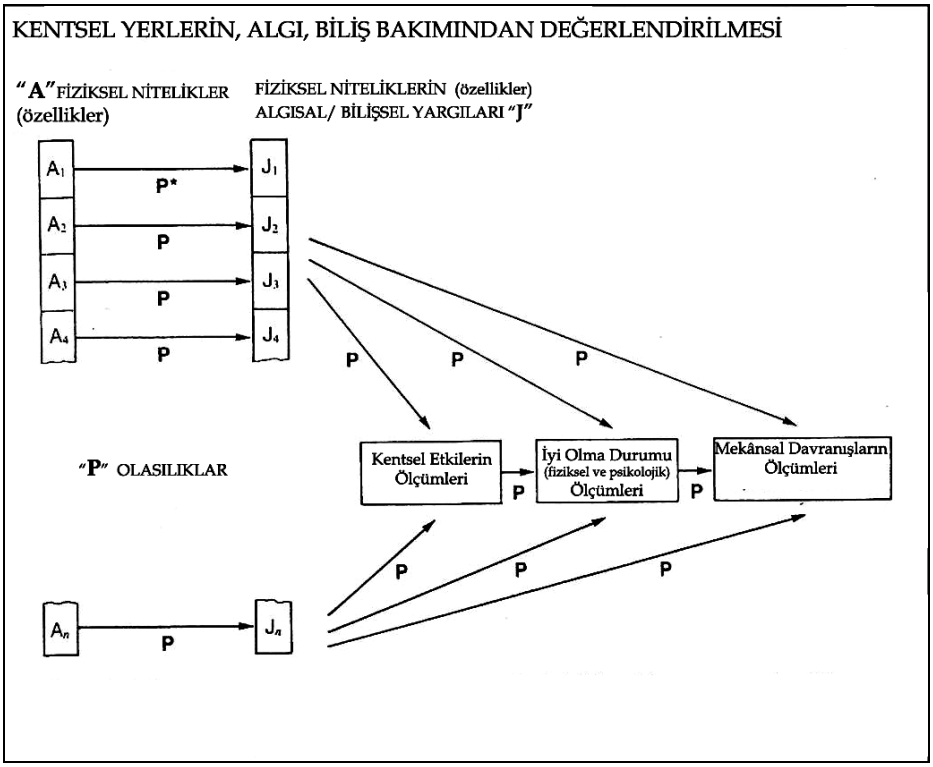

Şekil 4.3 Brunswik'in Lens Modeli ve çevresel estetik için önerdiği çalışma taslağıdır. (**P**) Olasılıklar çok çeşitli ve farklı şekillerde sosyo-fiziksel sahneler ortaya koyabilirler. Fiziksel Niteliklerin; kentsel etki, iyi olma ve mekânsal davranışı doğrudan etkilediği belirtilmiştir. kaynak: Altman, I. & Zube, E. H. (1989, 37)

[1] Detaylı bilgi için bakınız; Craik, K. H. (1983). The psychology of the large scale environment. In N. R. Feimer & E. S. Geller (Eds.), *Environmental psychology: Directions and perspectives* (pp. 67-105). New York: Praeger.

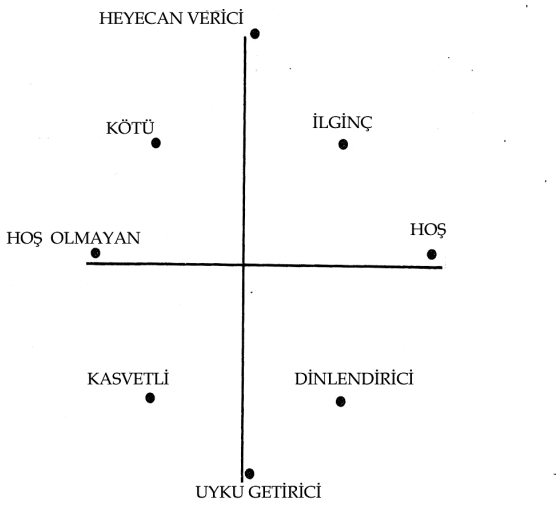

Şekil 4.4 Çevresel etkinin boyutları kaynak: Nasar, J., (1988, 257-258)

Allan Jacobs ve Donald Appleyard, (1987, 115–16) "Towards an Urban Design Manifesto" çalışmalarında "geleceğin iyi kentsel çevresi" için yedi hedef önermiştir.

1. Yaşanabilirlik: şehir herkesin göreceli konforla yaşayabildiği bir yer olmalıdır.
2. Kimlik ve kontrol: insanlar çevrenin bir kısmının kişisel ya da toplu olarak, sahip olsalarda olmasalar da kendilerine ait olduğunu hissetmelidirler.
3. Fırsat, hayal ve keyfe giriş: insanlar şehri geleneksel kalıplardan uzak, deneyimlerini genişletebilen ve eğlenebilen bir yer olarak bulmalıdır.
4. Gerçeklik ve anlam: insanlar bulundukları (ve diğerlerini) şehri, temel yerleşim şeklini, kamu işlevlerini ve kuruluşlarını ve sunduğu diğer fırsatları anlayabilmelilerdir.
5. Toplum ve kamu hayatı: şehirler, toplum ve kamu hayatında vatandaşlarının birlikteliğini teşvik etmelidir.
6. Kentsel özgüven: artan bir şekilde şehirler, enerji ve diğer nadir kaynakların kullanımı açısından daha fazla kendi kendini geçindirebilen yerler olmalıdır.
7. Herkes için olan bir çevre: iyi çevreler herkes için girişe uygun yerlerdir. Her vatandaş asgari seviyede çevresel canlılık, kimlik, kontrol ve fırsat yetkisine sahiptir.

Ulaşım, Çevre ve Bölgeler Departmanı (DETR, öncesinde DoE idi) ve Mimarlık ve Yapılanmış Çevre Komisyonu (CABE, eskiden Kraliyet Güzel Sanatlar Komisyonu idi) daha

sonradan kentsel tasarımı “insanlar için yerler yapma sanatı” olarak tanımlayarak daha geniş bir tanım getirmiştir.

DETR/CABE, (2000, 8) “Mekânların çalışma şekli ve nasıl gözüktüğü kadar toplum güvenliği gibi konuları da içermektedir. İnsanlar ile mekânlar, hareket ve kentsel şekil, doğa ve yapılanmış doku arasındaki bağ ve başarılı köy, kasaba ve şehirler sağlamakla ilgilenir”.

Rehber kentsel tasarımın her biri mekân kavramı ile ilişkili yedi hedefini tanımlamıştır(DETR/CABE, By Design: Urban Design in the Planning System: Towards Better Practice, 2000, 15).

1. **Karakter:** kendine has kişiliği ile bir mekân

İnsanların şehrin kamusal çevresinin bir kısmını ve diğer bölgelerden farklı olarak o bölge ile özdeşleşmiş olay ve aktiviteleri tanıyabilme ya da hatırlayabilme dereceleri. Bir şehri diğerinden ayrı tutan şekil, görüntü ve kullanım gibi özellikleri içerir.

2. **Süreklilik ve kapalılık:** kamu ve özel mekanların açıkça ayrıldığı mekân

Şehrin kökeninin, büyümesinin ve değişiminin tarihinin, şehrin kamusal çevresiyle uyumlu olduğunu temin etmek suretiyle yerel halkın zaman ve mekân içinde kendilerine bir yer bulmalarını sağlayan şehrin özellikleridir.

3. **Kamu mekânının kalitesi:** çekici ve başarılı açık hava mekânlarına sahip mekân

Şehrin kamusal çevrelerinin insanların görme, dokunma, koklama, duyma ve hareket duyularına hitap etme derecesidir. (Örnek: şehir olayları ve şehir girişi)

4. **Harekette serbestlik:** ulaşması ve içinde hareket etmesi kolay mekân

Diğer yerlere, insanlara, aktivitelere, kaynaklara, hizmetlere ve bilgiye göreceli olarak direkt ve sorunsuz olarak ulaşabilme yetisidir. Bağlantı alternatifleri yaratmayı ve fiziksel erişimsizlikten dolayı şehrin hiçbir kısmını izole etmemeyi içerir.

5. **Okunabilirlik:** açık bir görüntüsü olan ve kavranması kolay mekân

Şehrin yapısının görsel açıklığı, kamusal çevrelerinin dağılımı ve şekli ve barındırdıkları aktiviteler. Mekânların birbirine nasıl uyum sağladığının bilgisini ve şehrin genel yapısı içerisinde birisinin göreceli konumunu içerir.

6. **Uyum sağlanabilirlik:** kolay değişebilen mekân

Fiziksel şekil ile kamusal mekanın kapasitesi arasındaki uyum ve insanların yapmak istediği hareketlerin düzeni ve çeşitliliği. Farklı insanların kamusal bir mekanı farklı amaçları için kullanabilme derecesini ve o yerin görüntüsünden onların kullanımına açık olan alternatiflerden haberdar olduklarını gösterir.

7. **Çeşitlilik:** çeşitliliğe ve seçme şansı sunan mekân

Şehrin kamusal mekanı içerisinde insanların kullanımına açık değişik kullanımlar dizisidir. (örnek: kamusal mobilya ve şehir detayları,)

Lynch, K., (1990, 456-460) kentsel mekanlarda olması beklenen işlevsel kalite konusunda dokuz adet kriter belirlemiştir.

"1. Erişilebilirlik: aktivite merkezleri arasında gidip gelmenin ve iletişim kurmanın zaman ve efor olarak maliyeti; etkileşim imkanı ya da iletişim şekli seçimi gibi, çoğu sayısal olmak üzere, çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Görünürde hayatta kalma, seçenek, gelişim ve ekonomik verimlilik gibi çeşitli birincil amaçları kolaylaştıran şehirsel yapının esas kriterleri gibi görünmektedir.

2. Yeterlilik: kabul edilir bir kalitede olan iskân, okul, eğlence ve alış veriş gibi hizmetlerin miktarı ve elde edilebilirliğidir. Burada çoğu, iyi, kötü, güvenilir, parçalı şekilde, az çok dayandıkları, birincil amaçlara referans yaparak geliştirilmiş standartları kapmaktadır. Bu standartlar küresel niceliklerin yanı sıra yerel anlamda elde edilebilirlik ve seçenekle de ilgili olmalıdır. Adalet prensipleri de dâhil edilmelidir. Bu tür standartlar ister istemez yerden yere ve zamandan zamana değişiklik göstermektedir.

3. Uygunluk: Sistemin uygunluğu, işlevle alakalı olan parçaların koordinasyonu. Bu özellik şunları içerebilir: fiziksel hizmetlerle onların içerisindeki aktivitelerin benzerliği, sirkülasyon kapasitesinin akışa uygunluğu, ya da bir şehrin görünen yapısı ile işleyişi arasındaki uyumu gibi. Yapı ve aktivite arasındaki uyum üzerine oldukça bol bilgi olmasına karşın görsel uygunluk konusundaki çalışmalar henüz yeni başlamaktadır.

4. Çeşitlilik: hizmet, kalite ve aktivite çeşitliliğinin dağılımı ve bu dağılımın mekansal karışımıdır. Böyle bir karışımın ve dağılımın uygun bir düzeyi olabilir ki buna seçim, gelişme ve belki de diğer amaçlar sebep olur. Bir şehrin zenginliğini değerlendirmek için sezgisel bir kriter olarak sıklıkla kullanılmasına rağmen bu kriterin nasıl ölçüleceğine dair az güvenilir bilgi vardır.

5. Adapte olabilirlik: Bir çevrenin yeni işlevlere en az masrafla adapte olabilme yeteneğidir. Bu yeni işlevler daha önceden öngörülebilir ve bu şekilde yapı gelecekteki bu dönüşüme özel tasarlanabilir. Eğer gelecekteki değişiklikler tahmin edilemez nitelikte ise genellenmiş adapte olabilirlik tercih edilir ki bu da çok tartışılmış fakat çok az anlaşılmış bir kavramdır. Daha önceki tecrübelerimizden bazı benzerlikler çıkarabiliriz, fakat bu tanımlanması ve ölçülmesi oldukça zor bir özelliktir.

a) Adapte olabilirliğin özel bir yönü esnekliktir: Şehir sisteminin ani gerilimleri absorbe edebilme, çökmeyi engelleme ve bu durumdan çok çabuk iyileşme yeteneğidir. Teknik açıdan, bu şehrin "sağlığı"dır. Ne tür şehir yapıları büyük yangın, patlama, sel, deprem, salgın hastalık, isyan, trafikte çökme ya da çok önemli bir işlev değişikliği gibi durumlarda kendisini çok rahatlıkla toparlar? Bu konuda çok az bilgiye sahibiz, fakat birçok ilginç çalışma bu mekanda gerçek durumlar veya modeller üzerinde yapılabilir.

b) Bir başka mekansal yön ise açıklıktır: çevrenin bireyler veya küçük gruplar tarafından değişik şekillerde kullanılabilme ve modifiye edilebilme rahatlığının derecesidir.

6. Açıklık: Algısal bir özelliktir. Açıkça ayırt edilebilen ve kolaylıkla yapılandırılabilen, zamanda ve mekanda devamlılığı olan ve güçlü bir imaj yaratan duyusal bir yapı. Temelde anlam amacına yardımcıdır, fakat gelişme, taahhüt, seçim ve belki de zihinsel sağlık ve erişilebilirlik gibi değerlerle de ilintilidir. Son zamanlarda bu amacı ve onun yapısal imalarını açıklıyoruz. Daha temel bir değerin, büyük topluluklar için tanımlanması oldukça zor olan, güzelliğin, gerekli (ama her şeyi içermeyen) bir parçasıdır.

7. Güvenlik: Şehirsel yapının kaza, salgın hastalık, ölüm ve afet durumlarını en aza indirebilme derecesidir. Bu sıklıkla bahsedilen bir konudur ve bu konuda ve onun değişik yönleri, özellikle de trafik güvenliği ve salgınlar üzerine tatmin edici bilgiye sahibiz. Bu bilgi genişletilebilir fakat kabul edilebilir risk derecesini belirlemek oldukça zordur.

8. Stres: İklim, efor, ve algısal uyarıyla ilgili olarak birey üzerine oldukça az veya oldukça çok fiziksel ve fizyolojik stres yaratan bir çevre. Bu amacın bazı kısımları (iklim standartları gibi) net analiz ve emirden kolay etkilenen ve yaygın bir şekilde kabul gören değerler olarak görülür. Diğer bazı yönlerin ise tanımlanması çok daha zordur.

9. Verimlilik: Şehir sisteminin kendisidir; dengeleyen ve kısıtlayan kriterdir: Belirli bir inşaat ve şehrin işleyiş masrafıyla diğer amaçlar yönünden maksimum fayda ya da belli bir başarı düzeyinde minimum masraf. Diğer amaçlarla ilişkilendirilmeden tanımlanamaz ancak önemi

çok barizdir. Bir şehir sisteminin parçalarının yapılışı ve bakımı ile ilgili bir şeyler biliriz fakat tüm sistemin diğer tüm sistemlerle karşılaştırılması konusunda neredeyse hiçbir bilgiye sahip değiliz. Değişik şablonların sosyal ve idari masrafları üzerine olan bilgimiz de oldukça eksiktir. Toplam masrafın değeri biçilmiş şeylerden oluşan komplekslerle ilintilendirilmesi hiç de kolay bir iş değildir" olarak özetlenebilir.

Amerika Birleşik Devletleri merkezli "Kamusal Mekânlar için Proje Şirketi" PPS (Project for Public places inc.) teknik yardım, araştırma, eğitim, planlama ve tasarım önerileri sunan çok etkili kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. 1000'in üzerindeki kamusal mekan projesi tecrübesi bulmuştur ki, onlara göre başarılı kamusal mekânların dört ana işlevi yerine getirmelidir: "**Erişim ve Bağlantılar; Amaç ve Aktiviteler; Rahatlık ve İmaj; Sosyalleşme"** dir.

PPS (2000), aynı zamanda birçok kentsel mekânın neden başarısız olduğunu da açıklamaktadır:

1. Oturulacak yerlerin yokluğu,
2. Bir araya gelme (sosyalleşme) noktalarının yokluğu,
3. Başarısız girişler ve görsel olarak erişimi olmayan mekanlar,
4. İşlevsel olmayan özellikler,
5. İnsanların gitmek istediği yerlere gitmeyen yollar (ya da insanların gitmek istediği yerlere giden yolların yokluğu),
6. Bir mekânın araçlar tarafından baskın olarak kullanılması,
7. Bir mekânın kenarları civarındaki ölü bölgeler ve boş duvarlar,
8. Uygunsuz bir şekilde yerleştirilmiş ulaşım araçlarının durakları, bunun gibi sıralamaya devam edebileceğimiz bir şeylerin yokluğu olarak özetlemektedir.

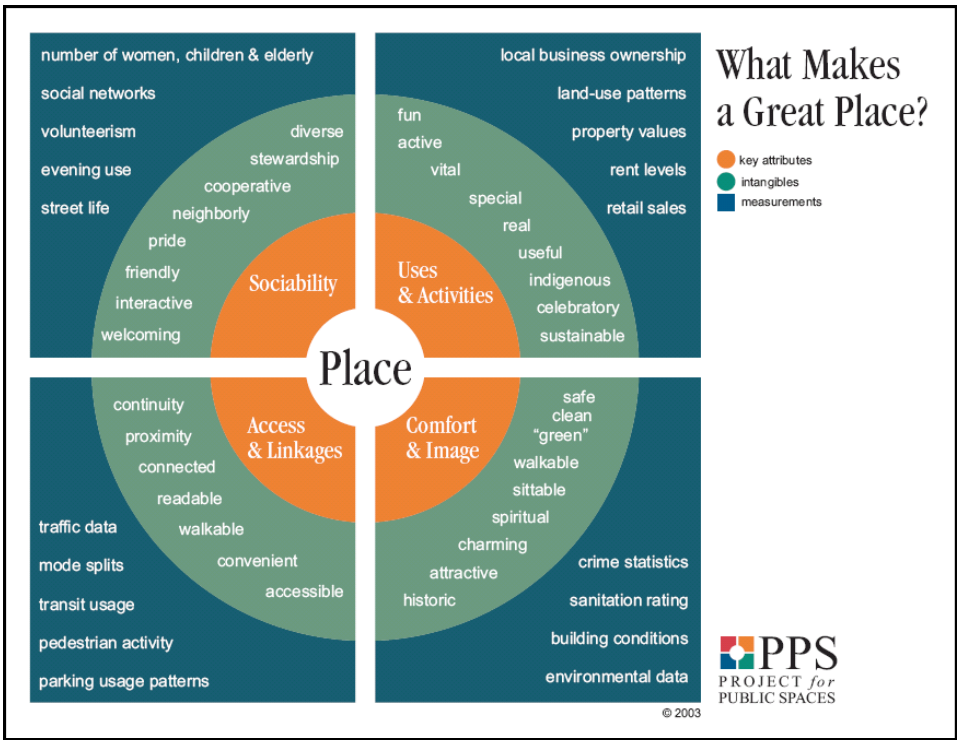

Şekil 4.5 Başarılı kentsel mekânlarda bulunması gereken fiziksel nitelikler. Kaynak: PPS, [13]

Çizelge 4.5 Başarılı kentsel mekânlarda bulunması gereken fiziksel nitelikler

SOSYAL OLABİLME		KULLANIM VE AKTİVİTELER	
Çeşitlilik İdare İşbirliği Yararlılık Komşu muamelesi Dedikodu Hikâye anlatıcı Gurur Dostça Etkileşimli İyi karşılayan	Kadın, çocuk ve yaşlı sayısı Sosyal ağlar Gönüllülük Akşam kullanımı Sokak hayatı	Eğlence Etkin Hayati özel Gerçek Benzersiz Yararlı Uğraşılır İç kaynaklı (yerli) Kutlamalar Yurt içinde üretilen Güçlendirilebilir	Yerel İş Sahiplik Yer kullanım örüntüleri Mülk değeri Kira seviyesi Perakende satış
RAHATLIK VE İMAJ		**ERİŞİM VE BAĞLANTILAR**	
Güvenlik Temizlik Yeşillik Yürünebilir Oturulabilir Manevi ve ruhani Büyüleyici Çekicilik Tarihi	Suç istatistikleri Sağlık durumu oranı Binaların durumu Çevresel veri	Güvenilirlik Devamlılık Yakınlık Bağlanmışlık Yürünebilirlilik Uygunluk Erişilebilirlik Okunabilirlik	Trafik verisi Ayrışma durumu Geçiş kullanımı Yaya aktivitesi Araç park etme örüntüsü

Öznitelikler

Ölçülemeyen

Ölçülebilenler

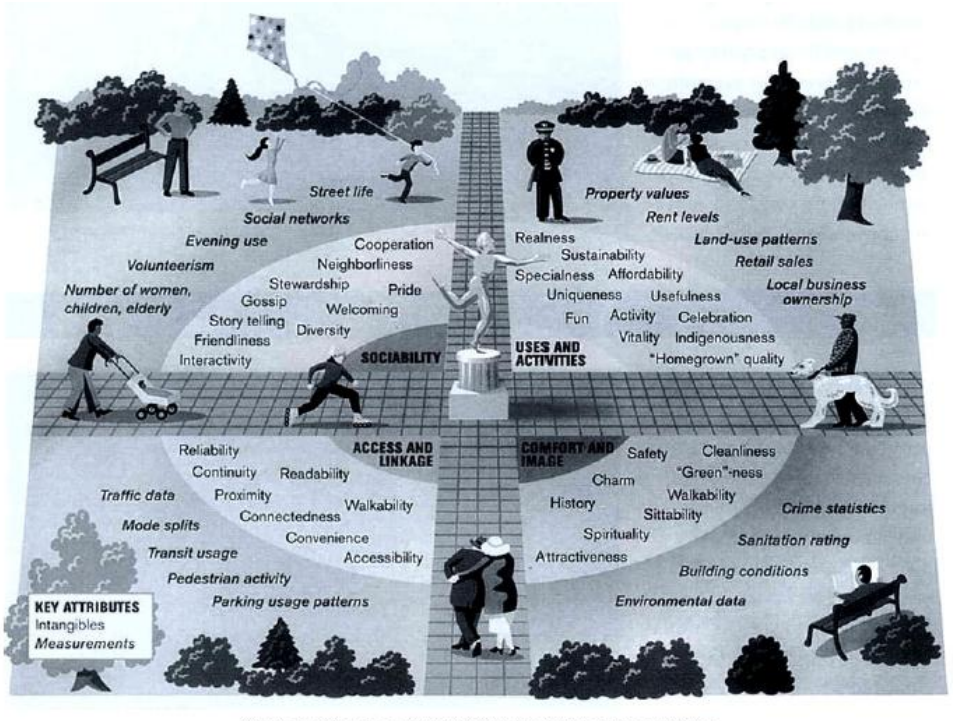

Şekil 4.6 Başarılı kentsel mekânlarda bulunması gereken fiziksel nitelikler kaynak: PPS, (2000)

Kamusal mekânın kalitesi Essex Tasarım Kılavuzu Kentsel Yer Eki'nde (Essex Design Guide Urban Place Supplement, 2006, 26–53) şu parametreleri içerecek şekilde incelenmektedir.

Bunlar:

1. Ölçek,
2. Kapalı mekân,
3. Erişim,
4. Materyaller,
5. Detay çalışmaları,
6. Devamlılık,
7. İşçilik,
8. Mikro iklim,
9. Benimseme, yönetim ve bakım,

10. Kamusal sanat,

11. Emniyet ve güvenliği, içermektedir.

ODPM' de (Office of the Deputy Prime Minister), (2004) kentsel mekanda kaliteyi DETR (Department of the Environment, Transport and the Regions) & CABE (Commission for Architecture and the Built Environment), (2000), "By Design" adlı araştırması sonuçlarına dayandırarak on adet kriter üzerinden incelemektedir. Bunlar:

1. Temizlik,
2. Erişilebilirlik,
3. Çekicilik,
4. Konfor ve Ferahlık,
5. Kapsama,
6. Canlılık ve Uygulanabilirlik,
7. İşlevsellik,
8. Ayırıcılık,
9. Emniyet Ve Güvenlik,
10. Sağlamlıktır,

Gehl, J., (1987, 1996, 2001, 2002, 2004) kamu mekânlarının kalitesine yönelik, yaya merkezli yaklaşımdan başka kamusal mekânlardaki aktivitelere bağlı olarak da bir fiziksel çevrenin kalitesi üzerine de bir yaklaşım sunmuştur.

Gehl, J., (1987, 1996, 2001, 2002, 2004) tarafından kamusal mekanda gerçekleştirilen üç farklı aktivite verilmiştir.Bu üç belirgin aktivite şunlardır:

1. Gerekli Aktiviteler,
2. Seçmeli Aktiviteler ve
3. Sosyal Aktiviteler'dir.

Seçmeli ve sosyal aktiviteler kent kalitesi için önemlidirler. Düşük kaliteli kentlerde insanlar ancak gerekli aktiviteleri bulur, örneğin, insanların yapmak zorunda oldukları şeyi yapmaları

gibi. Yüksek kaliteli kentlerde insanlar sadece gerekli aktiviteleri (iyi koşullar altında yapılan) değil, aynı zamanda kentlerde insanların yapmaktan hoşlandıkları yoğun rekreasyonel ve sosyal aktiviteleri de bulurlar. Ancak bu aktiviteler yalnızca şartlar uygunsa yapılabilir, örneğin, kent cazip ve yüksek kaliteli mekânlara sahipse. İyi bir kent güzel bir partiye benzer. İnsanlar, iyi vakit geçirdikleri için gerekli olandan çok daha uzun kalırlar.

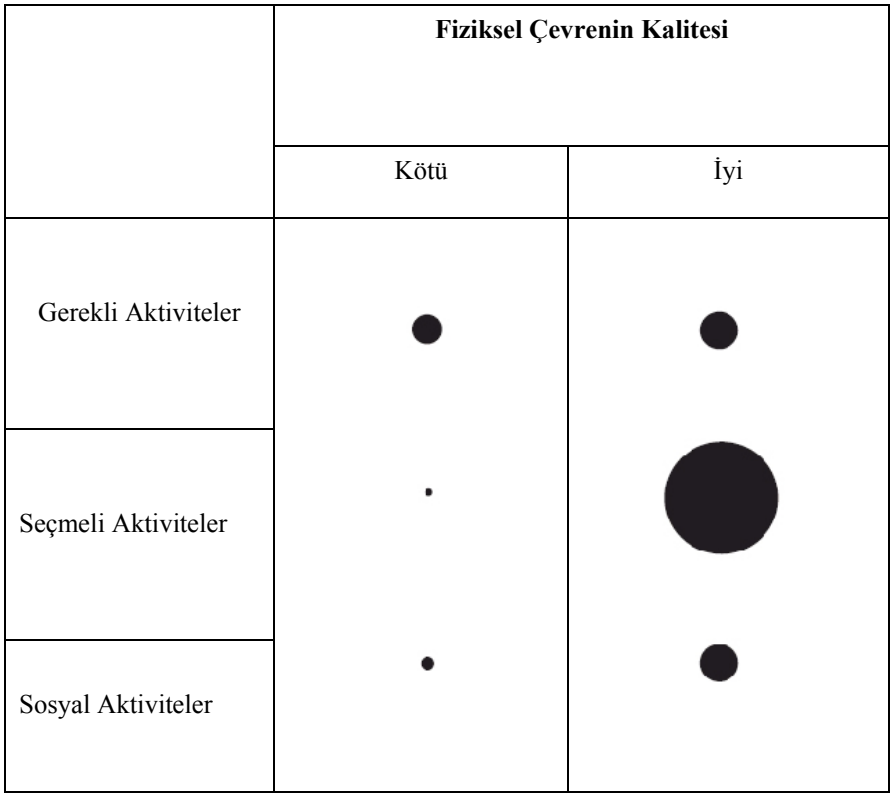

Şekil 4.7 Fiziksel Çevrenin Kalitesiyle Aktivitelerin İlişkisi kaynak: Gehl, J., (1987)

Gehl (2004) kamu mekânlarının kalite analizini yapmak için yaya merkezli bir yaklaşım geliştirmiştir. Yarda ölçüm aracı kullanır (yarda insanın 1 saatte 5km hızla yürümesidir.) . Kamu mekânlarının kalitesinin ancak saatte 5 kilometre hızla yürüyen bir yaya gözüyle görülmesi üzerine iyi bir sonuç alınabileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda iyi bir şehirde olması gerekli özellikleri de[1] tanımlamıştır. Bu yaklaşımda kullanılan kalite parametreleri:

[1] İçinde yürüyüş yapılmalı ve bir süre kalınmalı; Saygın, uygun ve kalabalık olmayan yürüyüş alanları olmalı;Rahat iklim koşulları sağlanmalı. Mevsime göre güneşli ve gölgeli yerleri olmalı ve rüzgârdan koruması olmalı; Caddelerinde yürüyüş yapmak ve bakınmak için hoş bina cephelerine sahip olmalı; Özürlü insanlara ve pusetli insanlara uygun koşullar sağlamalı; Yaya sistemi düzgün olmalı,Yolunuzu bulmak kolay olmalı; Önemli güzergâhları bağlayan bir yaya sistemi olmalı; Şehirde gezinti yapmaya olanak sağlamalı; Çok az engelle iyi bir yürüyüş ritmi sağlamalı; Kavşaklarda çok kısa süre durulmalı; İyi konuşlanmış birçok banka sahip olmalı; Basamaklar ve saksı kenarları gibi yaygın ikincil oturma yerleri olmalı; İyi konumlandırılmış kafe ve açık alanlı restoranları olmalı; Şık ve etkili ışıklandırılmalı; Sosyal ve kültürel etkileşimlere uygun olmalı; Kültürel aktivite ve iletişim için alanlara sahip olmalı; Sokak tiyatrosu, palyaço, küçük çaplı müzik ve alışveriş aktiviteleri için

Koruma, Konfor, Zevk (Eğlence) olmak üzere üç adettir.(bakınız Şekil 4.8)

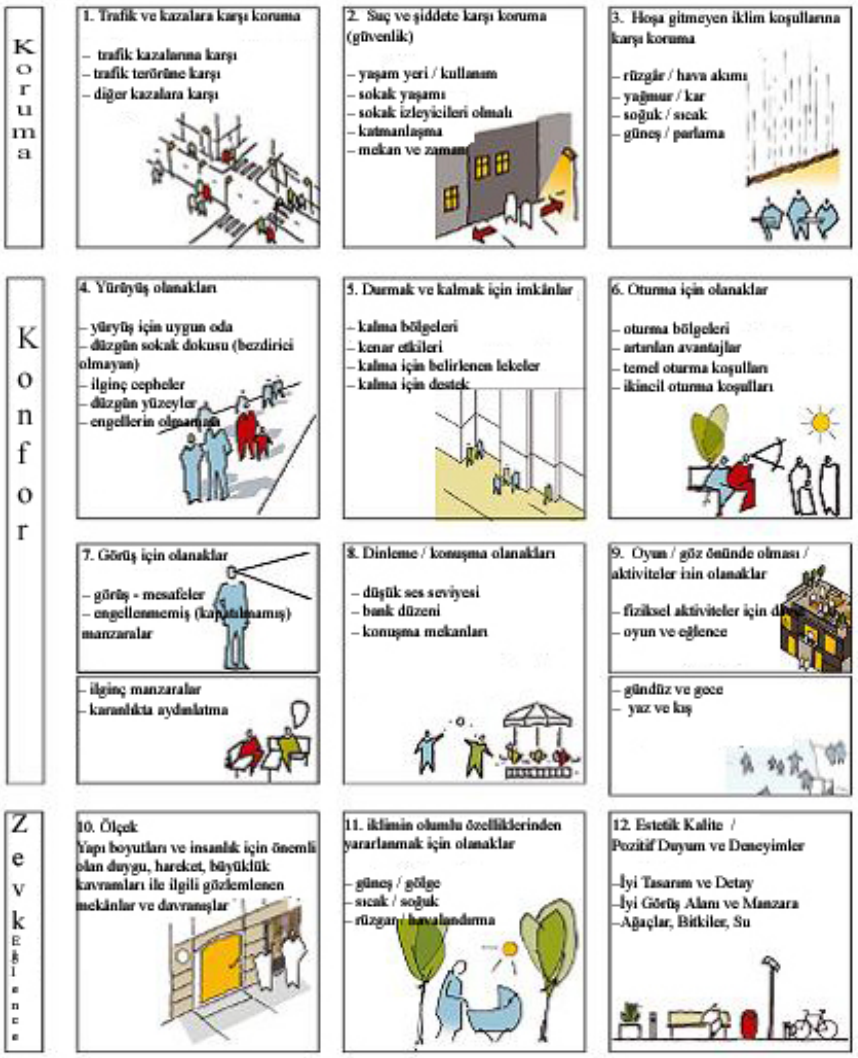

Şekil 4.8 Kentsel mekanda olması gerekli kaliteler kaynak: Gehl, J., (2002)

Bir diğer kentsel mekânda kalite yaklaşımı da Yeni Zelanda Hükümeti, **Çevre Bakanlığı** öncülüğünde ve bünyesinde 1999 da "Kentsel Konfor Projesi" adıyla (Urban Amenity Project) kurulmuştur. **"yaşama, çalışma, eğlence için başarılı yerler yaratmanın Çevre**

---

alan sağlamalı; Herkes için özgür kamu alanları sağlamalı; Konuşma, izleme ve deneme imkânlarına olanak sağlamalı; Düşük seviyede ses ve az rahatsızlık verici olmalı; Samimi kamu alanları sunmalı; Hoş manzara ve şık detaylar sunmalı; İlginç bina cepheleri ve vitrinleri olmalı; İçinde rahatça dolaşabilmek için canlı, farklı ve güvenli bir şehir olmalı; Hem gün içinde hem de geceleyin kullanmak için geniş çeşitlilik sunmalı; Evleri 24 saat korunaklı olmalı; Yaşam ve enerji sağlayan eğitim kurumları olmalı; Aydınlatılmış vitrinleriyle akşam açık olmalı; Hem gündüz hem de gece güvenli yer ve caddelere sahip olmalı; gibi sıralanabilir.

Bakanlığı için küçük tasarım kılavuzu"[1] (Ministry for the Environment's shorter guide, Creating great places to live, work, play) 1991 de yapılan bölge antlaşmalarıyla bu proje 2000'li yılların başından beri geliştirilerek yürütülmektedir. Konfor (Rahatlık) başlığı altında bir kentte "yaşanabilirlik" kavramıyla kent kaliteleri tanımlanmıştır.

Yapılan çalışmalarda "Rahatlık"(amenities) nedir? Sorusuna karşılık çeşitli tanımlamalar ve yaklaşımlar geliştirmişlerdir; (amenities: bir yeri rahat ve güzel yapan özelliklerin tümü olarak tanımlanmıştır.) Özetle (bu konu da bakınız teknik raporlar[2])

Rahatlık şunlardan oluşur:

- Rahatlık nitelikleri – fiziksel ses ölçümleri gibi somut ve ölçülebilir konulardır
- Rahatlık değerleri – insanların ses algısı, kültür, algılama, beklenti, arzu ve toleransları gibi daha az somut olan konulardır.

Kentsel rahatlık belirteçleri ulusal seviyede çok az anlam ifade eder. Yerel olarak anlamları vardır. Ulusal anlamda kentsel rahatlık çok önemli bir kaynak yönetme işidir. Yerel bağlamda kullanılabilecek ulusal kentsel rahatlık belirteçleri geliştirmenin faydalı olmayacağı anlamına gelmez. Hepimiz rahatlığın bizim için ne anlama geldiğini biliriz fakat nerede yaşadığımıza, çalıştığımıza ve diğer faktörlere bağlı olarak insandan insana değişik anlamlar da ifade edebilir fikriyle çalışmalarını devam etmektedir. Açık mekânlara yönelik amaçları da şu şekilde özetlenebilir.

---

[1] Enviro Solutions New Zealand Ltd. and Glasson Potts Fowler Ltd., (2001), *The Quality of our Built Environments: an Urban Amenity Guide*.

[2] Bu çalışmaların tümü için bakınız:

[14] http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/live-work-play-jun02/background/publications.html

[15] Technical paper 63, Urban Amenity Indicators: the liveability of our urban environments,

[16] Technical paper 64, Key Urban Amenity Approaches,

[17] Technical paper 65, Urban Amenity Trials Report,

[18] Technical paper 66, Background Report to the Urban Amenity Project: Case Studies,

[19] Technical paper 67, Background Report to the Urban Amenity Project: Trials

l) Ulaşılabilir açık mekânlar (Accessible open space)

2) İyi kalitede açık mekânlar (Good quality open space)

3) Açık mekânların ihtiyaçlarını yeterli olmasını sağlamak (Provision of adequate open space)

4) Farklı tiplerin iyi aralıkta olması (Good range of different types)

5) Kentsel mekana iyi dağılımda olmaları (Good distribution throughout urban area)

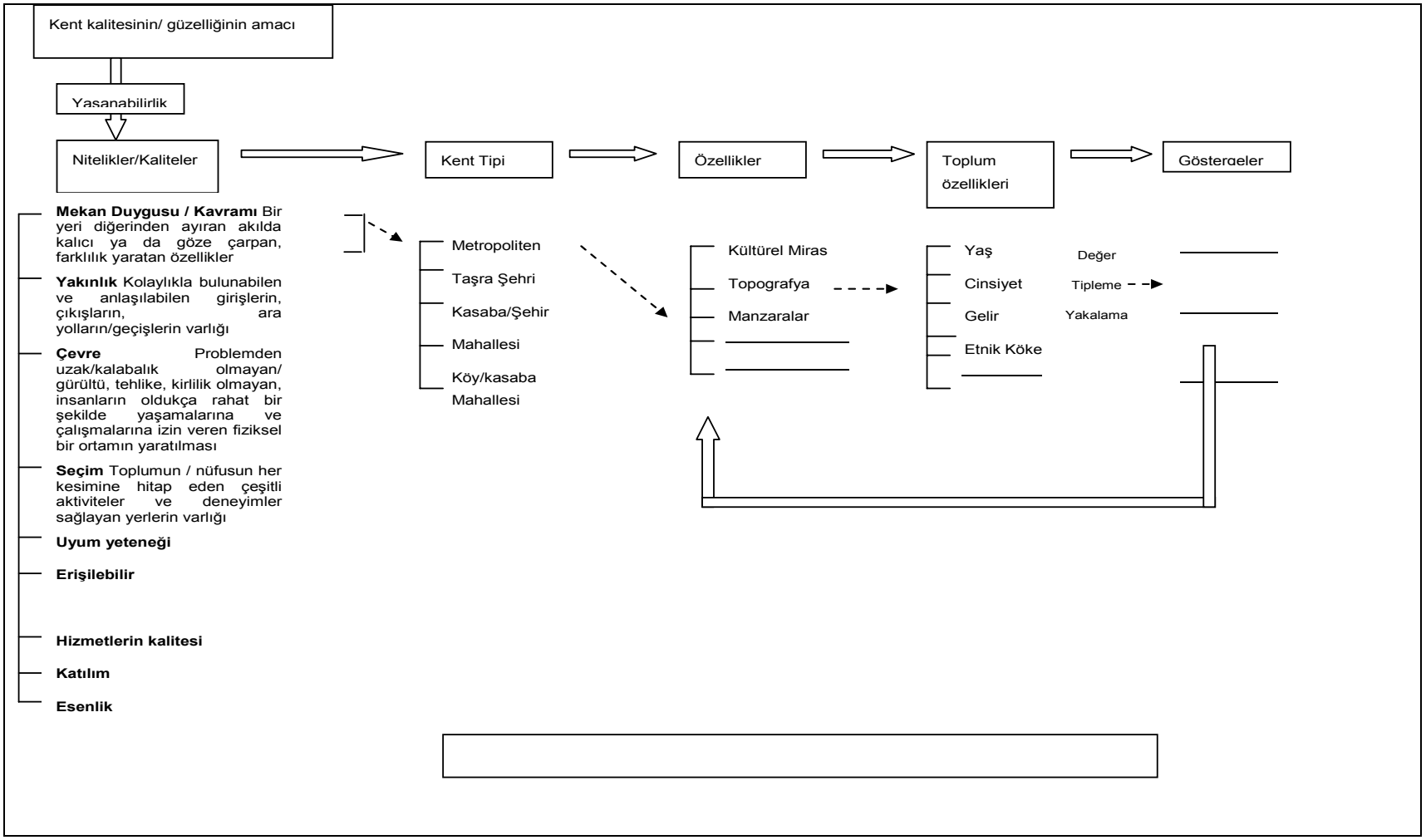

Şekil 4.9 Çalışma için program taslağı kaynak: Technical Paper No. 64 Urban Amenity,2000

Çizelge 4.6 Ana Kalite Parametreleri kaynak: Technical paper 67 bölüm 4.18-4.21 Urban Amenity - Background Report to the Urban Amenity Project: Trials, Ministry for the Environment, June 2001.

Kalite	**Ana Elemanlar**	**Özellikler**
Yer / Mekân duygusu	• Tarih • Manzara • İnsanlar • Mimarlık • … • …	• Bitki türü • Yer şekli • Mimarlık • Kültürel miras • İnsanların algısı • Girişlerin ve çıkışların tanımlanması • Açık mekân • Güvenlik • Erişebilirlik • Aitlik duygusu…….
Yakınlık	• Yönetilebilir kent mekânları • Görüş huzmesi • İnsan ölçeği	• İşaret levhalarının tümünün tipi • Yer şekli • Bakış pozisyonu……
Çevre	• Hoşluk, güzellik • Sağlık • Güvenli • Rahatlık	• Hava kalitesi • Su kalitesi • Gün ışığı • Aydınlatma • Gürültü, koku • Çöp • Havadan korunma • Kamusal ve özel alanların kalitesi
Seçim	• Deneyimlerin çeşitliliği (kültürel, spor faaliyetleri) • Açık mekan çeşitliliği	• Toplu taşıma var olması • Aktif açık mekanlar • Pasif açık alanlar
Uyum sağlama yeteneği	• Teknolojiye açık olması • Kapasitesinin yer kullanımını barındırması ve fiziksel değişimlere uygun olması • Çeşitli aktiviteleri barındırması	• Ulaşım güzergahları • Mahallelerin tasarımı • Kentsel mekanın karakteristiği (kimliği) •
Erişebilirlik	• Direkt güzergahla • Çeşitli ulaşım seçeneklerinin varlığı • Yolların kalitesi • Her kesimden erişebilirlik (özürlüler)	• Farklı taşıma usullerinin varlığı • Farklı taşıma usullerinin erişilebilirliği • Cadde ve sokakların kalitesi •
Hizmetlerin kalitesi	• Güvenilirlik • Varolması • Şu anda ve gelecekte ortaya çıkacak talepleri karşılama	• Lağım • Su • Sel baskının • Yollar • Toplu taşıma •
Aidiyet ve katılım	• Aidiyet duygusu • Temsiliyet • Herhangi bir sosyo-ekonomik yapıya ait olanlara da sınır olmaması	• Yerel belediye meclisinin herkesi temsil etmesi •
İyi olma durumu Rahatlık / Refah	• Sizi mutlu etmesi • O yerin enerjisini alabilmesi	• İmaj • Toplum ruhu
……	• ……	• ……

Çizelge 4.7 Yeniden Gözden Geçirilen Kalite Kriterleri kaynak: Technical paper 67 bölüm 4.18-4.21 Urban Amenity - Background Report to the Urban Amenity Project: Trials, Ministry for the Environment, June 2001.

Özgün/Ana Kalite	**Yeniden Gözden Geçirilen Kalite Kriteri**	**Ana Sorular / Temel Kavramlar**
Yer Duygusu / Kavramı		• Bu mekânı farklı/eşsiz yapan nedir? • İmzası/Özü/belirli özelliği ne? • Bu mekânla ilgili neler hissediyorsun?
Okunabilirlik	Bilindik/Tanıdık	• Mekân tanıdık mı? • Yolunu bulabilir misin?
Fiziksel hoşluk/güzellik	Çevre	• Hoş bir yer mi? (Hava/su kalitesi de dahil) • Yaşamak, çalışmak, oynamak için kötü bir yer mi? • Güvenli mi? • Rahat mı? • İyi bir imajı var mı?
Çeşitlilik	Seçim	• Hayat tarzı seçimleri konusunda (mesela kaykay parkları, alışveriş ve eğlence mekânları) seçenekler var mı? • Çalışma/yaşama/oynama yerleri bakımından seçenekler var mı?
Dinamiklik / Dinçlik	Uyum sağlama yeteneği	• Değişme potansiyeli var mı? • Değişme yeteneği var mı? • Amacını yerine getiriyor mu? • Ne kadar uyumlu?
Ulaşılabilirlik / Erişilebilirlik	Erişilebilir	• Kolaylıkla ulaşılıyor mu?
Verimlilik	Hizmetlerin kalitesi	• Hizmetler iyi işliyor mu? (mesela su, şehre ulaşım) • Çocuklarımı / torunlarımı burada nasıl bir gelecek bekliyor? • Nasıl bir kent biçimi yapısı sizin hayat tarzınıza hitap eder?
Aitlik	Katılım Dahil olabilme Ait miyim?	• Maddi olarak karşılanabilir mi? • Seçenek var mı? • Farklılık katabilir misiniz? • Etkileyebilir misiniz?
	İyi durumda olmak Rahatlık Ferahlık	• Mekân sizin ruhunuza hitap ediyor mu? (Bir şeyler katıyor mu?) • Mekânın enerjisinin sizde uyandırdığı his nedir? • Bu yerde yaşamaktan mutlu musunuz? • Aitlik duygusunu hissediyor musunuz?

Son yapılan çalışmalar gösteriyor ki “kentsel mekân kalitesi” için yapılanlarda dahil, “yaşam kalitesi” başlığı altında 2007 yılından itibaren “yer kalitesi” adıyla anılır olmuştur. Bu

çalışmalara örnek teşkil edebilecek bir çalışma da Roger Tym & Partners, (2006) tarafından One Northeast için hazırlanmıştır. Bu çalışmada yer kalitesi şu şekilde tanımlanmıştır.

Yerin kalitesi bilgiye dayalı ekonomilerin gelişiminde kritik bir öneme sahiptir. Yaşamanın, çalışmanın ve boş vakitlerimizde kullandığımız çevrenin kalitesinin, bir mekanın ve böylece insanların ve işletmelerin mekânsal kararlarının algılanmasını şekillendirme konusunda temel bir rol oynadığı görülmüştür.

Yüksek kaliteli tasarım- yerin kalitesinin anahtar bir öğesi olarak- diğer gelişim fırsatları için bir katalizör görevi görürken, ticari olarak çekiciliği olmayan yerleri daha tercih edilir ve karlı, kazançlı mekânlar haline dönüştürebilir. Tasarım ve erişim ifadeleri hem Yer projelerinin hem de planlama sistemlerinin iş süreçlerinin bir gereksinimidir. Kaynaklar iyi tasarımı[1] teşvik etmek için bölgesel bir seviyede geliştirilmiştir.

Deneyimden yola çıkarak, bölgedeki her yeri olumlu örnekler de dahil, tüm projelere uygulanabilir olamayacağı belirtilmiştir. Buna rağmen, güçlü ve zayıf taraflarını belirlemek, proje geliştirme ve uygulama konusunda başka çalışmalarında elde edildiğinin altını çizmek için bir denetim listesi (checklist) oluşturulmuştur. Ölçütler birçok kategoride bulunmaktadır. Roger Tym & Partners çalışmasında "yer kalitesi"ni dört ana başlık altında incelemektedir. Bunlar:

1) **Canlılık: Kullanım ve Aktiviteler** (Vitality: Uses and Activities),
2) **Yer Duygusu: Şekil, Kimlik& Fiziksel Kalite** (Sense Of Place: Image, İdentity & Physical Quality),
3) **Giriş, Bağlantı ve Hareket** (Access, Linkage and Movement),
4) **Topluluk Katılımı** (Community İnvolvement), olarak sırmekanmaktadır.

1) **Canlılık: Kullanım ve Aktiviteler** (Vitality: Uses and Activities)

Karşılaştırmalı analizler**,** kullanımda ne kadar değişiklik ve çeşitlilik varsa belirli bir yerde oluşan ekonomik ve sosyal aktivitelerin o kadar sürdürülebilir olabileceğini belirtmektedir.

---

[1] Yeni Zelanda'nın Çevre Bakanlığı tarafından Kentsel Tasarım Araçları (2006, ikinci baskı 2007) adı altında kullanılabilecek ve varolan hemem hemen bütün kılavuzları ve ölçüm yöntemlerini içeren çalışma için bakınız: Urban Design Toolkit (2006, 2007), http://www.mfe.govt.nz/publications/urban/urban-toolkit-apr07/index.html [20]

Ayrıca bakınız http://www.designstatement.co.uk/ [21]

Tek başına kullanılan veya zor tanımlanmış gelişmeler, kısa süreli kazançlar sunarken, zamanla daha az değişken ve uyum sağlanabilir olmaktadır.

- **Yönlendirici noktalar**

Gelişmeler, binaları çeşitli işlevler ve mekan kullanımlarına imkân veren yüksek kaliteli kamu mekanlarıyla tamamıyla birleştirmelidir.

Bina şekli ve yerleşimi, değişimi ve farklı türler ve büyüklükler için ekonomik koşulları sağlayabilecek şekilde değişken ve uyarlanabilir olmalıdır.

2) **Yer Duygusu: Şekil, Kimlik& Fiziksel Kalite** (Sense Of Place: Image, İdentity & Physical Quality),

Olumlu ve ayırt edici bir kimliğe sahip olan mekânların; çekici ve baskın kimliği olmayan yerlerden insanları kendine çekmek için daha fazla şansları vardır. (o bölge sakinlerini, yatırımcıları, turistleri ve ekonomik aktivitelere katkıda bulunanları çekmek için)

- **Yönlendirici noktalar**

Yapılanmış yerlerin, şekillerinde ve gelişmiş kimliklerde aşağıdakileri içeren bazı çeşitlilikler olmalıdır:

Çizelge 4.8 Yer Duygusu: Şekil, Kimlik& Fiziksel Kalite için yönergeler

Genel	**Kamu mekanı düzenlemesi**
Birey ölçeği & yüksek kalite de mimari	İşlevsel ve sembolik önemin açık olduğu kamu mekanlarının hiyerarşisi
Bina Silüeti ve çatı sütunlarına dikkat etme	Canlı ve samimi kamu mekanları & güzergâhları
Ayırt edici görünümler	Güvenlik ve korunma hissi
Doğal özellikler	Karışık olmayan, kolaylıkla korunabilen sokaklar/ kamu mekanları
Bölgesel olarak ayırt edilmiş yapı şekilleri	Tarihi bina ve mekanların yeniden kullanımı
Kendi bağlamına karşılık veren sokak şekilleri	İyi tasarlanmış ışıklandırma ve sokak donanımı
Doğal/ kültürel anlamın özel mekânları	Özürlü ve yaşlılar da dahil olmak üzere herkesin ihtiyaçlarına uygun mekânlar
Uygun bina materyalleri	Bölgesel olarak uygun, çekici ve güçlü ekim
Yerel kültür &geleneklere hitap etmek	Serbest ve sosyal aktiviteleri desteklemek için kamu mekanlarında çeşitlilik

3) **Giriş, Bağlantı ve Hareket** (Access, Linkage and Movement),

Stratejik seviyede, anahtar öğeler arasındaki bağlantı açıkça anlaşılabilir ağ ve güvenliğin gözden geçirilmeye ihtiyacı vardır ve sonrasında detaylı tasarımca takip edilir. Bu hem kısa hem uzun süreli dönemde projelerin çevreleri ile bütünleşmesi açısından önemlidir. Ayrıca, bağlantılı aktiviteler özellikle tasarımın tüm olası kullanıcıların kullanımına olanak verdiğini gösterme açısından göz önünde bulundurulmalıdır.

- **Yönlendirici noktalar**

Çizelge 4.9 Giriş, Bağlantı ve Hareket için yönergeler

Okunabilirlik	**Algılanabilirlik**
Doğal sınırlar ve odaksal noktalar	Sokaklar, yaya kaldırımları ve binalardan gözlenebilen açık mekanlar
Görüş ve görüş mekanları	Kamu ve özel mekanlar arasındaki belirgin ayırım
Açık ve gidiş-gelişe elverişli güzergâhlar	Binaların sınırında boşluklardan kaçınma
Fark edilebilir bölgeler ve toplanma mekanları	Sokak & diğer mekanların bölgesel olarak uygun ölçekte bina ve ağaçlarla çevrelenmesi
Belirli mekanlara giriş kapıları	Bakımsız ve kullanılmayan mekanın kalmaması
Kenar ve tamponlar	Güvenlik
Sanat ve zanaat çalışmaları	Işıklandırma
Toplu işaretler ve yol işaretleri	Yaya yürüme bölgesi haline getirme
Toplu taşımanın en iyi olduğu yoğunluk yükseklik	Uygun peyzaj düzenlemesi ve şehir tasarım ölçütleri
Yollar, kaldırımlar ve iyi bağlanan güzergâhlara bağlanan kamu mekanları	Pasif gözetimin desteklenmesi
Temel hizmete girişin kolaylığı	
İnsanların gitmek istediği yerlere direkt güzergâhlar	
Güvenli, yüksek kaliteli güzergâhların seçimi	
Şehrin içinde ve çevresinde hareket için geliştirilmiş fırsatlar	
Güçlendirilebilir ulaşımın teşvik edilmesi	
Sokakların, istikrarlı ele alınış şekli, yerel & stratejik bağlantıların yansıması	
	Polis aracılığıyla düzeni sağlamak /CCTV

4) **Topluluk Katılımı** (Community Involvement),

Projenin yer yapıcı boyutu içinde toplumsal ve kültürel değerlerinin geniş çaplı bölümleri için uygun koşullar gerekebilir. Başarılı yenileme sadece yükseltilen değişime ve nihai olarak karar verilene değil, kurumsal paydaşların proje vaatlerini yerel karakter ve kimliklerle birlikte sağladığı tarzlara da dayanır.

- **Yönlendirici noktalar**
    - Mekân tasarımı içinde toplumsal değerleri yansıtarak gelişmiş bir aitlik hissi
    - Mekânın miras ve kültürünü öğrenmek için geliştirilmiş fırsatlar
    - Demokratik kurallar ve katılım

Llewelyn Davies Yeang, Şehir Raporlarının durumu için (ODPM, 2006) "yaşanabilirliği" araştırırken, yaşanabilirliğin geniş kapsamlı bir tanımı içine dahil olan bir dizi kriter önererek aşağıdaki tanımlamadan ayrıntılarıyla bahsetmiştir. Taslak dört geniş konu ve aşağıdaki Çizelge 4.2'de belirtilen onüç parametre önermektedir.

"Yer kalitesi", kavranması zor ve tartışılabilir bir terimdir. Kavram sadece fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan ele alınmış, ancak gitgide bir mekânı diğerinden ayırmaya ve böylece özellikle bölgenin rekabetçi pozisyonunu olumlu olarak etkileyen araştırmayla ilişkili ve bir yeri tanımlamaya yardımcı olan bir dizi karmaşık faktörü ima eder hale gelmiştir.

Bir "yerin kalitesi"nin en umut verici tanımlamalarından biri de, "yer kalitesi"ni (Quality of Place) "Yaşamın Kalitesi" (Quality of life) bağlamına oturtan Andrews'den(2001) gelmektedir. Yerin kalitesi "Yaşamın Kalitesine katkıda bulunan dış çevredeki faktörlerin toplu ölçütü" iken, Yaşamın Kalitesi "bir mekânın sakinleri ya da ziyaretçileri açısından memnuniyet, yerine getirme, refah duygusu" olarak tanımlanmaktadır.

Bartlett Planlama Okulu (Bartlett/ODPM 2004), yaşanabilirliği "yerel seviyede insanların yaşam kalitesini etkileyen günlük konular" (vurgulanan) olarak tanımlamıştır. Bu tanım, kavramın yerel olarak belirlenmiş doğasını vurgulayan Yaşamın Kalitesi taslağındaki bağlama uygundur.

Llewelyn Davies Yeang'a göre Mekânsal (yer) kalite var olur ve gelişir. Çünkü insanların bulundukları toprağa değer verdiklerini ve bunun çoklu mekân kullanımında, kurumsal paydaşların etkileşimiyle ortak değerler yaratarak ortaya çıktığı belirtmektedir. Llewelyn Davies Yeang, kentlerde kenar bir bölge de, mekânsal kalite belli özelliklere sahip olduğunu belirtir. Bunlar: mekânsal çeşitlilik, ekonomik ve sosyal işlevsellik, kültürel çeşitlilik, sosyal

adalet, sürdürülebilirlik, çekicilik ve birey ölçümüdür.

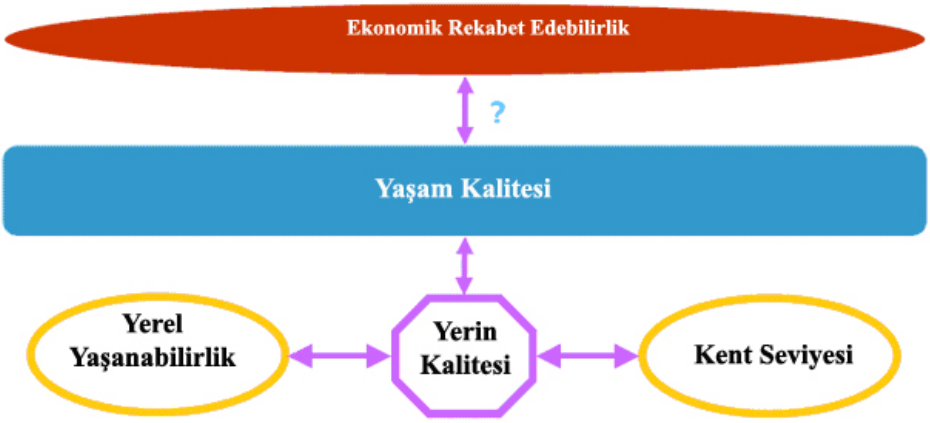

Şekil 4.10 Yer kalitesi ve yaşam kalitesi bağı ilişkisi kaynak: Llewelyn Davies Yeang, (2006)

Çizelge 4.10 Yaşanabilirliğin Boyutu (Dimensions of Liveability)

A. ÇEVRESEL KALİTE (Environmental Quality)
1. Gürültülü mü?- Sessiz mi?, (Noisier-Quieter?)
2. Kirli mi?- Temiz mi?, (Dirtier-Cleaner?)
3. Kalabalık ya da az kalabalık, (More or less congested?)
4. Yapım kalitesi, iyi ya da kötü, (Building quality, Better or Worse?)
B. Yerin Fiziksel Kalitesi (Place Quality (Physical)
5. Yapılı Çevrenin kalitesi "ürün", (Quality of the built environment 'product')
6. Terkedilmiş mekânın seviyesi, (Levels of derelict land)
7. Parkların ve yeşil mekânların kalitesi, (Quality of parks and green spaces)
8. Halk mekânının kalitesi (Public realm quality)
C. Yerin İşlevsel Kalitesi (Place Quality (Functional)
9. Yayaların gezileri kolay-zor, (Pedestrian journeys: easier-or harder?)
10. Halk Ulaşımı Kalitesi, (Public transport quality)
11. Servislerin Canlılık ve yaşanabilirliği, (Vitality and viability of services)
D. Güvenli Yerler (Safer Places)
12. Suç Oranları, (Crime levels)
13. Sosyal olmayan davranışlar, (Anti-social behaviour)

Scott Baum, Tan Yiğitcanlar, Stephen Horton, Koray Velibeyoğlu ve Brendan Gleeson, (2007), Griffith Üniversitesi, URP (Urban Research Program) bünyesinde; Kentsel Araştırma Programı çerçevesinde "The Role of Community and Lifestyle in the Making of a Knowledge City" adlı çalışmada; Llewelyn Davies Yeang'ın (2006a,b,c, ; 2007) tanımladığı yaşam kalitesi ve yer kalitesi çalışmalarını temel alarak bir yerin kalitesini şu şekilde tariflemişlerdir. (Bakınız Şekil 4.12)

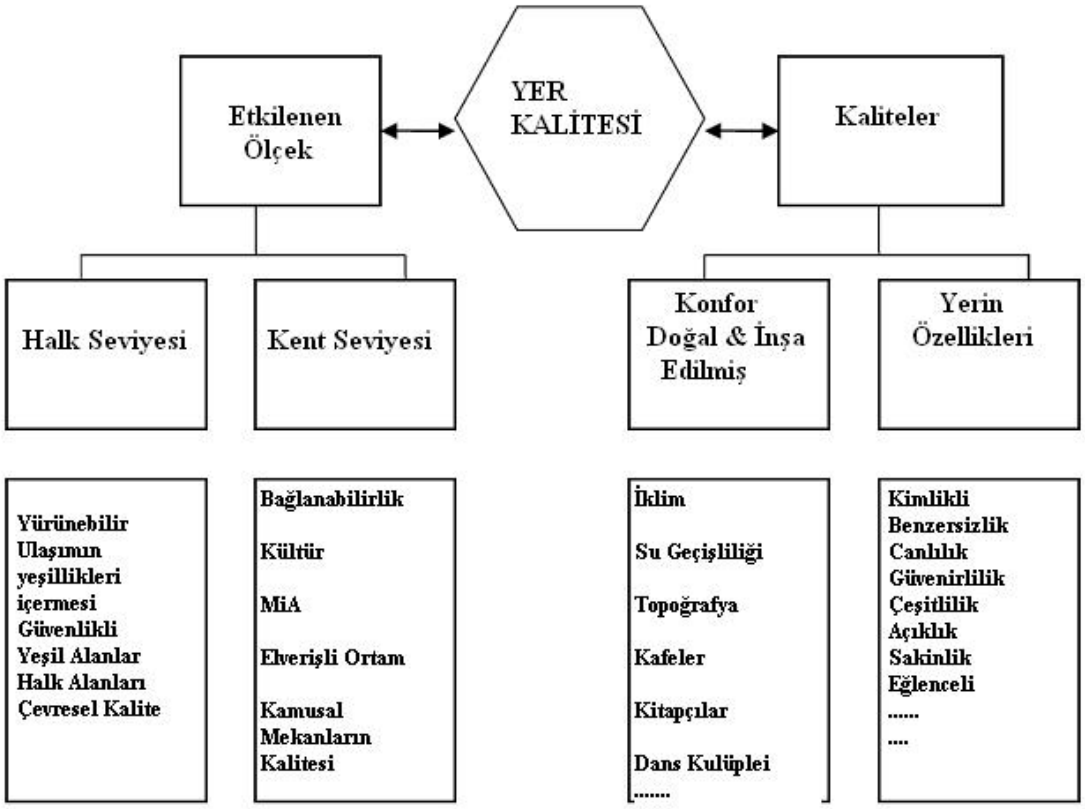

Şekil 4.11 Kentsel Kalitenin Boyutları (Llewelyn Davies Yeang, 2006; Clark 2003; Florida 2002, kaynaklarından yarmekanılarak hazırlanmıştır) kaynak: Baum, S., vd., (2007, 24)

CABE, (2007) [22], kamu mekânları ile ilgili araştırmalar için "Mekân şekillendirici" (Spaceshaper) adlı bir çalışma başlatmıştır.

Mekân şekillendirici, herhangi birinin- yerel bir topluluk ya da bir profesyonel- kullanım için var olan mekânı geliştirmek için zaman ve para yatırmadan önce, kamu mekânının kalitesini ölçmeye yarayan kullanışlı bir araçtır.

Mekân şekillendirici aşağıdakiler için yararlıdır:

- Mekân hakkında tartışmak için planlı bir şekilde personel ve kullanıcıları bir araya getirmek,
- Bir mekânın zayıf ve güçlü taraflarını belirlemek,
- Mekânın herkesin ihtiyacını ne derecede karşıladığını ölçmek,
- Zamanla insanların görüşlerindeki değişimi izlemek, olarak sırmekanmıştır.

Bölgeyi ziyaret etmek, sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Katılımcıların mekânın bireysel olarak algılanışını kaydeden "Mekân şekillendirici" anketini doldurmaya hazırlar. "Mekân şekillendirici" bu algıyı, bölgeyi 41 özelliğe karşı oranlayarak elde eder. Bu, sekiz belirli kavramı kapsamaktadır. Bunlar:

1. **Giriş:** yolunu bulmak ve dışarı çıkıp dolaşmak,
2. **Kullanım:** Mekânın sunduğu aktivite ve fırsatlar,
3. **Diğer insanlar:** Mekânın farklı ihtiyaçlar için nasıl yeme-içme imkânı sunduğu,
4. **Bakım:** Mekânın ne kadar temiz tutulduğu ve ilgilenildiği,
5. **Çevre:** Mekânın ne kadar güvenli ve rahat olduğu,
6. **Tasarım ve görünüş:** Mekânın nasıl göründüğü ve hangi malzemelerin kullanıldığı,
7. **Topluluk:** Mekânın yerel insanlar için ne kadar önemli olduğu,
8. **Siz:** Mekânın size nasıl hissettirdiği gibi bu sekiz kavramla ilişkili mekânın kalitesi ölçülebilir ve değerlendirilebilir olduğu belirtilmektedir.

Trip, J.J., (2007, 30), Florida (2002, 215, 252, 255-258, 331-334, 2005a, 37-41; 2005b, 57), Kloosterman, (2001, 13-14), Glaeser vd., (2001, 35) ve Gertler'in (2004, 7-10) çalışmalarından yarmekanarak bir yerin kalitesi için aşağıdaki parametreleri önermiştir.(bakınız Çizelge 4.11)

Çizelge 4.11 Florida tarafından önerilmiş mekan ve göstergelerin kalitesinin temel öğeleri
Kaynak: Trip, J.J., (2007, 30)

Kalite	**Gösterge**
Güvenlik	İşlevsel çeşitlilik, ayırt edici mahalleler, yeterli yoğunluk
Belirli etkinlikler	Bireysel spor etkinlikleri, kişi başına düşen eğlence mekânları ve restoranlar, resmi olmayan görüşmeler için (yarı) kamu mekânları (üçüncü mekânlar)
Canlılık	Kültür, kültürel etkinlikler ve müzik etkinlikleri, kişi başına düşen canlı performans mekânları
Teknoloji	Yaratıcılık kişi başına düşen patentler, yüksek teknoloji ürünlerinin bağıntılı yüzdesi
Yetenek	Lisans ve üstünde diplomaya sahip insanların yüzdesi
Yaratıcılık	Bohem, sanatsal yaratıcılığa sahip insanların yüzdesi
Tolerans	Açıklık, yabancı doğumlu kişilerin ve uyumlu eşcinsel çiftlerin nispi yüzdesi
Estetik	Mimari, parklar, kentsel miras
Çevre	Sürdürülebilirlik, doğal çevre varlığı, çevre niteliği, eski endüstriyel mekanların yeniden kullanılması
Çeşitlilik	Suç biçimleri

Tim Townshend, Jerome Hassler ve Ali Madanipour, (2007) Kentsel mekânlarda canlılık: North East Bölgesinde (Public space vitality: in the North East Region), başlığı altında "Görsel Analiz"* yoluyla yaptıkları mekân çalışmaları dört meydan ve bir sokak olmak üzere toplam beş adet yeri kapsamaktadır.

Bunlar: 1.Market Place, Alnwick; 2. Millennium Meydanı, Durham; 3. Eski Eldon Meydanı ve Grey's Anıtı, Newcastle Universitesi; 4. Esplanade(kıyı şeridi), Redcar; 5. Stockton'daki Ana Sokak'tır. Townshend, vd., (2007, 9) mekan çalışmasını iki ana aşama üzerinden kurgulamışlardır.

Çalışmanın birinci aşaması: çalışılan mekânların gözlemlenmesini içermektedir. Bu aşamada değişik ve çeşitli gözlem tekniklerini kullanılarak; direkt gözlemleme, fotoğraflama, kullanıcılarından elde edilen resmi olmayan cevaplamaları da içine alarak "H" biçimli olarak yapılmıştır. Bu teknik katılımcılara herhangi bir poster veya görüntü üzerine, not kâğıtları

* Görsel analizle ilgili bilgi için bakınız; Aydınlı, S., (1992), Mimarlıkta görsel analiz, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul

yoluyla (post-it) “sevilenler”, “sevilmeyenler”, “değişiklikler” in belirlenmesini sağlamaktadır.(Public space vitality: in the North East Region, çalışmasının beşinci bölümünde detaylı olarak anlatılmıştır.)

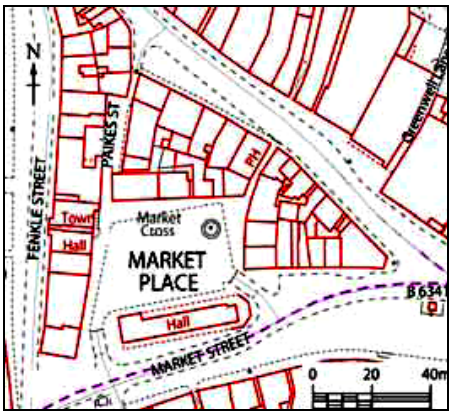

Şekil 4.12 Çeşitli açılardan çekilmiş Market Place, Alnwick fotoğrafları ve planı kaynak: Townshend, vd., (2007)

Çalışmanın ikinci aşaması: görüşmelere dayanmaktadır. .(Public space vitality: in the North East Region, çalışmasının ikinci kitapçığında (yayınlanmamıştır) detaylı olarak anlatılacağı belirtilmiştir.)

Şekil 4.13 Çeşitli açılardan çekilmiş Millennium Meydanı, fotoğrafları ve planı kaynak: Townshend, vd., (2007)

Townshend, vd., (2007, 5) incemelerinde[1] "görsel analiz" başlığı altında, kullanılan kalite parametreleri (CABE, (2004); Carmona, M., Heath T., Oc T., & Tiesdell, S., (2003); DEMOS, (2005); RICS, (2006) çalışmalarından yararlanılarak) şunlardır:

[1] İncelemelerinde beş çalışma alanı İngiltere'den, beşi de başka ülkelerden olmak üzere toplam on adet farklı başlıklarla yapılmış çalışmalardan yaralanılmıştır. Bu çalışma yapılmadan önce incelenmiş çalışmalar şunlardır: Kentsel Bölgedeki Mekânlar: Piccadilly Gardens, [23] Manchester. The redevelopment of a major civic space between Manchester's hotel district and shopping areas (http://www.cabe.org.uk.casestudies.aspx) Millennium Space Project, Glasgow. A series of five spaces, not city centre, but focussed in inner housing areas. The schemes are highly individual and have had varying degrees of success and failure (Gallacher, 2005; Gordon, 2002). Kollwitzplatz, Berlin. Core of a wider, post-unification, regeneration scheme surrounded by cafes, bars and shops (Levine, 2004). Stroget High Street, Copenhagen. Part of a four decade plan to reduce the impact of cars on the city centre; Stroget consists of a procession of sub- spaces (Gehl & GemzØe, 2001; Lang, 2005). Geçmişten Kalan Mekânlar: Queen's Square, [24] Bristol. Completed 2003, the restoration of a fine early 18th Century residential square (http://www.cabe.org.uk.casestudies.aspx) Kaiser Joseph Strasse, Freiburg. A good example of successful integration of historical heritage and modern landscape architecture (Gehl & GemzØe, 2001) Kasaba Alışveriş Yerleri: Town Centre, Warrington. Scheme responding to a terrorist bomb in 1993 and a general decline in town centre activities; it involved traffic reduction, with the integration of green space and public art; RTPI award winner, 2002. (RTPI, 2003) Rathausplatz, St Poelten (Austria). A 1997 transformation of the space adjacent to the town hall, prompted by the establishment of St Poelten as a regional capital (Gehl & GemzØe, 2001). Deniz Kenarları: Brighton Seafront Phases 1-6. Commenced in 1993 and undertaken in 6 phases has included landscaping and new fishing and arts related 'quarters'; Civic Trust award winner 2001(Brighton & Hove City Council, 2003; SEEDA, 2003; Garmory & Tennant, 2005). Gijon Seafront (Spain). [25] The complete transformation of a run-down partly industrial seafront, this case study is very much a holistic approach to regeneration (http://www.cardiff.ac.uk/archi/programmes/cost8/case/holistic/spain-gijon.pdf)

1. **Giriş, okunabilirlik ve bağlantı**
2. **İmaj, Yer Duygusu (hissi) ve Algılama**
3. **Kullanımlar, Aktivite ve Sağlamlık**

1. **Giriş, Okunabilirlik ve Bağlantı**

Bu bölüm, her durum çalışmasındaki yayaların erişilebilirliğini, kendilerine sunulan seçenek ve güzergâhlarda mekânların ne kadar anlaşılabilir olduğunu ve kendi mevkileri içerisinde diğer önemli mekan ağlarıyla ne kadar bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmalardan bu parametre ile ilişkili sonuçlar:

- Genel olarak tüm durum çalışmalarının ulaşılabilir ve açık olduğu kabul edilmiştir.
- Muhtemel yaya/araç çatışması Newcastle, Redcar ve Stockton' da bir konu olmuştur.
- Bağlantı konusunda, sadece Millennium Meydanı, Durham biraz soyutlanmış kalmaktadır, gelecekteki gelişmelerle bu durum değişebilir. Old Eldon Meydanı, kendi içinde geçişleri olan bir mekan ağına bağlansa da, Blackett sokağındaki otobüs duraklarından uzak, 'ölü' mekanlara sahiptir.
- Görsel dağınıklık ve okunabilirliğin az olması Stockton'da belirgin bir konudur

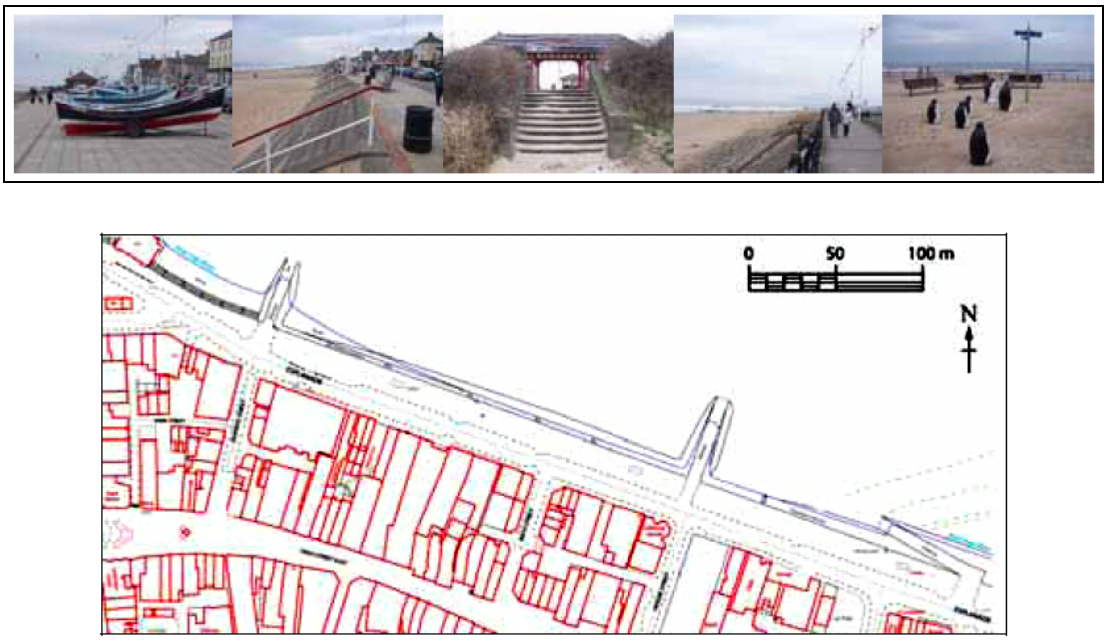

Şekil 4.14 Redcar Esplanade'in (Deniz Kenarı) Fotoğrafları ve Planı kaynak: Townshend, vd., (2007)

2. **İmaj, Yer Duygusu (hissi) ve Algılama**

Bundan sonraki bölüm, güçlü ya da zayıf bir mekân duygusunun ve kullanıcıların bu yerlerde bulunmak sonucunda sahip oldukları algının bulunduğu her durum çalışmasının sahip olduğu görüntünün gücünü göz önünde bulundurmaktadır.

Yapılan çalışmalardan bu parametre ile işkili sonuçlar:

- Tarihsel mekânların hepsi onları hatırlanabilir yapan özelliklere sahiptir.
- Millennium Meydanı, Durham daha az birlik hissi yaratır ancak çevresindeki mimari yeterli ölçüde ilgi çekicidir ve malzemeleri olumlu bir mekân duyusu yaratmak için iyi kalitededir.
- Sanat eserlerinin bileşimi, örneğin, Monument ve Alnwick ‘de otururken Redcar’s Esplanade ‘de ki öğeler bir arada iyi durmaktadır ve bu yerlerin göze hitap etmesine katkıda bulunmaktadır.
- Buna rağmen, daha başarılı yerlerin kaliteleri bir arada uyumlu olmayan yerleri keskin bir çelişkiye sürüklemektedir. Bu durum Old Eldon Meydanının henüz yenilenmemiş bölümlerine ve ne yazık ki Stockton High Street.’in büyük kısmına karşılık gelmektedir.

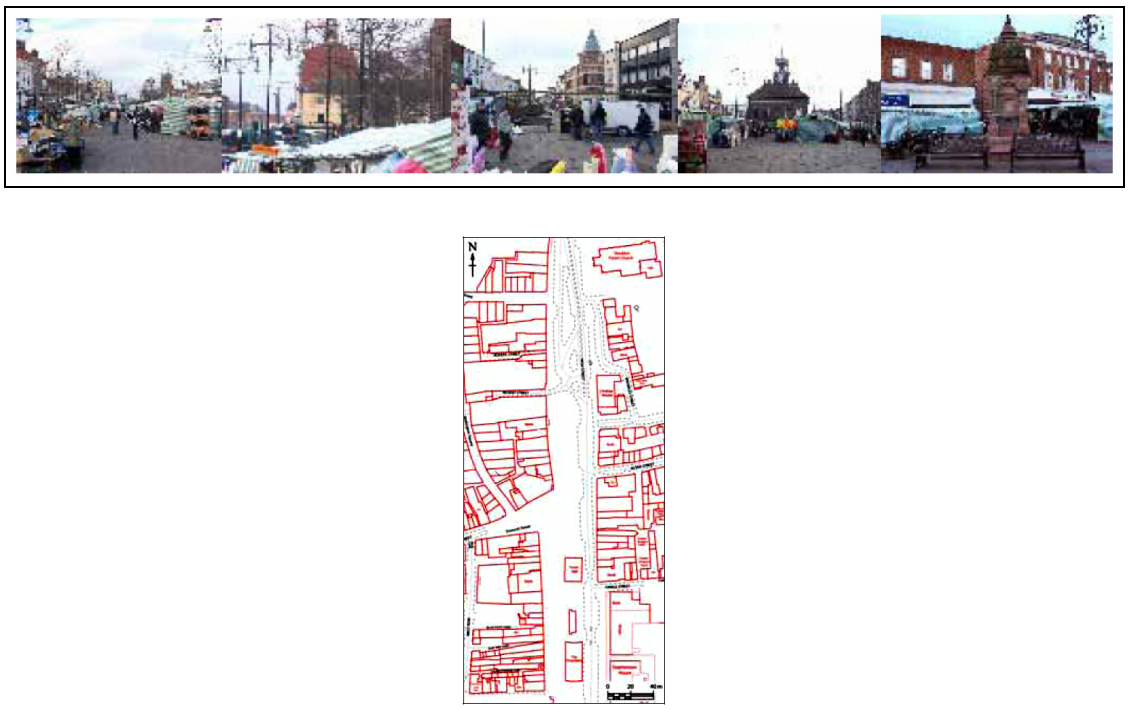

Şekil 4.15 Stockton’daki Ana Sokağın Fotoğrafları ve Planı kaynak: Townshend, vd., (2007)

3. **Kullanımlar, Aktivite ve Sağlamlık**

Takip eden bölüm, mekânların kullanımlarının çeşitliliğini ve yoğunluğunu, ne kadar uyumlu olduğunu ve aktivite ve değişime ne kadar uygun olduğunu göz önünde bulundurmaktadır.

Yapılan çalışmalardan bu parametre ile işkili sonuçlar:

- Tüm mekânlar kullanılmış ve farklı seviyelere göre aktif olarak tanımlanabilir.
- Bazı mekanlar diğerlerine göre açıkça daha sağlamdır ve nitelik malzemelerine, yüksek seviyeli bakıma olan ihtiyaç durum çalışmalarıyla ortaya çıkar.
- Yaya hareketlerinin seviyeleri, doğal gözetim ve güvenlik hissinin büyük miktarını gösterir, sadece Old Eldon Meydanının göreceli olarak girişi mümkün olmayan ve gözlenemeyen mekanları güvenlik hissinin az olduğu yerlerdir.

4.4.1 Kentsel Mekânlarda Meydanlarda ve Sokaklarda Kalite

Birçok araştırmacı ve kurum (PPS, ULI, Spacesyntax, vb.,) başarılı kentsel mekan yaratabilme ilkeleri ortaya koymaya çalışmışlardır. Özellikle "meydanların" başarılı ve kaliteli olabilmesine yönelik düşünce ve ilkelerden bazıları şunlardır:

PPS [26] * ye göre başarılı, kaliteli kent meydanları yaratabilmenin on ilkesi vardır. Meydanlar için önerilen bu on ilkenin denenmesinin, 30 yıl önce Rockefeller merkezinin incelenmesi ile başladığını; Amerika'daki ve diğer ülkelerdeki yüzlerce meydana uygulayarak analiz edildiğini belirtmektedirler.

Meydanların kalitesi ve başarısı için bu ilkeler:

1. İmaj ve Kimlik (Image And Identity)
2. Cazibeli ve Gidilecek Yerler (Attractions And Destinations)
3. Konforlu (Amenities)
4. Esnek Tasarımlı (Flexible Design)
5. Mevsimlik Stratejisi (Seasonal Strategy)
6. İyi Girişli (Access)
7. Meydanın Bir İç ve Bir Dış Sınırı (The Inner Square & The Outer Square)
8. Birçok Noktadan Ulaşılabilir (Reaching Out Like An Octopus)

9. Yönetimin Merkezi Rolü (The Central Role Of Management)
10. Çeşitli Sermaye Kaynakları İle Desteklenebilir (Diverse Funding Sources) ,olmalıdırlar.

1. İmaj ve Kimlik (Image and Identity)

Şekil 4.16 Kopenhag, Danimarka da popüler bir meydan

Tarih boyunca meydanlar, geleneksel anlamda toplumların ortak yaşam merkezi olmuş, bütün kentlerin şekillenmesinde, kendi kimliklerini ve biçimlerini oluşturmasında büyük rol oynamışlardır. Birçok meydanın şeklini saptayan, onu çevreleyen ve saran binalardır. Bunlar genelde dini yapılar, (katedraller, kiliseler, camiler,…) kamusal / yarı kamusal binalar (valilikler, kültür merkezleri veya kütüphaneler vb. gibi) özel kuruluşlara ait (otel, yönetim binaları…) gibi büyük sivil mimari yapılardan oluşmaktadırlar. Meydanlar geleneksel olarak bir kentin kimlik kazanmasına biçimleriyle yardımcı olmaktadırlar. Meydanın imaj ve kimliğine bağlı olarak kullanımı da artmaktadır. Bazen herhangi bir meydanın merkezindeki anıtsal yapı veya bir fiskiye meydanı biçimsel anlamda insan eylemleri, hareketleri için güçlü bir merkez konumuna getirmektedir. Roma meydanlarında bu biçimsel ifadeye çok sık rastlanmaktadır. Bugün, kentlerdeki en önemli eksikliklerden birisi de halkın bu manada merkez kabul edebileceği meydanların, geçmişteki biçimsel ve anlamsal kullanımlarını kaybetmelerindendir.

---

* http://www.pps.org/info/newsletter/december2005/squares_principles?referrer=newsletter_email

2. Cazibeli, çekim gücü yüksek ve gidilecek yerler (Attractions and Destinations)

Şekil 4.17 Ghirardelli Meydanı, San Francisco

Herhangi bir büyük meydan çeşitli kişilere hitap etmek için içerisinde çeşitli daha küçük "yerler" barındırır. Bunlar kafeleri, çeşmeleri, heykelleri, gösteri yerlerini içerebilir. Bu etkinlikler meydanı başarılı yapmak için daha kapsamlı olmak zorunda değildir. Nitekim, şehir kültürüne ait en iyi bazı meydanlar gün boyunca insanları çeken ve bir araya getiren satıcı yerleri yada oyun parkları gibi çok sayıda küçük etkinliğin olduğu yerlerdir. Çoğunlukla, bir meydan içinde hedef noktası için amaçları ortaya koyacak "On'un Gücü'nü" kullanırız. Hepsinin içinde yapacak on şey ile on iyi yer yaratmak başarılı bir mekan için dolu bir program sunmaktadır.

3. Konforlu olmalı (Amenities)

Şekil 4.18 Rockefeller Merkezi, New York City'de banklar oturmak için konforlu bir yer sağlamaktadır.

Bir meydan onu kullanan insanlar için konfor sağlayabilecek imkânlar sunmalıdır. Doğru yerdeki bir bank ya da atık kutusu insanların bu yeri nasıl kullanmayı tercih edecekleri konusunda büyük fark yaratır. Işıklandırma belli aktiviteleri, giriş kapılarını veya patikaları vurgularken, bir meydanın kişiliğini de güçlendirebilir. Halk sanatı her yaştan çocuğun bir

araya gelmesi için bir mıknatıs görevi görebilir. Sürekli ya da geçici fark etmez, iyi olanaklar, sosyal etkileşim için neşeli bir ortam oluşturacaktır.

4. Esnek Tasarım (Flexible Design)

Şekil 4.19 Kopenhag (Copenhagen) meydanında tenis

Bir meydanın kullanımı gün, hafta ve yıl içerisinde değişmektedir. Bu doğal dalgmekanmalara yanıt vermek için esneklik yapılandırılmalıdır. Sürekli bir sahne yerine, örneğin, kaldırılabilir veya geçici bir sahne kullanılabilir. Benzer olarak, hareketli sandalyeler, masalar, şemsiyeler ve oyunlar için yerinde depolamaya sahip olmak önemlidir, bu şekilde istenildiği anda kullanılabilirler.

5. Mevsimsel Strateji (Seasonal Strategy)

Şekil 4.20 New York'un Union Meydanında tatil pazarı

Başarılı bir meydan tek bir tasarım ve yönetimle gelişemez. Bryant Park, Rockefeller Merkezi mekanları ve Detroit'in yeni Campus Martius' u gibi büyük meydanlar mevsimlerle birlikte değişir. Kayak mekanları, kafeler, Pazaryerleri, bahçeler, sanat ve heykel, bir mevsimden diğerine geçerken mekâna uyum sağlamamıza yardımcı olur.

6. Giriş (Access)

Şekil 4.21 Madrid, İspanya'da Santa Ana Meydanında tatil pazarı

Başarılı olmak için bir meydan kolay girilebilir olmalıdır. En iyi meydanlar her zaman yürüyerek girişinin kolay olduğu yerlerdir. Çevredeki sokaklar dardır, kaldırımlar iyi işaretlenmiştir, ışıklar araçlar için değil yayalar için doğru zamanlandırılmıştır, trafik yavaş hareket eder ve geçiş noktaları yakında konuşlanmıştır. Hızlı hareket eden trafiğin dar sokaklarıyla çevrilmiş meydanlar yayaların kullanımından kesilecektir ve en önemli öğesinden yoksun kalacaktır: insanlar.

7. Meydanın bir iç ve bir dış sınırı olmalı (The Inner Square & the Outer Square)

Şekil 4.22 İtalya Verona'daki meydanın iç ve dış sınırları

Görsel park planlamacısı Frederick Law Olmsted in "iç park" ve " dış park" hakkındaki düşünceleri bugün yüz yıl önce olduğu kadar belirgindir. Bir meydanın çevresindeki sokaklar ve kaldırımlar onun girişini ve kullanımını onu çevereleyen binalar kadar büyük ölçüde etkiler. Her yanda 15 adım boşluk duvarlarıyla cephelenmiş bir meydan düşünün – bu en kötüsüdür – dış mekân için bir durum senaryosu. Daha sonra aynı meydanın bir halk

kütüphanesinin yanına konumlandığını düşünün: kütüphane kapıları doğrudan mekana doğru açılır; insanlar dışarıda oturur ve basamaklarda okur: belki çocukların okuma odası veya hatta bir kitapevi ve kafe meydanın sağında dış mekanda bulunur. Aktif ve hoş karşılayıcı bir dış mekan iç mekânın refahı için gereklidir.

8. Birçok noktadan ulaşılabilir olmalı (Reaching Out Like an Octopus)

Şekil 4.23 İtalya, Bologna da Maggiore meydanı gibi çevredeki mahalleye ulaşan büyük meydan

Meydanın sınırı kadar önemli olan sokakların kaldırımların ve bitişik binaların giriş katlarının takip ettiği yollardır. Çevre mahalleye yayılan bir ahtapotun tentaküzleri gibi iyi bir meydanın etkisi (New York'taki Union meydanı gibi) en az bir blok öteden başlar. Araçlar yavaşlar, yürüyüş daha eğlenceli hale gelir ve yaya trafiği artar. Meydan içerisindeki öğeler belli bir uzaklıktan görülebilir ve binaların giriş katı aktiviteleri yayaları meydana doğru yürümeleri için baştan çıkarır.

9. Yönetimin Merkezi Rolü (The Central Role of Management)

Şekil 4.24 Dublin St Stephen'in Green'deki dikkatli bakımı iyi yönetimin önemli bir parçasıdır.

En iyi yerler insanların zaman zaman tekrar döndükleri yerlerdir. Bunu elde etmenin tek yolu

meydanı güvenli ve canlı kılan yolları anlayan ve değerini arttıran bir yönetim planı oluşturmaktır. Örneğin iyi bir yönetici var olan potansiyel kullanıcıları anlar ve her tür insan için durumlarla donatır. İyi yöneticiler insanların parkı kullanım şekilleriyle yakından ilgililidir. Atık kutuları doğru zamanda boşaltılır ve yeme içme mekânları insanların en çok ihtiyacı olduğu zamanlar açıktır. İyi yöneticiler meydanda konfor ve güvenlik hissi yaratırlar, onu tamir eder ve bakım altına alırlar ki insanlar birilerinin iş başında olduğunu bilsinler.

10. Çeşitli sermaye kaynakları (Diverse Funding Sources)

Şekil 4.25 İtalya, Portland'in Pioneer Courthouse daki Festa Italıan gibi sermaye durumlarına yardımcı olan sponsorluklar.

İyi yönetilen bir meydanın genellikle Amerika da en iyi birçok meydanda bulunan ortaklıkların kurulma nedeni olan kamu iş mekanları veya şehir parklarında olduğu gibi ortalaması kapsamın üzerindedir. Bu ortaklıklar kafelerden, marketlerden veya diğer küçük ticari kullanımlardan elde edilen kiralar, bitişik mülklerden film çekimlerinden elde edilen dergiler ve sivil toplumcuların karları dahil olmak üzere – ancak bunlarla kısıtlı değildir- çeşitli kaynaklardan elde edilen sermayelerle birlikte şehrin neler sağlayabileceğini araştırırlar.

Bu konuda başka bir çalışma da ULI'nin [27] (Urban Landscape Instute) şehir merkezleri ve onları yaratmak için on kuralı da içeren seminerlerinin sonucunu şu şekilde sunmaktadır.

İlk önce "Şehir Merkezi Nedir?" in tanımı yaparak;

Şehir merkezi dayanıklı, yürüyüşe müsait ve birleşik açık-mekanlı, vatandaşların toplum bağlarını bir araya getiren ve güçlendiren enerji yüklü ve açıkça tanımlanabilen kamu mekânları çevresinde organize olmuş çok kullanıcılı bir gelişmedir. Yatay ve dikey ikamet mekânı olarak kullanımı ile birlikte perakende, yeme-içme ve serbest kullanımla da bağlanmıştır. Ofis, konukseverlik, şehir kültürü ve diğer kültürel kullanımlar gibi en az bir tip

gelişim, şehir merkezine dahil edilmiştir. Zamanla, şehir merkezi, çevresiyle güçlü bağlarla birlikte toplumun en yoğun, aralıksız ve en çeşitli bölümüne yayılmalıdır.

Başarılı Şehir Merkezleri Geliştirmenin On Kuralı:

1. Dayanıklı ve hafızada kalan bir kamu mekânı yaratmak
2. Piyasa gerçeğini önemsemek
3. Riski paylaşmak, ödülü paylaşmak
4. Gelişim ve finansal karmaşıklık için plan yapmak
5. Çoklu kullanımı bir araya getirmek
6. Uzun dönem görüşü ile rahatlığı dengelemek
7. Yoğunluğun sunduğu faydaları yakalamak
8. Topluluk ile bağ kurmak
9. Sürdürülebilirlik için yatırım yapmak
10. Yoğun, yerinde yönetim ve programlamaya adanmak

Merkezler için başka bir çalışmada Alexander tarafından yapılmıştır. Otuz yılı aşkın bir süredir nesneleri, yaşamları ve bütünlükleri açısından incelemiştir. Yaşayan şeylerde (Merkezler için) tekrar eden 15 yapısal özelliğe rastlamıştır. Bunlar ("The Pattern Language" deki bazı pattern lerden[1] [2] çıkarılmıştır) :

1. Ölçek,
2. Güçlü merkez,
3. Sınırlar,
4. Tekrar,
5. Pozitif mekan,
6. İyi şekil,

---

[1] Ayrıca bakınız Alexander, C., vd.(1977) bu patternler şunlardır: Ring Roads (17), Quiet Backs (59), Small Public Squares (61), Sleeping in Public (94), Wings of Light (107), Sheltering Roof (117), Common Areas at the Heart (129), Zen View (134), Light on Two Sides of Every Room (159), Low Sill (222), Climbing Plants (246), Things From Your Life (253)

[2] Bakınız Alexander,C.,(1993)

7. Lokal Simetri,
8. Anlaşılmaz/Derin Kenetlenme ve belirsizlik,
9. Karşıtlık,
10. Değişkenlik,
11. Yaklaşıklık,
12. Tekrar/Eko,
13. Boşluk,
14. Sadelik ve içsel dinginlik,
15. Ayrı olmama,

Prensipleri olarak sırmekanabilir

1980'lerde "University College London" bünyesinde kurulmuş olan (Bill Hillier ve diğer akademisyenler) Spacesyntax'da [28] iyi işleyen kamu mekânları ilkelerinin; kamu mekânlarının deneysel işlevselliği üzerindeki çalışmalar, performanslarında belirgin bir rol oynayan anahtar fiziksel ve mekânsal tasarımın özelliklerini tanımlamışlardır. Araştırmaları, başarılı kamu mekânları için iki temel özellik göstermektedir:

1. Çevredeki sokaklara kamu mekânından kolay giriş derecesi ve
2. Çevredeki sokaklardaki hareket eden insanların yoğunluğu

Tamamlayıcı bir rol oynamak için birkaç başka öğe daha vardır. İyi işleyen kamu mekânları için başlıca şartlar şöyle özetlenmiştir:

1. Çevreleyen mekâna iyi erişebilirlik

Durağan aktivite seviyeleri, kamu mekanı ve çevresi arasındaki erişilebilirlik derecesi ile doğrudan bağlantılıdır. Çevre mekana rahat erişilebilirlik, sonuçta durağan insanların aynı yerde bulunma seviyelerini yansıtan varolan akımların üstüne aktifleştirmek için üstünlük sağlar. Sıklıkla, başarılı meydanlar yayaların hareketlilik ağının içerisinde, örn, önemli yaya rotalarının bağlantı noktalarında, stratejik noktalara yerleşmişlerdir.

2. Mekânın içinden geçen yaya rotaları

Mekanın kullanım seviyesini en fazla düzeye getirmek için rotaların sadece sınırlardan kaçınması değil, mekanın kalbine doğru birçok yönden hareketliliği sağlaması gerekir.

3. Yaya hareketliliğinin yüksek seviyesine yakınlığı

Durma ve hareket etme aktivitelerinin seviyeleri arasında güçlü bir bağlantı vardır. Canlı ve işlek kentsel meydanlar yaya hareketliliğinin yüksek seviyede olduğu rotalara yakın yerleşmiştir.

4. Çevredeki kentsel mekâna çok yönlü bakış

Kamu mekânlarındaki geniş görsel mekanlar kullanıcılarının yönlenmesine ve güvenli olmasına yardımcı olur ve bu nedenle meydanlardaki durağan aktivite seviyelerine eklenir. Benzer olarak, insanlar çevredeki mekanlara iyi görüş açılarının olduğu yerlerde oturmayı tercih ederler.

5. Aktif mekan kullanıcılarının yakınlığı: perakende ve yiyecek-içecek birimleri

Perakende ve yiyecek-içecek, mekan kullanımı aktiviteyi çekecek ve mekânsal mekanın etkilerinin üstünde, mekanda bir varlık sağlayarak kamu mekanlarının doğal gözetimine katkıda bulunacaktır. Aktif mekân kullanımı ayrıca kamu mekanlarındaki kullanıcıların varlıklarını uzatmaya katkıda bulunacaktır.

6. Yeterli oturma mekanı ve sokak donatımı

Nitelikli oturma mekânı, ışıklandırma, yüksek kaliteli peyzaj- hepsi halk mekanları içinde resmi olmayan/durağan aktiviteleri teşvik eder.

Diğer bir çalışma da Waterloo Meydanı için [29] yerel yönetim tarafından yapılmıştır; başarılı kamu mekânları için ilkeler belirlenmiştir.

Başarılı kamu mekânları karmaşıklığının verilmesi ve oluşturulmuş öğelerle insanların bu mekanları nasıl kullandığı açısından elde edilmesi zordur. Mekanın büyüklüğü, konumu, oryantasyonu ve işlevi önemli faktörlerdir; yeni bir kamu mekânı oluşturma veya varolanı düzeltmek gerektiğinde bazı tasarım ilkeleri bulunmaktadır.

Aşağıdaki liste başarılı bir kamu mekânı oluşturma konusunda önemli ilkelerin bir özetidir.

1. Kamu mekânının konumu insanların ilgisini çekmeli ve kişilere yakın olmalıdır. Kamu hayatını çekici hale getiren bu mekanı kullanan insanlardır. Kamu hayatı olmadan mekan bir başarı olarak değerlendirilemez.

2. Tasarı, öncelikle sadece basit bir tasarı olmayan bir yer oluşturmak için çabalamalıdır.

3. Meydan içerisinde bir dizi işlevsel mekan veya "oda" bulundurmalıdır. Meydan içerisindeki mekan çeşitli insanlara hitap etmeli ve çeşitli aktiviteler için fırsat sağlamalıdır.

4. Başarılı meydanlar toplumun kullanımı için tüm mevsimlerde, gece ve gündüz olanak sağlamalıdır.

5. Tüm kullanıcılar için erişilebilirlik sağlamalıdır.

6. Kamu mekanındaki aktiviteler yerel ekonomiyi, çevresindeki ticari aktiviteleri vs. Desteklemelidir.

7. Kaliteli tasarım ve materyaller işlevsel, dayanıklı ve saygın bir yer elde etmek için önemlidir.

8. Tasarı, mekanın kullanımı açısından esneklik sağlamalıdır. Günün, haftanın, yılın akışı içerisinde bir dizi resmi ve resmi olmayan aktiviteler, tasarının esnekliği ile birlikte daha kolay uyum sağlamaktadır.

9. Meydan yapılanma şekilleri, ağaçlar ve manzara öğeleri ile sınırlara ve bir çevrelenme duyusuna sahip olmalıdır.

10. Kullanıcılarının rahatı için hoş nitelik ve özelliklere sahip olmalıdır. Oturma, ışıklandırma, güneşli mekanlar gibi gölgeli mekanlar, atık muhafaza mekanları ve diğer özellikleri tasarının içerisinde dikkate alınmalıdır.

11. Kamu mekânı rahat ve güvenilir olmalıdır. Bu mekânın iyi kullanımı için anahtar bir noktadır.

12. Mekânın görkemini arttırmak için ve bozulmayı önlemek için yüksek düzeyde bakım gereklidir.

13. Ayrıntılı tasarım kapsamlı bir sosyallik ve orada bulunma isteği yaratan insan değişimini ve kamu etkileşiminin değerini arttırmalıdır.

John Montgomery [30] Sherman' nın (1988) başarılı kentsel mekânlar görüşüne katılarak; başarılı kentsel mekânların göstergelerinin:

1. Planlama görülebilir olmalıdır ve sonuçlar kendi akışında oluşmuş gibi doğal durmalıdır.

2. İlginç ve dayanıklı şekiller olacaktır.
3. Sokakların ve sokak yaşamının "alışıklığı" takdir edilecektir
4. Daha önce keşfedilmiş ve kişiyi daha fazlasını aramaya yönlendiren gizli yerleri olacaktır.
5. Vatandaşların farkındalıklarını koruyan, diyalog konuları sağlayan can sıkıntısını önleyen sürprizleri olacaktır.
6. Deneyleri teşvik edecek ve yapılacak heyecanlı şeylere sahip olacaktır.
7. Sıcak ve arkadaş canlısı bar ve kafelerin de dahil olduğu resmi olmayan günlük buluşmalar için fırsat sağlayan mekanları olacaktır.
8. Yiyecek ve içecek bir tehlike olacaktır ve insanlar farklı fiyatlarda ve serbestlik dereceleriyle alış veriş yapıp tüketeceklerdir.
9. Oturmak ve beklemek için çeşitli konforlu yerleri olacaktır- yaşamaya değer bir şehir aynı zamanda oturmaya değer bir şehirdir.
10. Yalnızlığı önlemek ve gizlilik ile mahremiyeti korumak ihtiyaçları arasında iyi bir denge olacaktır.
11. Değişen mevsimler günlük hayatın durumları edilen dikkatin yönünü değiştirmeyecek, bunun yerine sürekli değişen şehrin önemli bir parçası olacaktır.
12. Hisleri yükseltecek: Bağlılık, arkadaşlık, konukseverlik; bir yere ait olma duygusu, tarihi ve kültürel devamlılık, eğlence ve mizah duygusu, dedikodu için fırsat, açık görüşlülük, canlılık, fantezi, görkem, renk, güzellik ve estetik dürtüsü. Olarak belirtmektedir

4.4.2 Kentsel Mekânlarda Sokaklarda ve Caddelerde Kalite

Cabe, (2002, 14-16) "Sokak manzarası"[1] terimini, sokağın veya caddenin tasarım kalitesine ve yarattığı görsel etkiye denir; özellikle de asfaltlanmış bölgenin (taşıt yolu ve yaya yolu) nasıl yapıldığı olarak tanımlanmaktadır.

[1] Cabe, (2002), Paving the Way –how to achieve clean, safe and attractive streets, Thomas Telford Ltd for the Office of Deputy Prime Minister,

Açıkça sokağı, caddeyi çevreleyen binalar ve diğer unsurlar caddenin karakteri açısından önemlidirler fakat genel olarak özel ellerdedirler ve farklı kanun kategorileriyle yönetilirler. Bu çalışmada önemli olan şey ise caddenin ortak kamusal kullanıma açık kısımlarıdır.

Birçok insan caddelerin kalitesine içgüdüsel olarak tepki verirler, örneğin nerede yaşayacaklarına veya zamanlarını nerede geçireceklerine karar verirken. Bu tepkilerinin bir kısmı binaların kullanım ve aktiviteleriyle ilgilidir, fakat caddenin yarattığı genel his de en az bunlar kadar önemlidir. Polis, yerel otoriteler ve mülk acenteleri gibi cadde için bir şekilde sorumluluğu olan kişiler arasında bazı caddelerin diğerlerinden daha başarılı oldukları bilgisi ortaktır.

Bazı insanlar herhangi bir tip veya durumdaki sokağa ya da caddeye tahammül edebilir; fakat seçme şansı verildiğinde çoğu insan neden hoşlandığını bilir – onların tercihleri farklı şehirlerin karakterlerini oluşturmada yardımcı olur. Detaylı bir şekilde bakılacak olursa onların ortak tecrübelerinin başarılı bir caddenin nelerden oluştuğu yönündeki profesyonel fikirle bağdaştığı görülebilir.

Cabe, tarafından "Paving The Way" adlı çalımada, caddeler veya "sokak manzaraları" (streetscape) hakkında bazı genel varsayımlar yapılmıştır. Burada belirtilen temel özellikler cadde veya sokak manzaraları üzerine geliştirilen literatüre,[1] bu proje için görüşülen kişilere ve fikirlerine dayanmaktadır.

Başarılı cadde veya manzaralarını test eden kalitenin temel göstergeleri altı başlıkta sayılabilir:

- Yayalar ve özürlüler için **rahat ve güvenli**, (Comfort & safety)

---

[1] Caddelerde kalite için öncelikli olarak kullanılan kaynaklar:

English Partnerships (2000). Urban Design Compendium;

Urban Land Institute (2001). Residential Streets, third edition. Washington D.C.;

English Heritage (2000). Streets for All.;

UDAL and ICE (2000). Designing Streets for People;

DTLR (2001). Planning Policy Guidance, PPG13 Transport.

DETR (1998), Places, Streets and Movement— Companion Guide to DB32

- Sadece bir işlevin baskın olmadığı, her türlü **işlevi** barındıracak şekilde tasarlanmış bir cadde, (Domination by functions)
- **Görsel olarak basit** ve dağınıklıktan arınmış. Bir caddenin basit mi yoksa karmaşık bir mekan mı olduğuna bakmaksızın önemli olan taban döşemesinin (asfalt, taş, vb) basitliği ve netliği, cadde mobilyası, ışıklandırma ve peyzaj, (Visual simplicity)
- İyi bakılmış ve hizmetler ya da reklâmların diğer bütün cadde **işlevlerinden daha geri planda olması**, (Utilities subordinate)
- Tasarım ve detay olarak **yerel karakter ve aktivite** ortamlarına **uyumlu** olması, (Fitting to character & activity)
- **Erişim**, dağıtım ve **araç barınması** için uygun **düzenlemelerin** yapılması, (Ordered for access & storage)

Bunlar bazı durum çalışmalarında, caddelerin veya sokakların analiz edilmesinde kullanılan özelliklerdir. Buna ek olarak, çok çeşitli sokak mobilyası, işaretler, ışıklandırma ve yol çizgileri gibi çeşitli Avrupa ülkeleri standartları vardır ve birçok yerel otorite kent tasarımı üzerine detaylı öneriler içeren tasarım kılavuzları hazırlamaktadır.

4.5 Bölüm Sonucu

Mekân kalitesi ile ilgili araştırmalara günümüzde de giderek artan bir şekilde devam edilmektedir. Daha önceki bu konuda yapılan çalışmalarda genellikle tekil bir bina ve çevresi ile ilişkilendirilmektedir. Günümüzde bu konu ile ilgili çalışmalar, büyük oranda kentsel mekânlarla ya da toplu konut mekanlarındaki ortak açık mekânlar üzerine odaklandığı görülmektedir.

2007 yılından itibaren "mekân kalitesi" kavramı yerine "yer kalitesi" kavramının kullanımı giderek ön plana çıkmaktadır. Aslında bunun nedeni 1980'lerin başından itibaren mimarlık (ya da kent planlaması paralelinde) kuramcıları ve teorisyenlerinin; Relph, Schulz, Joedicke

ve daha ekleyebileceğimiz birçok teorisyenin başını çektiği mekân incelemelerinden sonra bu araştırmaların "yerin ruhu" felsefesi ile birlikte çalışmaların "yer" bağlamı çerçevesinde ele alınmasının payı büyüktür.

Bir yerin kalitesi ile yaşam kalitesi arasında bağ kurulmaya çalışılmış; bunun da ekonomik anlamda diğer yerlerle olan rekabeti artıracağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalarda bugüne kadar bütünsel bir yaklaşım sunulamamıştır. Şöyle ki ele alınan kalite kavramı çerçevesinde ya yerlerin sadece fiziksel özellikleri irdelenmiş ya da o mekânda (yerde) yaşayan insanların sosyo- morfolojik yapıları ortaya konmuştur. Kısaca araştırmalar çoğu kez sübjektif bakış açısıyla irdelenmiş ve inceleme ya sadece nesne üzerine ya da özne üzerine olmuştur. Bu çalışmada konu edilen meydanlarla ilgili örneklersek; bu konuda iki araştırmacı ön plandadır. Bunlar Paul Zucker ve Camillo Sitte'dir (Bakınız Bölüm 5). İki araştırmacının çalışmalarında sadece estetik değerlendirmelere rastlanmaktadır. Günümüz de Jack Nasar, Grenee, ya da bu tez de irdelenen birçok araştırmacı geçmiş araştırmacılar paralelinde çalışmalarına devam etmektedir.

Kalite kavramıyla ilgili araştırmalarda kavramın çok boyutlu ve katmanlı olmasından dolayı mimarlık mekanında da bu kavramla yapılacak araştırmalarda mekân veya yere sadece işlevsel özellikleri ile değil, o yere özgü onu tanımlayan ya da onu anlamlı kılan birçok özelliğiyle beraber ele alınması gerekliliği doğmaktadır. İncelenecek yerin; tasarım özellikleri, fiziksel özellikleri, nerenin inceleneceği, nasıl ve hangi parametrelerle inceleceği gibi konular ele alınmalıdır. İncelenecek yerin doğal ya da ya tasarım özellikleriyle beraber yerel yaşam ve kullanıcı özelliklerini de göz önünde bulunduracak şekilde çalışmalara başlanmalıdır. Bu bağlamda çalışmada bir öneri model hazırlanmıştır. Çalışmada incelen yerler bu öneri model çerçevesinde irdelenecektir.

5. MEKÂNSAL KALİTE BAĞLAMINDA KENTSEL MEKÂNLARIN İRDELENMESİ ve DEĞERLENDİRİLEBİLMESİ İÇİN ÖNERİLEN MEKÂNSAL KALİTE PARAMETRELERİ ve MODEL

5.1 İncelenen Mekânsal Kalite ve Kentsel Mekân Kalite Parametreleri

Dördüncü bölümde incelenen mekânsal kalite ve kentsel kalite parametrelerine dayandırılarak bu çalışmada; yeniden düzenlemesi yapılacak, yenilenecek veya yeni tasarımlanacak meydanlar ve sokaklar için öneri mekânsal kalite parametrelerinin bütünsel (holistic) bir bakış açısıyla ele alınması gerekliliği doğmaktadır.

İncelemeler sonucunda çoğu araştırmacı ya da kurumun bu yerlere ait kalite değerlendirmelerinde; ya estetik kalitelerine ilişkin, ya da işlevsel kalite veya yapım, bakım kalitelerine ilişkin değerlendirilmelerini kapsayan parçalı bir yaklaşım ve inceleme sundukları görülmektedir.

Bu nedenle bu yerlerin kalite açısından ele alındığında; holistik bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ile toplum tarafından daha anlamlı ve kabul edilebilir bir kalite anlayışına, özelliklerine sahip olabileceği görülmektedir.

Bu bütünsel yaklaşımdan yola çıkarak çalışmada, mekânsal kalite ve kentsel mekânda kalite konusunda araştırmalarda bulunmuş araştırmacıların ya da kurumların bu konuda ortaya koydukları mekânsal, kentsel kalite parametreleri bir bütün olarak görülmesi ve değerlendirilmesi gereklidir. Bu nedenle günümüze kadar bu konuda yapılmış çalışmalar Çizelge 5.1 de görülmektedir.

Çizelge 5.1 Araştırmacı Ve Kurumların İnceledikleri Mekansal ve Kentsel Mekan Kalite Parametreleri

		KAPLAN	LYNCH	SANOFF	FRANCIS	APPLETON	HARRİSON HOWARD	APPLEYARD	NASAR	CULLEN	CANTER	ALEXANDER	ASHIARA	HESTER	CABE AND DETR	PPS
	uygunluk															
	aşinalık															
	uymak		X													
	içerik									X						
	Doku												X			
	Kütle			X												
	Ölçek													X		
t	Genişlik yükseklik												X			
	Çekicilik															
	çelişki				X											
	şenlik															
	3 boyutta gizem	X														
ivities;	Amaç ve aktiviteler															X
	Canlılık		X													
lity	Canlılık ve yaşanabilirlik															
	Temizlik															
	Rahatlık			X												
age	Rahatlık ve imaj															X
ation	İç organizasyon											X				
	Farklar								X							
ces	Servis kalitesi															
	mekansallık															
	İyi olma								X							
	İyi işlemes,															
	İyi servis															
	Seçim															
	Çeşitlilik														X	
ages;	Erişim ve bağlantılar															X
	Erişim		X													
	Erişilebilirlik				X											
	Bağlantı															
ent	Hareket kolaylığı														X	
	Yönlenme													X		
	Yol bulma			X												
	İyi bağlantı															
	Aktivite															
	Kontrol		X													
	Sahiplik				X											
volvement	Katılım ve ilgi															
ety	Mahremiyet ve güvenlik												X			
ge	Korunma ve barınak					X										
	Güvenlik				X											
rity	Güvenlik ve emniyet															
	İşlevlilik															
	Kullanım							X								
	Karakter												X		X	
	ayırt edici özellik															
	Biçim							X								
	Görünüm						X									
nters	Merkezlerin formasyonu											X				
	görüş									X						
	görünürlük							X								
	His		X													
	yer hissi															
	Sembolik								X							
	Görüş											X				
	Anlayış										X					
	Yapım											X				
	Kapalılık												X	X	X	
pace	Pozitifliik											X	X			
nd built	İyi tasarım ve inşa															
	Adapte olabilme														X	
	İki boyutlu uyumluluk	X														
h adjacent spaces	Bitişik mekanlarla uyumluluk													X		
	Karmaşıklık								X							
	İki boyutlu karmaşıklık	X														
	Bağlam			X												
sensitive	Çevreye duyarlı															
	Okunabilirlik		X												X	
	Üç boyutlu okunabilirlik	X														
	Konum						X									
	Doğallık								X							
bect	Açıklık / görünürlük					X										
	Açıklık								X					X		
	Düzen								X							
	Eğim													X		
t	Çevre															
es	Devamlılık										X					
	Fiziksel nitelikler														X	
	bilinçlilik															
riving	Ekonomik başarı															
	Verimlilik		X													
e	Herkes için adil															
	Kapsam															
	Arayüz			X												
	Adalet		X													
	Anlam						X									
	Yer									X	X					
blic realm	Halkın kalitesi														X	
	Dayanıklılık															
	Sosyal olabilme															X
	Sosyal mekan			X												
	Mekansal davranış								X							

5.2 Önerilen Mekânsal Kalite Prensipleri

Bu bütünsel inceleme ve yaklaşım sonucu, kentsel mekân kalite parametrelerinin çoğunluğunun mekânsal kalite parametreleri içinde yer aldığı görülmektedir. Çalışma kapsamında; meydanlar ve sokakların mekânsal kalite parametreleri ile incelenmesi sonucu bu mekânlara ait değerlendirmelerin daha doğru ve anlamlı olabileceği görülmektedir. Mekânsal kalite aynı zamanda ekonomik kaliteyi de kapsamaktadır. Tabiî ki bu mekânların ekonomik kalitesi ve verimliliği de önemlidir. Ancak bu çalışmada sadece bu yerlerin mekânsal özellikleri ve mimari tasarım nitelikleri açısından ele alındığı için ekonomik kalite açısından incelenmesi konu dışında bırakılmıştır.

Bu kapsamda önerilen mekânsal kalite parametreleri şunlardır:

1. "İşlevsel Kalite
2. Estetik Kalite
3. Yapım Kalitesi
4. Bakım, Onarım ve Hizmet Kalitesi" olmak üzere, dört prensip başlığı altında toplanmasının uygun olacağı düşünülmektedir. (Bakınız Çizelge 5.2)

5.2.1 Önerilen Mekânsal Kalite Prensipleri ve Parametreleri

İşlevsel kalite parametreleri önerilirken bu konuda bilimsel araştırmalarda bulunmuş birçok teorisyenin,[1] kurumun görüşlerini de içermekle beraber; özellikle bu konuda Kevin Lynch, Sherwin Greene, DQI, CABE, Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R., ve PPS' nin çalışmaları temel olarak kabul edilmiştir. Estetik Kalite parametreleri önerilirken bu konuda bilimsel araştırmalarda bulunmuş Jack Nasar, Craik, K. H., Sherwin Greene, Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R., DETR/CABE, PPS, DQI' nin çalışmaları; Yapım Kalitesi ve Bakım ve Hizmet kalitesi için; Essex Tasarım Kılavuzları, Bentley vd., CABE ve ODPM, Technical paper 63-67 (Background Report to the Urban Amenity Project: Case Studies) temel olarak kabul edilmiştir.

---

[1] Bu teorisyenlerden bazıları şunlardır: Bentley vd., (1985), Appleton (1988), Newman, (1972, 1996), Kaplan vd., (1988), Appleyard (1981) , Joedicke, (1985), Lang, J., (1994, 2005), Alexander, vd., (1977), Jacobs ve Appleyard (1987), Gehl (1987, 1996, 2001), Rapoport (1977), vb.

Bu çalışmalar paralelinde önerilen prensipler ve parametreler Çizelge 5.2 de üst ana başlıklar olarak verilmiştir. Ancak bu prensip ve parametreler tam, bitmiş olarak düşünülmemelidir. Çünkü yaşadığımız dünyanın teknolojik, sosyolojik, psikolojik ve çağın gerektirdiği düşünce, insan gereksinmelerine paralel olarak yeniden ele alınmaları gerekmektedir. Bu çalışmada önerilen parametreler statik bir durum göstergeleri değildirler; sadece bu araştırma için gerekli ve günümüzün koşulları çerçevesinde ele alındıklarını belirtmek yararlı olacaktır. Yani günümüz dünyasında bu güne kadar yapılan özellikle bu konuda (mekân kalitesi, kentsel mekân kalitesi) yapılmış çalışmaların belirli bölümlerini ve görüşlerini, deneyimlerini içermektedir. Çalışma geçmiş ve bugünün bilgileri kapsamıda olduğundan gelecekteki olabilecek gelişmeler ve değişimler sonucunda tekrar elden geçirilerek geliştirilmelidir.

Çizelge 5.2 Mekansal Kalite Prensipleri ve Parametreleri

MEKÂNSAL KALİTE PARAMETRELERİ			
İŞLEVSEL KALİTE Kullanım ve Eylemler (FUNCTION QUALITY Uses & Activities)	**ESTETİK KALİTE** **(**AESTHETIC QUALITY**)**	**YAPIM KALİTESİ** **(**BUILD QUALITY**)**	**BAKIM ve HİZMET KALİTESİ** (MAINTANENCE and QUALITY OF SERVICES)
Ulaşılabilirlik ve park imkânları **Erişilebilirlik** **Etkililik** **Esneklik** **Güvenlik (Ergonomik, Kamusal)** **Mekânsal Yönelim** **Bölgesellik, Mahremiyet Ve Sosyal İlişki** **İyi Olma** **Konfor (eylemsel ve görsel)** **Çeşitlilik** **Sürdürülebilirlik**	**DÜZEN** **Uyumluluk** **Açıklık** **Devamlılık** **Denge** **KİMLİK** **Odak** **Birlik** **Karakter** **Özellik (müstesnalık)** **ETKİ/CAZİBE / ÇEKİM** **Ölçek** **Uygunluk** **Canlılık** **Uyum**	**Detaylandırma** **Malzeme** **İyi işçilik** **Dayanıklılık (sağlamlık)**	**Düzenli bakım onarım** **Hizmet kalitesi** **Kamu ve özel hizmetler**

5.2.1.1 Önerilen Mekânsal Kalite Parametreleri

İşlevsel Kalite Kullanım ve Eylemler (Functıon Quality Uses & Activities)

1. ULAŞILABİLİRLİK VE PARK İMKÂNLARI

Araçlar ve özel arabalar ile ulaşılabilirlik

Toplu taşıma ile ulaşılabilirlik

Yaya olarak ulaşım

2. ERİŞİLEBİLİRLİK

Fiziksel erişebilirlik

Erişebilirlik: kullanıcıların ve ziyaretçilerin meydanın her noktasına kolayca gidebilmeleri

Dar anlamda erişebilirlik: insanların mekân içinde rahat hareket edebilmeleri ve mekân içindeki hizmetleri kullanabilmeleridir.

Meydana bakan bina cephelerindeki kapılar ve geçiş koridorları için gereken minimum açık geçiş

Dönmek ve yön değiştirmek, aynı zamanda valizli ve tekerlekli aletleri bulunan insanlar için manevra mekânı

Seviyelerdeki farklılıkları gidermek

Görsel ve işitsel bakımdan özürlü insanlara imkânlar sağlamak

Psikolojik erişebilirlik

3. ETKİLİLİK

Meydan amacına uygun bir yer demi (konum)

Bir bütün olarak meydanın içinde yeterli derecede düzenlemeler yapılmış mı?

İstenen aktiviteleri gerçekleştirmek için yeterli zemin mekanı var mı?

Yeterli dikey boyutlar

Renklerin ve materyallerin işlevsel kullanımı

Su ve elektrik… gibi yeterli donanım ve düzenlemeler

Yeterli bitki örtüsü, hizmet ve dikkatli madde seçimi

4. ESNEKLİK

Esnek: değişen şartlara kolaylıkla uyum sağlayan

Uyumlu: belli bir hedef gruba yönlensin ya da yönlenmesin

Değişebilir: İstendiğinde değiştirilebilecek gibi yapılması

Değişken: Boyutlarıyla, formuyla, yerel değişiklikler uygulanmasına izin veren,

Çok işlevli: strüktür ya da inşa edilmiş özelliklerde değişim gerektirmeden farklı fonksiyonlar için uygun olan ya da yapılan

Çok görevli: İnşa edilenin yapanın yardımı olmadan farklı mekânlar arasındaki ilişkileri değiştirecek kullanıcı tercihleri ve ya ihtiyaçlarındaki farklılıklara ya da değişimlere ayak uydurabilen.

Tarafsız: Farklı fonksiyonların yerini değiştirmeden ve bu fonksiyonların gerektirdiği mimari unsurların taşınmasını, tekrar kaldırılmasını gerektirmeden değişimlere ayak uydurabilme

5. GÜVENLİK (ERGONOMİK, KAMUSAL)

Kullanıcı ya da ergonomik güvenliği: düşme, yarmekanma riskinin en az olması

Kamu güvenliği:

Öznel (güvenlik hissi) ve

Nesnel (herhangi bir suç işleme/ suça maruz kalma riskinin azlığı)

Yangın güvenliği: yangın riskinin az olması, olsa bile sıçramaması ya da itfaiyenin hemen gelmesi

Yapısal güvenlik: yeterli güç ile yüke dayanan bir strüktür.

Trafik güvenliği: İnsanlar ve eşyalar için en güvenli seyahat/ ulaşım

Kimyasal güvenlik: zararlı madde akışının ya da patlama riskinin en az olması

Kullanıcı Güvenliği

Güvenlikte ulaşılabilir odalar (hiç engel yok, yüksek eşikler)

Güvenli geçişler (yeterli açık mekan, düşme riskinin olmaması)

Keskin köşe ve uçların olmaması

Güvenli merdivenler

Uygun yerdeki korkuluk veya koruyucu elemanlar

Seviyeli, kaygan olmayan zemin

Güvenli olmayan yerlerin düzeltilmesi

Yeterli aydınlatma

Gevşek olmayan geçişler.

Hassas noktalarda cam olmaması (güvenlikli cam kullanılmalı)

İşleve özel önlemler

Kamu güvenliği

Koruyucu gözlerin varlığı (sosyal kontrol, güvenlik kameraları)

Görünebilirlik

Çevrenin çekiciliği

Kullanıcıların kendi çevreleriyle ilişkisi

Erişebilirlik ve çıkış rotaları

6. MEKÂNSAL YÖNELİM

Açık şekiller ve kolaylıkla anlaşılabilen erişim noktaları

Fark edilebilir işlevsel üniteler

İşlev, tasarım ve şekil ile ilgili olarak mekânlarda kişisel/ özel mekânların arasındaki açık ayırım

Zeminler, duvarlar ve tavanlar için kullanılan renkler ve materyallerin farklılıkları

Yeterli fark edilir noktalar: İşaretler ve bir sanat eseri, cadde eşyası gibi “doğal” unsurlar

a. Tekillik

b.Devamlılık

c.Baskınlık

Kinestetik nitelikler

7. BÖLGESELLİK, MAHREMİYET VE SOSYAL İLİŞKİ

Mahremiyet: kişinin kendine diğer kişilerin erişimini kontrol etmesi

Kişisel mekân: diğer kişilerin, kişinin vücudunun etrafına kabul edilmediği görünmez mekan.

Bölgesellik: bir mekanı kişinin kişisel mülkü yapması ve onu diğerlerinden koruması

Mahremiyet

Görsel mahremiyet: diğer insanları görme ya da onlar tarafından görülmeyi seçme özgürlüğü

İşitsel mahremiyet: diğer insanların çıkardığı gürültü ile rahatsız edilmemek ya da istemeden diğerleri tarafından duyulmamak)

Sosyal ya da bölgesel mahremiyet: Mekânsal bağlantı ya da ayrım yoluyla sosyal ilişkiler üzerinde kişisel kontrolü sağlayabilme.

8. İYİ OLMA

Fiziksel anlamda

Ruhsal anlamda

9. KONFOR (EYLEMSEL VE GÖRSEL)

Yürüme Durma Oturma

Sohbet imkânı için; banklar sandalye

Görüş

Temizlik Koku

Gürültü

İklimsel Bitkiler

Işıklandırma tipi

Bariyer malzemesi

Gözetleme

10. ÇEŞİTLİLİK

Sosyal olabilme

Her yaştan insanın var olması

Aktivite (eylemler)

Çeşitli alışveriş imkânları sunması

Çeşitli eylem ve etkinliklere imkân tanıması

11. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Estetik Kalite (Aesthetic Quality)

1. DÜZEN

Uyumluluk

Giriş / Kenar / Nirengi noktası / Manzara / Siluet / zemin geçişleri

Açıklık

Strüktür / Bitiştirme / Kapalılık

Devamlılık

Sistem / ardışıklık / Ritm

Denge

Örüntü (desen) / Vurgu

2. KİMLİK

Odak

Görsel odak / Düğüm noktası

Birlik

Kavram / Tekrar

Karakter

Bütünlük / Sadelik / Sınırlılık / Tarz (üslup)

Özellik (müstesnalık)

Tarihi kalite / Tekillik / Sembolizm / Görünüm

3. ETKİ/CAZİBE / ÇEKİM

Ölçek

İnsan / İnsancıl

Uygunluk

Oran / Orijinallik / Aşinalık

Canlılık

Uyarıcı / Karşıt / Gerilim / hareket / Mizah anlayışı

Uyum

Işık / Renk / Doku / Çizgi / Ses / Koku

Yapım Kalitesi (Build Quality)

1. DETAYLANDIRMA

Malzemelerin birleşimi, bordürler, kesişimler ve kaplamaların yönü

Rögar kapağı ve geçiş kaplamalarının konumu ve yönelimi

Kolonlar, direkler, zemin bağlantıları ve çevrelerindeki kaplamaların tasarımı

Dokulu kaplamalarının bütünlüğü ve deseni

Ağaç çukurları, kök korkulukları ve sulama

İşaret ve sokak mobilyalarını birleştirmek ve gruplamak

Teknik olarak mümkün ise; drenaj çukurları ve ızgaraların konumu ve tasarımı

Eğim (meyil) tasarımı

Yol işaretlemeleri

Kaplama dokusu

2. MALZEME

Doğal

Yapay

3. İYİ İŞÇİLİK

İşçilik kalitesi

4. DAYANIKLILIK (SAĞLAMLIK)

Malzeme seçimi ve ona bağlı özellikleri

Bakım ve Hizmet Kalitesi (Maintanence And Quality Of Services)

1. DÜZENLİ BAKIM ONARIM

Yerel yönetim

Mülk sahipleri

İşletmeciler tarafından

2. HİZMET KALİTESİ

Personel

Çalıştığı yer ve konu ile ilgili eğitimli olup olmağı

Davranış kalıpları

Servis

Sunum Tipi

Alınan servis kalitesi

3. KAMU VE ÖZEL HİZMETLER

Kanalizasyon sistemi

Temizlik

Çöp kutuları

Su

Yol

Toplu taşıma hizmeti

İletişim hizmeti

Kamu tuvaletleri

5.3 Kentsel Mekânların Mekânsal Kalite Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi İçin Öneri Model

Bu Modelin oluşturulması için Brunswik'in Lens Modeli (Bakınız Bölüm 4.4 ve Şekil 4.3) ve çevresel estetik için önerdiği çalışma taslağı temel oluşturmakta ve bu modelin geliştirilmesi esasına dayanmaktadır.

"Öneri Model" kalite anlayışını içeren, yeni tasarımı yapılacak, incelenecek kentsel mekân kent strüktürü içinde var olan öncelikle bu çalışma konusunu oluşturan "meydan ve sokak"ı kapsamaktadır. Ancak diğer kentsel mekân öğeleri (bakınız Şekil 5.1) içinde aynı anlayışta incelenmesinin mümkün olabileceğini ve incelen yere göre de geliştirilmesine olanak verecek kadar esnekliği de içermesi düşünülmüştür.

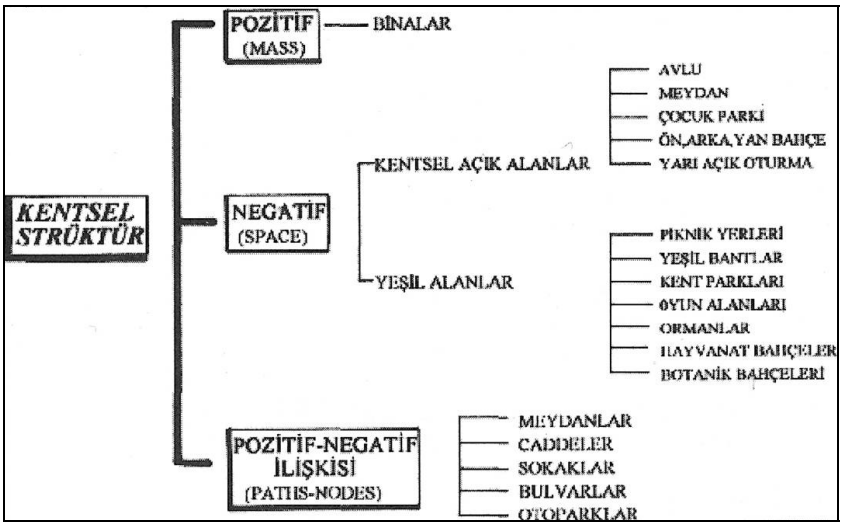

Şekil 5.1 Kentsel Mekan Strüktürünün Oluşumu, Kaynak: Bakır, İ., Bala, H., A., (1999, 174-192)

Öneri modelin birinci aşaması geçmiş bilgi ve deneyimi içermektedir. Kentsel mekânın fiziksel özelliklerinin yanında tasarım ve uygulanmasında nasıl bir kalite anlayışıyla ele alınması gerekliliği bu modelin ikinci aşamasıdır. Üçüncü aşama bu mekânları kullanan kullanıcı özelliklerini (ya da bu mekânlarda bulunan insanların sosyo-morfolojik yapılarını da içeren daha geniş boyutlu çalışmalar da yapılabilir), dördüncü aşaması değerlendirmedir. Yani bu mekânların mekânsal kalite açısından nasıl ölçülmesi gerektiği ve bu konuda geliştirilen kullanılan yöntemi (ya da bu konuda kullanılacak farklı yöntem ve teknikleri de bu konu da kullanılabilir) içermektedir. Beşinci aşama değerlendirme sonucu karar vermeyi içermekte; yani bu mekânın eksikleri yüzünden duyulan memnuniyet ya da memnuiyetsizlik sonrasında karar alınan tutumdur. Bu mekânlardan duyulan memnuniyet iyi ise mekânın var olan haliyle belirli bir süreçte kullanımına devam edilmesi ve sonunda tekrar değerlendirilmesi sonuca göre hareket edilmesi döngüsünü de içermektedir. Değerlendirme sonucunda bu mekânlardan memnuniyetsiz kalınıyorsa (gerekli "mekânsal kalite" sağlamıyorsa) yeniden tasarım veya eksikliklerin giderilmesi için gerekli koşulları sağlayan düzenlemelerin yapılmasını içermektedir. (Bakınız Şekil 5.2)

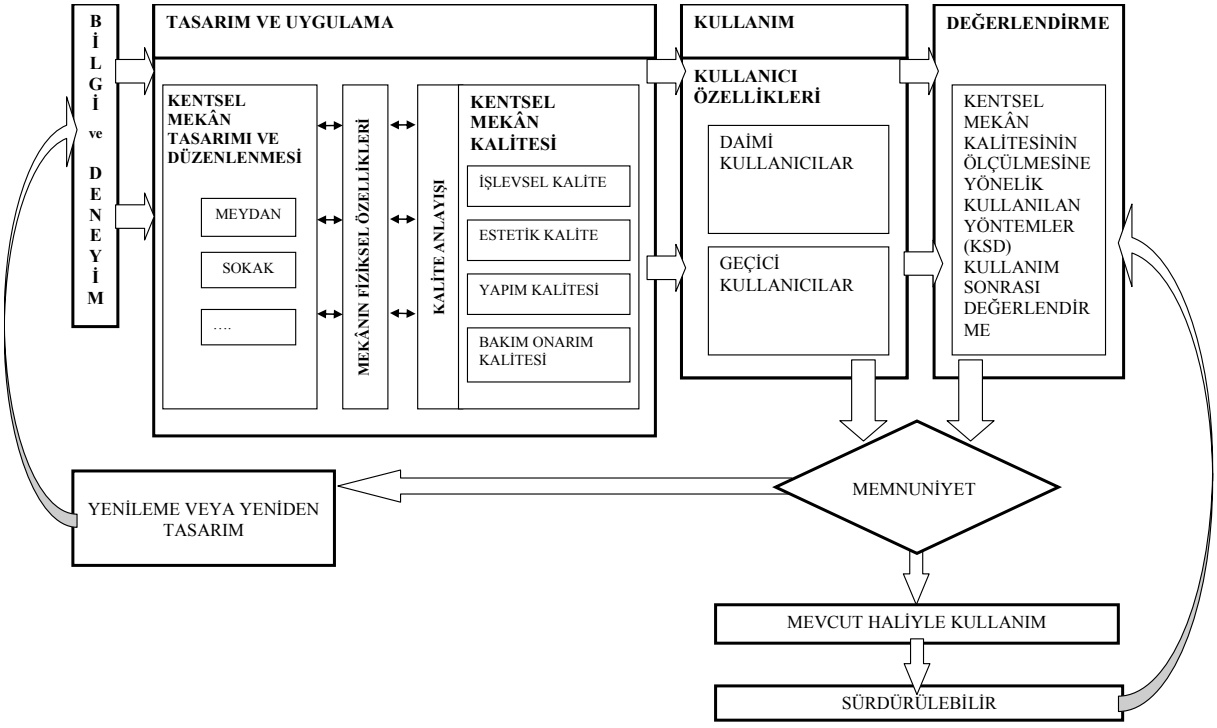

Şekil 5.2 Öneri Model

5.4 Bölüm Sonucu

Bütün irdelenen çalışmalar sonucunda kalite anlayışı çerçevesinde yapılan çalışmaların parçalı bir yapı içerdiği görülmektedir. Bunun sonucunda kalite anlayışının bütünsel olarak ele alınması gerekliliği vurgulanarak kentsel mekânların "mekânsal kalite" bağlamında incelenebilmesine olanak tanıyan geniş kapsamlı bir öneri mekânsal kalite prensip ve parametreleri tanımlanmıştır. Buna bağlı olarak da bir öneri model de bu çalışmada sunulmuştur.

Çalışmada bundan sonraki aşama bu öneri model kapsamında irdelenecektir. Modelin birinci aşaması olan bilgi ve deneyim için gerekli literatür araştırmalar yapılmış olup; incelenecek olan kentsel mekân ve fiziksel özellikleri Bölüm 3'te detaylı olarak irdelenmiştir. Bu mekânların kalite anlayışı çerçevesinde irdelenmesi için öneri mekânsal kalite parametreleri tanımlanmıştır. Çalışmada bundan sonraki aşamada günümüzde mekânsal kalitenin ölçülmesine yönelik yaklaşımlar irdelenecektir.

6. MEKÂN KALİTESİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK STRATEJİLER YÖNTEMLER ve TEKNİKLER

Her ölçüm yöntemi; mülakatlar, anketler, gözlem, deneyler, ölçüm aletlerinin kullanımı avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Bu nedenle paralel olarak birkaç yöntem kullanmak mantıklıdır. Yöntem seçimi; bir ölçüde para ve uzmanlık, zaman gibi sınırlandırıcı etkenler ve değerlendirmenin istenen derinliğe ve genişliğe bağlıdır. Hızlı genel teşhis ile vurgulanan talepler, araştırılan bilimsel soruşturmanın vurguladıklarından farklıdır.

Hangi faktörlerin ölçüleceği açık olduğunda, nasıl ölçüleceğine bakılır. Bazen iş kolaydır; yapım, inşa tarihi gibi belirsiz olmayan özelliklere bakmanın yeterli olduğu durumlarda. Diğer kalite kriteri belirlemek daha karmaşık olabilir. Örneğin kişi, esneklik ya da kullanıcı kalitesini nasıl ölçer? Kavramın açık tanımı yetersizdir. Soyut kavramlar ölçülebilen değişkenlere dönüştürülerek daha somut hale getirilmelidir. Buna "operasyonlaştırma" denir. Örneğin, önce binanın esnekliği ölçülecekse, esneklik şöyle ……. tanımlanır. Sonra hangi değişkenlerin esneklik ile ilgili olduğuna bakılır. Son olarak, somut değişkenlerin ölçüldüğü yolu ispatlamak / savunmak mümkün olmalıdır. (Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R.,2005, 157-166; özetlenerek alınmıştır.)

Gür, Öymen, Ş., (1996, 189-232) Çevre Davranış Araştırmalarında kullanılabilecek yöntem ve teknikleri; Anketler, Görsel Anketler, Simülasyon Teknikleri, Görüşmeler, Fiziksel İzler, Belgeler, Davranış Gözlemi, olarak ele almıştır.

Groat, L, (2002, 203–247) Karşılıklı İlişki Araştırmalarının (Correlational Research) iki ana alt tipi içerdiğini belirtmektedir. Bunlar:

1. İlişki ve
2. Neden oluşturan(Sebep teşkil eden etkenle ilgili)-karşılaştırma (karşılaştırma yoluyla yapılan) çalışmaları olarak belirtmektedir.

Karşılıklı İlişki Araştırmalarında veri toplama aşamasında; inceleme-anket, haritalama, gözlem, sınıflandırma (sıralayarak ayıklama, seçme), arşivleme tekniklerinin kullanılabileceğini belirtmiştir.

Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R.,(2005, 204-207) kalite bağlamında ölçüm yöntemlerini; Anketler, Bireysel Görüşmeler, Toplu Görüşmeler, Gözlem, Belgeleme Çalışmaları, Atölye Çalışmaları, Mekan Gezileri, Sanal Gerçeklik, çalışmaları olarak ele

almıştır.

Bir bilimsel araştırmanın kabul edilen gerekliliklerini de:

“Tarafsızlık,

Tasdik edilebilirlik,

Geçerlilik ve güvenirlik” kavramlarını da içermesi beklenmektedir.

Bu incelemeler doğrultusunda mimarlıkta tasarım ya da mekân kalitesinin ölçülebilmesine ilişkin bir yöntem veya teknik henüz tam olarak oluşturulmamış gözükmektedir. Sosyal araştırmalarda kullanılan yöntem ve teknikler yapılan araştırmanın gerekliliklerine bağlı olarak çalışmalara uyarlanılarak yapıldığı görülmektedir. Bu konuda mimarlık mekanında öncü teşkil edilebilecek bir çalışma Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R.,(2005) tarafından bir yaklaşım geliştirilmeye çalışılmıştır.

6.1 Mekân Kalitesi İle İlişkili Olabilecek Ölçüm Yöntemleri

Mekân kalitesinin ölçülmesine yönelik birebir ilişkili bir yöntem henüz geliştirilmemiştir. Ancak, Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R.,(2005, 157-166) bu konu kapsamında literatürde mimarlıkla ilişkili olabilecek, yöntemleri Zeisel, (1981), Bechtel, vd.(1987), Baird, vd., ’den (1996) seçerek şu şekilde özetlemiştir:

- Kullanım Kalitesi Ölçüm Göstergeleri Yöntemi
- Ağırlıklandırma (Çoklu Kriter Yöntemi)
- Değer Biçme Yöntemi
- Bütünleşmiş Yöntem

6.1.1 Kullanım Kalitesi Ölçüm Göstergeleri

- Yerler ve tesislerin kullanımı (kullanım sıklığı, kullanım şekli: hangi etkinlikler için, bireysel veya toplu, bir veya daha fazla işlev)
- Gündüz kullanıcılarının verdiği değer
- Tasarımcının ve diğerlerinin (müşteri, mal sahibi, yönetici ve danışmanlar) verdiği değer.

- Kirmekanabilirlik (boş dönemler, kullanım değişiklikleri, bekleyen listesi, kira)
- Taşınma eğilimi
- Bakım şekli, vandalizm, soygun

6.1.2 Değer Biçme Yöntemi

Ölçmenin sonuçları bilindiğinde değerli / önemli bir yargıya ulaşmak için kullanılmak zorundadır. Örneğin, 30 °C sıcaklık yalnızca bir dileğe ya da normale bağlı / ilişkin olduğunda anlamlı hale gelir. (örnek: 16 °C'den daha az / düşük olmayan, averaj 22 °C, 30 °C'den daha yüksek olmayan yılda, 10 günden fazla olmayan günlerde)

Kullanım genellikle kalite sınıflarından oluşur, örneğin 3 noktalı bir ölçek (zayıf, tatmin edici, iyi) ya da 5 noktalı bir ölçek (tatmin edici olmayan, zayıf, tatmin edici, iyi, harika). Bir örnek tüketici ürünlerini ölçmek için tüketici organizasyonları tarafından kullanılan metodtur. Böyle organizasyonlar, genellikle ürünleri bir çok sayıda farklı kriter ile test ederler ve onları 5 noktalı ölçek üzerinde değerlendirirler. Örnek: ++++/----. Ölçek değerlerinin temeli her bir kriter için, örneğin; son normlar, kullanıcı panelinin değerlendirmesi, gösterilmek zorundadır. Değerlendirme kriteri, statik/ durgun değildir, zamanla gelişir, uzmanların kritik değerlendirmeleri ve yeni görüşlerin gelişiminin bir sonucudur.

Kaliteyi değerlendirirken dikkat edilmesi gereken unsurlar:

- Gerekliliklerin programı
- Gerekliliklerin, müşterinin, kullanıcıların ve ziyaretçilerin tercihleri, dilekleri
- Binanın idaresinin deneyimi
- Profesyonel uzmanların (tasarımcıların, danışmanların, mimari kriterlerin) değerlendirmeleri
- Profesyonel literatürde kullanılacak rehber bilgiler ve tavsiyeler
- Değerlendirmeci bir araştırmanın sonuçları (referans projeler ile karşılaştırarak)
- Normlar ve onaylama mühürleri
- Yasallaştırma ve kanunlaştırma (bina, sağlık, güvenlik ve mahremiyet ile ilgili)

6.1.3 Ağırlıklandırma (Çoklu Kriter Yöntemi)

Çoğu durumda insan, her bir faktörü aynı öneme sahip olarak algılamaz. Bazı faktörler diğerlerine göre daha ağırlıklıdır. Bundan dolayı değişik faktörlere ağırlıklar atamak kullanışlı

olacaktır. Bu yöntem literatürde çoklu kriter yöntemi olarak anılır (Çizelge 6.1)

Çizelge 6.1 Örnek Ölçüm Faktörlerinin Ağırlık Dağılımı Kaynak: Stichting, Architecten Research (1991), Kwaliteit van de openbare ruimte[Quality of public space]. Design competition for Tilburg's railway district.

	Ana kriter	**%**	**Alt kriter**
1. Fiziksel çevre	1.1 Kamusal fonksiyonlar	5.8%	Transit trafik Local trafik Konaklama Depolama mekanı
	1.2 Yarı kamusal fonksiyonlar	3.1%	Alış-veriş tesisleri Kültürel tesisler Otel ve yiyecek tesisleri Sosyal tesisler
	1.3 Özel fonksiyonlar	3.1%	Konutlar Bürolar İşyerleri
	1.4 Fonksiyonların ayrılması	2.9%	Kamusal ulaşım tipleri arasında Trafik ↔ Konaklama Kamusal ↔ Yarı kamusal fonksiyonlar Kamusal ↔ Özel fonksiyonlar
	1.5 Erişilebilirlik	5.5%	Kamusal konaklama Kamusal depo mekanı (araba park yerleri) Yarı kamusal fonksiyonlar Özel Fonksiyonlar
	1.6 Güvenlik	5.2%	Trafik Yönetilebiilrlik Çevresel faktörler
2. Sosyal çevre	2.1 Beklenen etkinlik düzeyi	5.3%	Etkinlik yoğunluğu
	2.2 Kamu güvenliği	6.2%	Sosyal control
3. İmge	3.1 Planın özel karakteri	5.3%	Diğer mekanlarla ilişki Orijinallik Yönlenme Tanınma
	3.2 Kültürel kimlik	2.4%	Tarihsel özelliklerin kullanımı Bağımsız çözümler
	3.3 Bina strüktürü	0.7%	Ölçek – Büyük veya küçük Çeşitlilik↔bütünlük
	3.4 Görsel mekân imgesi	5.7%	Kamusal mekânın düzenlenmesi Kentsel mekândaki binaları birbirine olan uzaklığı
	3.5 Farkedilen biçim, renk ve malzeme	3.6%	Toplam canlılığın uyumu
	3.6 Yeşil mekân tasarımı	3.6%	Mevsimsel etkiler
	3.7 Özel nitelikler	3.9%	Kompozisyonun uyumluluğu Tasarım dengesi
4. Paraya çevirme faktörleri	4.1 Maliyetler	8.3%	
	4.2 Paraya çevirmek için gereken sure	5.6%	
	4.3 Aşamalı yaklaşım olanağı	8.8%	
	4.4 Potansiyel kar	6.7%	
Toplam		100%	

6.1.4 Bütünleşmiş Yöntem

Süreç, her biri iç değerlendirmeler ve geri bildirim öğeleri ile 6 aşamadan oluşur:

1. Planlama: Pazar/ ihtiyaçlarının analizleri yoluyla şu anda ve uzun vadede toplumun ihtiyaçlarını ortaya koyan stratejik bir plan ile başlamak. Döngü, kalite, başlangıç sermaye maliyeti ve çalışma maliyeti ile ilgili olarak stratejik planlamanın sonuçlarının etkili değerlendirmesini içerir.

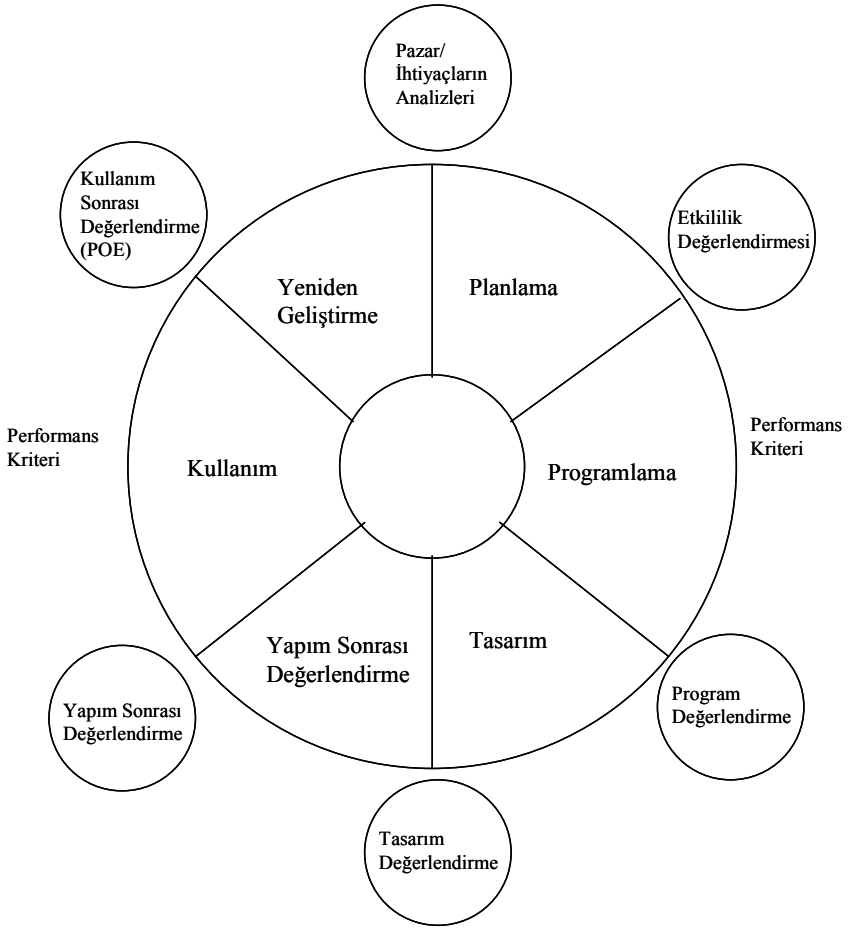

Şekil 6.1 Yapı Performans Değerlendirmesi İçin Bir Bütünleyici Taslak (Preiser ve Schramm, 1998) Kaynak: Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R.,(2005, 164)

2. Programlama: kullanıcıların ve diğer hissedarların ihtiyaçlarını ve sınırlandırıcı koşulları barındıracak olan tasarım doğrultularını ortaya koyan bilgiyi süreçlendirme. Döngü 2 müşterileri ve hissedarları içeren program değerlendirmesine denk gelir.
3. Tasarım: İlk skeç halindeki fikirlerden inşa belgelerine kadar. Döngü 3 tasarım değerlendirmesine denk gelir.

4. İnşa/ Yapılandırma: bu aşama yönetim ve kalite kontrolü içerir. Döngü 4 inşa sonrası değerlendirmeyi içerir. Komisyonlandırma ve müşteriler tarafından kabul önceliğine bakılarak tamamlanması gereken maddelerin listesidir.
5. Doluluk Yerleştirme/ oturma: Bu aşama boyunca, taşınma ve imkânların başlangıcı, aynı zamanda imkânların uydurulması ve oturanların tam düzen elde etmesi için ayarların yapılması. Döngü 5 "kullanım sonrası değerlendirme", neyin işleyip neyin işlemediğine dair geri bildirim sağlanması. POE (Post-occupancy evaluations)[1] hipotezleri ve beklentileri test etmek, inşa edilmiş/ yapılandırılmış çevrenin performansında ortaya çıkan sorunları ve çözüm yollarını sınamak için kullanılabilir.
6. Yeniden Geliştirme: Örneğin, binaların tekrar kullanımı benzer veya farklı kullanımlar için kamu mekânlarının tekrar tasarımı, yeni fonksiyonlar ekleme ya da binaları yok etme. Döngü 6 yine Pazar/ ihtiyaçların analizlerini içerir.

6.2 Kullanım Sonrası Değerlendirme

Yapıların kullanım ve yönetim aşamalarındaki değerlendirmelerini içeren belgelendirmeler, mekânların ve yerlerin kullanımlarının devamlılığı açısından yüksek değerler taşıyabilmektedir. Bu değerlendirme türü, literatürde"Kullanım Sonrası Değerlendirme" (KSD) olarak bilinmektedir.

Gür, (1996, 169), "çevre ve davranış araştırmalarının sorun alanlarının iki büyük grupta toparlanabileceğini" belirterek bunları:

"1. Dünü ve bu günü değerlendiren çalışmalar,

2. Geleceği araştıran çalışmalar" olarak sıralamaktadır.

Bunlardan birinci gruba KSD (Kullanım Sonrası Değerlendirme) demektedir. İkinci gruba ise henüz belli bir ad konmadığını belirterek ilk gruba göre daha az yaygın çalışmalar olduğunu vurgulamıştır.

KSD'nin[2] literatür anlamı, yapıların, herhangi bir yerin veya mekanın kullanıma sokulduktan sonraki değerlendirmesidir.

---

[1] Bu çalışmada POE (Post-occupancy evaluations) İngilizce kavramının karşılığı olarak Türkçe KSD (Kullanım Sonrası Değerlendirme) kavramı kullanılacaktır.

[2] Daha detaylı bilgi için bkz, Friedman et aL., 1978; Keys and Wener, 1980; Zimring and Reitzenstein, 1980;

Zimring ve Reizenstein, (1980; Gür, 1996, 169–170) "Kullanım Sonrası Değerlendirme" için önerilen tanımların çokluğundan bahsederek. "Ancak, en kısa ve öz tanımı kullanılmakta olan tasarlanmış çevrenin insan kullanıcısı için yeterliliğinin sınanmasıdır…Yeterliliğinde, bireysel ve kurumsal amaçlara varmanın fiziksel ve örgütsel etkenlerle hızlandırılmasının bir çok yolunu barındırdığını, ve bu konuda yapılmış bazı çalışmalardan örneklerle, "Kullanım Sonrası Değerlendirmeklerle" yaşlılar evi sakinlerinin paylaşılan alanlardan duyduğu doyumu (Howell vd., 1976); büro kullanıcılarının gizlilik duygusunu (Brookes ve Kaplan, 1972; Farrenkopf ve Roth, 1980), veya çeşitli konumlarda kullanıcıların işbirlikçi davranışlarının (Knight vd., 1978; Paulus vd., 1975; Wener ve Olson, 1980), ölçülebildiğini" belirtmektedirler.

KSD'nin amacı araştırmacılar tarafından; yapıyı veya bir yeri günden güne ziyaret eden insanların deneyimleri ve gereksinimleri vb. gibi, genellikle, işlevsel açıdan, bu yerlerin faydalı bir biçimde kullanılmaları veya kullanıcıların o mekânları deneyimlemesinin, değerlendirilmesi açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Gür, (1996, 170) "Kullanım Sonrası Değerlendirmelerin" son yıllarda giderek artmakta olduğunu bu tür çalışmaların amaçlarını:

1. Örnekleri çoğaltarak genellemelere gidebilmek;

2. Belli bir boyutta olaya bakarak derinlemesine bilgi toplamak ve en önemlisi;

3. Uygulanabilir düzeyde veri toplamak, olarak sıralamaktadır.

Gür, genellemelere gidebilmek için, incelenen konunun çok sayıda seçenekleri üzerinde çalışmak olduğunu aynı zamanda da çok sayıda seçeneği çok boyutta taramak nasıl bir yol ise, tek bir boyut üzerinde durup da çok sayıda konumu incelemek de o kadar olanaklıdır, demektedir. "Uygulanabilir olma amacının ise" KSD'lerde uzun dönemde de geçerliğini yitirmeden uygulanabilen görüş, özellik ve ölçütler saptama ereği üzerinde durmaktadır.

Kullanım Sonrası Değerlendirmeler birçok araştırmacı tarafından; basit düzenlemeler veya her bir mekânın özenli bir biçimde düzenlenmesi, ya da genel formun algılanma yolu, iç ortam hava koşulu (iklim), davranışsal etmenler (alan kullanımı, mahremiyet, sosyal iletişim, mekânsal uyum vb) gibi bileşenlere değer kazandıracağı belirtilmektedir.

Zimring, 1987; Preiser et aL., 1988; Wener, 1989; Preiser, 1989, 1994; Teikari, 1995; Preiser and Vischer, 2004

Van der Voort, T.J.M., & Van Wegen, H.B.R.,(2005), KSD'lerde tasarımın genellikle, hem "bağımsız değişken" olarak ele alınabileceğini hem de özerk olarak değerlendirilebileceğini ve teknik yönlerin (taşıyıcı strüktür, teknik hacimler vb) kullanımı ve kullanıcı iyiliğini etkilediği için sadece boyutsal hesaplamalara dâhil edildiğini vurgulamaktadır.

Marans ve Spreckelmeyer'de (1982), bazen bu odaklanmaların sadece bütünüyle mimari kaliteyi değerlendirmeye yönelik olabildiğini belirtmektedirler.

Kullanım Sonrası Değerlendirmeler; araştırma aşamasındaki projenin gelişimine ve genellikle programlamanın, tasarımın, yapının veya yapılı çevrenin yönetiminin geliştirilmesine yönelik konuların öğrenilmesini teşvik etmektedir. Uygulama nedenleri olarak, yaşanılan mekânın sağlık ve refahının iyileştirilmesi (artırılması) veya gelişen pazar içerisinde mekânın taşıdığı özelliklerinden dolayı kullanım oranının (miktarının) azalması gibi, hem ideolojik hem de ekonomik olabilmektedir. Bunun yanı sıra bazı uygulama hedefleri, bilimsel hedefler olarak değerlendirildiği gibi, yeni teorilerin oluşumuna veya yeni aletlerin gelişimine katkıda bulunabilmesi ile birçok yardımcı hedef bu ana hedeflerden elde edilebilir.

6.3 Kentsel Mekân Kalitesi Ölçüm Tekniklerinden Örnekler

6.3.1 Anket Tekniği

Kentsel Mekân Kalitesini belirlemede birçok araştırmacı ve kurum anket tekniğini kullanmaktadır. Özellikle bu tekniği kullanmalarındaki amaç hızlı bir biçimde o yerin kullanıcılarından ve ziyaretçilerinden araştırmaları için gerekli, bilgi ve verinin toplayabilmelerine olanak sağlamasındandır. Bu esnada araştırmacı gözlem yoluyla o yere ait fiziksel özellikleri de tespit edebilmektedir.

Gür, Öymen, Ş., (1996, 190) "sorukağıdı yöntemini kullanacak araştırmacı, eğer problemini iyi tanımlamış, varsayımlarını iyi koymuşsa sorukağıdı ile birçok bilgi ve veri toplama şansına sahiptir" diye belirtmektedir.

Groat, L., (2002) bu teknikniğin daha çeşitli ve geniş bilgi toplamaya elverişli olduğunu, ayrıca belirli bir zaman aralığında bu teknikle birçok farlı kullanıcıya da ulaşılabileceğini vurgulamaktadır.

Kentsel mekândaki kaliteyi belirlemeye yönelik İngilterede ODPM için Bartlett School of Planning, UCL tarafından **"Living Places: Caring for Quality**" adlı çalışma (Bartlett School

of Planning, UCL' den Matthew Carmona (Proje Yöneticisi), Claudio de Magalhães, Leo Hammond, Ruth Blum, Doshik Yang, 2004) hazırlanmıştır. Çalışmada "**Public Space Quality Audit Tool" (**kentsel mekânda kalite denetleme aracı**)** ile kentsel mekândaki kaliteyi ölçmeye ve sonrasında değerlendirmeye yönelik bir sorukağıdı (Şekil 6.3) hazırlanmıştır. Bu sorukağıdı ile örnek bir alan çalışması yapılmış ve Şekil 6.2 deki bulgulara ulaşılmıştır.

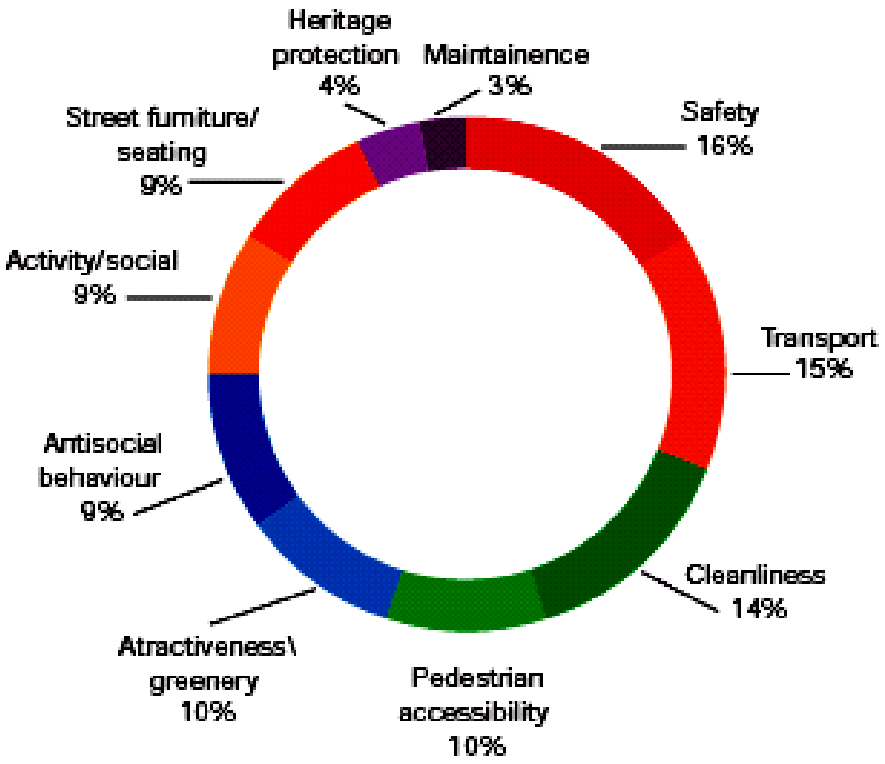

Şekil 6.2 Kentsel Mekan Kalitesinin Kullanıcılar Tarafından Belirlenmiş Değerleri, Kaynak: ODPM, (2004, 24)

Bu çalışmanın sorukağıdındaki sorular 3 aşamadan oluşmaktadır.

1. **Temel giriş soruları**: Bu ilk soru kentsel mekânın şu anda nasıl yönetildiği ve gelecek için önceliklerin neler olduğunu anlayabileceğimiz yerel kontekstin taslağını çıkarmaya yardımcı olur. Şöyle sorar: Bu bölgede kentsel mekânın kalitesinden kim sorumludur? Ortak amaç ve arzularımız nelerdir ve neden? Bunun gerçekleşmesindeki temel süreçler nelerdir? Kentsel mekânın karakteri, kısımları, özellikleri ve kontekstleri - üzerinde nasıl bir etkileri vardır? Devam

etmeye çalışmadan önce otoriteler bu faktörlerle ilgili ortak görüşlere varmalıdırlar;

2. **Zorlayıcı sorular**: Yenilikçi uygulamaların ışığında varolan kentsel mekân yönetim süreçlerinin eleştirel bir bakışla gözden geçirilmesi otoritelerin elinde mevcut olan dört ana teslim süreci – koordinasyon, yatırım, düzenleme ve koruma ile ve yukarıda açıklanan sekiz aşamanın üstlenilmesiyle mümkündür. Sonuç olarak cevaplanması gereken sorular matriksi çıkarılabilir. Var olan uygulamalar daha iyi anlaşıldığı vakit bu araç gelişme sürecindeki uygulamanın periyodik olarak gözlemlenmesi için kullanılabilir. Bu araç oldukça esnek olarak kabul edilebilir ve yerel şartları yansıtacak sorular eklenebilir ya da çıkarılabilir ve
3. **İşleyiş üzerine sürekli sorular**: Kaliteyi önemsemek her bir kentsel mekân hizmetindeki dört temel sürecin sürekli olarak günlük işleyişi ile ilgili bir dizi sorunun taslağını çıkarmaktır. Araştırma bulgularının gösterdiğine göre yöneticiler bu soruları her yeni koordinasyon süreci, her yeni yatırım olayı, her yeni düzenleme aktivitesi veya her yeni koruma aktivitesi düşündüklerinde sormalıdırlar.

City/town:		Space:		
Assessor:		Reason for visit:		
Date/day: Time:		Weather conditions (current and recent):		
Other exceptional circumstances:				
Public Space Objectives	**Performance Criteria**	**Strengths**	**Weaknesses**	**Evaluation** 0 = very unsuccessful 5 = very successful
Clean				
Litter, Fly tipping/posting/ carding, Car abandonment, Waste collection, Vandalism & graffiti, Dog fouling, Smell, Detritus/grime	A clean and well cared for place			0 1 2 3 4 5
Accessible				
By foot, By public transport, By car/parking, In the evening/night, At the weekends/holidays, Barrier free pavements	A place which is easy to get to and easy to move through			0 1 2 3 4 5
Attractive				
Aesthetic quality, Vegetation/ landscaping, Ambience/feel, Public art statuary, State of repair, Surfaces – grass cutting/paving, Street furniture coordination	A visually pleasing place			0 1 2 3 4 5
Comfortable				
Street furniture provision & comfort, Incidental sitting surfaces (low walls, grass, etc), Noise, Public toilets	Somewhere that is comfortable to spend time in			0 1 2 3 4 5
Inclusive				
Gender, Age, Race, Disabled access	A place that is welcoming to all			0 1 2 3 4 5
Vital and viable				
Vehicular movement, Type of activity, Range of activity, Appropriateness of activity	A place that is well used in relation to its predominant function(s)			0 1 2 3 4 5
Functional				
Ease of maintenance, Servicing to uses, Path (pedestrian)/road (vehicle) relationships	A place that functions well at all times			0 1 2 3 4 5
Distinctive				
Individuality, Honesty, Conservation, Sense of place	Somewhere that makes the most of its character			0 1 2 3 4 5
Safe and secure				
Lighting, CCTV, Management/ authority figures, Anti-social behaviour, Pedestrian safety	Somewhere that feels safe from harm			0 1 2 3 4 5
Robust				
Street furniture materials, Paving materials, Soft landscaping street furniture	A place that stands up well to the pressures of everyday use			0 1 2 3 4 5
Summary/observations				**Total Rating**

Şekil 6.3 Kentsel Mekânda Kalite Denetleme Aracı Sorukağıdı Kaynak: ODPM, (2004, 129)

Benzer şekilde PPS'de "Place Game" adıyla herhangi bir yerdeki kentsel mekân, (herhangi bir mekan; bu genel de kent içindeki parklar ya da kentsel açık mekanlar meydan ya da plazalar olamaktadır) kullanıcılarına o yere ilişkin görüşlerini almak için sorukağıdı (bakınız Şekil 6.4) yöntemini kullanırlar.

Location _____

Evaluate the Place

Comfort & Image	GOOD	FAIR	POOR
Attractive	1	2	3
Feels Safe	1	2	3
Clean/well maintained	1	2	3
Feels feels reflective and restorative	1	2	3

Comfort & Image average rating: (sum/4)_____

Access & Linkages	GOOD	FAIR	POOR
Identifiable from a distance	1	2	3
"Walkable"	1	2	3
Accessible by transit	1	2	3
Clear information/signage	1	2	3

Access & Linkages average rating: (sum/4)_____

Uses & Activities	GOOD	FAIR	POOR
Comfortable places to sit	1	2	3
Frequent community events/activities	1	2	3
Area is busy	1	2	3
Variety of things to do	1	2	3

Uses & Activities average rating: (sum/4)_____

Sociability	GOOD	FAIR	POOR
People in groups	1	2	3
Evidence of volunteerism	1	2	3
Sense of pride and ownership	1	2	3
Children and seniors are present	1	2	3

Sociability average rating: (sum/4)_____

Identify Opportunities

1. What do you like best about this place?

2. List three things that you would do to improve this place that could be done right away and that wouldn't cost a lot:
   -
   -
   -

3. What three changes would you make in the long term that would have the biggest impact?
   -
   -
   -

4. Ask someone who is in the "place" what they like about it and what they would do to improve it. Their answer:

5. What local partnerships or local talent can you identify that could help implement some of your proposed improvements? Please be as specific as possible.

Place Game

Şekil 6.4 Kentsel Mekânda Kalite İçin "Place Game" Sorukağıdı Kaynak: PPS

Henry Sanoff, (Celen Pasalar ve Mine Hashas ile birlikte) (2001), Tom Markus'un "Buildings and Power" (1993) adlı kitabından yararlanarak yapıların özgün unsurlarını;

1. Genel anlamda biçimini,
2. Bunların neye benzediği;
3. İnsanların binanın içinde neler yaptığı,
4. Bulunduğumuz yeri nasıl hissettiğimiz,
5. Binanın içinde ve dışında kalan diğer alanları ile olan etkileşimi, olarak açıklamaktadır.

Sanoff, Tom Markus, tarafından önerilen kalite parametre listesini kullanan gözlemcilerin, mekânların veya yapıların görsel ve mekânsal kalitesini altı temel parametre açısından değerlendirebileceklerini belirtmektedir. Bunlar:

1. Bağlam (context),
2. Kütlesekllik (massing),
3. Kesişim noktası (interface),
4. Yön bulma (wayfinding),
5. Sosyal mekân ve (social space),
6. Konfor, (comfort), olarak sıralanmaktadır

Her bir bina ya da binalar grubunun böyle bir değerlendirmeden geçmek zorunda olduğunu belirtir. Her bir parametrenin, bir dizi soru yardımı ile ve bir değerlengirme skalası ile değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu süreçte belirtilen parametreleri açıklığa kavuşturmak için birtakım yorumlara ihtiyaç duyulduğu üzerinde durmaktadır. Kullanım Sonrası Değerlendirme ile çalışmanın çok yönlü ilerleyebileceğini de belirtmektedir.

On each item below, rate your satisfaction with the overall quality of the building design where:

VU=Very Unsatisfactory **U**=Unsatisfactory **SU**=Somewhat Unsatisfactory **N**=Neither **SS**=Somewhat Satisfactory **S**=Satisfactory **VS**=Very Satisfactory

Factor 1 – Context: The school building's setting

	VU	U	SU	N	SS	S	VS
1- Does the building suit the pattern of the surrounding streets?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2- Does the scale of the building suit the site it sits upon?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3- Does the scale of the building suit the scale of the surrounding buildings?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4- Do the public and private areas relate well to one another?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5- Do the land uses adjacent to the building seem to fit harmoniously with the building?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6- Does the school building and its intended use fit well with the type and uses of adjacent buildings?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7- Does the appearance of the building fit in well with the buildings surrounding it?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Write any comments or concerns that you may have about the way the building suits or fails to suit the context of the surrounding area.

Factor 2 - Massing: Buildings are organized in form into some type of massing. Massing of the parts gives both form and meaning as well as variety to the building.

	VU	U	SU	N	SS	S	VS
1- Viewed from the outside, do the building parts integrate well with each other to form pleasing appearance?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2- Do the subdivided parts of the building appear to have a function that is easy to identify?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3- Is it clear what various parts of the building might mean to visitors?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4- Are the various parts of the building planned carefully in relation to one another and to the characteristics of the site?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5- Does the relationship between the parts of the building make to appear as one unified structure?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6- Does variation in the massing to provide interest and variety?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Discuss the subdivision of the building into identifiable parts and how successful has the concept of massing been employed.

Şekil 6.5 Sanoff'un okul binalarını ve açık alanlarını kalite açısından değerlendirdiği soru kağıdı. Kaynak:Sanoff (2001)

DQI'da benzer bir teknik üzerinden çalışmalrını yapmaktadır. Bu tekniği kullanan diğer araştırma ve çalışmaların aksine DQI yüz yüze görüşmeyi yeğlemez. Bunun yerine o mekânları ya da yerleri kalite (tasarım kalitesi) açısından değerlendirmek isteyen gönüllü ya da yardımcı olacak kişileri (facilator) sanal ortamda hazırlanan soruları yanıtlaması için davet eder. Ya da herhangi birisinin herhangi bir mekân veya yapının değerlendirilmesi için öneri bekler. 2005 yılından günümüze kadar bu döngü bu şekilde işlemektedir. Değerlendirmeci olabilmek için DQI'nin Worl Wide Web sitesine girip kullanıcı olmanız gerekli ve size DQI tarafından bir değerlendirmeci şifresi verilir, yatığınız değerlendirme şekil 6.6 da görüldüğü üzere 3 ana ve bunların alt bölümlerinden oluşur. Ayrıca her ana bölüm bitiminde sizden bu bölüme ve alt bölümlere ait puanlamanız (örneğin bu bölüme en fazla 8 olmak üzere puanlayınız) istenmektedir.

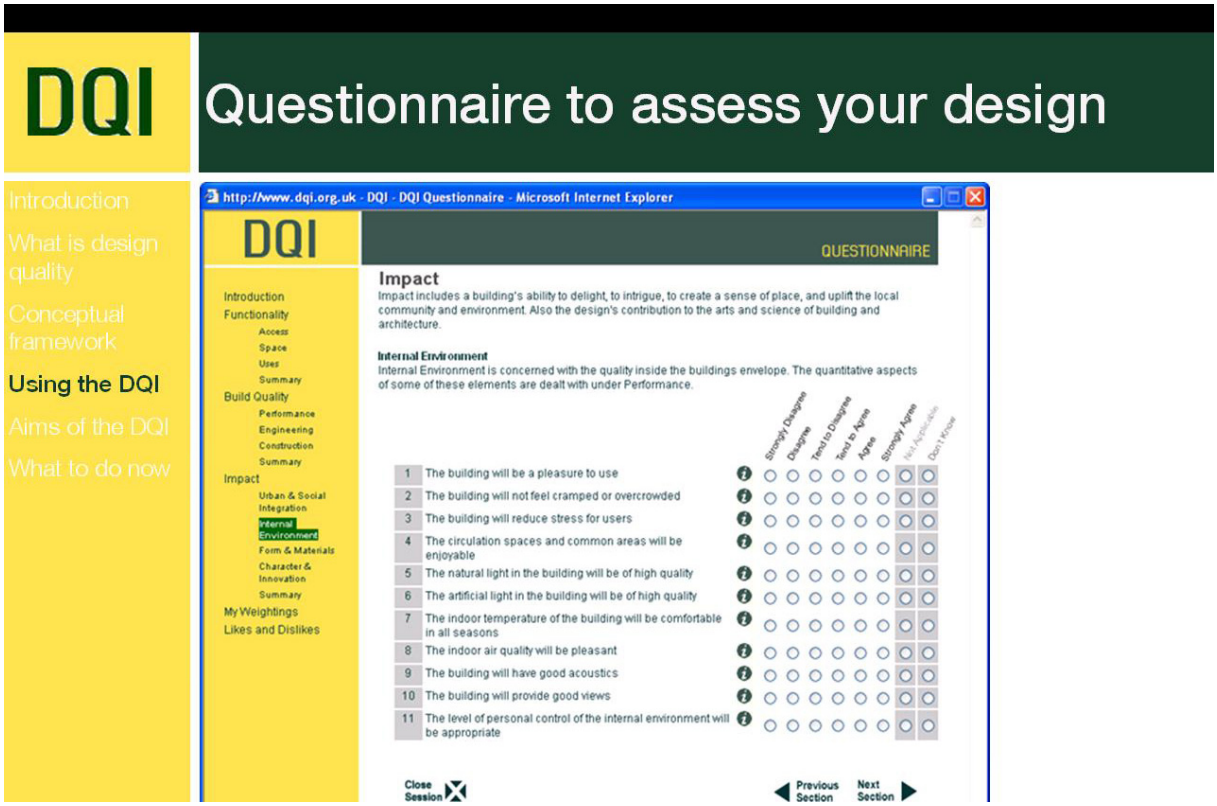

Şekil 6.6 DQI bina ve bina dışı alanlarının tasarım kalitesi açısından değerlendirilmesine yönelik soru sayfası. Kaynak: DQI, (2005)

6.4 Bölüm sonucu

Kullanılan, yaşanan ve deneyimlenen mekândan duyulan olumlu ya da olumsuz hisler mekân kalitesini belirlemektedir. Bu aynı zamanda mekânın veya o yerin fiziksel özellikleriyle de ilişkilidir. "Kullanım Sonrası Değerlendirme" yapabilmek için, bu çalışmada meydanlarda ve sokaklarda mekân kalitesini belirleyebilmek amacıyla diğer belirtilen yöntemlerin içerisinden Preiser ve Schramm, (1998) tarafından önerilen Bütünleşmiş yöntemin kullanılması; gerek bu çalışmanın kapsamı, amacı, gerek çalışmanın bütünsel yaklaşımı açısından uygun bulunmuştur. Veri toplama tekniği olarak; birçok farklı kullanıcıya eşzamanlı ulaşabilmek adına ve bu çalışmaya kazandıracağı hız bakımından, ayrıca da örneklenen çalışmaların öncülüğünde "Anket Tekniği" uygun görünmektedir.

7. ALAN ÇALIŞMASI

Bu çalışmada Bölüm 6 da belirtildiği gibi; bu çalışmanın kapsamı, amacı, çerçevesinde çalışma alanlarının mekân kalitesi bağlamında, bütünsel değerlendirilmesi önerilmiştir.

Bu çalışmada veri toplama aşamasında araştırma araçlarını:

İstanbul İli sınırları içinde şeçilen **meydanlar**,

Şeçilen bu meydanların "**daimi kullanıcıları ve geçici kullanıcıları"**nın cevaplanması beklenen

Anket soru kâğıtları oluşturmaktadır.

7.1 Çalışma Alanının Konusu Olan Meydanların Seçilme Nedenleri ve Ölçütleri

7.1.1 Geleneksel Türk Kentinde Meydanlar

Çalışma alanı olarak seçilen İstanbul İli sınırları içindeki meydanlar (Bakınız Şekil 7.1) aşağıdaki tanımlar doğrultusunda ele alınması düşünülmüştür.

Şekil 7.1 Çalışma Alanı Meydanların İstanbul Haritasındaki Konumu

Tümer, G. (2000,12) bir kent meydanını tanımlarken; “o kenti oluşturan, “meydana getiren” yapıların bir ya da birkaç tanesinin, az ya da çok, güçlü ya da gevşek bir biçimde çevreleyip tanımlayarak oluşturduğu, "meydana getirdiği" bir boşluktur. Bu boşluğu, yukarıda belirttiğim gibi biçimleyen, çevreleyen, tanımlayan, öğeler arasında, binaların yanısıra, daha başka şeyler, örneğin bir kıyı şeridi, bir yol şeridi, bir dikilitaş, bir saat kulesi, birtakım ağaçlar, havuzlar, heykeller de bulunabilir. Bunlar, bir meydanın, planı, kesiti çizilebilen, rölövesi çıkarılabilen, yapı malzemeleriyle inşa edilmiş olan, nesnel öğeleridir. Bunlar, bir meydanın, deyim yerindeyse, bedenini, iskeletini oluşturan öğelerdir. Bir meydan, fiziksel varlığını, mimari karakterini, bunlara borçludur.”demektedir.

Meydanlar genelde Türkler tarafından işlevsel amaçla kullanılmıştır. Batıdaki anlamda belirli formlar doğrultusunda planlanması düşünülmemiştir. Meydanın biçiminden ziyade belirli amaçlar ve etkinlikler için gerekli büyüklükte olması yeterli olmuştur. Meydanların biçimlenişi zaman içinde toplumun kültürel, sosyal, dini, ulaşım vb. gibi ihtiyaçları sonucunda olmuştur.

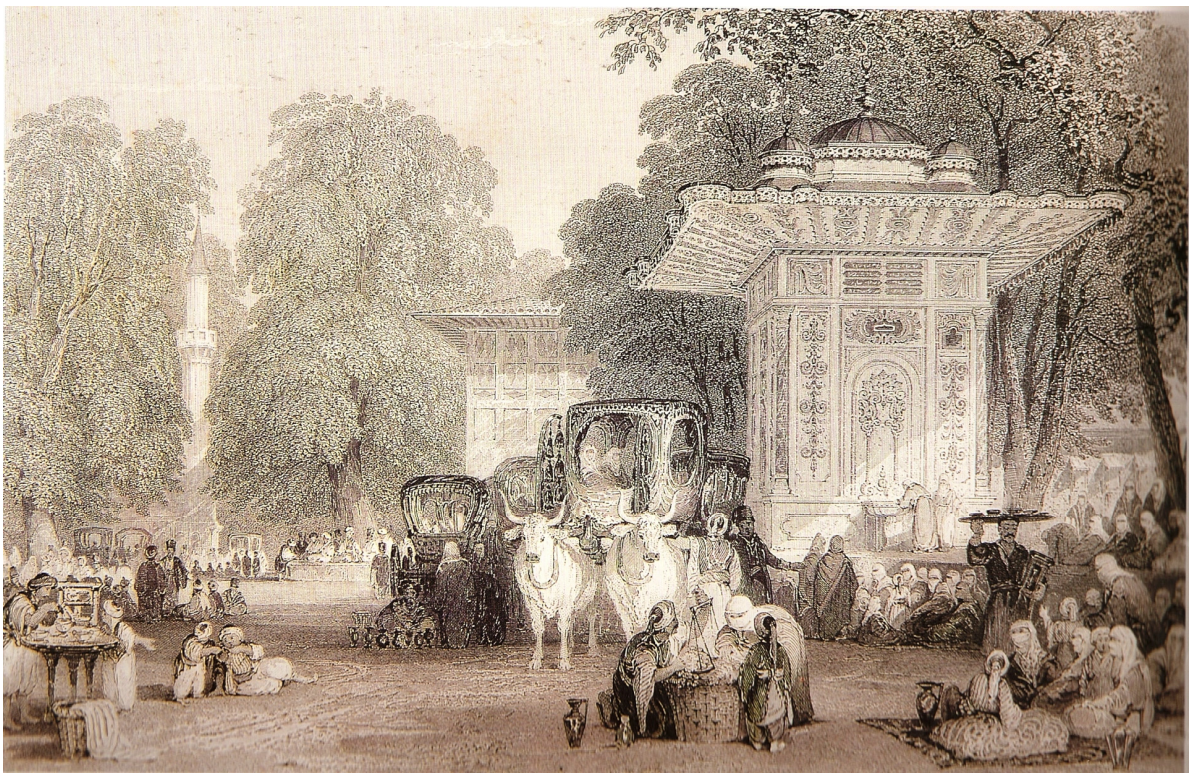

Şekil 7.2 Küçüksu Meydanı ve Çeşmesi Thomas Allon’nun Deseninden W., Floyd Tarafından Basılmış Gravür, Paris, (1839). Kaynak: İstanbul İtalyan Kültür Merkezi, (1995, 56)

Kuban, D. (1994, 1996, 1998) bu durumu şu şekilde: "Türkçe'de içinde etkinlikler yapılan büyük boş mekân anlamında kullanılmıştır. Kent içinde, en az üç yanında yapılar olan bir açık mekân olabileceği gibi (Atmeydanı, Et meydanı, Cinci Meydanı, Beyazıt Meydanı); kent dışında çevrelenmemiş bir açık mekân da olabilir (Ok Meydanı gibi). Kent yaşamının belirli bir işlevini, özel bir etkinliği ya da özel bir yapıyı barındırdığında o işlev ya da yapının adıyla anılır (Pazar Meydanı, Çeşme Meydanı gibi). Kentsel mekânın özel bir örgütlenmesi, çevresindeki yapılarla birlikte tasarlanmış fiziksel bir düzenleme olarak anlaşıldığı zaman, İstanbul'un tarihinde ancak büyük külliyelerin dış avluları (Fatih Meydanı gibi), bu tanıma uygun bir örnek oluşturur. Batı tarihinde ve eski Yunan agoralarından bu yana var olan kent içi meydan kavramı, Osmanlı-Türk tarihinde yoktur. Meydana geometrik bir konsept olarak yaklaşmak, sokak dokusunun da bu doğrultuda düzenlenmesine bağlı olduğu için, o dokunun spontane kuruluşu içine geometrik bir düzenin egemen olduğu bir meydan yerleştirme isteği de oluşamaz. Ancak kent tasarımı çağdaş bir kavram olarak Türkiye'ye girmeye başladıktan sonra meydan yapılması düşüncesi de planlamanın amaçlarından biri olmuş, geçen yüzyıldan bu yana İstanbul'da meydan projeleri yapılmıştır."diyerek özetlemektedir.

Şekil 7.3 Emirgan Meydanı ve Çeşmesi W., H., Bartlett'in Deseninden J., Cousen Tarafından Basılmış Gravür, Londra, (1839). Kaynak: İstanbul İtalyan Kültür Merkezi, (1995, 57)

Gencel, Z.,(2000, 22-25) göre “Geleneksel Türk kentinde meydanlar, toplumun dini, kültürel, sosyal, ticari, eğitimsel, eğlence, dinlenme ve ulaşım gibi fonksiyonel ihtiyaçları sonucu belirli bir biçim kazanmış kentsel mekanlardır. Bu mekânların, genellikle bulunduğu semtin ve/veya kentin “düğüm” ya da merkez noktalarını oluşturduğu bilinmektedir. Bu düğüm noktaları, Türk kentine bir yandan algılanabilir ve anlaşılır bir kentsel doku niteliği kazandırırken, diğer yandan da kentlerde güçlü bir imge ve birlik oluşmasına yardımcı olurlar,.... İşlevsel zorunluluklar Türk kent meydanının konum ve biçimlenme özelliklerini belirgin bir düzeyde aydınlatmaktadır. Örneğin, kent meydanı, yapılaşmış çevrenin ortasında, bir “boşluk” değildir. Aksine, yapılaşmış çevreye dıştan eklemlenen bir kentsel öğedir. Dolayısıyla, geleneksel Türk kentinde kent meydanı yapılarla tamamen sınırlanmış olmayan bir düz mekândır, örneğin, Manisa'da kentin sınırında yeralan Saray Meydanı'nın yapılarla sınırlı olmayan düz bir mekânda olduğu biliniyor. Bu nedenle, Türk kent meydanlarını tanımlayan temel kavramın "işlevleri" ve "konumları" olduğu söylenebilir.” demektedir.

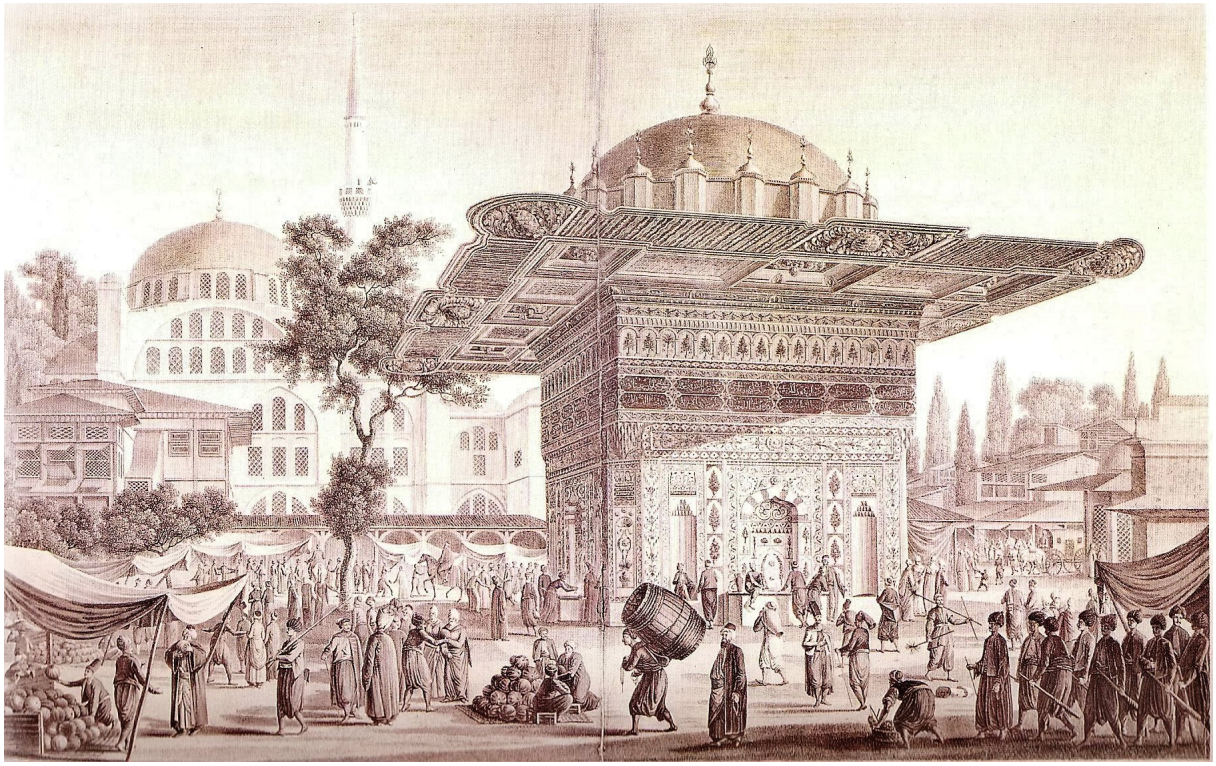

Şekil 7.3 Tophane Meydanı ve Çeşmesi Melling’in Desenine Göre Basılmış Gravür, Paris, (1819). Kaynak: İstanbul İtalyan Kültür Merkezi, (1995, 53)

Bu tanımlamalara paralel olarak İstanbul’daki Meydanlardan Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Beyazıt, Beşiktaş, Kadıköy İskele Meydanı olarak seçilmiştir.

7.2 Çalışma Alanlarının Seçilme Nedenleri ve Ölçütleri

Bu çalışmada meydan, enaz üç yönden yapılarla kesin biçimde sınırlanmış bir kentsel açık mekan ya da geometrik düzen ilkelerine bağlı bir mimari olgu olarak değil aynı zamanda Kuban,D., Tümer, G., ve Gencel, Z., tarafından tanımlanan geleneksel Türk meydan oluşumundan hareketle tarihsel zaman içinde kendiliğinden kurgulanmış mekanlar olarak ele alınacaktır.

Meydanlarda mekân kalitesinin değerlendirilmesi için yukarıda bize özgü yaşam biçimimiz, yaşam alışkanlıklarımız ve bunların oluşturduğu kültürel süreç içerisinde meydan tanımı tekrar yapılmış olup bu doğrultuda çalışmanın yapılması kararlaştırılmıştır.

Bu meydanların seçilme nedenlerini:

- Tarihsel süreç içerisinde farklı nitelikte ve çeşitli olayların bu mekânlarda yaşanmış olmaları,
- Halen halk tarafından yoğun bir şekilde kullanılıyor olmaları,
- Bazılarının Tarihten gelen özelliklerinin ve aktivitelerin halk tarafından bilinmesi ve kullanılması,
- İşlevsel anlamda da etkinliklerin bu meydanlarda devam etmesi,
- İstanbuldaki konumları,
- Ölçek,
- Kimlik, olarak sıralanabilir.

7.3 Çalışma Alanlarının İrdelenmesi

7.3.1 Çalışma Alanı:1 Beşiktaş Meydanı

1938-1939'da Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi çevresindeki binalar yıkılmış, kazanılan mekân Barbaros Parkı olarak düzenlenmiş, 1944'te parka Barbaros Anıtı yerleştirilmiştir.

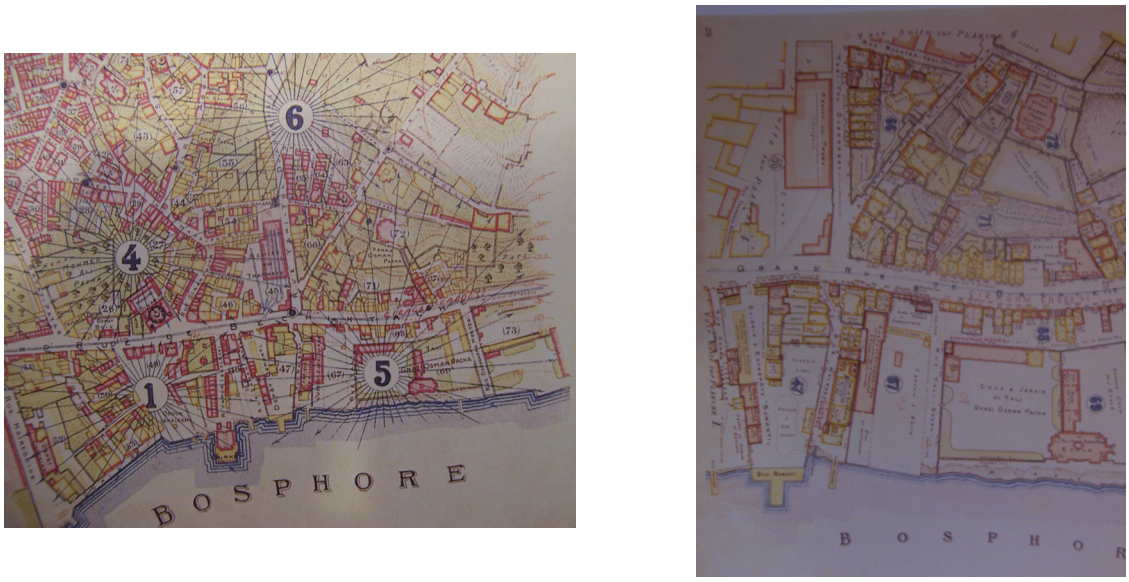

Şekil 7.4 20. Yüzyıl Başında Beşiktaş Meydanı ve Çevresi, Kaynak: Pervitich Haritaları (1995, 53)

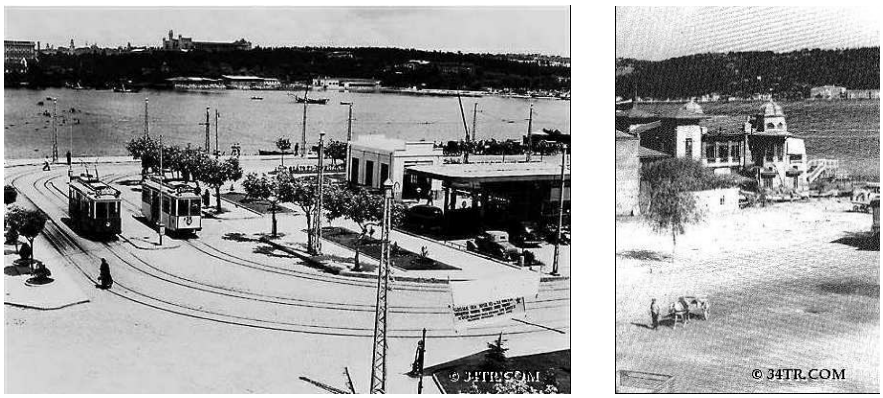

Şekil 7.5 19. Yüzyıl sonu 20. Yüzyıl Başında Beşiktaş Meydanı ve İskele Binası, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007)

Şekil 7.6 (Soldaki) 1957, Beşiktaş Meydanı ve Açılan Barboros Bulvarı (Sağdaki) 20. Yüzyıl Başında ve İskele Binası, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007)

1957'de Beşiktaş Caddesi'nin genişletilmesi ve Barbaros Bulvan'nın açılması için yapılan yıkımlar sırasında Beşiktaş'ın tarihi dokusu büyük zarar görmüştür. Bugün büyük ölçüde apartmanlaşmış, konutların yanısıra çok sayıda işyerinin de bulunduğu kalabalık bir semt olan Beşiktaş, aynı zamanda Üsküdar ve Kadıköy ile olan deniz bağlantısı ve Beyoğlu ve suriçi İstanbul ile Boğaziçi arasındaki konumu nedeniyle önemli bir ulaşım merkezidir.

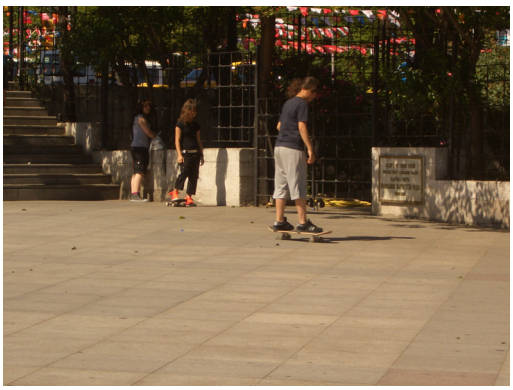

Şekil 7.7 Beşiktaş Meydanı Genel Görünümü ve Barboros Anıtı Kaynak: Yazar

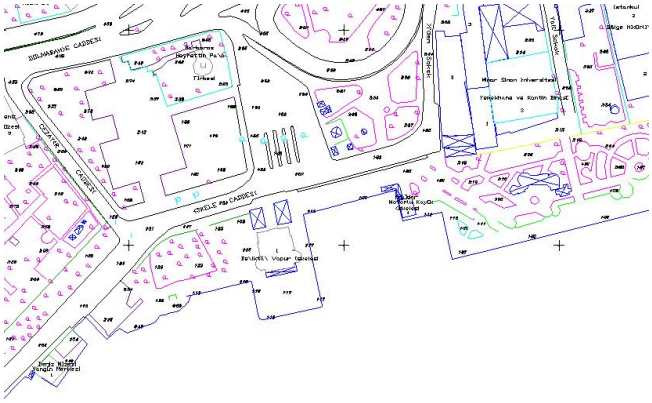

A

b

Şekil 7.8 a)Beşiktaş Meydanı vaziyet planı Kaynak: İstanbul Belediyesi; b) Hava fotoğrafı Kaynak:Google Earth

Beşiktaş meydanının ortalama derinliği 115 metre, genişliği ise ortalama 90 metredir. Meydanın zemin kaplaması her tür kullanıcıya rahat bir ortam sunmaktadır. Bu da beraberinde meydan içinde erişilebilirliği kolaylaştırmaktadır. Meydanın yolla bölünmüş olması yaya kulanıcıların konforlu bir biçimde hareket etmelerini zorlaştırmakta ve meydanın bütün olarak algılanamamasına sebep olmaktadır. Meydanın geniş ve etrafındaki bina yüksekliklerinin az olması dolayısıyla tam bir kuşatılmışlık hissi vermemektedir.

7.3.2 Çalışma Alanı:2 Ortaköy Meydanı

Ortaköy'e bugünkü çehre ve özelliğini kazandıran, iskelenin arkasındaki Ortaköy Meydanı'nın en belirgin ve egemen mimari öğesi Ortaköy Camii'dir. Meydandaki cami kadar eski ve önemli başka bir eser de 1136/1723 tarihli Damat ibrahim Paşa Çeşmesi'dir. Sahilde ahşap temeller üzerinde oturan çeşme, zamanla dolgu ve zemin oturmasından çökmüş, toprak seviyesinin 1,5 m altında kalmıştır. Beşiktaş Belediyesi tarafından, Ortaköy Meydanı ve çevre düzenlemesi çalışması sırasında, kahvelerin arkasına sıkışmış ve görünmeyen çeşme, caminin karşısına taşınarak, toprak altında kalan mekan su teknesi ve musluk etrafındaki selvi motifli taşı ortaya çıkarılmış, restorasyonu yapılmıştır.

Şekil 7.9 (Soldaki) Ortaköy Meydanı Genel Görünümü, Ortaköy Camisi ve Damat İbrahim Paşa Çeşmesi Kaynak: Yazar

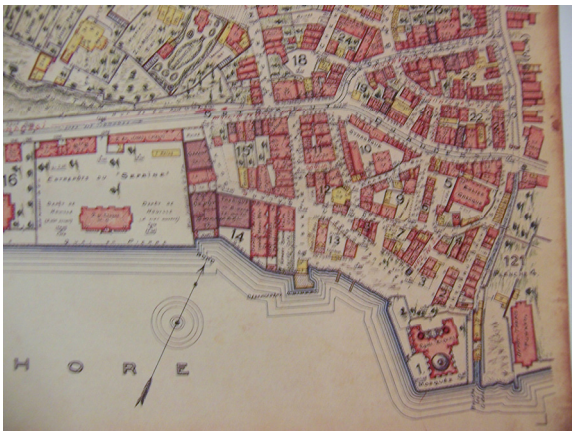

Şekil 7.10 20 Yüzyıl Başında Ortaköy Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Pervitich

Meydanda, Sütçü Ali Sokağı önünde kahvelerin yanında küçük Hamidiye Çeşmesi (Saka Çeşmesi) vardı. Hamidiye su şebekesinden dağılan kol, eski hamamın önündeki Saka Çeşmesi denilen bu döküm çeşmeye ulaşırdı. Bu çeşme daha sonra kaldırıldı ve suyolu kapatıldı. Meydandaki demir döküm çeşme, Yıldız'dan alınarak onarılmış, 1992'deki meydan düzenlemesi çalışmaları sırasında şimdiki yerine konulmuştur. 19. yy Osmanlı sivil mimarisinin özgün örneklerinin bulunduğu Ortaköy Meydanı ve çevresi 1989'da başlatılan proje çalışmaları ile 1992'de yeniden düzenlenmiştir.

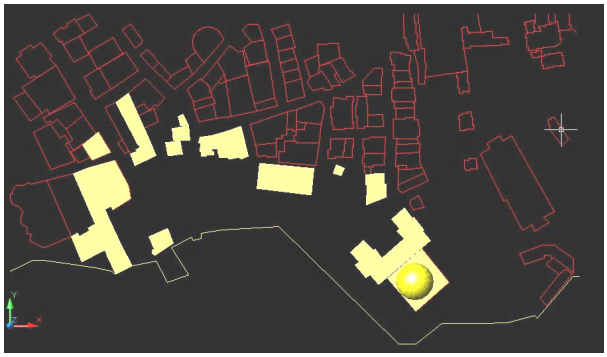

a

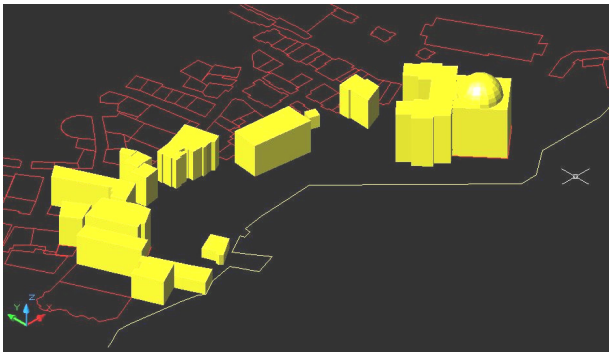

b

Şekil 7.11 a) Ortaköy Meydanı vaziyet planı b) 3Boyutlu modeli Kaynak:Yazar

Ortaköy meydanının ortalama derinliği 90 metre, genişliği ise ortalama 37 metredir. Ortaköy meydanı üç tarafından binalarla, bir tarafından da İstanbul boğazıyla sınırlanmıştır. Meydan kapalılık hissi uyandırmaktadır. Meydanın etrafı üç ve altı kat arasında değişen binalarla çevrilidir. Meydan 1990'larda yapılan düzenleme ve kazandırılan aktivite çeşitliliği ile kullanıcılarına esnek bir ortam sunmaktadır. Meydan araç trqafiğinden arındırıldığı için dünyadaki başarılı meydan örneklerinden biridir.

Diğer yararlanılabilecek kaynaklar: S. Eyice, Ortaköy Tarih-Sosyal ve Mimari Doku, İst., 1991; (Altınay), Onikinci Asırda; Evliya, Seyahatname; E. Işözen, Ortaköy Meydanı Çevre Düzenlemesi, İst., 1992; tnciciyan, İstanbul; Tanışık, istanbul Çeşmeleri, II; Tuğlacı, Balyan Ailesi; Eyice, Boğaziçi; Eldem, Boğaziçi Anıları. ERHAN ÎŞÖZEN

7.3.3 Çalışma Alanı:3 Çengelköy Meydanı

Boğaziçi'nin Anadolu yakasında Beylerbeyi ile Vaniköy arasındaki koyun çevresinde ve ardındaki yamaç ve tepelerde kurulu, Üsküdar llçesi'ne bağlı üç mahalleden oluşan semt. Boğaz'ın Anadolu yakasının dördüncü iskelesidir. Çengelköy Meydanı da buradadır.

Şekil 7.12 Çengelköy Meydanı ve Çeşmelerini Gösteren Fotoğraflar, Kaynak: Yazar

Bu meydanı belirleyen önemli yapılardan birisi 1842 tarihinde Abdülmecid tarafından kagir olarak yaptırılan oldukça güzel karakol yapısıdır. Bu karakolun hemen önündeki iki çeşme dikkat çekicidir. Bunlardan büyüğü Sadrazam Mehmed Hüsrev Paşa'nın Kavasbaşısı Ahmed Ağa'nın 1853'te yaptırdığı, kesme taştan yapılma dört cepheli meydan çeşmesidir, üstünde altı satırlık mensur kitabe yer alır. İstanbul Ansiklopedisi'nde Alin Talasoğlu'nun belirttiği üzere bu kitabe daha önce Çengelköy İskelesi'ne çıkan köşebaşında bulunmaktaydı. Geniş bir saçakla çevrili olan çeşmenin çatısı kubbe biçiminde olup, mermerden sade bir aynataşı ve musluk bulunmaktadır. Yapının köşelerindeki oluklu mermer payeler kornişin üstünde de devam etmektedir. Çeşmenin etrafında yapıyı dört taraftan dolanan mermer tekne taşı bulunmaktadır. Diğer çeşme ise küçük bir sütun üzerine yerleştirilmiş lahana motifli mermer bir taştan ibarettir.

Aksoyak, D. Ö Kentim İstanbul Semt Kitapçıkları
(http://www.istanbul.com/KesfetDetail.aspx?Cat=110)

Ancak Çengelköy'deki asıl büyük değişme 1950' lerde başlar. Bu yıllarda Çengelköy hızla tepelere ve içerilere doğru gelişmiş; büyük çiftlik ve bahçe arazileri parsellenerek kooperatiflere satılmış; 1961'de sahilden içerideki kesimde Bahçelievler muhtarlığı kurulmuş, İstanbul imar hare ketleri çerçevesinde gerçekleştirilen Üsküdar-Beykoz sahil yolu yapımı ile Çengelköy-Çamlıca bağlantısı, yerleşmeye kent merkezinden ve çevreden ulaşımı kolaylaştırmıştır. Bu tarihlerde köy, Çengelköy, Havuzbaşı ve Bahçelievler olarak üç mahalledir. Havuzbaşı durağından karakola ve iskele yanındaki meydana kadar birbirini izleyen küçük dükkânlarla uzanan, canlı, hareketli ve zengin bir çarşıya sahiptir. İskelenin yanındaki küçük meydandaki balık lokantaları 19- yy'da meyhaneleriyle ünlü Çengelköy'ün

bu geleneğini sürdürmektedir.

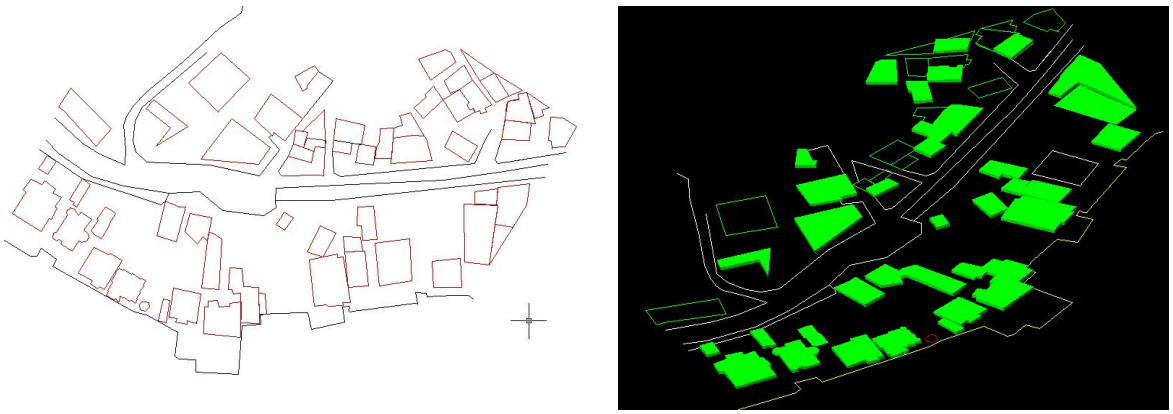

a b

Şekil 7.13 a) Çengelköy Meydanı vaziyet planı b) 3Boyutlu modeli Kaynak:Yazar

Çengelköy Meydanının ortalama derinliği 46 metre genişliği ise ortalama 39 metredir. Etrafındaki binalar iki ve üç kattan oluşmaktadır. Bu fiziksel özellikleriyle, C. Alexander'ın (1977), bahsettiği kamusal küçük meydan tanımına uymaktadır. Aynı zamanda Osmanlı Mimarisinde var olan tipik köy ya da kasaba meydanı anlayışına iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Çengelköy Meydanı iki tarafından binalarla, bir tarafı yolla bir tarafı da İstanbul boğazıyla sınırlandırılmıştır. Meydanın zemin kaplamasının yeniden tasarlanıp yapılması uygun olacaktır. Ayrıca meydanın merkezine yakın yer alan tarihsel çınar ağaçlarının etrafının, çevre ve peyzaj düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir.

Aysu, Ç., (1994, 485-486) Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopesi, Cilt 2, İstanbul dan alınmıştır. Ayrıca bakınız: Cahit Kayra-Erol Üyepazarcı, Mekânlar ve Zamanlar Kandilli, Vaniköy, Çengelköy, İst., 1993; "Beylerbeyi", İSTA; "Beylerbeyi" İKSA; Erdenen, Boğaziçi Sahilhaneleri, II; Eyice, Boğaziçi; Janin, Constantinople byzantine; Evliya Çelebi, Seyahatname, İnciciyan, İstanbul.

7.3.4 Çalışma Alanı:4 Taksim Meydanı

Taksim Meydanına, 1732-33 yıllarında Şehrin kuzeyindeki Gümrah ormanından ilk kez şehre su getirilmiştir. Künkler, teraziler ve kemerler sistemi burada sona erdiğinden, depolanan su köşebaşındaki taş bir maksemden şehrin diğer yerlerine bu yapıdan taksim edilmiştir. Suyun "dağıtım merkezi" olan bu yapının bulunduğu alan ve çevresi, zamanla bu yer Taksim olarak

adlandırılmıştır.

Meydanın bugünkü boş alanına 1789-1807 de Topçu Kışlası İnşa edilmiştir. 1940lı yıllarda Lütfi Kırdar döneminde Topçu Kışlası Meydan düzenlemeleri dolayısıyla yıktırılmıştır. Aynı yıllarda İstanbul Eğlence hayatı için önemli olan Kristal Gazinosu yapılmıştır.

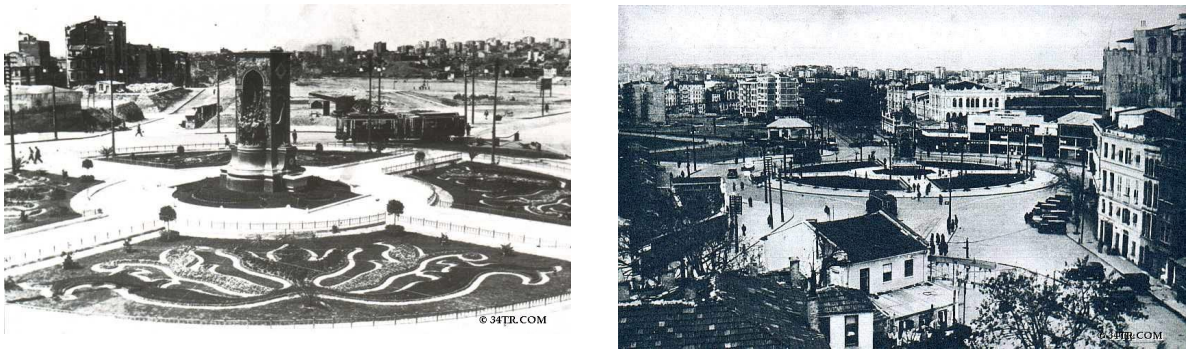

Şekil 7.14 1940 Yıllarında Taksim Meydanı ve Çevresini Gösteren Fotoğraflar, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007)

Şekil 7.15 1930 Yıllarında Taksim Meydanı ve Çevresini Gösteren Fotoğraflar, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007)

Şekil 7.16 1930 Yıllarında Taksim Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Pervitich

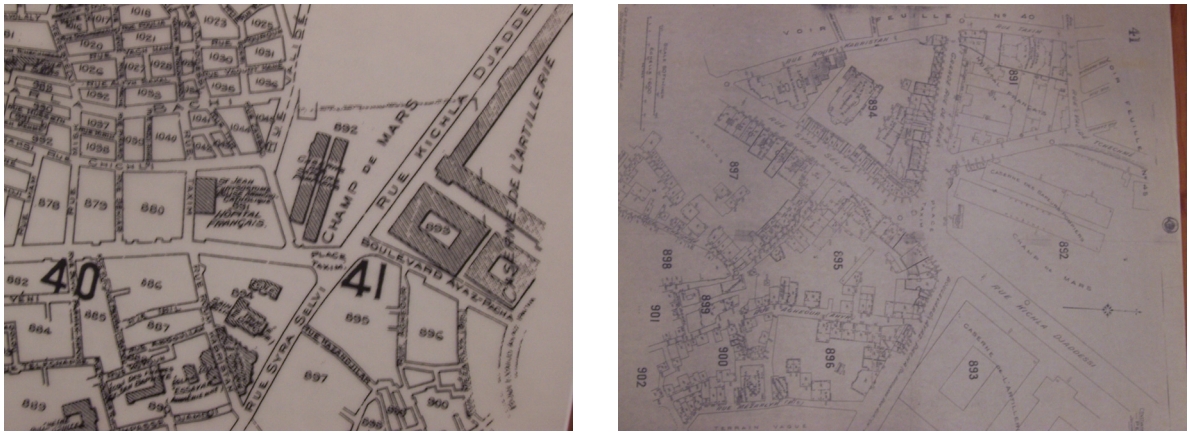

Şekil 7.17 1930 Yıllarında Taksim Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Pervitich

1956-1960 yıllarında Adnan Menderes'in Başbakanlığı döneminde imar operasyonunda bu gazino yıktırılmıştır. Bu gazinonun arkasındaki binalar ise, 1987 yılında Bedrettin Dalan Döneminde, Tarlabaşı Caddesi açılışı sırasında yıktırılmış, bu boşluklar meydana ve yola katılmıştır. Meydan 2000'li yıllarda Ulaşım ağının yenilenmesi dolayısıyla tekrar düzenlenmiş Metro çıkışlarıyla da bugünkü görünümündedir.

a	b

Şekil 7.18 a) Taksim Meydanı vaziyet planı Kaynak: www.ibb.gov.tr b) Hava fotoğrafı Kaynak: Googleearth

Taksim Meydanının ortalama derinliği 246 metre genişliği ise ortalama 95 metredir. Etrafındaki binalar on kat ve üzerinde yüksekliğe sahiptir. Etrafındaki binaların bu kadar yüksek oluşuna karşılık meydanda bir kapalılık hissi duyulmamaktadır. Ayrıca meydanın her tarafından yollarla bölünmüş olması sebebiyle bütün olarak algılanamamaktadır. Metro çıkış noktalarının meydanın merkezinde yer alması olumlu bir etki yaratırken, yoğun yaya trafiğinin meydanı bölen yollar yüzünden çok sıkışık kalabalık bir etki yaratmaktadır. Bu nedenden meydan içi erişilebilirlik yaya kullanıcıları için çok zor olamaktadır.

Meydanın zemin kaplaması yeni yapıldığı için her tür kullanıcının ihtiyacına cevap verebilmektetir. Ama ne var ki yenileme çalışmaları yapılırken ağaçlandırma ya da bitki çeşitliliği gibi peyzaj düzenlemeleri yapılmadığı için meydan kullanıcılarına konforlu bir ortam sunamamaktır.

7.3.5 Çalışma Alanı:5 Kadıköy İskele Meydanı

1930'larda İstanbul'un imarı ile ilgili çalışmalarda, Kadıköy ilçesi de dahil olmak üzere bazı öneri ve projeler geliştirilmiştir. 1933'te açılan uluslararası yarışma için çağrılan uzmalardan H. Elgötz Kadıköy'de, Haydarpaşa'yı da kapsayacak şekilde yeni bir iş ve ticari alanın kurulmasını, diğer Fransız şehir plancısı A. Agache, Kadıköy iskelesini de içine alacak şekilde Harem iskelesine kadar olan bölgede bir sanayi ve ticaret bölgesi olmasını önermiştir. Bu yarışmada hiçbir proje Kadıköy'ün tarihsel dokusunu ve kimliğini dikkate almamıştır ayrıca bu projelerin hiç birisi de uygulanmamıştır.

1930'lu yıllarda Ankara İmar Planı müellifi Alman Herman Jansen'e Fenerbahçe yarımadası için de bir plan hazırlattırılmış ancak bu da diğerleri gibi uygulamaya sokulmamıştır. 1950 li yıllarda İstanbulun bütününde olduğu gibi Kadıköy'ün genel dokusunu değiştirecek hareket başlamıştır. Bunun sonucunda çeşitli bölgelere Kadıköy'den yollar açılmıştır. Bu yol çalışmaları 1980'lere kadar sürmüştür. Bu yıllarda Kadıköy iskele Meydanı da bu çalışmalardan etkilenmiştir. Bu yıllarda önerilen projeyle mevcut iskele binasının yenilenmesi ve hal binasının otogara dönüştürülmesi, tadilatının ve restorasyonunun yapılması düşünülmüştür. Bu meydan projesi de diğerleri gibi sonuçlanmamıştır.

Şekil 7.19 1939–40 Yıllarında Kadıköy İskele Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Pervitich

Şekil 7.20 (Üsttekiler) 1930–40 Yıllarında Kadıköy İskele Meydanı ve Çevresini Gösteren Fotoğraflar, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007); (Alttakiler) Günümüz, Kaynak: Yazar

1984–93 yıllarında İskele Meydanı ile Mühürdar arasında deniz doldurularak meydan genişletilmiştir. Günümüzdeki görünümüne kavuşmuştur.

Kadıköy iskele meydanının derinliği ortalama 245 metre, ortalama genişliği ise 145 metredir. Meydanın dört tarafında da binalar olmasına rağmen binaların dağınık bir biçimde gelişigüzel konumlanması ve yüksekliklerinin az olması nedeni ile tam bir kapalılık hissi oluşturmamaktadır. Ortasından geçen araç yolu ile de meydanın bütünlüğü bozulmuştur. Bundan dolayı meydan içine ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik kullanıcılar tarafından da belirtildiği gibi zor olmaktadır. Peyzaj düzenlemesi yapılmasına rağmen gerekli oturma elemanlarının yanlış konumlandırılması sonucu kullanıcılara konforlu bir ortam sunamamaktadır. Meydandaki aktivite çeşitliliğinin az oluşu nedeniyle mevcut haliyle sadece ulaşım için kullanılmaktadır.

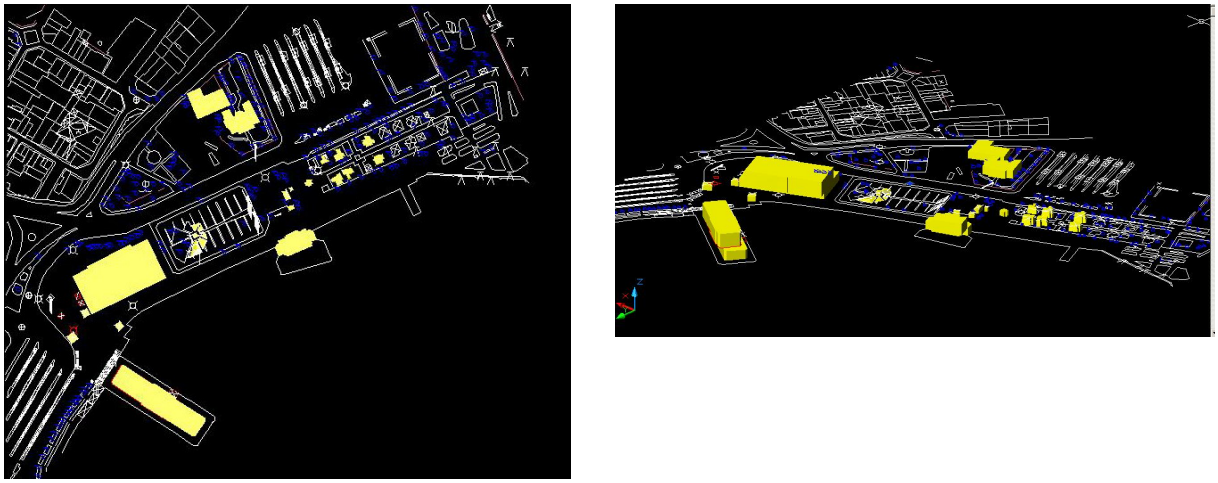

a b

Şekil 7.21 a) Kadıköy İskele Meydanı vaziyet planı b) 3Boyutlu modeli Kaynak:Yazar

7.3.6 Çalışma Alanı:6 Beyazıt Meydanı

Beyazıt Meydanı Tarihi yarımadanın merkezinde, kentin ana ulaşım akslarının odağındadır. Çevresindeki semt ile aynı adı taşımaktadır.

Kuban, D., Bugünkü Beyazıt Meydanı'na İstanbul'un fethinden sonra 1454'te İlk Osmanlı sarayının burada yapılmasının ogün de meydanın canlı bir yaşam barındırdığının kanıtı olduğunu belirtmektedir.

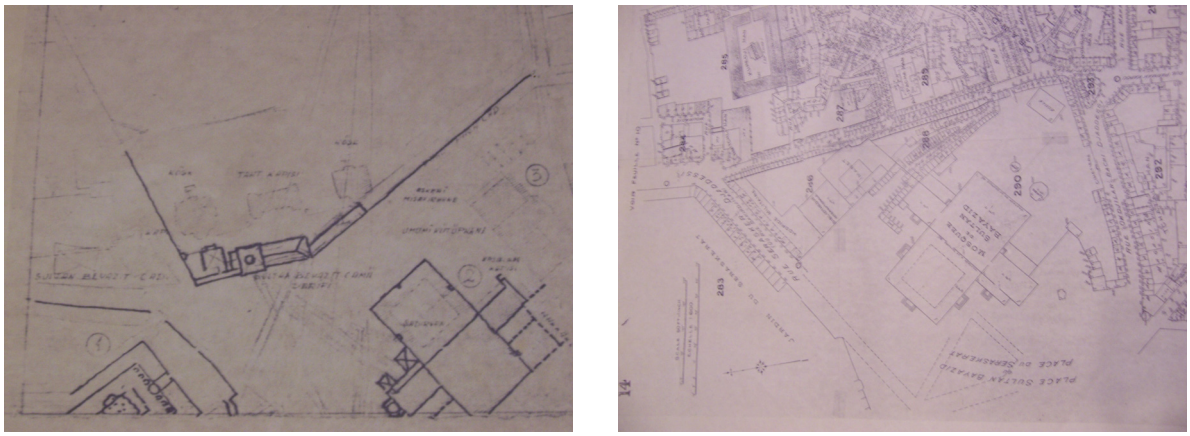

Şekil 7.22 20. Yüzyıl Başında Beyazıt Meydanı ve Çevresini Gösteren Haritalar, Kaynak: Alman Mavileri

Şekil 7.23 20.Yüzyıl Başında (1940lı yıllar) Beyazıt Meydanı ve Çevresini Gösteren Harita, Kaynak: Pervitich

Şekil 7.24 (Üsttekiler)1909 Yılında Beyazıt Meydanı (Alttakiler) 1930 Yılında Beyazıt Meydanı, Kaynak: http://www.34TR.com, (2007)

17 yy. da meydanın etrafında kâğıtçılar, çeşitli dükkânlar var olup hepsi ahşap ve tek katlı binalardır. 1766 yılı depreminden sonra meydanın etrafındaki binalar tamir edilmiş ve yeni binalar yapılmıştır. Beyazıt meydanı 1923-24 arasında Mimar Asım Kömürcüoğlu tarafından düzenlenmiştir.1939' da Beyazıt Külliyesinin etrafındaki binalar yıkılarak Belediye Müzesi ve Kitaplığı olarak düzenlenmiştir.

1942-43 döneminde Beyazıt Meydanınıda içinden geçen 9,5 metrelik Tramvay yolu düzenlemesi yapılmıştır. 1950-60 arasındaki imar faaliyetleri sırasında meydanın asıl kimliği kaybolmuştur. 1957-58 yıllarında başlatılan düzenleme çalışmaları ile meydan kotları, meydana giren ve çıkan yol kotları ile oynanamıştır. Meydanın kotu güneyde 3,5 metre düşürülerek Üniversite Kapısına doğru yükselen bir eğim verilmiştir. 1964'te Meydanın Düzenlenmesi için bir yarışma açılmıştır. Yarışmayı Şandor, Sevinç Hadi ve Hüseyin Başçetinçelik kazanmış ve onlar tarafından hazırlanan projenin bir bölümü gerçekleştirilmiştir.

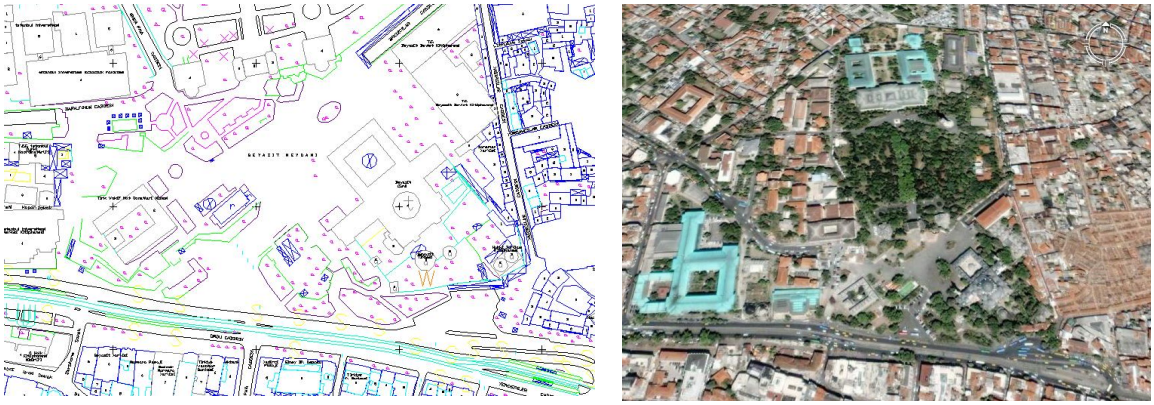

a b

Şekil 7.25 a) Beyazıt Meydanı vaziyet planı Kaynak: İstanbul Belediyesi b) Hava fotoğrafı Kaynak:Google Earth

Beyazıt meydanının ortalama genişliği 190 metre, ortalama derinliği ise 135 metredir. Meydan bir çok kez fiziksel değişikliğe uğramıştır. Bu nedenle meydan içinde yapılan düzenlemelerden dolayı orijinalliğini kaybetmiştir. Meydan kullanıcıları tarafından bütün olarak algılanamamaktadır. Döşeme malzemeleri her tür kullanıcıya konforlu bir hareket olanağı sunamamaktadır. Meydan içi kot değişiklileri dolayısıyla erişilebilirlik sağlanamamaktadır. Etrafındaki binaların görünüşü meydanın tarihi kimliği ile uyuşmamaktadır. Bu durum kullanıcılar tarafından da belirtilmiştir. Ayrıca meydanın içinde inşa edilmiş geçici binalar da tarihi kimliği ile uyuşmamaktadır.

7.4 Meydanların Daimi ve Geçici Kullanıcıları

Çalışma da Anket sorularını yanıtlaması istenen kullanıcılar iki tür olarak belirlenmiştir.

1. Daimi Kullanıcılar

Meydanın içinde ve etrafındaki işyerlerinde veya günlük satış için bulunanlar gün içerisinde sürekli orada olan insanlar: İşletme sahipleri, garsonlar, tezgâhtarlar, belediye çalışanları (temizlik işçileri, zabıta elemanları vb. gibi), orada görevli polisler, vb.

2. Geçici Kullanıcılar

O meydanının kısa süreli genel kullanıcılarıdır.

Soruları yanıtlaması istenen kullanıcı özellikleri:

18 yaş ve üzeri kullanıcılar seçilmiş ve aşağıda görüleceği gibi:

18–29 yaş arası 32 kişi (Genç)

30–44 yaş arası 32 kişi (Orta yaş)

45- + yaş arası 32 kişi (Orta yaş üstü),

gruplanarak, toplam her bir meydan da 96 (48 Kadın + 48 Erkek) kişi ile birebir görüşme yoluyla anket yapılmıştır.

Bu anket, belirlenen 6 meydanda toplam 576 (288 Kadın + 288 Erkek) kişi ile gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca herbir meydanda:

Daimi Kullanıcı (32 kişi) ve

Geçici Kullanıcı (64 kişi) alt gruplarını içeren,

96 kişilik “anket grubu” oluşturulmuştur.

7.5 Anket Tasarımına Yaklaşım ve Soru Kâğıdının Hazırlanması

1) Anket soru kâğıdı tasarlanmasında iki aşama yer almaktadır.

Birinci aşamada açık uçlu sorular sorulmaktadır.

İkinci aşamada ise Bölüm 5 te önerilen mekânsal kalite parametrelerinden gözlemcinin bu yerlerde doğrudan gözleyebileceği fiziksel özellikler haricinde kullanıcının o mekâna dair ne hissettiği ile ilgi parametreler dikkate alınarak sorular oluşturulmuştur.

2) Soru kâğıdı oluşturulduktan sonra İstatiksel olarak değerlendirilebilmesi için uygun bir ölçek sistemi seçilmiştir.

Bu çalışmada 5 li Likert sıkalası kullanılmış ayrıca kullanıcılara bu sıkala dışında özel olarak belirtmek istedikleri diğer sorunlar için açık yanıtlama boşluğu bırakılmıştır.

İstatiksel değerlendirme için SPSS programı kullanılmıştır. Bu Analizlerle:

- Regresyonlar
- Korelasyonlar
- Radar grafikleri
- Faktör analizleri,

yapılarak elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

7.5.1 Soru Kâğıdı

Sorukâğıdındaki sorular kullanıcıların dikkatini dağıtmadan, kolayca, anlayabileceği bir düzeyde, basit bir dile indirgenerek sorulmuştur.

Sorukağıdı birebir görüşme süresini en fazla 12-15 dk kapsayacak bir biçimde hazırlanmasına özen gösterilmiştir.

Sorukağıdı daimi kullanıcılar için üç açık uçlu soru ile başlamaktadır.

Sorukağıdı geçici kullanıcılar için bir açık uçlu soru ile başlamaktadır

İçerikte ise:

Önerilen mekânsal kalite parametrelerinin arka arkaya gelmemesine dikkat edilmiştir. Sorukağıdının sonunda ise kişinin demografik bilgileri istenmiştir.(bakınız Ek1)

7.6 Bulgular ve Tartışma

Bulgular aşağıdaki sıra ile değerlendirilecektir.

- Açık uçlu soruların değerlendirilmesi
- Regresyonlar
- Korelasyonlar
- Radar grafikleri
- Faktör analizleri,

7.6.1 Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesi

Soru: Bu meydanı birkaç sıfat veya birkaç kelime ile nasıl tanımlarsınız?

Bu soru ile daimi ve geçici kullanıcıların ilgili meydanı nasıl tanımladıklarını öğrenmek amaçlanmıştır. (Bakınız Çizelge 7.1)

Beşiktaş Meydanı; Güzel, kalabalık, hoş, tarihi, rahat, ferah, boş, gürültülü, aktif olarak tanımlanmıştır.

Ortaköy Meydanı; güzel, hoş, tarihi, rahat, dinlendirici, huzurverici, manzaralı, düzensiz, küçük, kirli olarak tanımlanmıştır.

Taksim Meydanı; kalabalık, güzel, tehlikeli, eğlenceli, merkez, pis, kültürel, gürültülü olarak tanımlanmıştır.

Kadıköy Meydanı; güzel, kalabalık, hoş, manzaralı, ulaşım noktası, farklı, merkezi, sıcak, gürültülü olarak tanımlanmıştır.

Beyazıt Meydanı; tarihi, güzel, hoş, turistik, bakımsız olarak tanımlanmıştır.

Çengelköy Meydanı; güzel, manzaralı, dinlendirici, tarihi, bakımsız, güvenli, doğal, yeşil, havadar olarak tanımlanmıştır.

Soru: Bu meydana gelen insanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu soru ile daimi kullanıcıların gelen insanlar hakkındaki görüşlerini öğrenmektir. (Bakınız Çizelge 7.3)

Beşiktaş Meydanı; her tür, kültürlü kaliteli insanların bu meydana geldikleri belirtilmiştir.

Ortaköy Meydanı; kültürlü kaliteli, hoş, insanların bu meydana geldikleri belirtilmiştir.

Taksim Meydanı; her tür insanın bu meydana geldikleri belirtilmiştir.

Kadıköy Meydanı; her tür insanın bu meydana geldikleri belirtilmiştir.

Beyazıt Meydanı; her tür, kültürlü kaliteli insanların bu meydana geldikleri belirtilmiştir.

Çengelköy Meydanı; hoş, kültürlü kaliteli insanların bu meydana geldikleri belirtilmiştir.

Soru: Bu meydanın eksiklikleri nelerdir ve hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu soru ile daimi kullanıcıların bulundukları ve kullandıkları meydanlarda tespit ettikleri eksiklikleri öğrenmektir. (Bakınız Çizelge 7.4)

Beşiktaş Meydanı; ağaçlandırma, aydınlatma, çevre düzenlemesi ve güvenlik yetersiz ve eksik bulunmuştur.

Ortaköy Meydanı; güvenlik, bir eksikliği yok, çevre düzenlemesi ve çöp kutusu eksik olarak bulunmuştur.

Taksim Meydanı; güvenlik, çöp kutusu, yeşillik eksik olarak bulunmuştur.

Kadıköy Meydanı; temizlik, oturma elemanları, çevre düzenlemesi eksik olarak bulunmuştur.

Beyazıt Meydanı; çay bahçesi, oturma elemanları eksik olarak bulunmuştur.

Çengelköy Meydanı; temizlik, otopark, bakım onarım, güvenlik eksik olarak bulunmuştur.

Çizelge 7.1 2. Sorunun kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi

Sorunun değerlendirilmesi	Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy
Bu meydanı birkaç sıfat veya birkaç kelime ile nasıl tanımlarsınız?	**Tarihi:4** Modern:1 Özgür:1 Farklı:1	**Tarihi:8** Farklı: 4 Otantik:4 Değişik:3 Turistik:2 Özgür:1	Tarihi:1 Farklı:1 Özgür:2 **Kültür:3** Nostaljik:1	**Farklı:4** Egzotik:1	**Tarihi:73** Kültür: 5 Otantik:2 Nostaljik:2 Değerli:1	Farklı:4 **Tarihi:12** Nostaljik:2
	Manzaralı:2 **Hoş: 10** Huzurlu:3 Huzursuz:2 Rahat:4 Sakin:3 Eğlenceli:3 Ferah:4 Renkli:2 Basit:1 Genç:1 Dinamik:1 Çılgın:1 Yaşlı:1 Kullanışlı:1 Faydalı:1	Manzaralı:6 **Hoş:13** Rahat: 8 Dinlendirici: 8 Huzur Verici: 7 Renkli:1 Canlı:2 Çekici: 3 İlgi Çekici:1sempatik: 4 Etkileyici: 2 Keyifli:1 Hoş Değil: 2 beğenmiyorum: 2 Sakin:4 Sade:3	Hoş: 3 **Eğlenceli:9** Rahat:1 Sosyal:1 Çılgın:1 Renkli:1	**Manzaralı:16 Hoş: 18** Huzurlu:2 Stresli:1 Eğlenceli:8 Neşeli:8 Etkinlikli:2 Kuşçular Ve Çiçekçilerle Daha İyiydi:3	Eğlenceli:1 Sakin:1 **Hoş:10** Huzurlu:1 Dinlendirici:1 Rahatlatıcı:1 Protesto:2 Koleksiyon:2	**Manzaralı:21** Huzur Verici:8 **Dinlendirici:13** Ferah:2
	Güzel:27	**Güzel:43** Harika:5 Süper: 2 Mükemmel:4 Büyüleyici:1 İyi:3 Şirin:1 Zarif:1 Nezih:1	**Güzel:28** Harika:1müthiş:1 Kötü:1	**Güzel:39** Sevimsiz:3 Vasat:1	**Güzel:28** İyi: 3 Etkileyici:2	**Güzel:37** Şirin:3 Harika:4 İyi:2 Planlı:1 Fena Değil:1 Sade:1
	Bakımsız:1 **Pis:2** Kötü:1 Berbat:1 Rahatsız:1 Temiz:1	**Kirli:1**	Temiz:1 **Pis:4** Berbat:3	Temiz Değil:3 **Pis:6** Kalitesiz:2 Temiz:1 İğrenç:1	**Bakımsız:3 Temiz Değil: 3** Pis:1	**Bakımsız:3** Salaş:1 Temiz Değil:2 Sahipsiz:1
	Kalabalık:12 Karmaşık:2 Kargaşa:1 Düzenli:3 Düzensiz:2 Durgun:1 Karışık:1 Küçük:2 Geniş:1 Boş:4 Sade:1	Kalabalık: 1 Boş:1 **Düzensiz:2** Kaliteli:1 Güvenli: 1 **Küçük: 2**	**Kalabalık:37 Tehlikeli:12**karışık:1 Büyük:2 Kargaşa:1 Karmaşık:2 Güvensiz:1	**Kalabalık:34** Karışık:5 Kozmopolit:7 Büyük:1	Karışık:1 Düzensiz:2 Renkli:1 **Turistik: 6**	Kalabalık:1 Karmaşa:1 Düzensiz:1 Sıkışık:1 Gürültülü:1 Sessiz:2 **Güvenli:3**
	Gürültülü:3	Doğal:1 Yeşillik: 1	**Gürültülü:2**	**Sıcak:3** Havadar:1 **Gürültülü:3 Yorucu: 3**		**Doğal:3** Gölgelik:1 **Yeşil:3** Güneşli:1 Serin:1 **Havadar:3**
	Aktif:3		**Merkez:6** Buluşma Yeri:1 Yoğun:2	Merkezi:4 **Ulaşım Noktası:6** Buluşma Noktası:1 İşlek:5 Trafik Yoğun:2		

Çizelge 7.2 2. Sorunun frekans tablosu

OLAP Cubes Kullanıcı Türü: Total		Mean Meydan Adı						
İŞLEVSEL KALİTE		**Beşiktaş**	**Ortaköy**	**Taksim**	**Kadıköy**	**Beyazıt**	**Çengelköy**	**Genel**
Ulaşılabilirlik	i1	3.147	3.251	3.421	**3.0635**	**3.4625**	3.2396	3.2641
Erişilebilirlik	i2	3.168	3.296	3.187	3.1979	**2.274**	**3.4229**	3.0908
Etkililik	i3	3.200	3.368	**3.440**	**3.0802**	3.0562	3.2094	3.2255
Esneklik	i4	3.352	3.491	3.449	**3.3635**	3.5969	**3.2542**	3.4177
Güvenlik	i5	3.401	3.337	3.210	3.3104	**2.6771**	**3.6646**	3.2667
Mekansal Yönelim	i6	3.213	**3.485**	3.363	3.1271	**2.5729**	3.2542	3.1691
Mahremiyet	i7	3.399	3.374	**3.419**	3.376	**3.1771**	3.2531	3.333
Fiziksel İyi Olma	i8	3.542	**3.727**	3.640	3.5896	**3.4438**	3.5375	3.5799
Konfor	i9	3.158	3.403	**2.925**	2.9552	2.9427	**3.4292**	3.1356
Çeşitlilik	i10	3.556	3.616	**3.822**	3.5563	**2.976**	3.3906	3.4861
Sürdürülebilirlik	i11	3.417	3.052	**3.021**	3.0833	**3.9375**	3.5937	3.3507
ESTETİK KALİTE								
Düzen	e1	3.317	**3.616**	3.348	**3.2896**	3.4896	3.5323	3.4319
Kimlik	e2	3.076	**3.584**	3.228	**2.9062**	3.3333	3.4833	3.2686
Etki Cazibe	e3	3.338	**3.543**	3.526	3.2521	**3.124**	3.2052	3.3312
YAPIM KALİTESİ								
Detaylandırma	y1	2.990	3.060	2.844	2.8104	**1.825**	**3.2083**	2.7896
Malzeme	y2	**2.991**	2.833	2.795	2.899	**1.1917**	2.9323	2.6069
İyi İşçilik	y3	2.865	**3.217**	2.954	2.6563	**1.8125**	2.8667	2.7285
Dayanıklılık	y4	2.963	**3.366**	3.012	2.6687	**2.0073**	3.0042	2.8366
BAKIM VE HİZMET KALİTESİ								
Düzenli Bakım Onarım	b1	3.135	**3.625**	3.552	3.1042	**2.6562**	2.8646	3.1563
Hizmet (Servis)	b2	3.017	**3.429**	3.059	**2.6667**	3.0156	2.7063	2.9823
Kamu Ve Özel Hizmetler	b3	3.123	3.407	3.159	**2.8906**	**3.5219**	3.1917	3.2156

Çizelge 7.3 1. Sorunun kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi

1Sorunun değerlendirilmesi	Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy
Daimi kullanıcı görüşleri Soru: Bu meydana gelen insanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?	**Her tür 8** **Kültürlü kaliteli 8** Kaba 5 Boş 3 Saygılı 3 Saygısız 2	**Kültürlü kaliteli 15** **Hoş 11** Kaba 7	**Her tür 23**	**Her tür 18** Boş 5 Kültürlü kaliteli 2	**Her tür 13** **Kültürlü kaliteli 7** Turist 3	**Hoş 9** **Kültürlü kaliteli 6** Kaba 5

Çizelge 7.4 3. Sorunun kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi

3Sorunun değerlendirilmesi	Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy
Daimi kullanıcı görüşleri. Soru: Bu meydanın eksiklikleri nelerdir ve hakkında ne düşünüyorsunuz?	**Ağaçlandırma yetersiz 5** **Aydınlatma 5** **Çevre düzenlemesi eksik 5** **Güvenlik eksik 4** Bakım onarım 3 Çöp kutusu eksik 3 Gölgelemek için yeterli materyal yok 3 Oturma Elemanları eksik 3 Bir eksikliği yok 2 Yeşillik 2	**Güvenlik eksik 13** **Bir eksikliği yok 5** **Çevre düzenlemesi eksik 5** **Çöp kutusu eksik 4** Ağaçlandırma yetersiz 2 Bakım onarım 2 Belediyenin düzensiz çalışması 2 Otopark 2 Yeşillik 2	**Güvenlik eksik 12** **Çöp kutusu eksik 7** **Yeşillik 6** Oturma Elemanları eksik 4 Ağaçlandırma yetersiz 1 Bakım onarım 1 Çevre düzenlemesi eksik 1 Otopark 1	**Temizlik 13** **Oturma Elemanları eksik 11** **Çevre düzenlemesi eksik 5** Çay bahçesi 5 Çiçekçi 5 Gölgelemek için yeterli materyal yok 5 Yeşillik 5 Çöp kutusu eksik 4 Kuşçu 3 Otopark 3	**Çay bahçesi 9** **Oturma Elemanları eksik 9** Temizlik 4 Bir eksikliği yok 3 Çöp kutusu eksik 3 Güvenlik eksik 3 Bakım onarım 2	**Temizlik 7** **Otopark 6** **Bakım onarım 5** **Güvenlik eksik 5** Çöp kutusu eksik 4 Aydınlatma 3 Hizmet eksik 2 Oturma Elemanları eksik 2 Tuvaletler 2 Çevre düzenlemesi eksik 1 Yeşillik 1

7.6.2 Regresyon Analizi

7.6.2.1 İşlevsel Kaliteye Bağlı Regresyon

Bağımlı Değişken: Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydan işlevsel açıdan yeterlidir		Etkileri anlamlı ve Pozitif yönlü	Etkileri anlamlı ve Negatif yönlü
Bağımsız Değişken:	Bu meydana her çeşit araçla ve toplu taşıma araçlarıyla ulaşım kolaydır.		
	Bu meydana yaya olarak ulaşım kolaydır.		
	Bu meydanın çevresinde özel araç (bisiklet, motorlar, arabalar) park etmek için yeterli park etme yeri mevcuttur		Beyazıt
	Bu meydan ve yakın caddeleri güvenli bir yerdir		
	Bu meydanda her çeşit alışveriş imkânı ve yeterli sayıda mağaza bulunmaktadır	Beşiktaş,	Taksim, Beyazıt,
	Bu meydanda bank, sandalye gibi oturma elemanlarının sayısı yeterlidir	Kadıköy	
	Bu meydan engelli insanların kullanımı için uygundur.	Taksim	
	Bu meydan temiz bir yerdir.		
	Bu meydan her türlü etkinlik için yeterli büyüklüktedir.	Genel	
	Bu meydan bu semtte çekici bir merkez etkisi veriyor.	Genel	
	Bu meydanda gideceğiniz yönü kolaylıkla bulabilmek mümkündür.		
	Bu meydanda yeterli miktarda yönlendirme tabelası vardır.		
	Bu meydanın zemin kaplaması yürümek için elverişlidir.	Taksim, Çengelköy	
	Bu meydan gece de güvenlidir.		
	Bu meydanın gece aydınlatması yeterlidir.	Taksim	Kadıköy
	Bu meydan gece de kullanılmaktadır.	Beyazıt	
	Bu meydan yeterince güneş görmektedir.		
	Bu meydan çok gürültülüdür.		Çengelköy
	Bu meydanın havası çok temizdir.	Çengelköy	
	Bu meydan yıllardır aynı şekilde ve eşyalarıyla birlikte kullanılmaktadır.	Beyazıt	
	Bu meydan eğlenceli bir yerdir.	Genel, Taksim, Kadıköy	
	Bu meydana gelen diğer insanlar birbirleriyle kolay iletişim kurabiliyor.	Beyazıt	Beşiktaş
	Bu meydandaki gölgeleme elemanları yeterlidir.	Ortaköy, Taksim	
	Bu meydana her tür yaş grubundan insan gelmektedir.	Genel, Ortaköy	

7.6.2.2 Estetik Kaliteye Bağlı Regresyon

Bağımlı Değişken: Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydan estetik açıdan etkili bir yerdir.		Etkileri anlamlı ve Pozitif yönlü	Etkileri anlamlı ve Negatif yönlü
Bağımsız Değişken	Bu meydanda yeterli derecede kültürel etkinlik yapılmaktadır.		
	Bu meydanın girişi belirgindir		
	Bu meydan her türlü etkinlik için yeterli büyüklüktedir.	Genel, Taksim, Kadıköy	
	Bu meydan bu semtte çekici bir merkez etkisi veriyor.	Genel, Beşiktaş, Çengelköy	Taksim
	Bu meydanın gece aydınlatması yeterlidir.		Beşiktaş
	Bu meydan çok gürültülüdür.	Taksim, Çengelköy	Kadıköy
	Bu meydan yıllardır aynı şekilde ve eşyalarıyla birlikte kullanılmaktadır.	Kadıköy, Çengelköy	
	Bu meydanın etrafındaki binaların belli bir mimari tarzı vardır.	Genel	
	Bu meydanın etrafındaki binalar görünüş olarak birbirine benzemektedir.		
	Bu meydanda insan kendini evinde gibi hissediyor.		
	Bu meydanın manzarası hoştur.	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Çengelköy	
	Bu meydan insana canlılık vermektedir.	Genel, Taksim	Beşiktaş
	Bu meydanı çevreleyen binaların yüksek oluşu insanı rahatsız etmektedir.		Çengelköy
	Bu meydanın eni ile boyu arasındaki oran estetik açıdan uygundur.	Genel	
	Bu meydanı çevreleyen binaların görünüşü birbiri ile uyumludur.	Genel, Taksim	
	Bu meydanı çevreleyen binaların cephelerinde kullanılan malzemeler ve işçilikleri birbiri ile iyi bir görünüm veriyor.		
	Bu meydanın zemininde, kullanılan renklerin, malzemelerin, görünüşü ve işçiliği iyi bir görünüm veriyor.	Taksim	
	Bu meydan eğlenceli bir yerdir.		
	Sizce bu meydan kent bütünlüğüyle uyumlu bir etki yaratıyor.	Genel, Ortaköy, Kadıköy	
	Bu meydana gelen diğer insanlar birbirleriyle kolay iletişim kurabiliyor.		Genel, Ortaköy
	Bu meydanda doğa güzelliği açısından ağaçlar, çiçekler yeterince mevcuttur.		
	Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydan özellikli bir yerdir	Genel, Taksim, Beyazıt, Çengelköy	

7.6.2.3 Yapım Kalitesine Bağlı Regresyon

Bağımlı Değişken: Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydanın yapımında kullanılan malzeme, işçilik açısından yeterlidir		Etkileri anlamlı ve Pozitif yönlü	Etkileri anlamlı ve Negatif yönlü
Bağımsız Değişken	Bu meydanda bank, sandalye gibi oturma elemanlarının sayısı yeterlidir	Ortaköy, Kadıköy	Beşiktaş
	Bu meydan engelli insanların kullanımı için uygundur.	Taksim, Beyazıt	
	Bu meydanda yeterli miktarda yönlendirme tabelası vardır.		
	Bu meydanın zemin kaplaması yürümek için elverişlidir.		
	Bu meydanın gece aydınlatması yeterlidir.	Genel, Beşiktaş, Beyazıt	
	Bu meydanı çevreleyen binaların cephelerinde kullanılan malzemeler ve işçilikleri birbiri ile iyi bir görünüm veriyor.	Genel, Taksim, Kadıköy, Beyazıt, Çengelköy	
	Bu meydanın zemininde, kullanılan renklerin, malzemelerin, görünüşü ve işçiliği iyi bir görünüm veriyor.	Genel, Beşiktaş, Ortaköy, Taksim, Beyazıt, Çengelköy	
	Bu meydanın banklarında, kullanılan renklerin, malzemelerin, görünüşü ve işçiliği iyidir.	Genel, Beşiktaş, Ortaköy, Çengelköy	
	Bu meydandaki gölgeleme elamanları yeterlidir.	Taksim,	Beşiktaş
	Bu meydanda doğa güzelliği açısından ağaçlar, çiçekler yeterince mevcuttur.	Genel, Kadıköy, Çengelköy	

7.6.2.4 Bakım onarım hizmet kalitesine bağlı regresyon

Bağımlı Değişken: Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydanın bakımı, onarımı düzenli olarak yapılmaktadır		Pozitif	Negatif
Bağımsız Değişken	Bu meydana her çeşit araçla ve toplu taşıma araçlarıyla ulaşım kolaydır.		Taksim
	Bu meydana yaya olarak ulaşım kolaydır.	Beşiktaş	Çengelköy
	Bu meydan temiz bir yerdir.	Genel, Beşiktaş, Ortaköy, Taksim, Kadıköy, Çengelköy	
	Bu meydanda düzenli olarak bakım onarım yapılmaktadır.	Genel, Beşiktaş, Ortaköy, Taksim, Kadıköy, Beyazıt, Çengelköy	
	Bu meydanda tuvalet ve diğer ihtiyaçları giderecek diğer olanaklar bulunabiliyor.	Genel, Beşiktaş, Kadıköy, Beyazıt,	

7.6.2.5 Güvenliğe Bağlı Regresyon

Bağımlı Değişken: Bu meydan ve yakın caddeleri güvenli bir yerdir		Etkileri anlamlı ve Pozitif yönlü	Etkileri anlamlı ve Negatif yönlü
Bağımsız Değişken	Hırsızlık, gasp ve şiddet olaylarının çok oluşu		Genel, Beşiktaş, Ortaköy, Taksim, Kadıköy, Beyazıt, Çengelköy
	Farklı kullanıcı gruplarının rahatsız etmesi ve gerilim yaratması		Genel, Beşiktaş, Taksim, Kadıköy, Beyazıt, Çengelköy
	Gece aydınlatmasının yetersiz oluşu		Beşiktaş
	Uyuşturucu kullananlar ve evsizlerin çokluğu		Genel, Beyazıt,
	Meydanın biçimlenişinde ve bitkilendirilmesinde görülemeyen kör noktaların oluşması	Taksim	

7.6.2.6 Hava Temizliğine Bağlı Regresyon

Bağımlı Değişken: Bu meydanın havası çok temizdir.		Etkileri anlamlı ve Pozitif yönlü	Etkileri anlamlı ve Negatif yönlü
Bağımsız Değişken	Sigara kokusu	Beşiktaş	Genel, Taksim, Beyazıt, Çengelköy
	Denizden gelen pis koku	Genel, Çengelköy	Kadıköy,
	Çöp kokusu		Genel, Beyazıt
	Araçların egzoz kokusu		Genel, Beşiktaş, Taksim, Kadıköy, Beyazıt, Çengelköy
	Dükkânlardan gelen koku (yemek veya satılan ürünlerin)	Beyazıt	Genel, Beşiktaş

7.6.2.7 Gürültüye Bağlı Regresyon

Bağımlı Değişken: Bu meydan çok gürültülüdür.		Etkileri anlamlı ve Pozitif yönlü	Etkileri anlamlı ve Negatif yönlü
Bağımsız Değişken	Hayvanların (köpek, kedi, güvercin gibi)	Genel, Ortaköy	Beyazıt
	Araçların (otobüs,motor vb gibi)	Genel, Beşiktaş, Taksim, Kadıköy, Çengelköy	
	Müzik	Genel	
	Satıcıların	Genel, Beyazıt	
	Gençlerin		
	Insanların	Genel, Taksim, Beyazıt	

7.6.3 Korelasyon

Çizelge 7.5 Örnek korelasyon çizelgesi

		Ulaşılabilirlik																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	K	1,000	0.118	0.205	0.167	0.147	0.058	0.079	0.122	0.158	0.126	0.073	0.178	0.162	0.178	0.094	0.035	0.05	0.048	0.084	0.175	0.733
	p	.	0.005	0	0	0	0.167	0.057	0.003	0	0.002	0.079	0	0	0	0.025	0.408	0.23	0.254	0.043	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	K	1,000	0.105	0.076	0.059	0.196	-0.055	0.009	0.044	0.077	-0.104	0.087	0.019	0.047	-0.056	0.163	0.139	-0.007	-0.028	-0.121	-0.043	0.735
	p	.	0.309	0.462	0.569	0.056	0.596	0.931	0.673	0.456	0.312	0.398	0.857	0.651	0.59	0.113	0.176	0.946	0.787	0.238	0.68	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	K	1,000	0.374	0.431	0.333	0.383	0.452	0.135	0.272	0.468	0.458	0.266	0.331	0.469	0.502	0.454	0.453	0.457	0.448	0.093	0.276	0.817
	p	.	0	0	0.001	0	0	0.189	0.007	0	0	0.009	0.001	0	0	0	0	0	0	0.37	0.006	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	K	1,000	0.1	0.086	0.195	0.069	0.102	0.137	0.158	0.267	0.129	-0.096	0.135	-0.067	0.092	0.124	0.177	0.095	0.007	0.212	0.246	0.784
	p	.	0.335	0.405	0.057	0.506	0.322	0.184	0.123	0.008	0.211	0.354	0.188	0.515	0.371	0.227	0.084	0.356	0.945	0.038	0.016	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	K	1,000	0.339	0.188	0.008	0.4	0.133	0.057	0.188	0.155	0.35	0.014	0.125	0.125	0.225	0.197	0.169	0.123	0.086	0.171	0.088	0.679
	p	.	0.001	0.067	0.937	0	0.196	0.579	0.067	0.132	0	0.893	0.224	0.225	0.027	0.054	0.1	0.232	0.405	0.097	0.396	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	K	1,000	-0.011	0.159	0.026	0.174	0.01	-0.043	-0.073	0.034	0.109	-0.123	0.005	-0.021	0.083	0.192	0.172	0.027	0.06	0.023	0.032	0.6
	p	.	0.914	0.123	0.805	0.09	0.925	0.675	0.482	0.739	0.29	0.232	0.961	0.838	0.421	0.061	0.093	0.79	0.561	0.825	0.759	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	K	1,000	0.369	0.236	0.217	0.248	0.036	0.222	0.184	0.221	0.258	0.115	0.29	0.144	0.275	0.128	-0.117	0.034	0.047	0.225	0.325	0.789
	p	.	0	0.021	0.034	0.015	0.726	0.029	0.073	0.03	0.011	0.263	0.004	0.161	0.007	0.215	0.255	0.74	0.65	0.028	0.001	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Ulaşılabilirlik ile erişilebilirlik(d2 yazan sütun) arasındaki korelasyon ilişkisi Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt' ta anlamlı iken Ortaköy Taksim ve Kadıköyde anlamsızdır. Anlamlı olan korelasyonlar içinde en büyük korelasyon değeri Beşiktaş'ta iken en küçük korelasyon değeri Genel'dedir. İlişkiler aynı yönlüdür. (Korelasyon Çizelgeleri Ek 3'de verilmiştir.) Bu yorumlama düz yazıyla çok tekrar içereceğinden ve bütün olarak ilişki görülemeyeceğinden hareketle, (örneğin ulaşılabilirlik ile diğer 20 parametre arasındaki ilişki) çizelgeler halinde verilmesi uygun görülmüştür. Korelasyon çizelgelerinin yorumlanması her bir parametre için tablolar halinde verilmiştir (Bakınız Ek 3.)

- K değeri0,5 ten küçük değer zayıf ilişki
- 0,5–0,7 arası orta düzeyde ilişki
- 0,7–0,9 arası iyi ilişki
- 0,9–1 tam ilişki

7.6.4 Radar Tablolaları

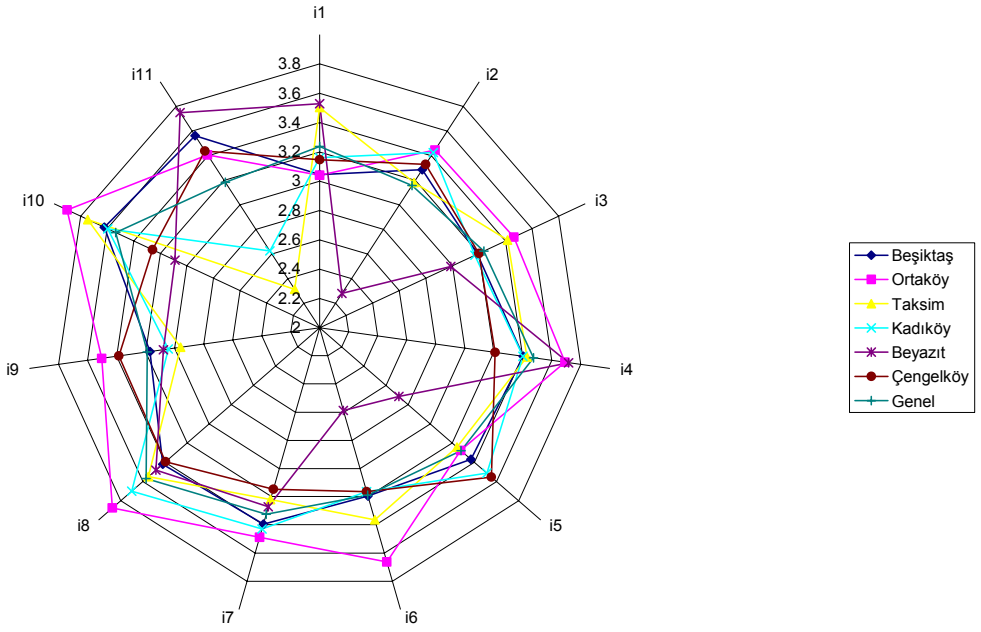

Şekil 7.20 İşlevsel kalite açısından daimi kullanıcıların yanıtları radar tablosu

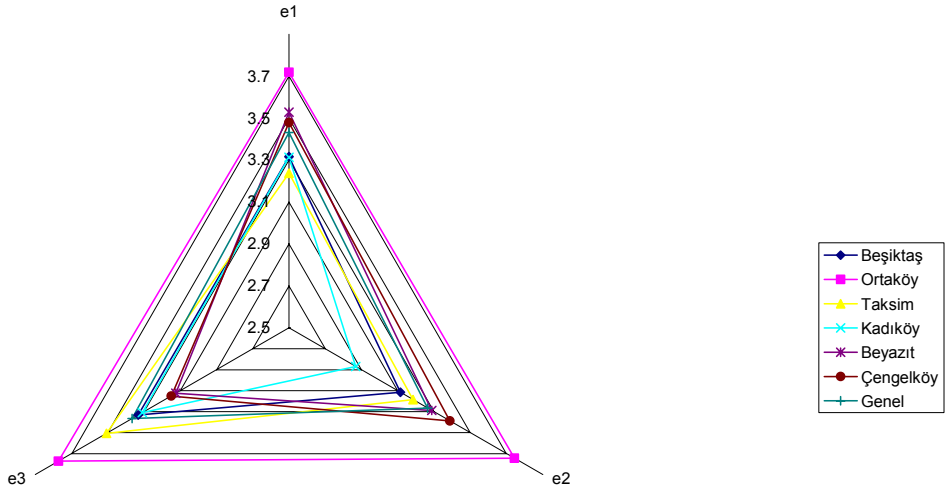

Şekil 7.21 Estetik kalite açısından daimi kullanıcıların yanıtları radar tablosu

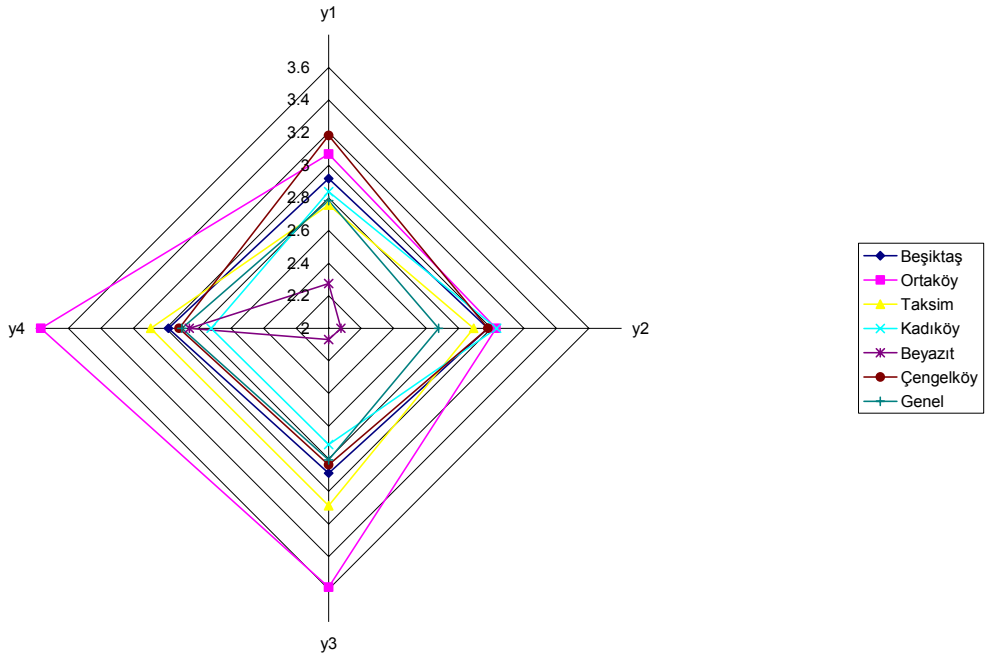

Şekil 7.22 Yapım kalitesi açısından daimi kullanıcıların yanıtları radar tablosu

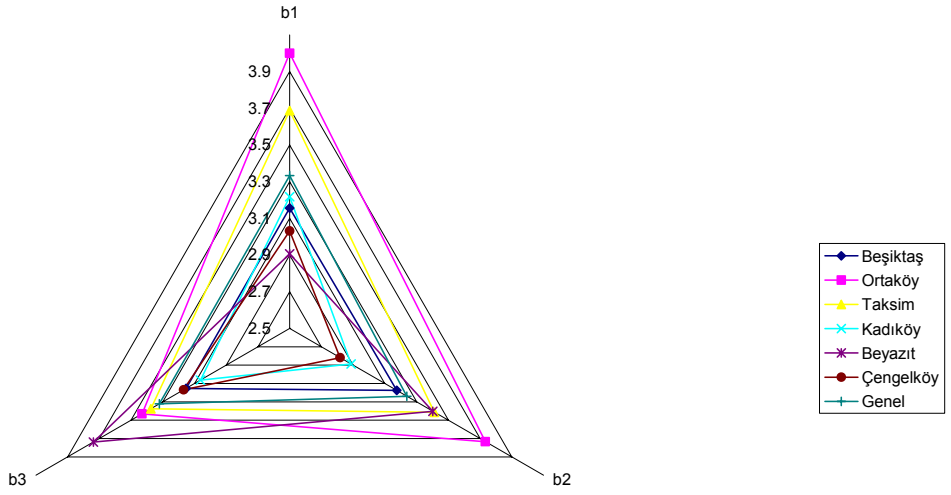

Şekil 7.23 Bakım ve hizmet kalitesi açısından daimi kullanıcıların yanıtları radar tablosu

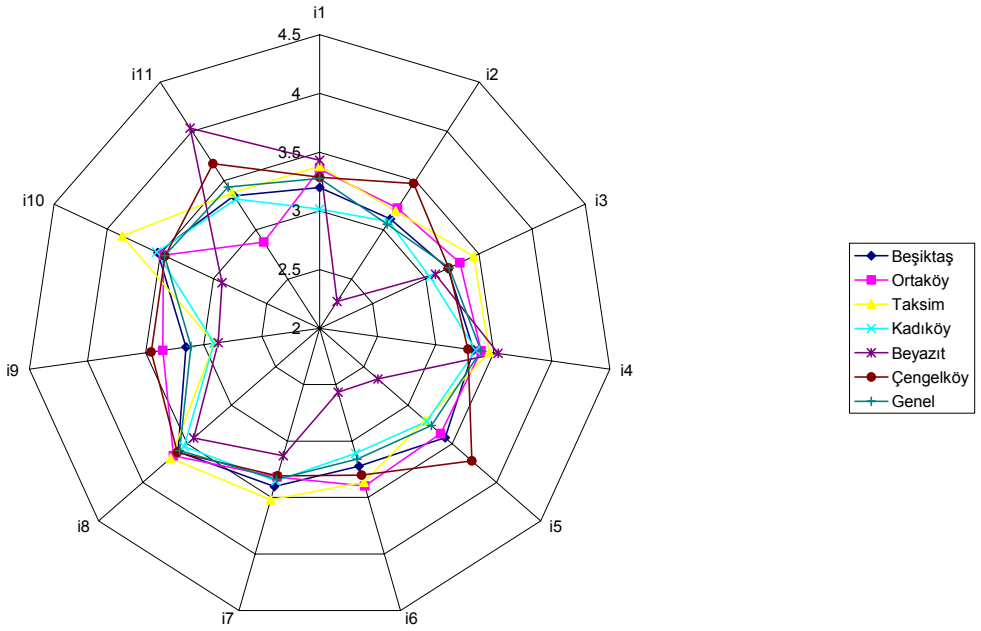

Şekil 7.24 İşlevsel kalite açısından geçici kullanıcıların yanıtları radar tablosu

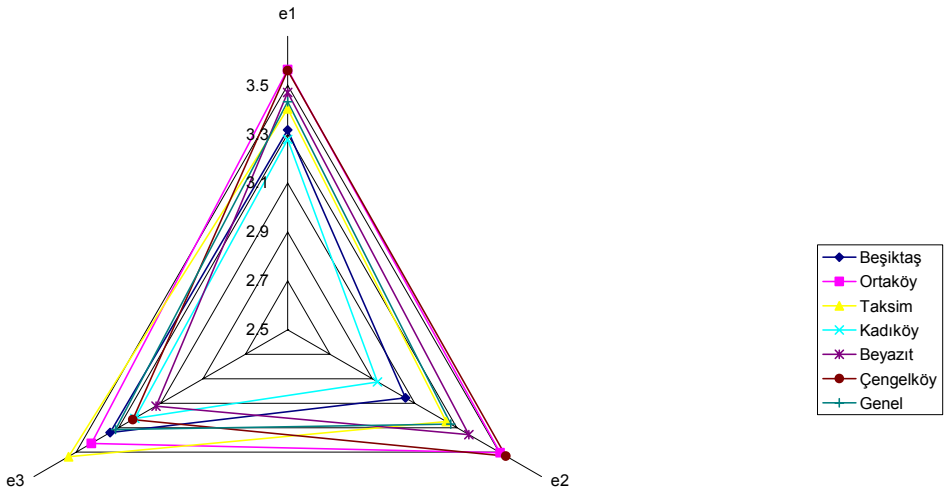

Şekil 7.25 Estetik kalite açısından geçici kullanıcıların yanıtları radar tablosu

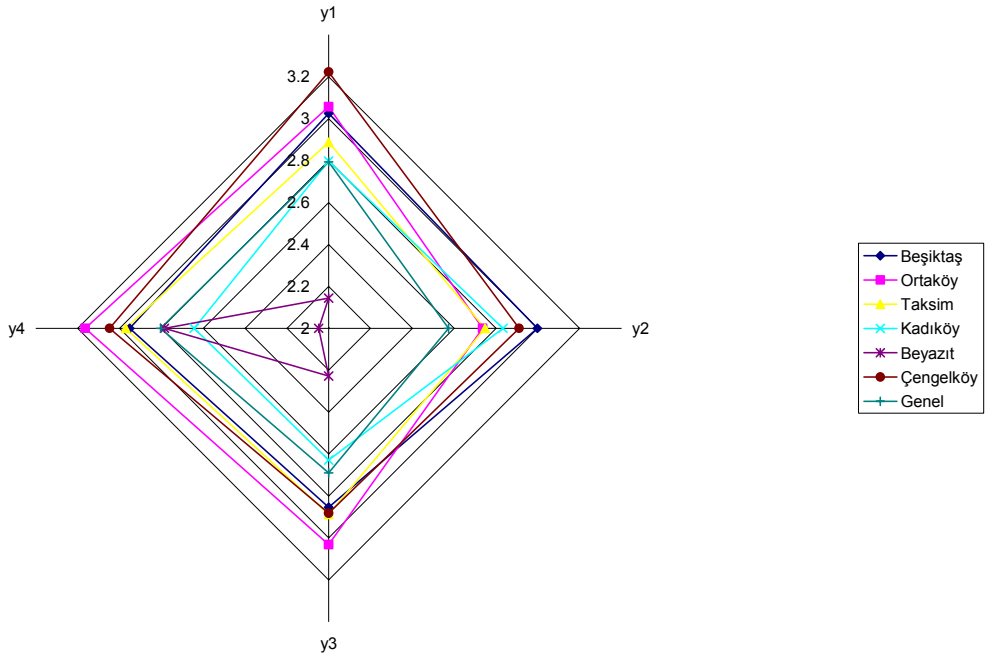

Şekil 7.26 Yapım kalitesi açısından geçici kullanıcıların yanıtları radar tablosu

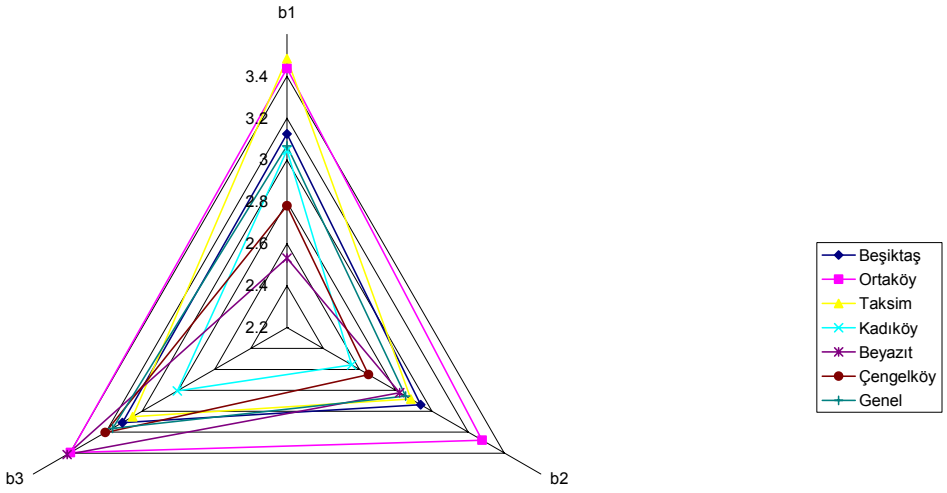

Şekil 7.27 Bakım ve hizmet kalitesi açısından geçici kullanıcıların yanıtları radar tablosu

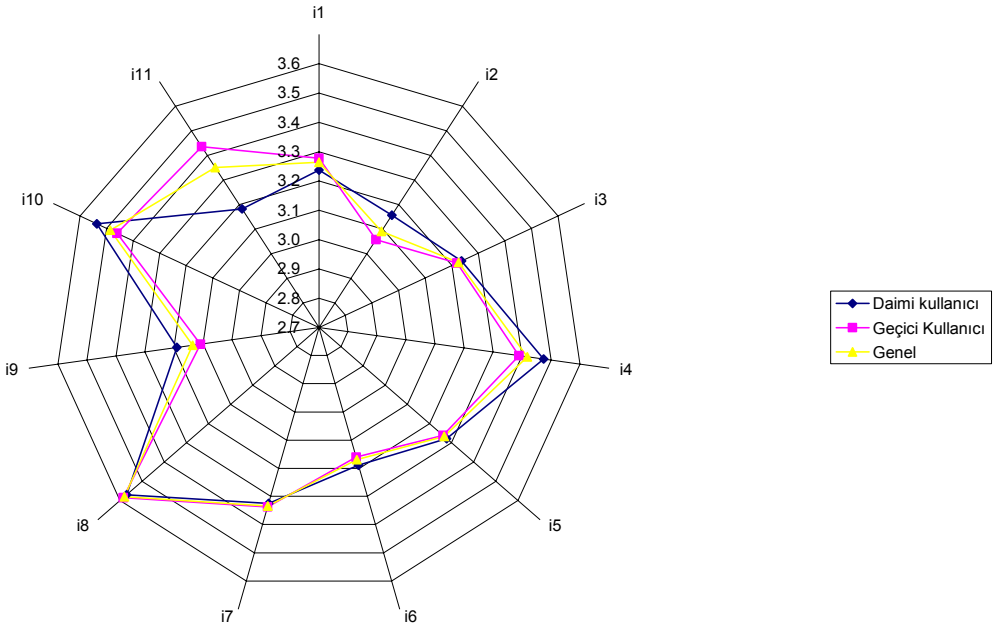

Şekil 7.28 Daimi geçici ve genel kullanıcıların işlevsel kalite yanıtları radar tablosu

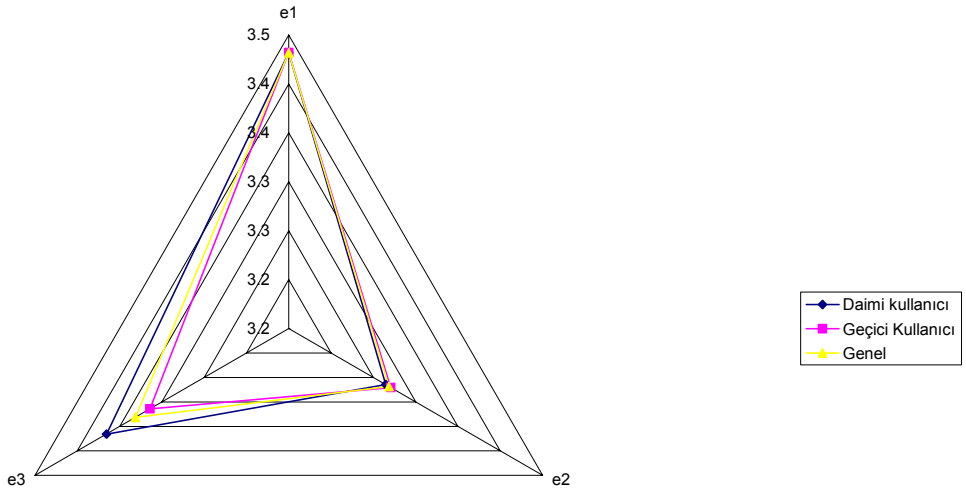

Şekil 7.29 Daimi geçici ve genel kullanıcıların estetik kalite yanıtları radar tablosu

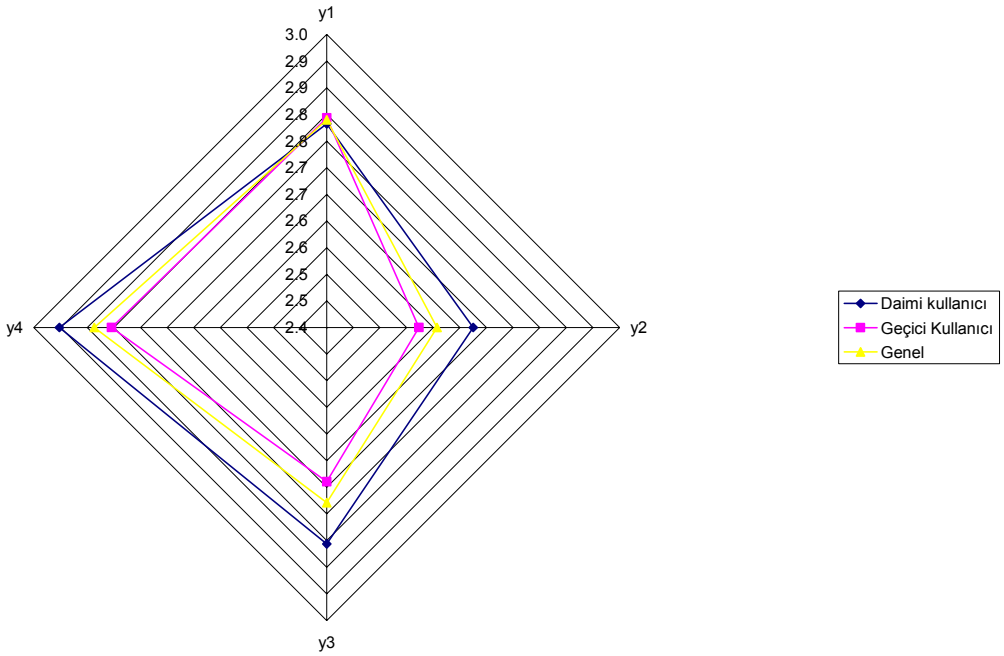

Şekil 7.30 Daimi geçici ve genel kullanıcıların yapım kalitesi yanıtları radar tablosu

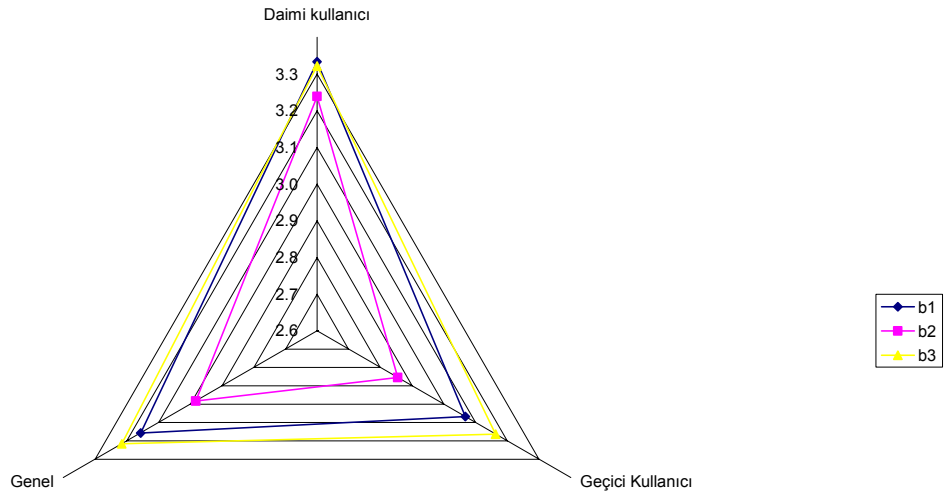

Şekil 7.31 Daimi geçici ve genel kullanıcıların bakım hizmet kalitesi yanıtları radar tablosu

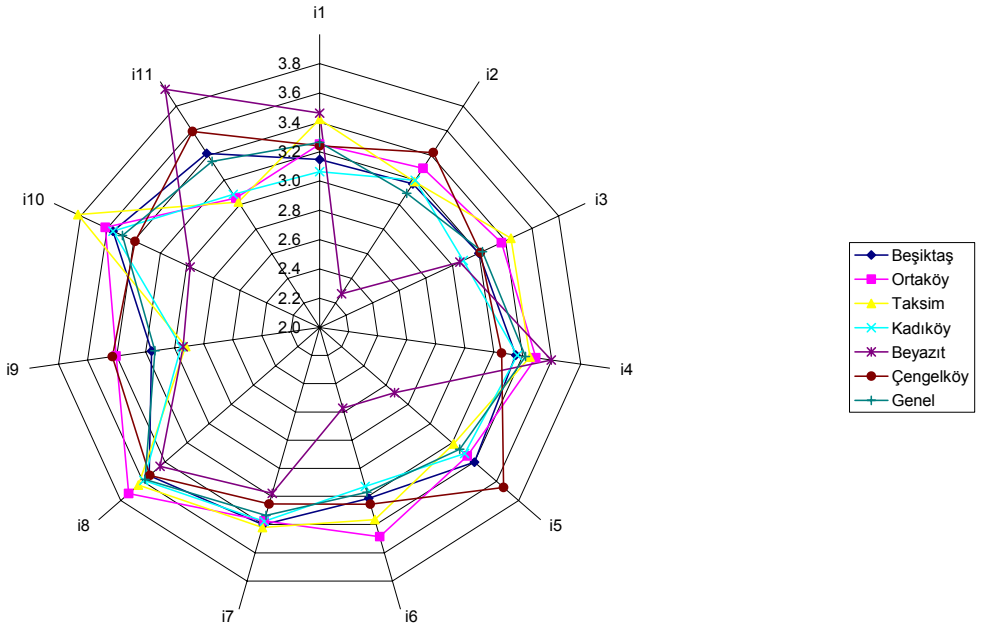

Şekil 7.32 Meydanların işlevsel kalite yanıtları radar tablosu

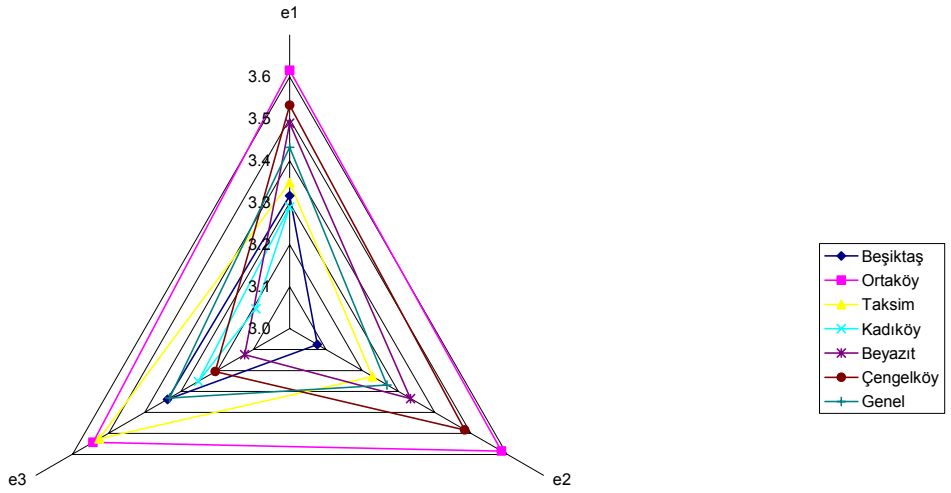

Şekil 7.33 Meydanların estetik kalite yanıtları radar tablosu

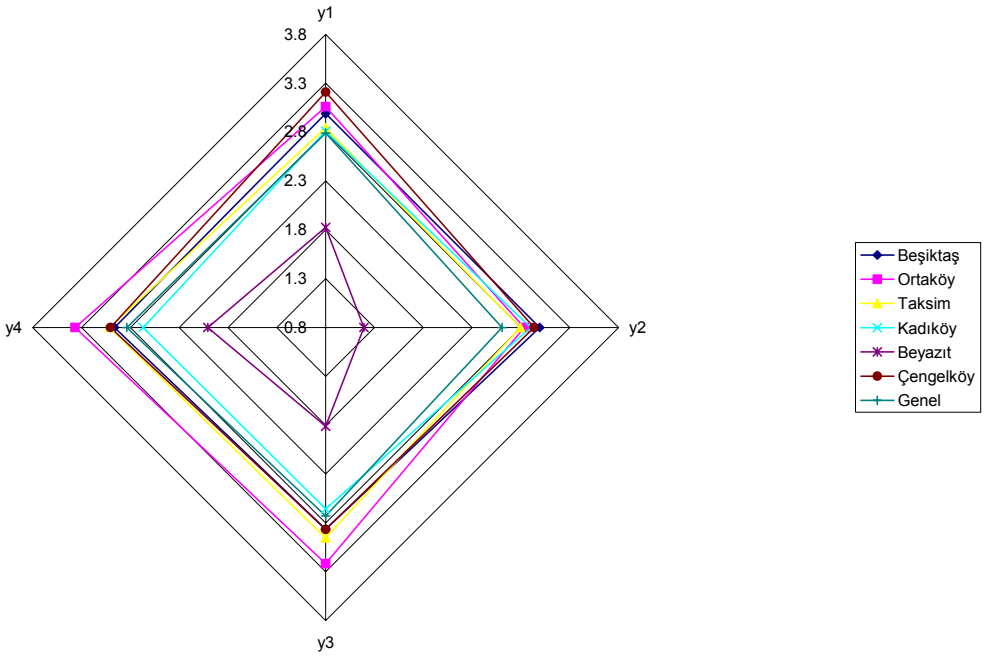

Şekil 7.34 Meydanların yapım kalitesi yanıtları radar tablosu

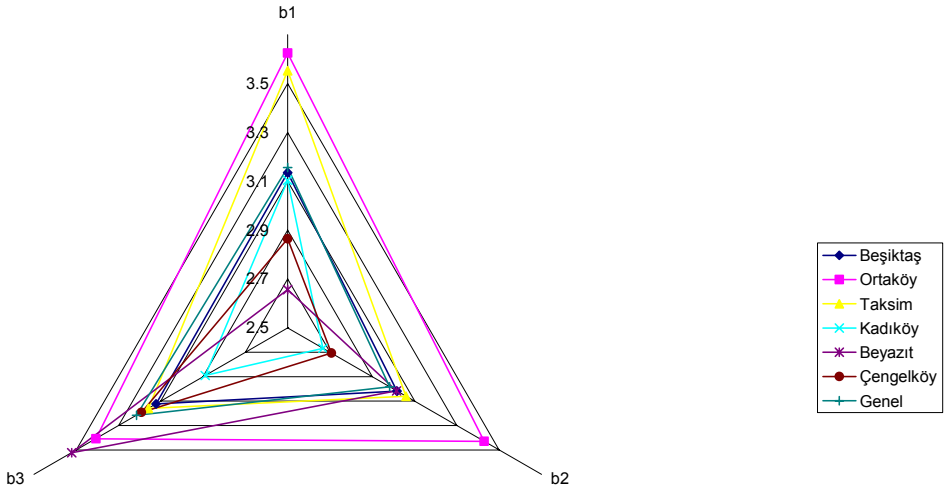

Şekil 7.35 Meydanların bakım hizmet kalitesi yanıtları radar tablosu

7.6.5 39 ve 57 Soruların T Test Analiziyle Değerlendirilmesi

Kullanıcıların istekleri veya beklentilerinin "önerilen mekân kalitesi" düzeyine ulaşması durumunda, mekânın kullanım yoğunluğunu (bu yerlerin mekân kalitesi arttırılmasıyla; artan ya da azalan yönde) belirlemek üzere aşağıdaki sorular sorulmuştur.

S 39: Bu meydana ne sıklıkta gelirsiniz?

S 57: Bu meydanda beklediğiniz herşey bulunsaydı; dinlenme, eğlenme, boş zaman değerlendirme gibi rekreasyon amaçlı ne sıklıkta gelmek istersiniz?

Karşılaştırılma amaçlı olarak sorulan bu sorular T-Test analizi sonucunda % 99 güvenle ortalama arasındaki fark anlamlıdır.

Mekânsal kalite için gerekli parametreler çerçevesinde ilgili meydanların tasarımı ve düzenlemesi yapılırsa, İstanbul'daki meydanlar ve bağlantılı sokakları için "önerilen mekân kalitesi" bağlamında incelenen bu meydanların daha sık kullanılması olanaklı görünmektedir.

Meydanların genel faktörler analizleri değerlendirildiğinde ana faktörlerlerden bazılarının tekrar ettiği görülmektedir. Bunun nedeni alt parametrelerin farklı yerlerde gruplanmasındandır. Bu karmaşık gibi görünen durum alt açılımlarla ve sayısal değerleriyle Çizelge 7.27 de detaylı olarak verilmiştir. Ayrıca tüm meydanlardaki **cinsiyet, kullanıcı türü, eğitim, yaş, meydan türüne** göre faktörler analizlerinin değerlendirilmesi Çizelge 7.28 de detaylı olarak verilmiştir.

7.6.6 Faktör Analizleri Değerlendirme Tabloları

Çizelge 7.6 Tüm Meydanlar ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi

	Meydan						
	Beşiktaş	**Ortaköy**	**Taksim**	**Çengelköy**	**Kadıköy**	**Beyazıt**	**Genel**
Faktör 1	ESTETİK Kimlik .742 (odak, düğüm noktası) İŞLEV Mekansal yönelim . 542	İŞLEV Etkililik .691 Erişilebilirlik .598 ESTETİK Düzen .594	ESTETİK Kimlik .776	ESTETİK Etki/cazibe/çekim .761	ESTETİK Etki/cazibe/çekim .830 BAKIM Düzenli bakım onarım .524	ESTETİK Etki/cazibe/çekim .893	İŞLEV Erişilebilirlik .685 Çeşitlilik .646 YAPIM İyi işçilik .657 Detaylandırma .634
Faktör 2	BAKIM Düzenli bakım onarım .589 İŞLEV Güvenlik .519	ESTETİK Etki/cazibe/çekim .681 İŞLEV Konfor .631	İŞLEV Etki/cazibe/çekim .730 Güvenlik . 599	YAPIM Malzeme .743 BAKIM Kamu ve özel hizmetler .644 Düzenli bakım onarım .630	İŞLEV Mekansal yönelim . 748 Erişilebilirlik .585 Çeşitlilik .510 YAPIM Detaylandırma .572	YAPIM Malzeme .680 İŞLEV Konfor .616	ESTETİK Etki/cazibe/çekim .675
Faktör 3	ESTETİK Düzen .673	İŞLEV Ulaşılabilirlik .632 (her çeşit araçla ulaşım ve toplu taşıma araçları)	İŞLEV Erişilebilirlik.673 BAKIM Kamu ve özel hizmetler .632 Düzenli bakım onarım .556	İŞLEV Çeşitlilik .681	YAPIM Malzeme .699 İyi işçilik .657 BAKIM Kamu ve özel hizmetler .619	ESTETİK Kimlik .786	ESTETİK Kimlik .794
Faktör 4	YAPIM Malzeme .666 BAKIM Kamu ve özel hizmetler .631	ESTETİK Kimlik .794 İŞLEV Ulaşılabilirlik .563 park etme olanağı (negatif yönlü etki var)	YAPIM Detaylandırma .711 İŞLEV Çeşitlilik .547	YAPIM Detaylandırma .721 İŞLEV Erişilebilirlik .577 Güvenlik .575	ESTETİK Kimlik .608	İŞLEV Çeşitlilik .722 (negatif yönlü etki var) YAPIM Detaylandırma .699	YAPIM Malzeme .699 (negatif yönlü etki var) İŞLEV Güvenlik .620
Faktör 5	İŞLEV Ulaşılabilirlik .650 Erişilebilirlik .555	YAPIM Detaylandırma .622 İŞLEV Çeşitlilik .597 Mekansal yönelim . 541	YAPIM Malzeme .544 (negatif yönlü etki var)	ESTETİK Kimlik .568	ESTETİK Düzen .573	İŞLEV Ulaşılabilirlik .742	İŞLEV Konfor .618 Etkililik .535
Faktör 6	İŞLEV Konfor .506 (negatif yönlü etki var) YAPIM İyi işçilik .514	ESTETİK Kimlik .749	İŞLEV Mekansal yönelim . 569	İŞLEV Ulaşılabilirlik .653	İŞLEV Konfor .512	İŞLEV Erişilebilirlik .710 (negatif yönlü etki var)	İŞLEV Ulaşılabilirlik .632 (negatif yönlü etki var)

Çizelge 7.7 Cinsiyet, kullanıcı türü, eğitim, yaş, meydan türü ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi

	Cinsiyet		**Kullanıcı Türü**		**Eğitim**			**Yaş**			**Meydan Türü**			
	Erkek	**Kadın**	**Daimi**	**Geçici**	**İlköğretim**	**Lise**	**Üniversite**	**Genç**	**Orta Yaş**	**Orta Yaş Üzeri**	**Deniz**	**Kara**	**Deniz Kıyısı Ulaşım**	**Genel**
Faktör 1	İşlev (Erişilebilirlik, çeşitlilik) Yapım (iyi işçilik)	İşlev (Erişilebilirlik, çeşitlilik) Yapım (iyi işçilik, malzeme)	İşlev (Erişilebilirlik, çeşitlilik) Yapım (malzeme)	Estetik (Etki/cazibe /çekim)	İşlev (çeşitlilik Erişilebilirlik) Yapım (iyi işçilik, malzeme)	Estetik (Etki/cazibe /çekim, Düzen)	İşlev (Erişilebilirlik, çeşitlilik) Yapım (iyi işçilik)	İşlev (çeşitlilik Erişilebilirlik) Yapım (malzeme)	İşlev (Erişilebilirlik, çeşitlilik) Yapım (malzeme) Bakım (Düzenli bakım onarım)	Estetik (Kimlik Etki/cazibe /çekim)	Estetik (Kimlik Etki/cazibe /çekim) İşlev (konfor)	İşlev (çeşitlilik Erişilebilirlik) Yapım (iyi işçilik)	Estetik (Etki/cazibe/çekim)	İşlev (Erişilebilirlik, çeşitlilik) Yapım (iyi işçilik, detaylandırma)
Faktör 2	Estetik (Etki/cazibe /çekim)	Estetik (Etki/cazibe /çekim)	Estetik (Etki/cazibe /çekim)	İşlev (erişilebilirlik, çeşitlilik) Yapım (iyi işçilik)	Estetik (Etki/cazibe/ çekim)	İşlev (erişilebilirlik, çeşitlilik) Yapım (iyi işçilik)	İşlev (konfor, güvenlik) Yapım (malzeme)	Estetik (Etki/cazibe /çekim)	Estetik (Etki/cazibe /çekim)	İşlev (Erişilebilirlik çeşitlilik) Yapım (iyi işçilik)	Bakım (Düzenli bakım onarım, kamu ve özel hizmetler) Yapım (iyi işçilik)	Estetik (Etki/cazibe/ çekim, Düzen)	Yapım (malzeme) Bakım (kamu ve özel hizmetler)	Estetik (Etki/cazibe /çekim, kimlik)
Faktör 3	Estetik (Kimlik)	Estetik (Kimlik)	Estetik (Kimlik)	İşlev (güvenlik) Yapım (malzeme)	Estetik (Kimlik)	Yapım (malzeme) İşlev (güvenlik)	Estetik (Kimlik, Etki/ cazibe /çekim)	Estetik (Kimlik)	Estetik (Kimlik, Düzen) Yapım (iyi işçilik)	Yapım (malzeme) İşlev (Güvenlik)	Estetik (Kimlik) Yapım (malzeme)	Estetik (Kimlik)	Estetik (Düzen kimlik,) İşlev (mekânsal yönelim, çeşitlilik)	Estetik (kimlik)
Faktör 4	Yapım (malzeme) İşlev (Güvenlik)	İşlev (Güvenlik) Yapım (malzeme)	Yapım (malzeme) İşlev (Güvenlik)	Estetik (Kimlik)	Yapım (malzeme) İşlev (Güvenlik)	Estetik (Kimlik)	Estetik (Kimlik)	İşlev (konfor, güvenlik) Yapım (malzeme)	İşlev (güvenlik konfor) Yapım (malzeme)	Bakım (kamu ve özel hizmetler)	Estetik (Düzen, Etki/cazibe /çekim)	Yapım (malzeme) Bakım (kamu ve özel hizmetler)	Estetik (Kimlik) Yapım (iyi işçilik)	Yapım (malzeme) İşlev (güvenlik)
Faktör 5	İşlev (mekânsal yönelim, ulaşılabilirlik)	Bakım (kamu ve özel hizmetler) İşlev (etkililik)	Estetik (düzen)	İşlev (mekânsal yönelim) Estetik (düzen)	İşlev (mekânsal yönelim, etkililik, çeşitlilik)	İşlev (ulaşılabilirlik, mekânsal yönelim)	İşlev (ulaşılabilirlik, mekansal yönelim) Estetik (Etki/cazibe/ çekim, Düzen)	Estetik (Kimlik) Bakım (kamu ve özel hizmetler)	İşlev (mekânsal yönelim)	İşlev (konfor, çeşitlilik)	Estetik (Kimlik)	İşlev (ulaşılabilirlik, güvenlik) Yapım (malzeme)	İşlev (ulaşılabilirlik)	İşlev (çeşitlilik, etkililik)
Faktör 6	Bakım (kamu ve özel hizmetler)	İşlev (ulaşılabilirlik)	İşlev (mekânsal yönelim, ulaşılabilirlik)	Bakım (kamu ve özel hizmetler) İşlev (ulaşılabilirlik)	İşlev (ulaşılabilirlik)	İşlev (konfor, çeşitlilik)	İşlev (ulaşılabilirlik)	İşlev (ulaşılabilirlik, mekansal yönelim)	İşlev (ulaşılabilirlik)	İşlev (mekânsal yönelim, etkililik)	Yapım (malzeme) İşlev (güvenlik, çeşitlilik)	İşlev (Etkililik, ulaşılabilirlik, konfor)	Estetik (Kimlik, Etki/ cazibe /çekim) Bakım (Düzenli bakım onarım)	İşlev (ulaşılabilirlik)

Kadıköy İskele Meydanı

Çizelge 7.8 Kadıköy İskele Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi

	Cinsiyet		**Kullanıcı Türü**		**Eğitim**			**Yaş**			
	Erkek	**Kadın**	**Daimi**	**Geçici**	**İlköğretim**	**Lise**	**Üniversite**	**Genç**	**Orta**	**Orta Yaş Üzeri**	**Genel**
Faktör 1	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik Yapım	Estetik	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik Bakım	Estetik Bakım
Faktör 2	Estetik Yapım	Estetik Bakım	Estetik	İşlev Estetik	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Estetik	Yapım İşlev	İşlev Yapım	Estetik	İşlev Yapım
Faktör 3	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Yapım İşlev	Yapım İşlev	Estetik Bakım	Yapım İşlev	İşlev Yapım	Estetik İşlev	Estetik	İşlev Estetik	Yapım Bakım
Faktör 4	Estetik İşlev	Estetik Yapım	İşlev	Estetik	İşlev Yapım	İşlev Yapım	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Yapım İşlev	İşlev Yapım	Estetik
Faktör 5	Yapım İşlev	İşlev Yapım	İşlev Yapım	Estetik Bakım	İşlev	İşlev Bakım	Estetik İşlev	İşlev Yapım	Estetik Yapım	İşlev Estetik	Estetik
Faktör 6	İşlev Bakım	İşlev	Estetik İşlev	Yapım İşlev	İşlev Estetik	Yapım	İşlev Yapım	İşlev Yapım	Estetik İşlev	İşlev	Estetik Yapım

Beyazıt Meydanı

Çizelge 7.9 Beyazıt Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi

	Cinsiyet		**Kullanıcı Türü**		**Eğitim**			**Yaş**			
	Erkek	**Kadın**	**Daimi**	**Geçici**	**İlköğretim**	**Lise**	**Üniversite**	**Genç**	**Orta**	**Orta Yaş Üzeri**	**Genel**
Faktör 1	Estetik	Estetik	Estetik	Estetik	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik	Estetik	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Estetik
Faktör 2	Estetik Yapım	Yapım İşlev	Estetik Yapım	İşlev Yapım	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Bakım	Estetik İşlev	İşlev Bakım	Yapım İşlev
Faktör 3	İşlev Yapım	İşlev Yapım	İşlev Estetik	Yapım Bakım	Estetik	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Yapım	Estetik Yapım	İşlev Yapım	Estetik
Faktör 4	İşlev Estetik	İşlev Yapım	İşlev Estetik	İşlev Yapım	İşlev Yapım	İşlev Yapım	Yapım İşlev	Estetik	İşlev Yapım	İşlev	İşlev Yapım
Faktör 5	İşlev Estetik	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Estetik	İşlev Estetik	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Yapım	İşlev Estetik	Estetik Yapım	İşlev
Faktör 6	İşlev	İşlev Yapım	İşlev Yapım	İşlev	İşlev Yapım	İşlev Bakım	İşlev Estetik	İşlev Estetik	İşlev Estetik	İşlev Estetik	İşlev Yapım

Çengelköy Meydanı

Çizelge 7.10 Çengelköy Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi

	Cinsiyet		**Kullanıcı Türü**		**Eğitim**			**Yaş**			
	Erkek	**Kadın**	**Daimi**	**Geçici**	**İlköğretim**	**Lise**	**Üniversite**	**Genç**	**Orta**	**Orta Yaş Üzeri**	**Genel**
Faktör 1	Estetik	Estetik	Yapım İşlev	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik
Faktör 2	Bakım Yapım	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Bakım	İşlev Estetik	Estetik Bakım	Yapım Bakım	Estetik Bakım	İşlev Bakım	Yapım Bakım
Faktör 3	İşlev Yapım	İşlev	İşlev Estetik	Estetik Yapım	İşlev Estetik	Yapım İşlev	Estetik İşlev	İşlev	İşlev Yapım	İşlev	İşlev
Faktör 4	Estetik	Estetik Bakım	İşlev Yapım	Yapım İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Yapım İşlev	Estetik	Yapım İşlev	Estetik İşlev	Yapım İşlev
Faktör 5	İşlev	İşlev	İşlev Bakım	İşlev	İşlev Bakım	Estetik Yapım	İşlev Bakım	Estetik	Yapım Estetik	Yapım İşlev	Estetik
Faktör 6	İşlev	Estetik	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Yapım İşlev	Estetik İşlev	Estetik Yapım	Estetik	İşlev Estetik	Yapım İşlev	İşlev Estetik

Taksim Meydanı

Çizelge 7.11 Taksim Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi

	Cinsiyet		**Kullanıcı Türü**		**Eğitim**			**Yaş**			
	Erkek	**Kadın**	**Daimi**	**Geçici**	**İlköğretim**	**Lise**	**Üniversite**	**Genç**	**Orta Yaş**	**Orta Yaş Üzeri**	**Genel**
Faktör 1	Estetik İşlev	Yapım İşlev	İşlev Estetik	İşlev Bakım	İşlev Estetik	İşlev Estetik	İşlev Yapım	İşlev Yapım	İşlev Estetik	Estetik Yapım	Estetik Yapım
Faktör 2	Estetik Yapım	Estetik	Estetik Yapım	Estetik	İşlev Estetik	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Estetik
Faktör 3	İşlev Bakım	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Estetik	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Bakım İşlev
Faktör 4	Estetik Yapım	İşlev Estetik	Estetik Yapım	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Yapım İşlev	İşlev Estetik	İşlev Estetik	Estetik İşlev	İşlev	İşlev Yapım
Faktör 5	Yapım Estetik	İşlev Estetik	İşlev Estetik	Estetik Yapım	Estetik İşlev	İşlev Bakım	Estetik	Estetik Bakım	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Estetik Yapım
Faktör 6	İşlev Yapım	İşlev Estetik	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev	İşlev Estetik	İşlev Estetik	Bakım İşlev	İşlev Estetik

Beşiktaş Meydanı

Çizelge 7.12 Beşiktaş Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi

		Cinsiyet		Kullanıcı Türü		Eğitim		Yaş			
	Erkek	**Kadın**	**Daimi**	**Geçici**	**İlköğretim**	**Lise**	**Üniversite**	**Genç**	**Orta Yaş**	**Orta Yaş Üzeri**	**Genel**
Faktör 1	Estetik İşlev	İşlev Yapım	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Yapım İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Estetik	Estetik İşlev
Faktör 2	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Estetik	Estetik Yapım	Estetik İşlev	İşlev Yapım	Yapım İşlev	Yapım İşlev	İşlev Yapım	Bakım İşlev
Faktör 3	Estetik	Estetik Yapım	İşlev Estetik	Yapım Estetik	Estetik İşlev	Estetik Yapım	Yapım İşlev	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Estetik
Faktör 4	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Estetik	İşlev Estetik	İşlev Estetik	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Yapım Estetik	İşlev Yapım	Yapım Bakım
Faktör 5	İşlev Yapım	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Yapım İşlev	Yapım İşlev	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Estetik	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Estetik
Faktör 6	İşlev Estetik	İşlev Estetik	İşlev	İşlev Yapım	Estetik İşlev	Estetik	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev	İşlev	İşlev Yapım

Ortaköy Meydanı

Çizelge 7.13 Ortaköy Meydanı ve genel faktör analizleri yorum çizelgesi

	Cinsiyet		**Kullanıcı Türü**		**Eğitim**			**Yaş**			
	Erkek	**Kadın**	**Daimi**	**Geçici**	**İlköğretim**	**Lise**	**Üniversite**	**Genç**	**Orta Yaş**	**Orta Yaş Üzeri**	**Genel**
Faktör 1	Estetik İşlev	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Estetik İşlev	Bakım Estetik	Estetik İşlev	Estetik Yapım	Estetik İşlev	İşlev Estetik
Faktör 2	Estetik	Bakım Estetik	Estetik İşlev	Bakım Estetik	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Estetik İşlev	İşlev Bakım	Estetik Yapım	İşlev Estetik	Estetik İşlev
Faktör 3	İşlev Estetik	İşlev Yapım	Estetik Bakım	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Estetik Bakım	Estetik Yapım	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Yapım	Estetik İşlev
Faktör 4	Estetik Bakım	Estetik İşlev	Estetik İşlev	Yapım	Estetik İşlev	İşlev Estetik	Estetik İşlev	Yapım Bakım	Estetik Bakım	Estetik İşlev	Estetik İşlev
Faktör 5	Estetik Yapım	İşlev Estetik	Estetik İşlev	İşlev	Estetik Yapım	Estetik Yapım	Estetik İşlev	Estetik	İşlev Estetik	Yapım Estetik	İşlev Yapım
Faktör 6	Estetik İşlev	İşlev Estetik	İşlev Yapım	Yapım İşlev	Estetik	Yapım İşlev	İşlev Estetik	İşlev Yapım	Estetik Yapım	Estetik Yapım	Estetik Yapım

7.6.7 Radar grafiklerinin yorumlanması

Daimi kullanıcıların İşlevsel kalite değerlendirme yorumları

Ulaşılabilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.237 değerindedir. Ortaköy meydanına ulaşılabilirlik, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.0406 ve en yüksek değer ortalama 3.5281 Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde daimi kullanıcılar tarafından ulaşılabilirliği en iyi olan meydanın Beyazıt olduğu tespit edilmiştir.

Erişilebilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.1573 değerindedir. Taksim meydanına erişilebilirlik, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.1813 ve en yüksek değer ortalama 3.4469 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde daimi kullanıcılar tarafından erişilebilirliği en iyi olan meydanın Ortaköy olduğu tespit edilmiştir. Genel de meydanlar erişilebilirlik bağlamında pek başarılı bulunmamışlardır.

Etkililik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.237 değerindedir. Beyazıt meydanının etkililiği, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.9875 ve en yüksek değer ortalama 3.4625 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde daimi kullanıcılar tarafından etkililiği en iyi olan meydanın Ortaköy olduğu tespit edilmiştir. Genel de meydanlar etkililik bağlamında pek başarılı bulunmamışlardır.

Esneklik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.4745 değerindedir. Çengelköy meydanının esnekliği, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.2094 ve en yüksek değer ortalama 3.7156 Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde daimi kullanıcılar tarafından esnekliği en iyi olan meydanın Beyazıt olduğu tespit edilmiştir. Genel de meydanlar esneklik bağlamında pek başarılı bulunmamışlardır.

Güvenlik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.2776 değerindedir. Beyazıt meydanının güvenliği, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.7156 ve en yüksek değer ortalama 3.5531Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde daimi kullanıcılar tarafından güvenliği en iyi olan meydanın Çengelköy olduğu tespit edilmiştir. Genel de meydanlar güvenlik bağlamında pek başarılı bulunmamışlardır.

Mekansal Yönelim bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.1885 değerindedir. Beyazıt meydanının Mekansal Yönelim açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.5875 ve en yüksek değer ortalama 3.6625 Ortaköy Meydanı olduğu

görülmektedir. Meydanlar içinde daimi kullanıcılar tarafından Mekansal Yönelim açısından en iyi olan meydanın Ortaköy olduğu tespit edilmiştir.

Mahremiyet bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.3245 değerindedir. Çengelköy meydanının mahremiyet açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.1469 ve en yüksek değer ortalama 3.4875 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

İyi Olma bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.5698 değerindedir. Çengelköy meydanının İyi Olma açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.3938 ve en yüksek değer ortalama 3.875 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Konfor bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.1896 değerindedir. Taksim meydanının konfor açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.9594 ve en yüksek değer ortalama 3.5031 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Çeşitlilik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.5365 değerindedir. Çengelköy meydanının çeşitlilik açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.0906 ve en yüksek değer ortalama 3.9031 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.1823 değerindedir. Taksim meydanının sürdürülebilirlik açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.3125 ve en yüksek değer ortalama 3.5625 Beşiktaş Meydanı olduğu görülmektedir.

Daimi kullanıcıların Estetik kalite değerlendirme yorumları

Düzen bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.4318 değerindedir. Taksim meydanının düzen açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.2375 ve en yüksek değer ortalama 3.7187 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Kimlik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.2646 değerindedir. Kadıköy meydanının kimlik açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.8688 ve en yüksek değer ortalama 3.7438 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Etki cazibe bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.3656 değerindedir. Beyazıt meydanının etki cazibe açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.125 ve en yüksek değer ortalama 3.7719 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Daimi kullanıcıların Yapım kalitesi değerlendirme yorumları

Detaylandırma bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 2.7823 değerindedir. Beyazıt meydanının detaylandırma açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 1.9313 ve en yüksek değer ortalama 3.1813 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir

Malzeme bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 2.675 değerindedir. Beyazıt meydanının detaylandırma açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 1.1438 ve en yüksek değer ortalama 3.0313 Kadıköy Meydanı olduğu görülmektedir

İyi işçilik bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 2.8063 değerindedir. Beyazıt meydanının İyi işçilik açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 1.725 ve en yüksek değer ortalama 3.5875 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Dayanıklılık bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 2.9021 değerindedir. Beyazıt meydanının dayanıklılık açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 1.925 ve en yüksek değer ortalama 3.7688 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Daimi kullanıcıların bakım ve hizmet kalitesi değerlendirme yorumları

Düzenli bakım onarım bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.3333 değerindedir. Beyazıt meydanının düzenli bakım onarım açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.9062 ve en yüksek değer ortalama 4.0 ile Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Hizmet (servis) bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.2385 değerindedir. Çengelköy meydanının hizmet (servis) açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.8188 ve en yüksek değer ortalama 3.7344 ile Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Kamu ve özel hizmetler bağlamında değerlendirildiğinde genel otalaması 3.3214 değerindedir. Kadıköy meydanının kamu ve özel hizmetler açısından, daimi kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.0625 ve en yüksek değer ortalama 3.7375 ile Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir

Geçici kullanıcıların İşlevsel kalite değerlendirme yorumları

Ulaşılabilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2776 değerindedir. Kadıköy meydanına ulaşılabilirlik, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile

3.0156 ve en yüksek değer ortalama 3.4297 Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde geçici kullanıcılar tarafından ulaşılabilirliği en iyi olan meydanın Beyazıt olduğu tespit edilmiştir.

Erişilebilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.0576 değerindedir. beyazıt meydanına erişilebilirlik, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.2719 ve en yüksek değer ortalama 3.4703 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde geçici kullanıcılar tarafından erişilebilirliği en iyi olan meydanın Çengelköy olduğu tespit edilmiştir. Genel de meydanlar erişilebilirlik bağlamında pek başarılı bulunmamışlardır.

Etkililik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2198 değerindedir. Kadıköy meydanının etkililiği, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.0359 ve en yüksek değer ortalama 3.4516 Taksim Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde geçici kullanıcılar tarafından etkililiği en iyi olan meydanın Taksim olduğu tespit edilmiştir. Genel de meydanlar etkililik bağlamında pek başarılı bulunmamışlardır.

Esneklik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.3893 değerindedir. Çengelköy meydanının esnekliği, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.2766 ve en yüksek değer ortalama 3.5375 Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde geçici kullanıcılar tarafından esnekliği en iyi olan meydanın Beyazıt olduğu tespit edilmiştir. Genel de meydanlar esneklik bağlamında pek başarılı bulunmamışlardır.

Güvenlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2612 değerindedir. Taksim meydanının güvenliği, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.1953 ve en yüksek değer ortalama 3.7203 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde geçici kullanıcılar tarafından güvenliği en iyi olan meydanın Çengelköy olduğu tespit edilmiştir. Genel de meydanlar güvenlik bağlamında pek başarılı bulunmamışlardır.

Mekansal Yönelim bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.1594 değerindedir. Beyazıt meydanının Mekansal Yönelim açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.5656 ve en yüksek değer ortalama 3.3969 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir. Meydanlar içinde geçici kullanıcılar tarafından Mekansal Yönelim açısından en iyi olan meydanın Ortaköy olduğu tespit edilmiştir.

Mahremiyet bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.3372 değerindedir. Beyazıt meydanının mahremiyet açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.1297 ve en yüksek değer ortalama 3.5187 Taksim Meydanı olduğu görülmektedir.

İyi Olma bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.5849 değerindedir. Beyazıt meydanının İyi Olma açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.1297 ve en yüksek değer ortalama 3.6844 Taksim Meydanı olduğu görülmektedir.

Konfor bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.1086 değerindedir. Beyazıt meydanının konfor açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.875 ve en yüksek değer ortalama 3.4516 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Çeşitlilik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.4609 değerindedir. Beyazıt meydanının çeşitlilik açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.9187 ve en yüksek değer ortalama 3.8594 Taksim Meydanı olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.4349 değerindedir. Ortaköy meydanının sürdürülebilirlik açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.875 ve en yüksek değer ortalama 4.0312 Beşiktaş Meydanı olduğu görülmektedir.

Geçici kullanıcıların Estetik kalite değerlendirme yorumları

Düzen bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.432 değerindedir. Kadıköy meydanının düzen açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.2781 ve en yüksek değer ortalama 3.5641 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Kimlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2706 değerindedir. Kadıköy meydanının kimlik açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.925 ve en yüksek değer ortalama 3.5313 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir

Etki cazibe bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.3141 değerindedir. Beyazıt meydanının etki cazibe açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 3.1234 ve en yüksek değer ortalama 3.5359 Taksim Meydanı olduğu görülmektedir

Geçici kullanıcıların Yapım kalitesi değerlendirme yorumları

Detaylandırma bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.7932 değerindedir. Beyazıt meydanının detaylandırma açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 1.7719 ve en yüksek değer ortalama 3.2219 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir

Malzeme bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.5729 değerindedir. Beyazıt

meydanının detaylandırma açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 1.2156 ve en yüksek değer ortalama 2.9969 Beşiktaş Meydanı olduğu görülmektedir

İyi işçilik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.6896 değerindedir. Beyazıt meydanının İyi işçilik açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 1.8562 ve en yüksek değer ortalama 3.0313 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Dayanıklılık bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.8039 değerindedir. Beyazıt meydanının dayanıklılık açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.0484 ve en yüksek değer ortalama 3.1641 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Geçici kullanıcıların bakım ve hizmet kalitesi değerlendirme yorumları

Düzenli bakım onarım bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.0677 değerindedir. Beyazıt meydanının düzenli bakım onarım açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.5313 ve en yüksek değer ortalama 3.4844 ile Taksim Meydanı olduğu görülmektedir

Hizmet (servis) bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.8542 değerindedir. Kadıköy meydanının hizmet (servis) açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.5563 ve en yüksek değer ortalama 3.2766 ile Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir

Kamu ve özel hizmetler bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.1628 değerindedir. Kadıköy meydanının kamu ve özel hizmetler açısından, geçici kullanıcılar tarafından en düşük değer ortalama ile 2.8047 ve en yüksek değer ortalama 3.4141 ile Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir

Meydanların kendi aralarında İşlevsel kalite açısından değerlendirme yorumları

Ulaşılabilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2641 değerindedir. Kadıköy Meydanı ulaşılabilirlik bakımından en düşük değer ortalama ile 3.0635 ve en yüksek ortalama değer 3.4625 Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir.

Erişilebilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.0908 değerindedir. Beyazıt Meydanı erişilebilirlik bakımından en düşük değer ortalama ile 2.274 ve en yüksek ortalama değer 3.4229 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Etkililik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2255 değerindedir. Beyazıt

Meydanı ulaşılabilirlik bakımından en düşük değer ortalama ile 3.0562 ve en yüksek ortalama değer 3.440 Taksim Meydanı olduğu görülmektedir.

Esneklik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.4177 değerindedir. Çengelköy Meydanı esneklik bakımından en düşük değer ortalama ile 3.2542 ve en yüksek ortalama değer 3.5969 Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir.

Güvenlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2667 değerindedir. Beyazıt Meydanı güvenlik bakımından en düşük değer ortalama ile 2.6771 ve en yüksek ortalama değer 3.6646 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Mekansal Yönelim bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.1691 değerindedir. Beyazıt Meydanı mekansal yönelim bakımından en düşük değer ortalama ile 2.5729 ve en yüksek ortalama değer 3.485 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Mahremiyet bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.333 değerindedir. Beyazıt Meydanı mahremiyet bakımından en düşük değer ortalama ile 3.1771 ve en yüksek ortalama değer 3.419 Taksim Meydanı olduğu görülmektedir.

İyi Olma bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.5799 değerindedir. Beyazıt Meydanı iyi olma bakımından en düşük değer ortalama ile 3.4438 ve en yüksek ortalama değer 3.727 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Konfor bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.1356 değerindedir. Taksim Meydanı konfor bakımından en düşük değer ortalama ile 2.925 ve en yüksek ortalama değer 3.4292 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Çeşitlilik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.4861 değerindedir. Beyazıt Meydanı çeşitlilik bakımından en düşük değer ortalama ile 2.976 ve en yüksek ortalama değer 3.616 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.3507 değerindedir. Taksim Meydanı sürdürülebilirlik bakımından en düşük değer ortalama ile 3.021 ve en yüksek ortalama değer 3.9375 Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir.

Meydanların kendi aralarında Estetik kalite açısından değerlendirme yorumları

Düzen bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.4319 değerindedir. Kadıköy Meydanı düzen bakımından en düşük değer ortalama ile 3.2896 ve en yüksek ortalama değer

3.616 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Kimlik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2686 değerindedir. Kadıköy Meydanı kimlik bakımından en düşük değer ortalama ile 2.9062 ve en yüksek ortalama değer 3.584 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Etki cazibe bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.3312 değerindedir. Beyazıt Meydanı etki cazibe bakımından en düşük değer ortalama ile 3.124 ve en yüksek ortalama değer 3.543 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Meydanların kendi aralarında Yapım kalitesi açısından değerlendirme yorumları

Detaylandırma bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.7896 değerindedir. Beyazıt Meydanı detaylandırma bakımından en düşük değer ortalama ile 1.825 ve en yüksek ortalama değer 3.2083 Çengelköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Malzeme bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.6069 değerindedir. Beyazıt Meydanı malzeme bakımından en düşük değer ortalama ile 1.1917 ve en yüksek ortalama değer 2.991 Beşiktaş Meydanı olduğu görülmektedir.

İyi işçilik bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.7285 değerindedir Beyazıt Meydanı İyi işçilik bakımından en düşük değer ortalama ile 1.8125 ve en yüksek ortalama değer 3.217 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Dayanıklılık bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.8366 değerindedir. Beyazıt Meydanı dayanıklılık bakımından en düşük değer ortalama ile 2.0073 ve en yüksek ortalama değer 3.366 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Meydanların kendi aralarında bakım ve hizmet kalitesi açısından değerlendirme yorumları

Düzenli bakım onarım bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.1563 değerindedir. Beyazıt Meydanı düzenli bakım onarım bakımından en düşük değer ortalama ile 2.6562 ve en yüksek ortalama değer 3.625 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Hizmet (servis) bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 2.9823 değerindedir. Kadıköy Meydanı hizmet (servis) bakımından en düşük değer ortalama ile 2.6667 ve en yüksek ortalama değer 3.429 Ortaköy Meydanı olduğu görülmektedir.

Kamu ve özel hizmetler bağlamında değerlendirildiğinde genel ortalaması 3.2156

değerindedir. Kadıköy Meydanı kamu ve özel hizmetler bakımından en düşük değer ortalama ile 2.8906 ve en yüksek ortalama değer 3.5219 Beyazıt Meydanı olduğu görülmektedir.

Faktör Analizlerinin Değerlendirilmesi

Her bir meydan mekânsal kalite açısından değerlendirildiğinde faktör analizleri, SPSS programında hesaplanmıştır. Ortaya çıkan değerler, faktör analizleri her bir meydan için ayrı ayrı yorumlanarak toplanmış ve çizelge haline getirilmiştir. (bakınız Çizelge 7.29, 7.30, 7.31, 7.32, 7.33, 7.34) Meydanların hepsinin bir arada olduğu faktör analizleri sonucu çizelge 7.28 de verilmiştir. Meydanlardaki cinsiyet, yaş, eğitim, kullanıcı türü, meydan türlerinin faktör analizleri yorumlanıp genel bir çizelge haline getirilmiştir.(bakınız Çizelge 7.27)

7.6.8 Meydanlardaki cinsiyet, yaş, eğitim, kullanıcı türü, meydan türlerine göre faktör analizlerinin yorumlanması

Cinsiyete göre meydanlarda faktör analizlerinin sonuçlarına bakıldığında;

Hem kadınlarda hem de erkeklerde 1. faktör **İşlevsel kalite** (Erişilebilirlik, çeşitlilik) ve **Yapım kalitesi** (iyi işçilik) çıkmıştır. Kadınlarda erkeklerden farklı olarak Yapım kalitesinde iyi işçilik beraberinde malzeme de alt parametre olarak yer almaktadır.

2. faktör olarak erkeklerde ve kadınlarda **Estetik kalite** (Etki/cazibe/çekim) çıkmıştır.

3. faktör olarak erkeklerde ve kadınlarda **Estetik kalite** (kimlik) çıkmıştır.

4.faktör olarak erkeklerde önem sırasına göre **Yapım kalitesi** (malzeme) ve **İşlevsel kalite** (Güvenlik) iken kadınlarda **İşlevsel kalite** (Güvenlik) ve **Yapım kalitesi** (malzeme) olarak sıralanmıştır.

Kullanıcı türüne göre bakıldığında;

Daimi kullanıcılarda 1. faktör **İşlevsel kalite** (Erişilebilirlik, çeşitlilik) ve **Yapım kalitesi** (malzeme) iken geçici kullanıcılarda 1. faktör **Estetik kalite** (Etki/cazibe/çekim) çıkmıştır.

2. faktör olarak daimi kullanıcılarda **Estetik kalite** (Etki/cazibe/çekim) iken geçici kullanıcılarda **İşlevsel kalite** (Erişilebilirlik, çeşitlilik) ve **Yapım kalitesi** (iyi işçilik) çıkmıştır.

3. faktör olarak daimi kullanıcılarda **Estetik kalite** (kimlik) iken geçici kullanıcılarda **İşlevsel kalite** (güvenlik) ve **Yapım kalitesi** (malzeme) çıkmıştır.

4.faktör olarak daimi kullanıcılarda **Yapım kalitesi** (malzeme) ve **İşlevsel kalite** (güvenlik) iken geçici kullanıcılarda **Estetik kalite** (kimlik)çıkmıştır.

Eğitim gruplarına bakıldığında;

İlköğretim eğitimli grupta 1. faktör olarak **İşlevsel kalite** (çeşitlilik Erişilebilirlik) **Yapım kalitesi** (iyi işçilik, malzeme)

Lise eğitimli grupta 1. faktör olarak **Estetik kalite** (Etki/cazibe/çekim, Düzen)

Üniversite eğitimli grupta1. faktör olarak **İşlevsel kalite** (Erişilebilirlik, çeşitlilik) **Yapım kalitesi** (iyi işçilik)

İlköğretim eğitimli grupta 2. faktör olarak **Estetik kalite** (Etki/cazibe/çekim)

Lise eğitimli grupta 2. faktör olarak **İşlevsel kalite** (Erişilebilirlik, çeşitlilik) **Yapım kalitesi** (iyi işçilik)

Üniversite eğitimli grupta 2. faktör olarak **İşlevsel kalite** (konfor, güvenlik) **Yapım kalitesi** (malzeme)

İlköğretim eğitimli grupta 3. faktör olarak **Estetik kalite** (Kimlik)

Lise eğitimli grupta 3. faktör olarak **Yapım kalitesi** (malzeme) ve **İşlevsel kalite** (güvenlik)

Üniversite eğitimli grupta 3. faktör olarak **Estetik kalite** (kimlik, Etki/cazibe/çekim)

İlköğretim eğitimli grupta 4. **Yapım kalitesi** (malzeme) ve **İşlevsel kalite** (güvenlik)

Lise eğitimli grupta 4. faktör olarak **Estetik kalite** (Kimlik)

Üniversite eğitimli grupta 4. faktör olarak **Estetik kalite** (Kimlik)

Yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde;

Genç yaş grubunda 1. faktör olarak **İşlevsel kalite** (çeşitlilik Erişilebilirlik) ve **Yapım kalitesi** (malzeme)

Orta yaş grubunda 1. faktör olarak **İşlevsel kalite** (Erişilebilirlik, çeşitlilik), **Yapım kalitesi** (malzeme) ve **Bakım ve hizmet kalitesi** (Düzenli bakım onarım)

Orta yaş üzeri grupta 1. faktör olarak **Estetik kalite** (kimlik, Etki/cazibe/çekim) çıkmıştır.

Genç yaş grubunda 2. faktör olarak **Estetik kalite** (Etki/cazibe/çekim)

Orta yaş grubunda 2. faktör olarak **Estetik kalite** (Etki/cazibe/çekim)

Orta yaş üzeri grupta 2. faktör olarak **İşlevsel kalite** (Erişilebilirlik, çeşitlilik) **Yapım kalitesi** (iyi işçilik)

Genç yaş grubunda 3. faktör olarak **Estetik kalite** (Kimlik)

Orta yaş grubunda 3. faktör olarak **Estetik kalite** (Kimlik, Düzen), **Yapım kalitesi** (iyi işçilik)

Orta yaş üzeri grupta 3. faktör olarak **Yapım kalitesi** (malzeme), **İşlevsel kalite** (Güvenlik)

Genç yaş grubunda 4. faktör olarak **İşlevsel kalite** (konfor, Güvenlik) ve **Yapım kalitesi** (malzeme),

Orta yaş grubunda 4. faktör olarak **İşlevsel kalite** (Güvenlik, konfor) ve **Yapım kalitesi** (malzeme),

Orta yaş üzeri grupta 4. faktör olarak **Bakım ve hizmet kalitesi** (Kamu ve özel hizmetler)

Meydan Türüne göre bakıldığında;

Deniz Kıyısı meydanlarına göre 1. faktör **Estetik kalite** (Kimlik, Etki/cazibe /çekim), **İşlevsel kalite** (konfor)

Kara meydanlarına göre 1. faktör **İşlevsel kalite** (çeşitlilik Erişilebilirlik) ve **Yapım kalitesi** (iyi işçilik)

Deniz Kıyısı Ulaşım meydanlarına göre 1. faktör **Estetik kalite** (Etki/cazibe /çekim),

Deniz Kıyısı meydanlarına göre 2. faktör **Bakım ve hizmet kalitesi** (Düzenli bakım onarım, kamu ve özel hizmetler) ve **Yapım kalitesi** (iyi işçilik)

Kara meydanlarına göre 2. faktör **Estetik kalite** (Etki/cazibe /çekim, Düzen),

Deniz Kıyısı Ulaşım meydanlarına göre 2. faktör **Yapım kalitesi** (malzeme), **Bakım ve hizmet kalitesi** (kamu ve özel hizmetler)

Deniz Kıyısı meydanlarına göre 3. faktör **Estetik kalite** (Kimlik) ve **Yapım kalitesi** (malzeme)

Kara meydanlarına göre 3. faktör **Estetik kalite** (Kimlik)

Deniz Kıyısı Ulaşım meydanlarına göre 3. faktör **Estetik kalite** (Düzen, kimlik) ve **İşlevsel kalite** (mekânsal yönelim, çeşitlilik)

Deniz Kıyısı meydanlarına göre 4. faktör **Estetik kalite** (Düzen, Etki/cazibe /çekim)

Kara meydanlarına göre 4. faktör **Yapım kalitesi** (malzeme) **Bakım ve hizmet kalitesi** (kamu ve özel hizmetler)

Deniz Kıyısı Ulaşım meydanlarına göre 4. faktör **Estetik kalite** (Kimlik) ve **Yapım kalitesi** (iyi işçilik)

Genele bakıldığında;

1. faktör olarak **İşlevsel kalite** (Erişilebilirlik, çeşitlilik) ve **Yapım kalitesi** (iyi işçilik, detaylandırma)

2. faktör olarak **Estetik kalite** (Etki/cazibe /çekim, Kimlik)

3. faktör olarak **Estetik kalite** (Kimlik)

4. faktör olarak **Yapım kalitesi** (malzeme), **İşlevsel kalite** (Güvenlik) olarak sıralanmıştır.

Tüm Meydanlara göre bakıldığında

Beşiktaş Meydanı'nda 1.faktör: **Estetik kalite**, **İşlevsel kalite**

Ortaköy Meydanı'nda 1.faktör: **İşlevsel kalite**, **Estetik kalite**

Taksim Meydanı'nda 1.faktör: **Estetik kalite, Yapım kalitesi**

Çengelköy Meydanı'nda 1.faktör: **Estetik kalite**

Kadıköy Meydanı'nda 1.faktör: **Estetik kalite, Bakım ve Hizmet kalitesi**

Beyazıt Meydanı'nda 1.faktör: **Estetik kalite**

Genel Meydanlarda1.faktör: **İşlevsel kalite**, **Yapım kalitesi**

Beşiktaş Meydanı'nda 2.faktör: **Bakım ve Hizmet kalitesi**, **İşlevsel kalite**

Ortaköy Meydanı'nda 2.faktör: **Estetik kalite, İşlevsel kalite**,

Taksim Meydanı'nda 2.faktör: **İşlevsel kalite**, **Estetik kalite**

Çengelköy Meydanı’nda 2.faktör: **Yapım kalitesi, Bakım ve Hizmet kalitesi**

Kadıköy Meydanı’nda 2.faktör: **İşlevsel kalite**, **Yapım kalitesi**

Beyazıt Meydanı’nda 2.faktör: **Yapım kalitesi, İşlevsel kalite**

Genel Meydanlarda 2.faktör: **Estetik kalite**

Beşiktaş Meydanı’nda 3.faktör: **Estetik kalite**

Ortaköy Meydanı’nda 3.faktör: **Estetik kalite, İşlevsel kalite**,

Taksim Meydanı’nda 3.faktör: **Bakım ve Hizmet kalitesi**, **İşlevsel kalite**

Çengelköy Meydanı’nda 3.faktör: **İşlevsel kalite**

Kadıköy Meydanı’nda 3.faktör: **Yapım kalitesi**, **Bakım ve Hizmet kalitesi**

Beyazıt Meydanı’nda 3.faktör: **Estetik kalite**

Genel Meydanlarda3.faktör: **Estetik kalite**

Beşiktaş Meydanı’nda 4.faktör: **Yapım kalitesi**, **Bakım ve Hizmet kalitesi**

Ortaköy Meydanı’nda 4.faktör: **Estetik kalite, İşlevsel kalite**,

Taksim Meydanı’nda 4.faktör: **İşlevsel kalite, Yapım kalitesi**

Çengelköy Meydanı’nda 4.faktör: **Yapım kalitesi**, **İşlevsel kalite**

Kadıköy Meydanı’nda 4.faktör: **Estetik kalite**

Beyazıt Meydanı’nda 4.faktör: **İşlevsel kalite, Yapım kalitesi**

Genel Meydanlarda 4.faktör: **Yapım kalitesi**, **İşlevsel kalite**

8. SONUÇLARIN TARTIŞILMASI ve ÖNERİLER

Çalışmada, alan çalışmalarından elde edilen veriler analiz edilerek önerilen mekân kalitesi çerçevesinde kullanıcılar tarafından belirlenen ve meydanlar için öncelikli olan kalite parametrelerine ulaşılmıştır. Kullanıcılar tarafından tespit edilen bu kalite parametrelerinin; İstanbul'daki meydanların gelecekteki yapılacak tasarımlarına veya yeniden düzenleme aşamalarına geliştirici ve pozitif bir yönde yardımcı olabileceğidir.

Regresyon analizleri sonucunda bütün meydanların kullanıcıları tarafından güvensiz bulunmaları araştırma için dikkat çekici bir bulgudur (bakınız Bölüm 7.6.2.5). Hırsızlık, gasp ve şiddet olaylarının çok oluşu, farklı kullanıcı gruplarının rahatsız etmesi ve gerilim yaratması gibi sorunlar; kullanıcılarda hem fiziksel hem de ruhsal iyi olma bakımından; kullanıcıların bu alanları kullanırken negatif yönde bir etki yaratmaktadır. Bunun sonucunda da bu yerlerde kullanıcılar arasında sosyal iletişim kurulamamaktadır.

Aslında bu toplumu kendi türüne karşı güvensizleştirmekte ve kendi toplumuna karşı bir yabancılaştırmaya doğru itmekte olduğunun da bir kanıtıdır. Yabancılaşmanın artması sonucunda, bu yerin kullanıcılar tarafından sahiplenilmemesi gerçeğini beraberinde getireceği kaçınılmazdır. Yani kullanıcılar belli bir süreçte burada yaşanan olaylar ve eylemlere kayıtsız kalacak ve o yere ait olma duygusunu belli bir anlamda yitirebileceği gerçeği doğmaktadır. Aslında bu sonuç günümüz siyaset ve politik anlayışı bakımından da bize ipuçları da sunmaktadır.

Faktör analizleri sonucunda "İşlevsel kalite ve Yapım kalitesinin" birinci faktör olarak çıkması bu yerlerin tasarımlarının günümüzdeki haliyle yetersiz olduğunun bir göstergesidir. Yerel yönetimler tarafından bu yerlerin (meydanlar ve sokakların) tasarımları yapılırken daha özenli ve dikkatli davranması gerçeğini de göstermektedir. Ayrıca orta yaş üzeri grupta estetik kalite beraberinde bu yerlerde "kimlik" kaybının olduğunu belirtmektedirler. Araştırmacı tarafından da bu yerlerin mimari yerel karakterinin kaybolmakta olduğu gözlenmiştir.

Bu mekânlarda çevre düzenlemesinin ve mekânda olması gerekli donatıların (çöp kutusu, aydınlatma elemanları, oturma elemanları, gölgeleme elemanları vb.) eksik olduğu ve talebi karşılamadığı kullanıcılar tarafından belirtilmiştir.

Bu yerlerdeki peyzaj düzenlemelerinin de (ağaçlandırma, bitki türlerin çeşitliliği vb.) yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bakım onarım eksikliği alan çalışması yapılan birçok meydanda belirtilmiştir. Bu gibi eksiklikler İstanbul'da alan çalışması için seçilen bu meydanların mekân

kalitesi bağlamında yeterli bir seviyede olmadıklarının da birer kanıtıdırlar.

Seçilen meydanların birçoğunda araçların yarattığı hava kirliliği bu mekânların kullanımlarında; kullanıcıları üzerinde negatif bir etki yaratmaktadır. Bu nedenle birçok meydanın trafik meydanı olmasının önlenmesi gerekmektedir.

Araştırmacı tarafından oluşturulan ve alan çalışmalarında uygulanan anketlerle meydanların birçoğunun önerilen mekân kalitesi parametrelerini büyük oranda karşılamadığı tespit edilmiştir. Bu meydanların günümüzdeki haliyle, kullanım sıklığını da negatif yönde etkilemektedir.(bakınız Bölüm 7.6.5)

Meydanlarda yerel yönetimlerin piyasa gerçeğini önemsemek, riski paylaşmak, ödülü paylaşmak gelişim ve finanssal karmaşıklık için plan yapmak, çoklu kullanımı bir araya getirmek, uzun dönem görüşü ile kullanıcı rahatlığını dengelemek, topluluk ile bağ kurmak, sürdürülebilirlik için yatırım yapmak gibi araçları önemsemedikleri de tespit edilmiştir.

Meydanların fiziksel olarak; mekânın içinden geçen belirli yaya rotaları, mekânın içerisinde iyi erişebilirlik, mevsimsel kullanımlar için çeşitlilik, aktivite çeşitliliği vb. gibi birçok özelliği de içermediği de tespit edilmiştir.

Bulgular paralelinde günümüz İstanbul meydanlarının, işlevsel kalite, estetik kalite, yapım kalitesi, bakım onarım hizmet kalitesi bağlamında incelenmesi ve yapılan araştırma sonucunda tekrar tasarımlanarak bugünün kentlilerine geri kazandırılması gerekmektedir. Tabiî ki bu yapılırken İstanbul'un geçmişinden gelen kent kültürü ve diğer kültürel kullanımlar (bize özgü yaşam biçimimiz, unutulmuş örf ve adetler, konukseverlik, dünya görüşümüzü de kapsayan) gibi en az bir tip kullanım önerisini de içeren bir anlayışta olması da gereklidir. Her bir meydanda bunun yapılabilmesi ile de bu meydanlara özgü kendi kimlikleri de geri kazandırılmış olacaktır.

Bu çalışma için yapılan araştırma sırasında son on yıldır kamusal mekânlardaki "mekân kalitesinin" arttırılmasına yönelik çalışmaların küresel ölçekte de ele alındığı gözlenmiştir. Ancak son iki yıldır bu yerlerdeki mekân kalitesinin nasıl ölçülebileceği ya da tespit edilmesine büyük oranda hız verildiği de tespit edilmiştir. Bu anlamda yapılan çalışma küresel ölçekte birçok araştırmayla aynı anda yapılmış olması bu teze de güncellik kazandırmaktadır. Ancak yapılan çalışmaların birçoğu tam olarak mekân kalitesi bağlamında bütünsel yaklaşım sunamamaktadırlar. Bu çalışmada meydanlar ve sokaklar için önerilen mekânsal kalite parametrelerine bütünsel bir açıdan bakılmış önerilen modelle de sadece meydanlar, sokaklar

için değil kentsel mekân strüktürünü oluşturan tüm öğeler için bu modelin kullanılabilmesi hedeflenmiştir.

Kentsel mekânlar için "önerilen mekânsal kalite" prensip ve parametreleri bitmiş olarak düşünülmemelidir. Çalışmada özellikle bu konuda (mekân kalitesi, kentsel mekân kalitesi) yapılmış çalışmaların belirli bölümlerini ve görüşlerini, deneyimlerini incelenerek oluşturulmuşlardır. Gelecekte bu konuda yapılacak çalışmalar ile güncellenerek geliştirilebilirler.

Önerilen mekânsal kalitesi parametreleri çerçevesinde meydanları incelediğimizde genel ortalama değerleri çerçevesinde Ortaköy meydanı ve sokakları kullanıcıları tarafından başarılı bulunmuştur. Bu anlamda meydanları tek tek ele alırsak;

Beşiktaş Meydanı:

İşlevsel Kalite açısından Beşiktaş Meydanı genel olarak genel meydan ortalamalarının altında kalarak kullanıcı tarafından başarısız bulunmuştur. Daha detaylı bir biçimde ele alınırsa ulaşılabilirlik parametresi bağlamında incelenen meydanlar (6 meydan içinde) arasında sıralamada beşinci sırada yer almaktadır. Bunun nedeni ise otobüs durakları ve içinden meydanı bölerek geçen yol birinci etken olarak gözükmektedir.

Erişilebilirlik parametresi açısından meydan kullanıcılar tarafından yapılan değerlendirmede genel ortalamanın üzerinde yer alarak başarılı bulunmuştur. Meydan zemininde kullanılan döşeme malzemesi her yaştan ve engelli kullanıcılar içinde uygun, güvenli bir hareket etme ve yürüyüş ortamı sunmaktadır.

Etkililik, Esneklik parametrelerine bağlı olarak meydan ortalama değere yakın bir konumdadır.

Güvenlik (Ergonomik, Kamusal), bakımından meydan ortalama değerin üzerinde ve meydanlar içinde ikinci sırada güvenli bulunmuştur.Mekânsal Yönelim açısından meydan otobüs durakları haricinde görsel bir bariyer olmadığı için kullanıcıların yönlenmelerini kolayca gerçekleştirebilmesine olanak sağlamaktadır. Bölgesellik, Mahremiyet Ve Sosyal İlişki, açısından kullanıcılar tarafından iyi bulunmuştur. İyi Olma, parametresine bağlı olarak meydan ortalama değerin altında yer almıştır.

Konfor (eylemsel ve görsel), Çeşitlilik, parametrelerine bağlı olarak meydan ortalama değerin üzerindedir.

Sürdürülebilirlik anlamında meydan sık fiziksel değişimlere uğradığından ortalama değere yakın bir konumdadır.

Estetik Kalite parametrelerine göre Beşiktaş Meydanı:

Etki/Cazibe / Çekim açısından ortalama değer üzerindedir.

Kimlik parametresine bağlı olarak ortalama değer altında olduğu belirlenmiştir.

Düzen açısından ortalama değere yakındır.

Yapım Kalitesi parametrelerine göre Beşiktaş Meydanı:

Detaylandırma ortalama değer üzerindedir

Malzeme açından meydan birinci sırada en başarılı meydan olarak tespit edilmiştir.

İyi işçilik ve Dayanıklılık (sağlamlık) ortalama değer üzerindedir

Bakım Onarım Hizmet Kalitesi parametrelerine göre Beşiktaş Meydanı:

Düzenli bakım onarım, Kamu ve özel hizmetler parametrelerine bağlı olarak ortalama değerin altında yer almaktadır. Hizmet kalitesi bağlamında ortalama değer üzerinde yer almaktadır.

Ortaköy Meydanı:

Ortaköy Meydanı işlevsel kalitede yer alan mekansal yönelim ve iyi olma (fiziksel ve ruhsal) parametrelerinde diğer meydanların önünde yer almaktadır. Ulaşılabilirlik parametresi bağlamında incelenen meydanlar arasında sıralamada ortalama değerin altında yer almaktadır. Erişilebilirlik parametresi açısından meydan kullanıcılar tarafından yapılan değerlendirmede genel ortalamanın üzerinde yer alarak başarılı bulunmuştur. Etkililikte ortama değerin üzerinde ve Esneklik parametresine bağlı olarak meydan ortalama değere yakın bir konumdadır.

Güvenlik (Ergonomik, Kamusal), bakımından meydan ortalama değerin üzerinde ve meydanlar içinde üçüncü sırada güvenli bulunmuştur. Mekânsal Yönelim açısından meydan içinden geçen bir motorlu araç trafiği olmadığı için kullanıcıların yönlenmelerini kolayca gerçekleştirebilmesine olanak sağlamaktadır. Bölgesellik, Mahremiyet Ve Sosyal İlişki, açısından kullanıcılar tarafından iyi bulunmuştur. Konfor (eylemsel ve görsel), Çeşitlilik, parametrelerine bağlı olarak meydan ortalama değerin üzerindedir.

Sürdürülebilirlik anlamında meydan sık fiziksel değişimlere uğradığından ortalama değere

göre beşinci bulunmuştur.

Estetik Kalite parametrelerine göre Ortaköy Meydanı:

Etki/Cazibe / Çekim, Kimlik, Düzen parametreleri açısından meydan birinci sırada yer almaktadır.

Yapım Kalitesi parametrelerine göre Ortaköy Meydanı:

Detaylandırma ve Malzeme ortalama değer üzerindedir

İyi işçilik ve Dayanıklılık (sağlamlık) açısından meydan birinci sırada en başarılı meydan olarak tespit edilmiştir.

Bakım Onarım Hizmet Kalitesi parametrelerine göre Ortaköy Meydanı:

Düzenli bakım onarım, Hizmet kalitesi parametrelerine bağlı olarak meydan birinci sırada yer almaktadır. Kamu ve özel hizmetler bağlamında ortalama değer üzerinde yer almaktadır.

Taksim Meydanı:

Meydan işlevsel kalitede yer alan etkililik, mahremiyet ve çeşitlilik parametrelerinde diğer meydanların önünde yer almaktadır. Ulaşılabilirlik parametresi bağlamında incelenen meydanlar arasında sıralamada ikinci olarak yer almaktadır. Erişilebilirlik parametresi açısından meydan kullanıcılar tarafından yapılan değerlendirmede genel ortalamanın üzerinde yer alarak başarılı bulunmuştur. Esneklik parametresine bağlı olarak meydan ortalama değerin biraz üzerinde yer almaktadır.

Güvenlik (Ergonomik, Kamusal), bakımından meydan ortalama değerin altında ve meydanlar içinde beşinci sırada güvenli bulunmuştur. Mekânsal Yönelim açısından geçmişte meydan, içinden geçen bir motorlu araç trafiğine bağlı olarak ulaşım ağına katılan raylı sistemler nedeniyle metro duraklarının meydanın merkezine alınmasıyla kullanıcıların yönlenmelerini kolayca gerçekleştirebilmesine az da bir katkı sağladığı gözlemci tarafından tespit edilmiştir. Konfor (eylemsel ve görsel), parametresine bağlı olarak meydan en başarısız meydan olmuştur.

Sürdürülebilirlik anlamında meydan Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından sonra yapılandırıldığından ve sık fiziksel değişimlere uğradığından en sonda yer almaktadır.

Estetik Kalite parametrelerine göre Taksim Meydanı:

Etki/Cazibe / Çekim açısından ortalama değer üzerindedir.

Kimlik ve Düzen parametresine bağlı olarak ortalama değer altında olduğu belirlenmiştir.

Yapım Kalitesi parametrelerine göre Taksim Meydanı:

Detaylandırma ve Malzeme açısından ortalama değer üzerindedir

İyi işçilik ve Dayanıklılık (sağlamlık) ortalama değer üzerindedir

Bakım Onarım Hizmet Kalitesi parametrelerine göre Taksim Meydanı:

Düzenli bakım onarım Hizmet kalitesi, parametrelerine bağlı olarak ortalama değerin üstünde yer almaktadır. Kamu ve özel hizmetler bağlamında ortalama değer altında yer almaktadır.

Kadıköy İskele Meydanı:

İşlevsel Kalite açısından Kadıköy İskele Meydanı, genel meydan ortalamalarının altında kalarak kullanıcı tarafından başarısız bulunmuştur. Daha detaylı bir biçimde ele alınırsa ulaşılabilirlik parametresi bağlamında incelenen meydanlar (6 meydan içinde) arasında sıralamada altıncı sırada en sonda yer almaktadır. Bunun nedeni ise otobüs durakları ve içinden meydanı bölerek geçen yol ve dikdörtgen biçimli, doğrusal, uzun, etrafındaki binaların yakın olmayışı tam çevrelenmişlik duygusunu ilk bakışta göze çarpan etkenler olarak gözükmektedir.

Erişilebilirlik parametresi açısından meydan kullanıcılar tarafından yapılan değerlendirmede genel ortalamanın üzerinde yer alarak başarılı bulunmuştur. Meydan zemininde kullanılan döşeme malzemesi her yaştan ve engelli kullanıcılar içinde uygun, güvenli bir hareket etme ve yürüyüş ortamı sunmaktadır. Kullanıcılar tarafından meydan Etkililik parametresinin bir çok alt parametre koşullarını sağladığı halde (İstanbul'daki konumu ulaşım ağı merkezlerinden biri olmasına rağmen) başarısız bulunmuş, Esneklik parametresine bağlı olarak meydan birinci meydan olarak bu parametrede en başarılı meydan olduğu tespit edilmiştir .

Güvenlik (Ergonomik, Kamusal), bakımından meydan ortalama değerin üzerinde ve meydanlar içinde dördüncü sırada güvenli bulunmuştur. Mekânsal Yönelim açısından meydan kullanıcılar tarafından başarısız bulunmuştur. Bölgesellik, Mahremiyet Ve Sosyal İlişki, açısından kullanıcılar tarafından iyi bulunmuştur. İyi Olma, parametresine bağlı olarak meydan ortalama değerin üstünde yer almıştır.

Konfor (eylemsel ve görsel) açından meydan başarısız bulunmuştur. Çeşitlilik,

parametresine bağlı olarak meydan ortalama değerin üzerindedir.

Sürdürülebilirlik anlamında meydan sık fiziksel değişimlere uğradığından ortalama değerin altında yer almaktadır.

Estetik Kalite parametrelerine göre Kadıköy İskele Meydanı:

Etki/Cazibe / Çekim açısından ortalama değer altındadır.

Kimlik ve Düzen parametrelerine bağlı olarak sıralamada en sonda yer aldığı belirlenmiştir.

Yapım Kalitesi parametrelerine göre Kadıköy İskele Meydanı:

Detaylandırma ve Malzeme parametrelerine göre ortalama değer üzerindedir

İyi işçilik ve Dayanıklılık (sağlamlık) ortalama değer altındadır.

Bakım Onarım Hizmet Kalitesi parametrelerine göre Kadıköy İskele Meydanı:

Düzenli bakım onarım, ortalama değerin altında yer almaktadır. Kamu ve özel hizmetler ve Hizmet kalitesi parametrelerine bağlı olarak meydan en sonda yer almaktadır.

Beyazıt Meydanı:

Beyazıt Meydanı işlevsel kalite, estetik kalite, yapım kalitesi, bakım ve hizmet kalitesi parametreleri kapsamında kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi sonucu diğer seçilen meydanlar içinde en başarısız meydan olduğu tespit edilmiştir. Fakat "Ulaşılabilirlik" parametresi bağlamında incelenen meydanlar arasında sıralamada ise birinci meydan olarak yer almaktadır.Erişilebilirlik, Güvenlik (Ergonomik, Kamusal), Mekânsal Yönelim, Bölgesellik, Mahremiyet Ve Sosyal İlişki, İyi olma, Çeşitlilik parametreleri açısından meydan kullanıcılar tarafından yapılan değerlendirmede genel ortalamanın en sonunda yer alarak başarısız bulunmuştur. Etkililikte ortama değerin altında ve Esneklik parametresine bağlı olarak meydan ortama değerin üzerinde bir konumdadır. Konfor (eylemsel ve görsel), parametresine bağlı olarak meydan ortalama değerin altındadır.

Sürdürülebilirlik anlamında meydan, İstanbul'un fethiyle birlikte ilk yerleşim alanı olması nedeniyle bu meydan sürdürülebilirlik açısından birinci sırada yer almaktadır.

Estetik Kalite parametrelerine göre Beyazıt Meydanı:

Kimlik, Düzen parametreleri açısından meydan en son sırada yer almaktadır. Etki/Cazibe / Çekim, parametresine göre meydan ortalama değerin altında yer almaktadır.

Yapım Kalitesi parametrelerine göre Beyazıt Meydanı:

Detaylandırma, Malzeme, İyi işçilik ve Dayanıklılık (sağlamlık) parametreleri açısından meydan en son sırada yer alarak, Yapım kalitesi parametrelerinin tümünde, Beyazıt Meydanı en başarısız meydan olarak tespit edilmiştir.

Bakım Onarım Hizmet Kalitesi parametrelerine göre Beyazıt Meydanı:

Düzenli bakım onarım, parametresine bağlı olarak meydan en son sırada yer almaktadır. Hizmet (servis), parametresine bağlı olarak meydan ortalama değerin üzerinde yer almaktadır.

Kamu ve özel hizmetler bağlamında, Beyazıt Meydanı en yüksek değerle birinci sırada yer almaktadır.

Çengelköy Meydanı:

Çengelköy Meydanı işlevsel kalitede yer alan, Erişilebilirlik, Güvenlik (Ergonomik, Kamusal), Konfor (eylemsel ve görsel) parametrelerinde kullanıcı değerlendirmeleri sonucunda diğer meydanların önünde yer almaktadır. Ulaşılabilirlik parametresi bağlamında incelenen meydanlar arasında sıralamada ortalama değerin altında yer almaktadır. Etkililikte ortama değerin altında ve Esneklik parametresine bağlı olarak meydan ortalama değerin en alt sırasında yer alarak bu parametreye bağlı olarak en başarısız meydan olduğu tespit edilmiştir.

Mekânsal Yönelim açısından meydan içinden geçen bir motorlu araç trafiği olmadığı için kullanıcıların yönlenmelerini kolayca gerçekleştirebilmesine olanak sağlamakta ve ortalama değerin üzerinde bir değere sahiptir. Bölgesellik, Mahremiyet Ve Sosyal İlişki, açısından kullanıcılar tarafından iyi bulunmuştur. Sürdürülebilirlik anlamında meydan, ortalama değere göre Beyazıt Meydanından sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Estetik Kalite parametrelerine göre Çengelköy Meydanı:

Kimlik ve Düzen, parametreleri açısından meydan ortalama değerin üzerinde yer almaktadır. Etki/Cazibe / Çekim, parametresi bakımından ortalama değerin altında ve sıralamada beşinci olarak yer almaktadır.

Yapım Kalitesi parametrelerine göre Çengelköy Meydanı:

Detaylandırma, parametresine göre; birinci sırada yer alarak en başarılı meydan olarak tespit edilmiştir.

İyi işçilik, Malzeme ve Dayanıklılık (sağlamlık) parametreleri, açısından meydan ortalama değer üzerindedir.

Bakım Onarım Hizmet Kalitesi parametrelerine göre Çengelköy Meydanı:

Düzenli bakım onarım, Hizmet kalitesi, Kamu ve özel hizmetler, parametrelerine bağlı olarak meydan ortalama değerin altında yer almaktadır.

Bütün bu yapılan değerlendirmeler paralelinde, ülkemizdeki yerel yönetimlerin kentsel mekânların kalitesi bağlamında ciddi araştırmalar yaptırması gerekmektedir. Çünkü günümüz anlayışı çerçevesinde yapılan meydan düzenlemeleri ya siyasi bir görüş doğrultusunda bir rant meselesi olarak görülmekte, ya da ulaşım ağının yenilenmesi dolayısıyla bu işlevleri karşılayabilecek kurtarıcı birer işlevsel boşluk olarak ele alınmaktadırlar.

Meydanların düzenlemeleri, tasarımlanmaları, planlamaları rastlantısal olarak ya da keyfiyet içeren bir derecede ele alınamayacak kadar önemlidirler. Çünkü bu mekânlar kullanıcıların ya da o kentlilerin psikolojik anlamda park ettikleri, kentin karmaşasından kopup rahatladıkları, dinlendikleri, huzur bulabildikleri, kentli olabilme bilincine varabildikleri, hatta kentte yaşamalarının keyfiyetinin tadını ve estetik hazzını aldıkları noktalardır. Bu nedenle yerel yönetimlerin meydan ve ona bağlı sokakları düzenlerken, yenilerken veya yeni tasarımlanacak bu gibi mekânlar için Üniversitelerin gerekli bölümleri ile işbirliğine gitmeleri gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca o bölgede yaşayan insanların da bu yenileme, düzenleme çalışmalarına dahil edilmeleri de kullanıcıların o mekanları kullanırken, kullanıcı görüşleri doğrultusunda oluşturulan mekanların, o bölgede yaşayan birçok kullanıcısını da memnun edebileceği gerçeğini göz önünde bulundurulması da ayrıca yararlı olabileceğidir.

KAYNAKLAR

Aktan, C.C., (1998), Türkiye Dünyanın Neresinde?, EGİAD Yayınları

Alberti L. B., (1955), Ten Books of Architecture (trus. Cosimo Bartoli (into italian) and James Leoni (into English) Tiranti, London, Book VIII, Chapter I

Alberti L. B.,(1986) The Ten Books of Arcbitecture (The 1755 Leoni edn), Dover Publieations, New York, Book ıv, Chapter VIII

Alexander, C., (1964), Notes On The Synthesis Of Form. Cambridge: Harvard University Press.

Alexander, C., (1979), Timeless Way of Building. New York: Oxford University Press.

Alexander, C., (1993), A Foreshadowing of 21st Century Art. New York: Oxford University Press.

Alexander, C., Neis, H., Anninous, A., King, I. (1987), A New Theory of Urban Design. New York: Oxford University Press.

Alexander, C., Silverstein, M., Ishikawa, S. (1977), A Pattern Language. New York: Oxford University Press.

Altan, İ., (1992), Mimarlıkta Mekan Kavramı, Mimarlık ve Şehircilikte Mekan, Yıldız Üniversitesi Yerleşme ve Mimarlık Bilimleri, Uygulamalı Araştırma Merkezi, İstanbul

Altman, I., and Zube, E.H. (eds.) (1989) 'Public spaces and places', Human Behaviour, n.10, New York: Plenum Press.

Altman. I., & Chemers. M, (1980), Culture and environment, Cambridge: University press edition

Anderson RA., (1989), 'Visual and eye movement functions of the posterior parietal cortex' in Cowan WM, Shooter EM, Stevens CF and Thompson RF (eds) Annual Review of Neurosciences (12) pp377-403

Andrews C J, (2001), "Analyzing quality-of-place" Environment and Planning B: Planning and Design 28 (2) 201 – 217

Appleton, J. (1988), Prospects And Refuges Revisited. In Environmental Aesthetics: Theory, Research, And Application (p. 27–44). New York: Cambridge University Press.

Appleyard, D. (1981), Livable Streets, London: University of California Press.

Ashihara, Y., (1970), Exterior Design In Architecture, New York : Van Nostrand Reinhold

Ashihara, Y., (1983), The Aesthetic Townscape, Translated By Lynne E. Riggs: Cambridge, Mass: MIT Pres

Aydınlı S., (1986), Mekânsal Değerlendirmede Algısal Yargılara Dayalı Bir Model / Tez (Doktora) İTÜ Fen Bil. Enstitüsü, İstanbul

Aydınlı S., (1993), Mimarlıkta Estetik Değerler: İTÜ, İstanbul

Aydınlı, S., (1992), Mimarlıkta Görsel Analiz, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul

Aytuğ, A., (1987), Mimaride Doku Kullanımının Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aytuğ, A., (1990), Mimaride Ergonomik Faktörler: YTÜ Matbaası, İstanbul

Bachelard, G., (1968), The Poetics Of Space, Books Aristotle. Poetics. Translated By Leon Golden. Englewood-Cliffs: Prentice-Hill.

Bacon, E.N. (1967) Design of Cities, Viking, New York.

Bacon, Edmund (1974), Design Of Cities. London: Thames And Hudson.

Bakan, K. Ve G. Konuk, (1987) Türkiye'de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi. Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü, Yayın No: U5, Ankara

Bakır, İ., Bala, H., A., (1999), İmar Planlarında Yoğunluk Belirleme Araçlarının Kentsel Dış Mekan Oluşumuna Etkileri, Çubuk, M., (ed.) 1. Ulusal kentsel tasarım kongresi : Kentsel tasarım : Bir Tasarımlar Bütünü : Bildiriler / Urban Design as Total Design : Papers, MSÜ Mimarlık Fakültesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul

Baum, S., Vd., (2007) The Role of Community and Lifestyle in the Making of a Knowledge City, Urban Research Program Urban Research Program Practice and Policy Paper 2 February 2007

Bell, P. A., Fisher, J. D., Baum, A. & Greene, T., C., (1990). Environmental Psychology (third edition), Holt, Rinehart & Winston, Inc., London

Benedikt, M. L. (1979), To Take Hold of Space: Isovists and Isovists Fields. Environment and Planning B, 6, 47–65.

Bentley, I., Alcock, A., Murrain, P., McGlynn, S. and Smith, G. (1985), Responsive Environments: A Manual for Designers. Oxford: Butterworth Architecture.

Berlyne, D. E. (1972), Aesthetics and Psychobiology. New York: Appleton.

Bolter, J David (1986), Turing's man - western culture in the computer age North Carolina University Press

Booth, N.K. 1983. Basic Elements of Landscape Architectural Design. Waveland Press, Inc. Prospect Heights, Illinois.

Boscheck, R., (1994), "Competitive Advantage", California Management Review, Vol:37, no: 1

Bosselmann P., (1998), Represantation of Places: Reality and Realism in City Design, University of California Pres, Berkely

Brighton & Hove City Council, (2003), Consultatıon On Revısed Guıdance Made Under Sectıon 182 Of The Lıcensıng Act

Broadbent, Geoffrey, (1990), Emerging concepts in urban space design. London:

Burr and Ross (1986), Visual processing of motion' Trends in Neurosciences (9) 7 pp304-307

Burt, M. E., (1978) A Survey of Quality and Value in Building. Building Research Establishment, Watford, UK

CABE, (2002), Paving the Way –how to achieve clean, safe and attractive streets, Thomas Telford Ltd for the Office of Deputy Prime Minister,

CABE, (2002), Streets of Shame, Summary of Findings from 'Public Attitudes to Architecture and the Built Environment'

Calthorpe, P., (1993), The Next American Metropolis: Ecology, Community, and the American Dream. , Princeton Architectural Press.

Canter, David (1974), Psychology for Architects London: Applied Science

Canter, David (1977), The Psychology of Place. London: Architectural Press.

Carmona, M., Heath T., Oc T., & Tiesdell, S. (2003) Public Places, Urban Spaces, (Oxford, Architectural Press).

Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G. and Stone, A.M. (1992), Public Space. Cambridge: Cambridge University Press.

Ching, F. D. K. (1996), Architecture Form Space and Order (2nd edition). New York: Van Nostrand Reinhold.

Clark, T. (2003) Urban Amenities: Lakes, Opera, and Juice Bars- Do They Drive Development? In The City as an Entertainment Machine ed: T. Clark, special issue of Research in Urban Policy, 9, JAI Press/Elsevier, New York.

Cold, B. (Ed.). (2001), Aesthetics, well-being and health: essays within architecture and environmental aesthetics. Aldershot, UK: Ashgate.

Cold, B., (1993), Quality in Architecture. In: B.Farmer and H. Louw (eds), Companion to contemporary architectural tought. Routledge, London

Collins, George R. and C.C. Collins (1986), Camillo Sitte: the birth of modern city planning. With a translation of the 1889 Austrian edition of his "City planning according to artistic principles".New York: Rizzoli.

Craik, K. H. (1983), The psychology of the large scale environment. In N. R. Feimer & E. S. Geller (Eds.), Environmental psychology: Directions and perspectives (pp. 67-105). New York: Praeger.

Cullen, Gordon (1961) Townscape. New York: Reinhold Publishing Corporation

Cullen, Gordon (1976), The Concise Townscape. New York: Van Nostrand

Çakmaklı,(Oktay) D., (1992), Kentsel Çevrede Mekan ve Kentsel Mekan Kavramlarının İrdelenmesi, Mimarlık ve Şehircilikte Mekan, Yıldız Üniversitesi Yerleşme ve Mimarlık Bilimleri, Uygulamalı Araştırma Merkezi, İstanbul

DEMOS (2005) People Make Places: Growing the public life of cities, (London, Demos).

DETR (1998) Places, Streets and Movement: A Companion Guide To Design Bulletin 32 Residential Roads and Footpaths, London: DETR.

DETR/CABE, (2000), By Design: Urban Design in the Planning System: Towards Better Practice,

Dijkstra, T., (1985; 2001), Architectonische kwaliteit (Architectonic quality). Policy note

prepared by the government architect. The Hauge.

Downs, R.M., & Stea, D., (Eds). (1973), Image and environment: Cognitive mapping and spatial behavior. Chicago: Aldine.

DTLR (2001), Planning Policy Guidance, PPG13 Transport.

Dupont P, Orban GA, DeBruyn B and Verbruggen A et al (1994), 'Many areas in the human brain respond to visual motion' Journal of Neurophysiology (72) 3 pp1420-1424

Ellis W. C., (1978) "The Spatial Structure of Streets", On Streets, edited by Stanford Anderson, MIT Press,.

English Heritage (2000). Streets for All, English Heritage, London.

Enviro Solutions New Zealand Ltd. and Glasson Potts Fowler Ltd., (2001), The Quality of our Built Environments: an Urban Amenity Guide.

EPOA (Essex Planning Officers Association), (1997), The Essex Design Guide for Residential and Mixed Use Areas, Essex County Council

Erem, Ö., (2003), Tatil Köylerinin Okunabilirliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Yaklaşım, Doktora Tezi, İTÜ, İstanbul.

Ergenoğlu, S., A., (2006), Sağlık Kurumlarının İyileştiren Hastane Anlayışı ve Akreditasyon Bağlamında Tasarımı ve Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, YTÜ, İstanbul

Ertürk, S., (1984), Mimari Mekanın Algılanması Üzerine Deneysel Bir Çalışma, Doktora Tezi, KTÜ, Trabzon

Florida, R. (2002a), The rise of the creative class; and how it's transforming work, leisure, community and everyday life. Basic Books, New York.

Florida, R. (2002b), Rebuilding Lower Manhattan for the creative age: implications for the Greater New York Region. Prepared for the Regional Plan Association and the Civic Alliance, obtained from www.creativeclass.org (29 August 2006).

Florida, R. (2005a), The flight of the creative class. Harper Collins, New York.

Florida, R. (2005b), Cities and the creative class. New York/London: Routledge.

Francis, M. (1989) 'Control as a dimension of public space quality', in Altman, I., and Zube, E.H., (eds.) Public Spaces and places, Human Behaviour, n.10, pp.147-171

Franz G., (2005), An empirical approach to the experience of architectural space, Dissertation at the

French, J., S., (1973) Urban Green: City Parks of the Western World, Kendall/Hunt, Dubuque, Iowa.

Gallacher, P. (2005) Everyday Spaces: The potential of neighbourhood space (London, Thomas Telford)

Garmony, N. & Tennant, R. (2005) Spaced Out: A guide to award winning contemporary spaces in the UK (Oxford, Architectural Press)

Garvin, D.A., (1996), Competing On The Eight Dimensions Of Quality, IEEE Engineering

Management Review, Spring,

Gehl, J. (1989) ‘A changing street life in a changing society’, Places, v.6, n.8, pp.8-17.

Gehl, J. (1996), Life Between Buildings: Using Public Space, Copenhagen, Arkitekens Forlag.

Gehl, J. (1996), Life Between Buildings: Using Public Space, Third Edition, Copenhagen: Arkitektens Forlag.

Gehl, J. and Gemzøe, L. (1996), Public Spaces - Public Life, Copenhagen: Danish Architectural Press and the Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture.

Gehl, J. and Gemzøe, L. (2001), New City Spaces, Copenhagen: Danish Architectural Press.

Gehl, J., (1987). Life Between Buildings, Van Nostrand-Reinhold, New York.

Gehl, J., (2002) Publıc Spaces And Publıc Lıfe Jan Gehl, Architect MAA, Dr. Litt. & Helle Lis Søholt, Architect MAA, M.Arch. (Uni. of Wash.) Strandgade 100, Bygning N, DK-1401 Copenhagen, Denmark

Gehl, J., (2004), Places for People City, of Melbourne in collaboration with GEHL ARCHITECTS, Urban Quality Consultants Copenhagen, MELBOURNE 2004

Gertler, M.S. (2004), Creative Cities: What Are They For, How Do They Work, and How Do We build Them? Canadian Policy Research Networks, Ottawa.

Gibberd F., (1955), Town Design, Architectural Press. London, 2nd edn,

Gibson, J. J. (1979), The Ecological Approach to Visual Perception. Boston, MA: Houghton Mifflin.

Gibson, James J. (1966), The Senses Considered as Perceptual Systems Boston: Houghton Mifflin.

Glaeser, E. and Mare, D., (2001), Cities and Skills, Journal of Labour Economics, 19, 2, 316-342

Gluck M., (1991), Making Sense of Human Wayfinding: Review of Cognitive and Linguistic Knowledge for Personal Navigation with a New Research Direction. In: D. M. Mark, A. U. Frank, eds., Cognitive and Linguistic Aspects of Geographic Space, pp. 117–135, Kluwer, Dordrecht.

Gordon, G., (2002), When art goes public, Scotland on Sunday, Sun 16 Jun.

Greene S., (1992), Cityshape: Communicating and Evaluating Community Design, American Planning Association. Journal of the American Planning Association; Spring 1992; 58, 2; Academic Research Library, pg. 177–189

Groat, L. N., & Wang, D. (2002), Architectural research methods. New York: Wiley.

Hall, Edward T. (1966), The Hidden Dimension. Garden City, N.Y. : Anchor Books.

Harris MG (1994), Optic and retinal flow, In Smith AT and Snowden RJ (eds) Visual Detectionof Motion Academic, London pp307-332

Hegemann, Wemer and Peets (1922), Elbert. The American Vitruvius, An Arcbitecl's

Handbook of Civic Art, Benjamin Elom, New York

Heidegger, M. (1954), Vorträge und Aufsätze, chap. Bauen Wohnen Denken, (pp.139–156). Pfullingen, Germany: Neske.

Heidegger, M. (1962). Being and Time, New York: Harper and Row.

Hester, R.T., (1975), Neighborhood Space. Dowden, Hutchingson & Ross, PA.

Hillier, B., (1996), Space is the Machine (Cambridge, Cambridge University Press).

Hillier, W.R.G. & Hanson, J. (1984), The Social Ixigic of Space (Cambridge, Cambridge

Hollahan, J. C., (1982), Environmental Psychology, Random House, New York.

Hörmann, E. and M. Trieb (1977), Grundlagen des stadtgestalterischen Entwerfens. Stuttgart: Universität Stuttgart.

Ittelson, W., H., (1978), Environmental perception and urban experience. Environment and Behavior 10, 193-213.

Jacobs, A. and Appleyard, D., (1987) "Toward an Urban Design Manifesto", Journal of the American Planning Association, Vol. 53, No. 4, pp112–120.

Jacobs, Jane (1961), The Life and Death of Great American Cities. New York: Random House.

Jarvis, F.D., (1993), Site Planning and Community Design for Great Neighborhoods. , Home Builder Press, Washington, DC.

Jellicoe, G., ve Jellicoe, S., (1975) The Landscape of Man, Thames and Hudson, London.

Joedicke, J. (1985), Raum und Form in der Architektur: Ä Uber den behutsamen Umgang mit der Vergangenheit [Space and Form in Architecture]. Stuttgart, Germany: Kraemer

Johansson G and Bürjesson E (1989), ‘Toward a new theory of vision: studies in wide-angle space perception' Ecological Psychology (1) pp301–331

Juran, J.M., (1974), Quality Control Handbook, McGraw-Hill, New York, Third Edition.

Kaminski, G. (Ed.). (1976), Umweltpsychologie: Perspektiven, Probleme, Praxis. Stuttgart, Germany: Klett.

Kaplan, S. (1988a), Perception and landscape: conceptions and misconceptions. In Environmental aesthetics: Theory, research, and application (pp. 45–55). New York: Cambridge University Press.

Kaplan, S. (1988b), Where cognition and affect meet: a theoretical analysis of preference. In Environmental aesthetics: Theory, research, and application (pp. 56–63). New York: Cambridge University Press.

Kit Campbell Associates (2001) Rethinking Open Space, Open Space Provision and Management: A Waym Forward, A Report for the Scottish Executive Central Research Unit, Edinburgh: The Stationary Office.

Kloosterman, R. (2001), Ruimte voor reflectie. Vossiuspers, Amsterdam.

Kostof, Spiro (1991), The City Shaped: Urban Patterns and Meaning Through History.

Boston: Bullfinch Press / Little, Brown.

Krier, L., (1990), Urban Components, in Papadakis, A. And Watson, H. (1990) (eds), New Classicism: Omnibus Edition, Academy Editions, London, pp. 96–211

Krier, R., (1979), Urban Space, New York, Rizzoli.

Krier, R.,(1988), Architectural composition /; translated from the German by Romana Schneider, Gabrielle Vorreiter New York : Rizzoli

Kuban, D., (1992), Mimarlık Kavramları, Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş, (4 Baskı) Yem Yayınları, İstanbul

Lang, J. (2005) Urban Design: a typology of procedures and products (London, Architectural Press) Lang, J., (1974)

Lang, J., (1987), Creating Architectural Theory, The Role of Behavioral Sciences in Enviromental Design, Van Nostrand Reinhold, New York, , pp 86-110.

Lang, J., (1994), Urban design : the American experience Van Nostrand Reinhold, New York,

Lefebvre, H., (1991), The production of space / translated by Donald Nicholson-Smith, Oxford : Blackwell,

Lefebvre, H., (1996), Writings on cities / selected, translated, and introduced by Eleonore Kofman, Elizabeth Lebas, Oxford : Blackwell Publishing,

Levine, M.A. (2004) Government Policy, the local state and gentrification. Journal of Urban Affairs, 26 (1) 89–99.

Llewelyn Davies Yeang, (2006a) The Northern Way Sustainable Communities Team Quality of Place: The North's Residential Offer Phase IIa Manchester City Region Case Study August 2006 Llewelyn Davies Yeang Architecture Planning Design, UK

Llewelyn Davies Yeang, (2006b) Quality of Place: The North's Residential Offer Phase IIa Report August 2006, Llewelyn Davies Yeang Architecture Planning Design, UK

Llewelyn Davies Yeang, (2006c) The Northern Way Sustainable Communities Team Quality of Place: The North's Residential Offer Phase IIa Tees Valley City Region Case Study August 2006 Llewelyn Davies Yeang Architecture Planning Design, UK

Llewelyn Davies Yeang, (2006), Quality of Place: The North's Residential Offer Phase I Report, March 2006, Llewelyn Davies Yeang Architecture Planning Design, UK.

Llewelyn Davies Yeang, (2007), The Northern Way Sustainable Communities Team Residential Futures Phase III Technical Report Final Report July 2007 Llewelyn Davies Yeang in association with Professor Ian Cole, Professor Peter Hall & Professor Michael Parkinson architecture planning design

Llewelyn Davies Yeang, ODPM (2006) Quality of Place: The North's Residential Offer; Leeds City Region Llewelyn Davies Yeang: London

Llewelyn-Davies Yeang vd.,(2000), Urban Design Compendium I, English Partnerships/Housing Corporation, London

Lozano, E. E., (1988), Visual needs in urban environments and physical planning. In

Environmental aesthetics: Theory, research, and application (p. 395-421). New York: Cambridge University Press.

Lynch, K. (1981): A theory of good city form. The MIT Press, Cambridge MA/London.

Lynch, K. and Lloyd Rodwin (1958). "A theory of urban form." Journal of the American Institute of Planners 24.

Lynch, K., (1960), The Image of the City, The M.I.T Press, Cambridge, Massachusetts

Lynch, K., and Rodwin, L.,(1958), A Theory of Urban Form. Journal of the American Institute of Planners. 24, 201-214.

Lynch, Kevin (1972). What Time is This Place?. Cambridge: the MIT Press.

Lynch, Kevin, (1984), Good city form, Cambridge, Mass. : MIT Press,

Lynch, Kevin, (1984), Site planning, Cambridge, Mass. : MIT Press,

Lynch, Kevin, (1990), City sense and city design: writings and projects of Kevin Lynch, edited by Tridib Banerjee and Michael Southworth, Cambridge, Mass. : MIT Press,

Madanipour, A. (1996), Design of Urban Space, Chichester, John Wiley.

Madanipour, A. (1999) 'Why are the design and development of public spaces significant for ities', Environment and Planning B: Planning and Design, 26(6), 879-891.

Madanipour, A. (2000), Public space in the city, in Knox, P. and Ozolins, P. (eds.) Design Professionals and the Built Environment. New York: John Wiley, pp.117-125.

Maertens, H. (1884), Der optische Maßstab oder die Theorie und Praxis des ästhetischen Sehens in den bildenden Künsten. in Hörmann and Trieb, op. cit.

March, Lionel (1977). Architecture of Form. Cambridge: MIT Press.

Marcus, Cooper, C. ve Francis, C., (1998), People places : design guidelines for urban open space, New York : John Wiley Son.

Markus, T., (1993), Buildings and Power. New York: Roultedge.

Martin, Leslie and Lionel March, ed. (1972). Urban Space and Structures. Cambridge: Cambridge University Press.

Maslow (1943), A theory of human motivation Psychological Review, Volume 50, Issue 4, July 1943, Pages 370–396

Maslow A.H. (1954), Motivation and Personality, Harper & Row, New York.

Maslow, A.H. and N.L. Mintz (1956). "Effects of Aesthetic Surroundings, Initial Effects of Three Aesthetic Conditions upon Perceiving Energy and Well-being", Journal of Psychology, Vol. 41, pp.247-254.

Max Planck Institute for Biological Cybernetics, Tübingen and the Bauhaus University, Weimar.

Mehrabian, A. & Russell, J. A. (1974), An Approach to Environmental Psychology. Cambridge, MA: MIT Press.

Meiss Von, P. (1990), Elements of Architecture: from Form to Place, Van Nostrand Reinhold Pub.:New York.

Merleau-Ponty, M. (1964), The child's relations with others. In M. Merleau-Ponty, The primary of perception (pp. 96–155, Trans.). Evanston, IL: Northwestern Press. (Original work published in 1960).

Moles, A., (1966), Information Theory and Esthetic Perception (University of Illinois Press, Urbana)

Montgomery, J. (1998). “Making A City: Urbanity, Vitality and Urban Design”, Journal of Urban Design, 3, 93-116.

Moore, Charles et al. (1988). The Poetics of Gardens. Cambridge: the MIT Press.

MORI (2002), The Rising Prominence of Liveability, London, MORI

Morris, A., E., J., (1972) History of Urban Form, Wiley, New York.

Moudon, Anne Vernez (1987). Public Streets for Public Use. New York: Van Nostrand Reinhold.

Moudon, Anne Vernez (1992). "A catholic approach to organizing what urban designer should know" in Journal of Planning Literature, Vol. 6, No. 4.

Moughtin, C., (2003), Urban Design: Street and Square. Oxford: Butterworth Architecture.

Nakayama K., (1985), ‘Biological image motion processing: a review' Vision research (252) 5 pp625-660

Nasar J., L. (1988), Environmental aesthetics: theory, research, and applications, Cambridge: Cambridge University Press

Nasar J., L. (1998), The evaluative image of the city Thousand Oaks, CA : Sage Publications,

Nasar J., L., (1989), “Perception, cognition and evaluation of urban places.” In I Altman and EH Zube (Eds.) Public places and spaces: human behavior and environment: advances in theory and research volume 10 . New York and London: Plenum Press, pp. 31-56.

Newman, O., (1972), Defensible Space: People and Design in the Violent City. London: Architectural Press.

Newman, O., (1996), Creating Defensible Space. Washington: US Department ofHousing and Urban Development.

ODPM (2002), Living Places - Cleaner, Greener, Safer, Office of the Deputy Prime Minister: London

ODPM (2004) Living Places – Caring for Quality, Office of the Deputy Prime Minister: London

Osgood, C., Suci, G., & Tannenbaum, P. (1957), The Measurement of Meaning. Urbana, IL: University of Illinois Press.

Palladio A., (1965) 'Ibe Four Books of Architecture, Dover Edition, New York, Third Book, Chapter III

Pluta, K., (2003), IFHP 47TH WORLD CONGRESS ”Cities & Markets” Vienna

Pocock, D., and Hudson R.,(1978), Images of the Urban Enviroment, Macmillan, London

Porteous, J. D., (1996), Environmental Aesthetics: Ideas, politics and Planning, Routledge, London

Project for Public Spaces (2000) How to Turn a Place Around: A Handbook of Creating Successful Public Spaces, New York: Project for Public Spaces.

Punter (1991), Participation in the Design of Urban Space, Lanscape Design, Issue 200, pp.24-7

Punter J.V. and Carmona M. (1996), Design policies in English local plans: the search for substantive principles and appropriate procedures, in URBAN DESIGN International 1(2), 125 -143

Rapoport, A. (1982). The meaning of the built environment: A nonverbal communication. Beverly Hills, CA: Sage Publications.

Rapoport, A. (1990). The meaning of the built environment: A nonverbal communication approach. Beverly Hills: Sage Publications.

Rapoport, A., (1987), “Pedestrian Street Use: Culture & Perception”, Public Streets for Public Use, edited by Anne Vernez Moudon, Van Nostrand Reinhold Company, New York

Rapoport, A.,(1977), Human Aspects Of Urban Form : Towards A Man- Environment Approach To Urban Form And Design. Oxford: Pergamon Press.

Relph, E. (1976), Place and Placelessness, London: Pion.

RICS (2006). “Service Charges in Commercial Property -RICS Code of Practice .” RICS Business Services Limited.

Roger Tym & Partners & One NorthEast (2006) Physical Regeneration Investment Framework (Newcastle, One NorthEast) Available at: http://www.ignite-ne.com/

Rossi, Aldo (1964). Aspetti della tipoligia residenziale a Berlino. Casabella 288 (June).

Rossi, Aldo (1973). Die Architektur der Stadt: Skizze zu einer grundlegenden Theorie des Urbanen. Düsseldorf: Bertelsmann. Original: Rossi, Aldo (1966). L' Architettura della Città.

Roth (1986)

Rowland, J. (1995), "Quality in town and country" in Urban Design Quarterly 53.

Royal Town Planning Institute (RTPI), (2003), Education commission report. London: RTPI.

Sanoff, H., (2001), School-building assessment methods, National Clearinghouse for Educational Facilities, Washington

Schenk T and Zihl J (1995), ‘Motion perception after brain damage' Perception (24) Supplement p54 (Abstract)

Schulz-Norberg, C., (1971), Existence, Space and Architecture, London: Studio Vista, London,.

Schulz-Norberg, C., (1980), Genius Loci: Toward a Phenomenology of Architecture. London:

Academic Editions.

Schulz-Norberg, C., (1985) The Concept of Dwelling: On the Way to Figurative Architecture New York: Rizzoli

Sekuler R (1975), ‘Visual motion perception', in Carterette C and Freeman MP (eds), Handbook of Perception (Vol 5), Academic, New York pp385-430

Semper, G (1989), The four elements of architecture and other writings (translated Mallgrave HF and Herrmann W) Cambridge University Press

Serlio S., (1982) The Five Books of Architecture, unabridged reprint of the English edition of 1611, Dover Publications, New York, Second Book, The Third Chapter, Fol. 25 and Fol. 26

Sherman, B., (1988), Cities Fit to Live In, Channel 4 Books, London,

Shonfield, K. (1998) At Home with Strangers: Public Space and the New Urbanity, Working Paper 8: The Richness of Cities, London: Comedia and Demos.

Sitte C.,(1889), City Planning According to Artistic Principles (translated by Collins, G.R. and Collins, C.C., 1965), Phaidon Pres, London

Sitte, Camillo (1983 reprint of 4th ed. 1909). Der Städtebau nach seine künstlerischen Grundsätzen: vermehrt um 'Grossstadtgrün'. Braunschweig: Vieweg.

Smith, P. F., (2003), The dynamics of delight: Architecture and aesthetics. London, UK: Roultledge.

Smithson, A. and Smithson, P. (1967), Urban Structuring, Studio Vista, London

South East England Development Agency (SEEDA) Annual Report 2002-2003 (Guildford, SEEDA)

Spreiregen, P., (1975), "Roots of Our Modern Concepts." In Urban Planning Theory. Edited by M. Branch. Stroudsburg, Pa.: Dowden, Hutchinson, Ross,

Spreiregen, Paul D. (1965). Urban design: the architecture of towns and cities. Malabar, Fla. : Krieger.

Stamps, A. E. (2002), Entropy, visual diversity, and preference. Journal of General Psychology, 129(3), 300–320.

Stephen B. D., (1996) The DESIGN of Virtual Environments with particular reference to VRML Centre for Electronic Arts Middlesex University

Stokols, D., (1988). Transformational processes in people-environment relations. In J. E. McGrath (Ed.), The social psychology of time. Beverly Hills, CA: Sage Publications, 233-252.

Tara Smith, Maurice Nelischer, Nathan Perkins (1997), Quality of an urban community: a framework for understanding the relationship between quality and physical form: Landscape and Urban Planning 39:229-241

Thiel, Philip (1986). Notations for an Experimental Envirotecture. Seattle: College of Architecture and Urban Planning, University of Washington.

Tibbalds, F. (1992) Making People-friendly Towns: Improving the Public Environment in

Towns and Cities, Harlow: Longman.

Townshend, vd., (2007) Public Space Vitality: in the North East Region Jerome Hassler and Ali Madanipour, of the Global Research Unit, Newcastle University; Sue Jackson, Bluespace Environments; and Maggie Roe of the Landscape Research Group, Newcastle University. It was commissioned jointly by Culture NorthEast and One NorthEast.

Trancik, R., (1986), Finding Lost Space, Van Nostrand Reinhold Co., New York.

Trip, J.J., (2007), What makes a city? Planning for 'quality of place' The case of high-speed train station area redevelopment, The series Sustainable Urban Areas is published by IOS Press under the imprint Delft University Press

Turner, A., Doxa, M., O'Sullivan, D., & Penn, A. (2001), From isovists to visibility graphs: A methodology for the analysis of architectural space. Environment and Planning B, 28(1), 103–121.

UDAL and ICE (2000), Designing Streets for People Designing Streets for People An inquiry into the design, management and improvement of streets. (http://www.ice.org.uk/downloads/3/streets4people.pdf)

Ulrich, R. S. (1984), View through a window may influence recovery from surgery. Science, 224, 420–421.

Ulrich, R. S., (1973), Scenery and the shopping trip: The roadside environment as a factor in route choice. Unpublished doctoral dissertation, University of Michigan, Ann Arbor

Unwin, R., (1909) Unwin, Raymond. Town Planning in Practice, 1. Fisher Unwin. London

Urban Land Institute (2001), Residential Streets, third edition. Washington D.C.

Urban Task Force (1999) Towards an Urban Renaissance, London: E&FN Spon.

Usta, A., (1995), Kentsel Çevre Modeli Olarak Kampus Yerleşmelerinde Dış Mekan Kaliteleri , Mimari ve kentsel çevrede kalite arayışları sempozyumu : 5,6,7 Haziran: bildiriler 1995/ İ TÜ, İstanbul

Vernon, P. E. (Eds). (1970). Creativity: Selected readings. Middlesex, England: Penguin.

Vitruvius (1960) The Ten Books of Arcbitecture (tms by Morris Hieky Morgan), Dover Publieations, New York, Book V, Chapter 1

Voordt, D. J. M. van der, (2005), Architecture in use: an introduction to the programming, design and evaluation of buildings / Amsterdam: Architectural Press,

Walmsley D.G. (1988), Urban Living: The Individual in the City, Longman, Harlow.

Ward, L. M. & Russell, J.A. (1981). The psychological represent of molar physical environment. Journal of Experimental Psychology: General, 110, 121-152.

Warren WH, (1995), 'Self-motion: visual perception and visual control' in Epstein W and Rogers S (eds) Perception of space and motion (2nd Edition) Academic Press, San Diego pp263-325

Weber, R. (1995), On the Aesthetics of Architecture: A Psychological Approach to the Structure and the Order of Perceived Architectural Space. Brookfield, VT: Ashgate

Publishing Company.

Whyte, W.H. (1980), The Social Life of Small Urban Spaces (Washington, DC, Conservation Foundation).

Whyte, W.H. (1988): City; rediscovering the centre. Doubleday, New York.

Wilkinson, F., P., (1988), Leisure Studies, Volume 7, Number 2, 125-143.

Wohlwill, J. F. (1976), Environmental aesthetics: The environment as a source of affect. In Human Behavior and Environment, Vol. 1 (pp. 37–85). New York: Plenum Press.

Yücel, A., (1981), Mimarlıkta Biçim ve Mekanın Dilsel Yorumu Üzerine, İTÜ

Zeki S (1990), Anderson RA 1989 'Visual and eye movement functions of the posterior parietal cortex' in Cowan WM, Shooter EM, Stevens CF and Thompson RF (eds) Annual Review of Neurosciences (12) pp377–403

Zeki S., (1974), 'The mosaic organisation of the visual cortex in the monkey' in Bellairs R and Gray EG (eds) Essays on the Nervous System: a Festschrift for Professor JZ Young OUP, Oxford

Zeki S., and Lamb N., (1994), 'The neurology of kinetic art' Brain (117) 3 pp607-636

Zucker, Paul, (1959), Town and square: From the agora to the village green, Columbia University Press, New York

İNTERNET KAYNAKLARI

[1] http://www.tdk.gov.tr 2006

[2] http://www.izmimod.org.tr/egemim/54/egemim54_24-27+hemyuzey.pdf, 2002

[3] http://www.cf.ac.uk/cplan/downloads/built_env1.pdf 2005

http://www.cf.ac.uk/cplan/downloads/built_env2.pdf

http://www.cf.ac.uk/cplan/downloads/built_env3.pdf

http://www.cf.ac.uk/cplan/downloads/built_env4.pdf

http://www.cf.ac.uk/cplan/downloads/built_env5.pdf

http://www.cf.ac.uk/cplan/downloads/built_env6.pdf

http://www.cf.ac.uk/cplan/downloads/built_env7.pdf

http://www.cf.ac.uk/cplan/downloads/built_env8.pdf

[4] http://www.eppingforestdc.gov.uk/Library/files/planning/Local_Development_Framework/Urban_Place_Supplement/ECC_UrbanPlaceSupplement.pdf 2007

[5] http://www.eppingforestdc.gov.uk/Library/files/planning/Local_Development_Framework/Urban_Place_Supplement/ECC_Sustainability_Assessment.pdf 2007

[6] http://www.livablecities.org/ 2006.

[7] http://www.tdk.gov.tr/TR/sozbul.ASPX?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA&Kelime=k%ufffdy+meydan%ufffd&EskiSoz=meydan&GeriDon=2,2007

[8] http://www.tse.gov.tr/Turkish/KaliteYonetimi/9000bilgi.asp, 2005

[9] http://www.izmimod.org.tr/egemim/55/28-31.pdf,2005

[10] http://www.dqi.org.uk/DQI/Common/DQIShortNew.ppt 2005

[11] http://www.dqi.org.uk/DQI 2005

[12] Urban Research Summary Number 15, 2004 http://www.communities.gov.uk/documents/citiesandregions/pdf/131239

[13] http://www.pps.org 2004

[14] http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/live-work-play-jun02/background/publications.html 2003

[15] http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/live-work-play-jun02/resources/pdf/63.pdf

[16] http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/live-work-play-jun02/resources/pdf/64.pdf

[17] http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/live-work-play-jun02/resources/pdf/65.pdf

[18] http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/live-work-play-jun02/resources/pdf/66.pdf

[19] http://www.mfe.govt.nz/publications/rma/live-work-play-jun02/resources/pdf/67.pdf

[20] http://www.mfe.govt.nz/publications/urban/urban-toolkit-apr07/index.html

[21] http://www.designstatement.co.uk/ 2007

[22] Piccadilly Gardens, http://www.cabe.org.uk.casestudies.aspx,2007

[23] Queen's Square, http://www.cabe.org.uk.casestudies.aspx, 2007

[24] http://www.cardiff.ac.uk/archi/programmes/cost8/case/holistic/spain-gijon.pdf

[25] http://www.pps.org/info/newsletter/december2005/squares_principles?referrer=newsletter_emai

[26] http://www.uli.org/AM/Template.cfm?Section=Home&CONTENTID=98886&TEMPLATE=/CM/ContentDisplay.cfm

[27] http://www.spacesyntax.com/Files/MediaFiles/Public%20Spaces%20Profile%204pp%20QXD_2006%2010%2020.pdf

[28] http://www.city.waterloo.on.ca/Portals/57ad7180-c5e7-49f5-b282-c6475cdb7ee7/DS_COMMUNITYPOLICY_documents/PS_DP_071006.pdf

[29] http://www.dvc.vic.gov.au/Web14/dvc/rwpgslib.nsf/GraphicFiles/Community+Strengthening+through+Urban+Sociability.pdf/$file/Community+Strengthening+through+Urban+Sociability.pdf

[30] http://www.arc.govt.nz/shadomx/apps/fms/fmsdownload.cfm?file_uuid=BA723254-BCD4-1A24-9923-271BFF32E0B1&siteName=arc

[31] http://www.planum.net/topics/main/m-gehl.html

EKLER

Ek 1 Anket Soru Kağıdı
Ek 2 Regresyon Analizi Çizelgeleri
Ek 3 Korelasyon Çizelgeleri
Ek 4 Radar grafiklerinin ortalama çizelgeleri
Ek 5 PPS Alan Çalışması Soru Kağıdı örneği

Ek 1 Anket Soru Kağıdı

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Meydan Kalitesi Araştırma Anketi

Bu meydanı birkaç sıfat veya birkaç kelime ile nasıl tanımlarsınız?

Geçici Kullanıcı İçin Hazırlanan Soru Kâğıdı

Anket değerlendirmesi aşağıdaki gibidir:

Puanlar:
1. Kesinlikle katılmıyorum
2. Katılmıyorum
3. Kararsızım
4. Katılıyorum
5.Kesinlikle katılıyorum

Görüşme tarihi / saati:

Görüşme yeri:

		K. Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K. katılıyorum
1	Bu meydana her çeşit araçla ve toplu taşıma araçlarıyla ulaşım kolaydır.	1	2	3	4	5
2	Bu meydana yaya olarak ulaşım kolaydır.	1	2	3	4	5
3	Bu meydanın çevresinde özel araç (bisiklet, motorlar, arabalar) park etmek için yeterli park etme yeri mevcuttur	1	2	3	4	5
4	Bu meydan ve yakın caddeleri güvenli bir yerdir	1	2	3	4	5
5	Bu meydan güvenli değilse nedeni					
	a) Hırsızlık, gasp ve şiddet olaylarının çok oluşu	1	2	3	4	5
	b) Farklı kullanıcı gruplarının rahatsız etmesi ve gerilim yaratması	1	2	3	4	5
	c) Gece aydınlatmasının yetersiz oluşu	1	2	3	4	5
	d) Uyuşturucu kullananlar ve evsizlerin çokluğu	1	2	3	4	5
	e) Meydanın biçimlenişinde ve bitkilendirilmesinde görülemeyen kör noktaların oluşması	1	2	3	4	5
	f) Diğer nedenler varsa belirtiniz:					
6	Bu meydan yeterli derecede kişisel özgürlük sağlamaktadır (başkaları tarafından rahatsız edilmemek gibi)	1	2	3	4	5
7	Bu meydanda yeterli derecede kültürel etkinlik yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
8	Bu meydan rahatlatıcı bir yerdir.	1	2	3	4	5
9	Bu meydan huzur verici bir yerdir.	1	2	3	4	5
10	Bu meydanda her çeşit alışveriş imkânı ve yeterli sayıda mağaza bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
11	Bu meydanda bank, sandalye gibi oturma elemanlarının sayısı yeterlidir.	1	2	3	4	5
12	Bu meydan engelli insanların kullanımı için uygundur. (görme, duyma ve tekerlekli sandalye kullanan gibi)	1	2	3	4	5
13	Bu meydan temiz bir yerdir.	1	2	3	4	5

14	Bu meydanın girişi belirgindir	1	2	3	4	5
15	Bu meydan her türlü etkinlik için yeterli büyüklüktedir.	1	2	3	4	5
16	Bu meydan bu semtte çekici bir merkez etkisi veriyor. (yani bu meydana çeştli yolları kullanırken gelip zaman geçirmek istiyor musunuz?)	1	2	3	4	5
17	Bu meydanda gideceğiniz yönü kolaylıkla bulabilmek mümkündür.	1	2	3	4	5
18	Bu meydanda yeterli miktarda yönlendirme tabelası vardır.	1	2	3	4	5
19	Bu meydanın zemin kaplaması yürümek için elverişlidir.	1	2	3	4	5
20	Bu meydan gece de güvenlidir.	1	2	3	4	5

		K. Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K. katılıyorum
21	Bu meydanın gece aydınlatması yeterlidir.	1	2	3	4	5
22	Bu meydan gece de kullanılmaktadır.	1	2	3	4	5
23	Bu meydan yeterince güneş görmektedir.	1	2	3	4	5
24	Bu meydanda düzenli olarak bakım onarım yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
25	Bu meydan çok gürültülüdür.	1	2	3	4	5
26	Bu meydanda hangi tür gürültü sizi rahatsız ediyor					
	a) Hayvanların (köpek, kedi, güvercin gibi)	1	2	3	4	5
	b) Araçların (otobüs, motor vb gibi)	1	2	3	4	5
	c) Müzik	1	2	3	4	5
	d) Satıcıların	1	2	3	4	5
	e) Gençlerin	1	2	3	4	5
	f) Insanların	1	2	3	4	5
	g) Diğer (belirtiniz):					
27	Bu meydanın havası çok temizdir.	1	2	3	4	5
28	Bu meydanın havası temiz değilse nedeni					
	a) Sigara kokusu	1	2	3	4	5
	b) Denizden gelen pis koku	1	2	3	4	5
	c) Çöp kokusu	1	2	3	4	5
	d) Araçların egsoz kokusu	1	2	3	4	5
	e) Dükkânlardan gelen koku (yemek veya satılan ürünlerin)	1	2	3	4	5
	f) Diğer (belirtiniz) :					

		K. Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K. katılıyorum
29	Bu meydan yıllardır aynı şekilde ve eşyalarıyla birlikte kullanılmaktadır.	1	2	3	4	5
30	Bu meydanın etrafındaki binaların belli bir mimari tarzı vardır.	1	2	3	4	5
31	Bu meydanın etrafındaki binalar görünüş olarak birbirine benzemektedir.	1	2	3	4	5
32	Bu meydanda insan kendini evinde gibi hissediyor.	1	2	3	4	5
33	Bu meydanın manzarası hoştur.	1	2	3	4	5
34	Bu meydan insana canlılık vermektedir.	1	2	3	4	5
35	Bu meydanı çevreleyen binaların yüksek oluşu insanı rahatsız etmektedir.	1	2	3	4	5
36	Bu meydanın eni ile boyu arasındaki oran estetik açıdan uygundur.	1	2	3	4	5
37	Bu meydanı çevreleyen binaların görünüşü birbiri ile uyumludur.	1	2	3	4	5
38	Bu meydanı çevreleyen binaların cephelerinde kullanılan malzemeler ve işçilikleri birbiri ile iyi bir görünüm veriyor.	1	2	3	4	5
39	Bu meydana ne sıklıkta gelirsiniz?	a	b	c	d	e
	a) Yılda birkaç kez b) Ayda birkaç kez c) Haftada birkaç kez d) Her haftasonu e) Hergün					
40	Bu meydanın zemininde, kullanılan renklerin, malzemelerin, görünüşü ve işçiliği iyi bir görünüm veriyor.	1	2	3	4	5
		Sabah	öğle arası	öğleden son.	akşam	Gece
41	Bu meydanı hangi saatlerde kullanıyorsunuz	1	2	3	4	5
42	Bu meydanın banklarında, kullanılan renklerin, malzemelerin, görünüşü ve işçiliği iyidir.	1	2	3	4	5
43	Bu meydan eğlenceli bir yerdir.	1	2	3	4	5
44	Bu meydana hangi amaçla geliyorsunuz? (Birden fazla seçenek yazılabilir)	a	b	c	d	e	f
	a) Yemek b) İşe gitmek c) Eğlence d) Dinlenme e) Buluşmak f) Diğer…						
45	Sizce bu meydan kent bütünlüğüyle uyumlu bir etki yaratıyor.	1	2	3	4	5

46	Bu meydana gelen diğer insanlar birbirleriyle kolay iletişim kurabiliyor.	1	2	3	4	5
47	Bu meydandaki gölgeleme elamanları yeterlidir.	1	2	3	4	5
48	Bu meydana her tür yaş grubundan insan gelmektedir.	1	2	3	4	5
49	Bu meydanda doğa güzelliği açısından ağaçlar, çiçekler yeterince mevcuttur.	1	2	3	4	5
50	Bu meydanda tuvalet ve diğer ihtiyaçları giderecek diğer olanaklar bulunabiliyor.	1	2	3	4	5
51	Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydan özellikli bir yerdir	1	2	3	4	5
52	Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydan hoş bir meydandır.	1	2	3	4	5
53	Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydan işlevsel açıdan yeterlidir	1	2	3	4	5
54	Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydan estetik açıdan etkili bir yerdir.	1	2	3	4	5
55	Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydanın bakımı, onarımı düzenli olarak yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
56	Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydanın yapımında kullanılan malzeme, işçilik açısından yeterlidir	1	2	3	4	5
57	Bu meydanda beklediğiniz herşey bulunsaydı; dinlenme, eğlenme, boş zaman değerlendirme gibi rekreasyon amaçlı ne sıklıkta gelmek istersiniz.	a	b	c	d	e

a) Yılda birkaç kez
b) Ayda birkaç kez
c) Haftada birkaç kez
d) Her haftasonu
e) Hergün

Cinsiyetiniz	☐ E	☐ K				
Yaşınız:						
Medeni durumunuz:	☐ E	☐ B	☐ D			
Oturduğunuz Semt:						
Çalıştığınız Semt:						
Eğitim durumumuz:	İlk	Ort	Lis	Üni	YL	Dok
Mesleğiniz:						
Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?						
Gelir durumunuz siz ve birlikte oturduğunuz aile bireyleri ile toplam:						

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Meydan Kalitesi Araştırma Anketi

Bu meydana gelen insanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Daimi Kullanıcı İçin Hazırlanan Soru Kağıdı

Bu meydanı birkaç sıfat veya birkaç kelime ile nasıl tanımlarsınız?

Bu meydanın eksiklikleri nelerdir ve hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ek 2 Regresyon Analizleri Çizelgeleri

İşlevsel Kaliteye Bağlı Regresyon

	Genel		Beşiktaş		Ortaköy		Taksim		Kadıköy		Beyazıt		Çengelköy	
	B	sig	B	sig	B	sig	B	sig	B	sig	B	sig	B	sig
(Constant)	-0.739	0.152	2.828	0.025	-1.762	0.334	-1.594	0.419	-2.505	0.246	-3.13	0.349	-1.158	0.503
Bu meydana her çeşit araçla ve toplu taşıma araçlarıyla ulaşım kolaydır.	-2.36E-02	0.577	1.36E-01	0.108	-4.90E-02	0.656	2.07E-01	0.161	-4.22E-02	0.794	-6.51E-02	0.751	4.24E-02	0.8
Bu meydana yaya olarak ulaşım kolaydır.	5.59E-03	0.894	-6.24E-02	0.568	9.40E-02	0.52	-2.58E-02	0.82	4.40E-02	0.752	-3.18E-02	0.857	4.94E-02	0.729
Bu meydanın çevresinde özel araç (bisiklet, motorlar, arabalar) park etmek için yeterli park etme yeri mevcuttu	-4.03E-02	0.286	-4.46E-02	0.658	1.96E-02	0.863	1.30E-01	0.214	-1.48E-01	0.252	-2.23E-01	0.083	-4.52E-02	0.697
Bu meydan ve yakın caddeleri güvenli bir yerdir	-1.28E-02	0.741	-7.48E-02	0.402	1.09E-01	0.371	-2.05E-01	0.156	-2.02E-01	0.16	1.40E-01	0.22	6.66E-02	0.68
Bu meydanda her çeşit alışveriş imkanı ve yeterli sayıda mağaza bulunmaktadır	3.65E-02	0.302	1.44E-01	0.052	6.43E-02	0.594	-2.62E-01	0.094	5.21E-02	0.598	-4.04E-01	0.068	6.65E-02	0.518
Bu meydanda bank , sandalye gibi oturma elemanlarının sayısı yeterlidir	3.34E-02	0.358	1.10E-01	0.183	2.59E-02	0.814	6.83E-03	0.953	2.72E-01	0.02	-4.55E-01	0.236	-1.16E-01	0.303
Bu meydan engelli insanların kullanımı için uygundur.	-9.86E-03	0.811	-4.11E-02	0.667	5.79E-03	0.96	2.61E-01	0.026	5.71E-02	0.584	5.82E-01	0.37	9.50E-02	0.452
Bu meydan temiz bir yerdir.	-2.78E-02	0.473	-6.46E-02	0.51	-7.39E-02	0.564	1.65E-02	0.892	-8.62E-02	0.512	-6.99E-02	0.578	-5.73E-02	0.648
Bu meydan her türlü etkinlik için yeterli büyüklüktedir.	9.54E-02	0.007	5.93E-02	0.505	-1.14E-02	0.918	5.36E-02	0.763	7.04E-02	0.519	1.08E-02	0.95	-3.30E-02	0.742
Bu meydan bu semtte çekici bir merkez etkisi veriyor.	0.112	0.04	0.05918	0.661	0.139	0.41	-0.129	0.509	0.09062	0.605	-0.06117	0.775	0.26	0.114
Bu meydanda gideceğiniz yönü kolaylıkla bulabilmek mümkündür.	3.53E-02	0.517	-2.23E-02	0.874	-6.23E-02	0.701	1.05E-01	0.544	-2.56E-02	0.903	-3.51E-01	0.126	1.23E-04	1
Bu meydanda yeterli miktarda yönlendirme tabelası vardır.	-2.40E-02	0.536	-1.44E-02	0.874	9.31E-02	0.561	-1.23E-01	0.376	-9.94E-02	0.389	2.52E-01	0.155	2.18E-02	0.848
Bu meydanın zemin kaplaması yürümek için elverişlidir.	2.84E-02	0.464	4.53E-02	0.719	6.44E-02	0.559	2.19E-01	0.056	-3.90E-02	0.803	3.08E-02	0.884	3.19E-01	0.028
Bu meydan gece de güvenlidir.	1.06E-02	0.796	1.68E-02	0.862	-2.13E-02	0.876	-4.20E-02	0.746	1.71E-01	0.219	-5.00E-02	0.748	-1.74E-01	0.221
Bu meydanın gece aydınlatması yeterlidir.	4.96E-02	0.265	5.77E-02	0.598	-5.12E-02	0.766	2.44E-01	0.045	-3.14E-01	0.021	6.53E-02	0.665	-8.81E-02	0.482
Bu meydan gece de kullanılmaktadır.	-2.85E-02	0.576	-1.05E-01	0.48	1.74E-01	0.323	7.84E-02	0.686	1.29E-01	0.406	3.95E-01	0.035	1.68E-02	0.928
Bu meydan yeterince güneş görmektedir.	5.80E-02	0.335	-1.63E-01	0.182	-2.98E-01	0.174	-1.58E-01	0.358	1.51E-01	0.615	-8.40E-02	0.736	2.19E-01	0.211
Bu meydan çok gürültülüdür.	-4.90E-02	0.167	4.04E-02	0.608	1.62E-01	0.169	-1.28E-01	0.501	1.05E-01	0.371	-9.55E-03	0.929	-2.09E-01	0.05
Bu meydanın havası çok temizdir.	2.92E-02	0.493	-7.77E-02	0.462	2.79E-01	0.102	-1.36E-01	0.22	-1.80E-02	0.856	1.98E-01	0.26	6.32E-01	0.002
Bu meydan yıllardır aynı şekilde ve eşyalarıyla birlikte kullanılmaktadır.	5.90E-02	0.104	1.05E-02	0.916	5.65E-02	0.579	-2.05E-03	0.988	1.80E-01	0.156	2.27E-01	0.056	9.76E-02	0.434
Bu meydanın etrafındaki binalar görünüş olarak birbirine benzemektedir.	1.76E-02	0.67	-2.78E-01	0.005	7.70E-02	0.598	-1.33E-02	0.921	9.24E-02	0.529	-3.92E-02	0.781	-8.31E-02	0.512
Bu meydan eğlenceli bir yerdir.	0.115	0.007	0.06764	0.569	0.146	0.386	0.403	0.01	0.4	0.007	0.002187	0.986	-0.02254	0.87
Bu meydana gelen diğer insanlar birbirleriyle kolay iletişim kurabiliyor.	2.36E-02	0.555	-1.51E-01	0.08	-5.74E-02	0.645	-8.10E-02	0.501	9.04E-02	0.421	3.41E-01	0.054	-9.28E-02	0.493
Bu meydandaki gölgeleme elamanları yeterlidir.	3.55E-02	0.369	9.29E-03	0.923	2.02E-01	0.059	3.24E-01	0.078	1.39E-01	0.253	-5.53E-02	0.705	4.26E-02	0.78
Bu meydana her tür yaş grubundan insan gelmektedir.	0.107	0.075	-0.129	0.37	0.223	0.087	0.227	0.249	0.113	0.549	0.434	0.442	0.04612	0.828

	%99 güvende anlamlı
	%95 güvende anlamlı
	%90 güvende anlamlı

Estetik Kaliteye Bağlı Regresyon

	Genel		Beşiktaş		Ortaköy		Taksim		Kadıköy		Beyazıt		Çengelköy	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	
(Constant)	-0.31	0.415	0.112	0.917	-0.439	0.696	-0.07751	0.963	-2.146	0.065	1.039	0.339	1.146	0.272
Bu meydanda yeterli derecede kültürel etkinlik yapılmaktadır.	-1.97E-02	0.532	-1.73E-01	0.144	-5.70E-02	0.456	1.27E-02	0.905	-7.02E-02	0.483	-4.50E-02	0.613	-7.81E-02	0.402
Bu meydanın girişi belirgindir	1.16E-05	1	1.44E-01	0.17	2.30E-02	0.823	-1.71E-01	0.156	3.07E-02	0.754	6.20E-02	0.417	-3.76E-02	0.653
Bu meydan her türlü etkinlik için yeterli büyüklüktedir.	5.53E-02	0.055	-5.96E-02	0.518	9.66E-03	0.894	4.33E-01	0.001	1.62E-01	0.044	-3.84E-02	0.723	1.68E-01	0.011
Bu meydan bu semtte çekici bir merkez etkisi veriyor.	0.101	0.022	0.378	0.009	0.118	0.255	-0.317	0.072	0.03359	0.78	-0.184	0.229	0.196	0.056
Bu meydanın gece aydınlatması yeterlidir.	4.53E-02	0.216	-1.93E-01	0.08	1.29E-01	0.219	-4.38E-02	0.687	-6.18E-02	0.539	9.31E-02	0.384	1.12E-01	0.18
Bu meydan çok gürültülüdür.	-1.88E-02	0.525	6.66E-02	0.457	1.03E-01	0.156	3.68E-01	0.03	-1.97E-01	0.018	-1.09E-01	0.144	1.31E-01	0.057
Bu meydan yıllardır aynı şekilde ve eşyalarıyla birlikte kullanılmaktadır.	2.98E-02	0.333	-7.52E-02	0.465	6.97E-02	0.315	-4.30E-02	0.628	2.19E-01	0.013	-9.62E-02	0.24	1.57E-01	0.06
Bu meydanın etrafındaki binaların belli bir mimari tarzı vardır.	6.23E-02	0.094	3.17E-02	0.759	1.26E-01	0.257	-4.58E-02	0.706	9.85E-02	0.266	-1.80E-01	0.22	6.65E-02	0.53
Bu meydanın etrafındaki binalar görünüş olarak birbirine benzemektedir.	-5.17E-02	0.152	-5.05E-03	0.964	-1.15E-02	0.92	-1.79E-01	0.19	-1.48E-01	0.151	-4.91E-02	0.628	-6.86E-02	0.4
Bu meydanda insan kendini evinde gibi hissediyor.	4.27E-02	0.163	4.44E-02	0.606	3.92E-02	0.604	7.17E-02	0.456	3.56E-02	0.639	2.59E-04	0.998	9.71E-02	0.276
Bu meydanın manzarası hoştur.	0.122	0.004	0.209	0.1	0.141	0.519	0.02625	0.786	0.00338	0.983	0.376	0.004	-0.328	0.078
Bu meydan insana canlılık vermektedir.	0.154	0	-0.218	0.096	0.103	0.523	0.282	0.039	0.142	0.164	0.115	0.364	0.195	0.164
Bu meydanı çevreleyen binaların yüksek oluşu insanı rahatsız etmektedir.	-3.20E-02	0.296	-1.06E-01	0.222	-5.00E-02	0.529	-2.33E-02	0.822	4.90E-02	0.504	8.23E-02	0.32	-1.43E-01	0.086
Bu meydanın eni ile boyu arasındaki oran estetik açıdan uygundur .	9.63E-02	0.009	1.63E-01	0.131	9.52E-03	0.92	-5.26E-02	0.668	1.23E-01	0.263	1.22E-01	0.165	1.41E-01	0.125
Bu meydanı çevreleyen binaların görünüşü birbiri ile uyumludur.	0.118	0.009	0.194	0.142	0.08553	0.42	0.365	0.015	-0.154	0.264	0.111	0.389	0.03546	0.73
Bu meydanı çevreleyen binaların cephelerinde kullanılan malzemeler ve işçilikleri birbiri ile iyi bir görünüm veriy	-1.50E-02	0.709	-5.58E-02	0.635	5.14E-02	0.56	1.44E-01	0.317	4.82E-02	0.694	1.16E-02	0.919	3.31E-02	0.739
Bu meydanın zemininde, kullanılan renklerin, malzemelerin, görünüşü ve işçiliği iyi bir görünüm veriyor.	4.56E-02	0.182	7.00E-02	0.482	-5.80E-02	0.554	2.42E-01	0.069	1.50E-01	0.171	3.37E-02	0.717	-1.14E-01	0.2
Bu meydan eğlenceli bir yerdir.	4.42E-02	0.2	1.10E-01	0.396	1.43E-01	0.155	-2.20E-01	0.104	1.56E-01	0.113	1.19E-02	0.894	-1.39E-03	0.987
Sizce bu meydan kent bütünlüğüyle uyumlu bir etki yaratıyor.	0.103	0.011	0.22	0.141	0.187	0.057	0.02865	0.845	0.338	0.003	-0.09516	0.44	0.02445	0.776
Bu meydana gelen diğer insanlar birbirleriyle kolay iletişim kurabiliyor.	-0.107	0.002	-0.02883	0.763	-0.163	0.066	-0.176	0.102	-0.06375	0.449	-0.109	0.388	-0.13	0.135
Bu meydanda doğa güzelliği açısından ağaçlar, çiçekler yeterince mevcuttur.	5.70E-02	0.104	-2.12E-02	0.862	-4.19E-02	0.609	1.88E-01	0.219	6.51E-02	0.484	1.13E-02	0.928	2.77E-02	0.753
Bütün olarak değerlendirildiğinde bu meydan özellikli bir yerdir	0.221	0	0.139	0.309	-0.0753	0.524	0.472	0.013	0.227	0.125	0.673	0.001	0.267	0.007

	%99 güvende anlamlı
	%95 güvende anlamlı
	%90 güvende anlamlı

Yapım Kalitesine Bağlı Regresyon

	Genel		Beşiktaş		Ortaköy		Taksim		Kadıköy		Beyazıt		Çengelköy	
	B	Sig	**B**	Sig	**B**	Sig	**B**	Sig	**B**	Sig	**B**	Sig	**B**	Sig
(Constant)	0.917	0	0.739	0.048	0.361	0.532	0.37	0.536	0.746	0.108	-0.451	0.501	-0.173	0.711
Bu meydanda bank , sandalye gibi oturma elemanlarının sayısı yeterlidir	0.02022	0.567	-0.109	0.085	0.184	0.025	0.116	0.215	0.143	0.089	-0.623	0.123	0.04793	0.485
Bu meydan engelli insanların kullanımı için uygundur.	0.009651	0.805	0.04914	0.507	0.05952	0.508	0.143	0.087	0.006583	0.934	0.956	0.087	-0.03355	0.688
Bu meydanda yeterli miktarda yönlendirme tabelası vardır.	0.002747	0.94	-0.03519	0.607	0.0729	0.425	-0.103	0.238	0.123	0.14	-0.02444	0.861	0.08664	0.287
Bu meydanın zemin kaplaması yürümek için elverişlidir.	-1.801	0.607	0.02071	0.818	0.08208	0.257	0.05928	0.514	-0.03687	0.687	-0.02172	0.909	0.04306	0.662
Bu meydanın gece aydınlatması yeterlidir.	0.113	0.006	0.209	0.01	-0.01745	0.858	0.06112	0.525	-0.04751	0.64	0.414	0.002	-0.09488	0.259
Bu meydanı çevreleyen binaların cephelerinde kullanılan malzemeler ve işçilikleri birbiri ile iyi bir	0.23	0	-0.02137	0.776	0.134	0.164	0.179	0.098	0.285	0.002	0.327	0.001	0.149	0.058
Bu meydanın zemininde, kullanılan renklerin, malzemelerin, görünüşü ve işçiliği iyi bir görünüm	0.204	0	0.334	0	0.178	0.076	0.233	0.048	-5.77E-05	1	0.214	0.045	0.187	0.047
Bu meydanın banklarında, kullanılan renklerin, malzemelerin, görünüşü ve işçiliği iyidir.	0.108	0.004	0.363	0	0.21	0.023	0.08944	0.248	0.138	0.177	0.06217	0.697	0.384	0
Bu meydandaki gölgeleme elamanları yeterlidir.	-1.707	0.638	-0.131	0.083	-0.0528	0.469	0.285	0.044	-0.05163	0.606	-0.02413	0.848	0.02924	0.793
Bu meydanda doğa güzelliği açısından ağaçlar, çiçekler yeterince mevcuttur.	0.06718	0.1	0.043	0.608	0.08754	0.323	-0.07813	0.514	0.281	0.006	0.164	0.295	0.158	0.085

	%99 güvende anlamlı
	%95 güvende anlamlı
	%90 güvende anlamlı

Bakım onarım hizmet kalitesine bağlı regresyon

	Genel		Beşiktaş		Ortaköy		Taksim		Kadıköy		Beyazıt		Çengelköy	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig
(Constant)	0.551	0.014	0.251	0.574	0.182	0.835	2.605	0	0.661	0.241	0.02798	0.956	0.117	0.884
Bu meydana her çeşit araçla ve toplu taşıma araçlarıyla ulaşım kolaydır.	3.04E-02	0.419	5.88E-02	0.415	1.05E-01	0.239	-1.75E-01	0.083	8.34E-02	0.453	7.44E-02	0.55	5.19E-02	0.629
Bu meydana yaya olarak ulaşım kolaydır.	3.86E-03	0.922	1.61E-01	0.068	9.48E-02	0.423	8.78E-02	0.344	-1.43E-01	0.152	4.20E-02	0.719	-1.74E-01	0.085
Bu meydanın çevresinde özel araç (bisiklet, motorlar, arabalar) park etmek için yeterli park etme yeri mevcuttu	-1.57E-02	0.641	-1.18E-01	0.121	-6.25E-02	0.515	-5.38E-03	0.948	1.05E-01	0.298	-8.05E-02	0.311	3.40E-02	0.691
Bu meydan temiz bir yerdir.	0.225	0	0.151	0.063	0.272	0.012	0.282	0.002	0.187	0.017	0.122	0.189	0.185	0.026
Bu meydanda düzenli olarak bakım onarım yapılmaktadır.	0.375	0	0.402	0	0.236	0.031	0.197	0.096	0.297	0.001	0.372	0	0.526	0
Bu meydanda tuvalet ve diğer ihtiyaçları giderecek diğer olanaklar bulunabiliyor.	0.136	0	0.161	0.019	0.01133	0.905	-0.124	0.159	0.209	0.012	0.283	0	0.14	0.139

	%99 güvende anlamlı
	%95 güvende anlamlı
	%90 güvende anlamlı

Güvenliğe Bağlı Regresyon

	Genel		Beşiktaş		Ortaköy		Taksim		Kadıköy		Beyazıt		Çengelköy	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig
(Constant)	4.783	0	4.969	0	3.738	0	5.494	0	4.955	0	5.152	0	4.683	0
Hırsızlık, gasp ve şiddet olaylarının çok oluşu	-0.424	0	-0.347	0.001	-0.246	0.021	-0.73	0	-0.477	0	-0.37	0	-0.194	0.047
Farklı kullanıcı gruplarının rahatsız etmesi ve gerilim yaratması	-0.143	0	-0.177	0.104	0.05342	0.685	-0.313	0.008	-0.27	0.011	-0.218	0.008	-0.281	0.013
Gece aydınlatmasının yetersiz oluşu	-2.72E-02	0.471	-1.48E-01	0.096	-1.32E-01	0.233	2.26E-02	0.837	-6.50E-02	0.462	3.20E-03	0.97	1.67E-02	0.834
Uyuşturucu kullananlar ve evsizlerin çokluğu	-7.04E-02	0.067	-5.95E-02	0.609	9.99E-02	0.377	-2.07E-02	0.832	3.73E-02	0.705	-1.79E-01	0.012	-4.83E-02	0.682
Meydanın biçimlenişinde ve bitkilendirilmesinde görülemeyen kör noktaların oluşması	5.36E-02	0.171	1.33E-01	0.153	1.12E-01	0.361	2.48E-01	0.088	4.63E-02	0.569	-6.33E-02	0.395	2.43E-02	0.787

	%99 güvende anlamlı
	%95 güvende anlamlı
	%90 güvende anlamlı

Hava Temizliğine Bağlı Regresyon

	Genel		Beşiktaş		Ortaköy		Taksim		Kadıköy		Beyazıt		Çengelköy	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig
(Constant)	4.834	0	4.675	0	3.924	0	5.036	0	4.752	0	5.843	0	4.784	0
Sigara kokusu	-9.34E-02	0.016	1.46E-01	0.081	3.02E-02	0.639	-2.03E-01	0.081	-1.14E-01	0.309	-3.68E-01	0.086	-3.27E-01	0
Denizden gelen pis koku	8.55E-02	0.02	-8.79E-02	0.355	9.15E-02	0.199			-3.25E-01	0.046			1.50E-01	0.029
Çöp kokusu	-0.113	0.003	-0.08394	0.387	-0.02397	0.732	-0.141	0.239	-0.01831	0.884	-0.275	0.002	-0.06205	0.481
Araçların egsoz kokusu	-0.244	0	-0.188	0.052	-0.05412	0.538	-0.288	0.015	0.04688	0.722	-0.326	0.003	-0.133	0.043
Dükkanlardan gelen koku (yemek veya satılan ürünlerin)	-7.37E-02	0.058	-1.65E-01	0.047	2.31E-02	0.763	-4.97E-02	0.647	-4.52E-02	0.68	4.43E-01	0.041	1.84E-02	0.784

	%99 güvende anlamlı
	%95 güvende anlamlı
	%90 güvende anlamlı

Gürültüye Bağlı Regresyon

	Genel		Beşiktaş		Ortaköy		Taksim		Kadıköy		Beyazıt		Çengelköy	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig
(Constant)	1,627	0	0,988	0,206	2,709	0	2,968	0	2,272	0	0,947	0	1,044	0,003
Hayvanların (köpek, kedi, güvercin gibi)	0,106	0,021	0,09212	0,464	0,323	0	-0,05625	0,556	0,02311	0,864	-0,479	0,092	-0,111	0,394
Araçların (otobüs,motor vb gibi)	0,26	0	0,449	0,002	-0,09228	0,424	0,163	0,067	0,27	0,005	0,118	0,187	0,367	0
Müzik	0,114	0,016	0,09438	0,421	0,24	0,162	0,02485	0,711	0,08363	0,299	0,279	0,166	0,184	0,195
Satıcıların	0,119	0,005	0,124	0,239	-0,09215	0,559	-0,02076	0,776	0,11	0,176	0,435	0	-0,164	0,313
Gençlerin	-4,88E+01	0,319	-3,06E-02	0,786	-1,27E-01	0,375	5,17E-02	0,456	1,41E-01	0,267	-1,58E-01	0,144	1,75E-01	0,138
Insanların	0,166	0	0,08244	0,452	-0,0363	0,839	0,09507	0,077	-0,0608	0,667	0,621	0	0,188	0,116

	%99 güvende anlamlı
	%95 güvende anlamlı
	%90 güvende anlamlı

Ek 3 Korelasyon Çizelgeleri

Çizelge Ulaşılabilirlik İçin Korelasyon İlişkisi

		ULAŞILABİLİRLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**1,000**	**0.118**	**0.205**	**0.167**	**0.147**	**0.058**	**0.079**	**0.122**	**0.158**	**0.126**	**0.073**	**0.178**	**0.162**	**0.178**	**0.094**	**0.035**	**0.05**	**0.048**	**0.084**	**0.175**	**0.733**
	p	.	0.005	0	0	0	0.167	0.057	0.003	0	0.002	0.079	0	0	0	0.025	0.408	0.23	0.254	0.043	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**1,000**	**0.105**	**0.076**	**0.059**	**0.196**	**-0.055**	**0.009**	**0.044**	**0.077**	**-0.104**	**0.087**	**0.019**	**0.047**	**-0.056**	**0.163**	**0.139**	**-0.007**	**-0.028**	**-0.121**	**-0.043**	**0.735**
	p	.	0.309	0.462	0.569	0.056	0.596	0.931	0.673	0.456	0.312	0.398	0.857	0.651	0.59	0.113	0.176	0.946	0.787	0.238	0.68	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**1,000**	**0.374**	**0.431**	**0.333**	**0.383**	**0.452**	**0.135**	**0.272**	**0.468**	**0.458**	**0.266**	**0.331**	**0.469**	**0.502**	**0.454**	**0.453**	**0.457**	**0.448**	**0.093**	**0.276**	**0.817**
	p	.	0	0	0.001	0	0	0.189	0.007	0	0	0.009	0.001	0	0	0	0	0	0	0.37	0.006	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**1,000**	**0.1**	**0.086**	**0.195**	**0.069**	**0.102**	**0.137**	**0.158**	**0.267**	**0.129**	**-0.096**	**0.135**	**-0.067**	**0.092**	**0.124**	**0.177**	**0.095**	**0.007**	**0.212**	**0.246**	**0.784**
	p	.	0.335	0.405	0.057	0.506	0.322	0.184	0.123	0.008	0.211	0.354	0.188	0.515	0.371	0.227	0.084	0.356	0.945	0.038	0.016	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**1,000**	**0.339**	**0.188**	**0.008**	**0.4**	**0.133**	**0.057**	**0.188**	**0.155**	**0.35**	**0.014**	**0.125**	**0.125**	**0.225**	**0.197**	**0.169**	**0.123**	**0.086**	**0.171**	**0.088**	**0.679**
	p	.	0.001	0.067	0.937	0	0.196	0.579	0.067	0.132	0	0.893	0.224	0.225	0.027	0.054	0.1	0.232	0.405	0.097	0.396	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**1,000**	**-0.011**	**0.159**	**0.026**	**0.174**	**0.01**	**-0.043**	**-0.073**	**0.034**	**0.109**	**-0.123**	**0.005**	**-0.021**	**0.083**	**0.192**	**0.172**	**0.027**	**0.06**	**0.023**	**0.032**	**0.6**
	p	.	0.914	0.123	0.805	0.09	0.925	0.675	0.482	0.739	0.29	0.232	0.961	0.838	0.421	0.061	0.093	0.79	0.561	0.825	0.759	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**1,000**	**0.369**	**0.236**	**0.217**	**0.248**	**0.036**	**0.222**	**0.184**	**0.221**	**0.258**	**0.115**	**0.29**	**0.144**	**0.275**	**0.128**	**-0.117**	**0.034**	**0.047**	**0.225**	**0.325**	**0.789**
	p	.	0	0.021	0.034	0.015	0.726	0.029	0.073	0.03	0.011	0.263	0.004	0.161	0.007	0.215	0.255	0.74	0.65	0.028	0.001	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Erişilebilirlik İçin Korelasyon İlişkisi

		ERİŞİLEBİLİRLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.118**	**1000**	**0.515**	**0.245**	**0.802**	**0.524**	**0.284**	**0.4**	**0.514**	**0.577**	**-0.102**	**0.388**	**0.31**	**0.494**	**0.667**	**0.709**	**0.644**	**0.522**	**0.34**	**0.313**	**0.208**
	p	0.005	.	0	0	0	0	0	0	0	0	0.015	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.105**	**1000**	**0.57**	**0.365**	**0.742**	**0.367**	**0.371**	**0.559**	**0.563**	**0.492**	**0.114**	**0.391**	**0.466**	**0.56**	**0.585**	**0.652**	**0.616**	**0.427**	**0.256**	**0.406**	**0.379**
	p	0.309	.	0	0	0	0	0	0	0	0	0.269	0	0	0	0	0	0	0	0.012	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.374**	**1000**	**0.639**	**0.564**	**0.782**	**0.609**	**0.52**	**0.561**	**0.741**	**0.644**	**0.186**	**0.691**	**0.668**	**0.646**	**0.596**	**0.6**	**0.627**	**0.546**	**0.324**	**0.595**	**0.612**
	p	0	.	0	0	0	0	0	0	0	0	0.07	0	0	0	0	0	0	0	0.001	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.100**	**1000**	**0.414**	**0.311**	**0.679**	**0.266**	**0.347**	**0.324**	**0.456**	**0.411**	**0.02**	**0.365**	**0.203**	**0.409**	**0.379**	**0.565**	**0.442**	**0.227**	**0.273**	**0.338**	**0.279**
	p	0.335	.	0	0.002	0	0.009	0.001	0.001	0	0	0.846	0	0.047	0	0	0	0	0.026	0.007	0.001	0.006
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.339**	**1000**	**0.503**	**0.29**	**0.798**	**0.284**	**0.202**	**0.328**	**0.401**	**0.469**	**0.168**	**0.456**	**0.371**	**0.369**	**0.499**	**0.619**	**0.469**	**0.31**	**0.212**	**0.188**	**0.328**
	p	0.001	.	0	0.004	0	0.005	0.049	0.001	0	0	0.102	0	0	0	0	0	0	0.002	0.038	0.067	0.001
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**-0.011**	**1000**	**0.53**	**0.48**	**0.708**	**0.465**	**0.178**	**0.33**	**0.492**	**0.497**	**-0.319**	**0.458**	**0.281**	**0.488**	**0.514**	**0.603**	**0.571**	**0.377**	**0.242**	**0.451**	**0.36**
	p	0.914	.	0	0	0	0	0.082	0.001	0	0	0.002	0	0.006	0	0	0	0	0	0.018	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.369**	**1000**	**0.476**	**0.4**	**0.811**	**0.375**	**0.091**	**0.254**	**0.319**	**0.531**	**-0.096**	**0.45**	**0.234**	**0.481**	**0.468**	**0.282**	**0.266**	**0.245**	**0.538**	**0.455**	**0.42**
	p	0	.	0	0	0	0	0.377	0.012	0.002	0	0.354	0	0.022	0	0	0.005	0.009	0.016	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Etkililik İçin Korelasyon İlişkisi

		ETKİLİLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.205**	**0.515**	**1000**	**0.575**	**0.533**	**0.654**	**0.353**	**0.51**	**0.624**	**0.624**	**0.01**	**0.673**	**0.732**	**0.843**	**0.552**	**0.452**	**0.662**	**0.652**	**0.432**	**0.49**	**0.402**
	p	0	0	.	0	0	0	0	0	0	0	0.811	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.076**	**0.57**	**1000**	**0.575**	**0.534**	**0.56**	**0.285**	**0.425**	**0.736**	**0.528**	**0.073**	**0.631**	**0.761**	**0.736**	**0.649**	**0.612**	**0.69**	**0.617**	**0.462**	**0.476**	**0.358**
	p	0.462	0	.	0	0	0	0.005	0	0	0	0.479	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.431**	**0.639**	**1000**	**0.714**	**0.629**	**0.758**	**0.319**	**0.512**	**0.79**	**0.673**	**0.194**	**0.722**	**0.881**	**0.891**	**0.676**	**0.564**	**0.735**	**0.739**	**0.471**	**0.619**	**0.636**
	p	0	0	.	0	0	0	0.002	0	0	0	0.058	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.086**	**0.414**	**1000**	**0.577**	**0.555**	**0.637**	**0.294**	**0.363**	**0.418**	**0.502**	**0.078**	**0.593**	**0.713**	**0.809**	**0.543**	**0.506**	**0.621**	**0.589**	**0.29**	**0.216**	**0.162**
	p	0.405	0	.	0	0	0	0.004	0	0	0	0.451	0	0	0	0	0	0	0	0.004	0.034	0.115
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.188**	**0.503**	**1000**	**0.54**	**0.566**	**0.629**	**0.362**	**0.553**	**0.649**	**0.582**	**0.05**	**0.731**	**0.809**	**0.831**	**0.613**	**0.542**	**0.723**	**0.676**	**0.383**	**0.447**	**0.442**
	p	0.067	0	.	0	0	0	0	0	0	0	0.63	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.159**	**0.53**	**1000**	**0.712**	**0.683**	**0.713**	**0.378**	**0.51**	**0.697**	**0.752**	**-0.009**	**0.753**	**0.764**	**0.88**	**0.634**	**0.463**	**0.671**	**0.644**	**0.258**	**0.524**	**0.538**
	p	0.123	0	.	0	0	0	0	0	0	0	0.933	0	0	0	0	0	0	0	0.011	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.236**	**0.476**	**1000**	**0.588**	**0.525**	**0.534**	**0.419**	**0.571**	**0.692**	**0.538**	**0.12**	**0.782**	**0.755**	**0.839**	**0.363**	**0.18**	**0.624**	**0.632**	**0.431**	**0.477**	**0.424**
	p	0.021	0	.	0	0	0	0	0	0	0	0.245	0	0	0	0	0.08	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Esneklik İçin Korelasyon İlişkisi

		ESNEKLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
	K	**0.167**	**0.245**	**0.575**	**1000**	**0.277**	**0.549**	**0.319**	**0.36**	**0.46**	**0.396**	**0.108**	**0.464**	**0.506**	**0.553**	**0.303**	**0.139**	**0.234**	**0.215**	**0.3**	**0.535**	**0.465**
	p	0	0	0	.	0	0	0	0	0	0	0.009	0	0	0	0	0.001	0	0	0	0	0
GENEL	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
	K	**0.059**	**0.365**	**0.575**	**1000**	**0.357**	**0.751**	**0.355**	**0.306**	**0.564**	**0.434**	**0.212**	**0.414**	**0.511**	**0.549**	**0.519**	**0.45**	**0.406**	**0.316**	**0.394**	**0.542**	**0.393**
	p	0.569	0	0	.	0	0	0	0.002	0	0	0.038	0	0	0	0	0	0	0.002	0	0	0
ORTAKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.333**	**0.564**	**0.714**	**1000**	**0.468**	**0.705**	**0.346**	**0.407**	**0.671**	**0.563**	**0.183**	**0.504**	**0.714**	**0.673**	**0.571**	**0.461**	**0.489**	**0.448**	**0.306**	**0.622**	**0.594**
	p	0.001	0	0	.	0	0	0.001	0	0	0	0.074	0	0	0	0	0	0	0	0.002	0	0
BEŞİKTAŞ	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.195**	**0.311**	**0.577**	**1000**	**0.28**	**0.696**	**0.252**	**0.167**	**0.454**	**0.514**	**-0.128**	**0.523**	**0.399**	**0.481**	**0.522**	**0.382**	**0.449**	**0.404**	**0.102**	**0.351**	**0.305**
	p	0.057	0.002	0	.	0.006	0	0.013	0.104	0	0	0.213	0	0	0	0	0	0	0	0.322	0	0.003
TAKSİM	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.008**	**0.29**	**0.54**	**1000**	**0.474**	**0.698**	**0.352**	**0.477**	**0.469**	**0.424**	**0.072**	**0.387**	**0.501**	**0.557**	**0.502**	**0.275**	**0.317**	**0.278**	**0.381**	**0.513**	**0.332**
	p	0.937	0.004	0	.	0	0	0	0	0	0	0.484	0	0	0	0	0.007	0.002	0.006	0	0	0.001
ÇENGELKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.026**	**0.48**	**0.712**	**1000**	**0.562**	**0.739**	**0.327**	**0.432**	**0.568**	**0.586**	**0.068**	**0.492**	**0.566**	**0.677**	**0.611**	**0.358**	**0.427**	**0.39**	**0.129**	**0.443**	**0.465**
	p	0.805	0	0	.	0	0	0.001	0	0	0	0.512	0	0	0	0	0	0	0	0.209	0	0
KADIKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.217**	**0.4**	**0.588**	**1000**	**0.471**	**0.55**	**0.384**	**0.429**	**0.624**	**0.532**	**0.136**	**0.571**	**0.559**	**0.634**	**0.322**	**-0.059**	**0.13**	**0.146**	**0.538**	**0.656**	**0.532**
	p	0.034	0	0	.	0	0	0	0	0	0	0.187	0	0	0	0.001	0.568	0.207	0.155	0	0	0
BEYAZIT	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Güvenlik İçin Korelasyon İlişkisi

		GÜVENLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.147**	**0.802**	**0.533**	**0.277**	**1000**	**0.524**	**0.29**	**0.465**	**0.564**	**0.485**	**-0.049**	**0.331**	**0.337**	**0.461**	**0.736**	**0.626**	**0.505**	**0.456**	**0.321**	**0.312**	**0.251**
	p	0	0	0	0	.	0	0	0	0	0	0.239	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.196**	**0.742**	**0.534**	**0.357**	**1000**	**0.371**	**0.297**	**0.484**	**0.498**	**0.371**	**0.08**	**0.154**	**0.378**	**0.411**	**0.704**	**0.602**	**0.355**	**0.245**	**0.201**	**0.317**	**0.351**
	p	0.056	0	0	0	.	0	0.003	0	0	0	0.438	0.135	0	0	0	0	0	0.016	0.05	0.002	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.383**	**0.782**	**0.629**	**0.468**	**1000**	**0.603**	**0.457**	**0.611**	**0.67**	**0.497**	**0.189**	**0.578**	**0.605**	**0.623**	**0.695**	**0.527**	**0.557**	**0.554**	**0.392**	**0.531**	**0.536**
	p	0	0	0	0	.	0	0	0	0	0	0.066	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.069**	**0.679**	**0.555**	**0.28**	**1000**	**0.278**	**0.297**	**0.494**	**0.48**	**0.343**	**-0.058**	**0.226**	**0.225**	**0.404**	**0.55**	**0.515**	**0.32**	**0.27**	**0.258**	**0.3**	**0.223**
	p	0.506	0	0	0.006	.	0.006	0.003	0	0	0.001	0.576	0.027	0.028	0	0	0	0.001	0.008	0.011	0.003	0.029
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.400**	**0.798**	**0.566**	**0.474**	**1000**	**0.459**	**0.331**	**0.546**	**0.606**	**0.486**	**0.111**	**0.469**	**0.445**	**0.454**	**0.684**	**0.537**	**0.368**	**0.292**	**0.346**	**0.367**	**0.508**
	p	0	0	0	0	.	0	0.001	0	0	0	0.279	0	0	0	0	0	0	0.004	0.001	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.174**	**0.708**	**0.683**	**0.562**	**1000**	**0.609**	**0.313**	**0.51**	**0.612**	**0.549**	**-0.169**	**0.457**	**0.452**	**0.653**	**0.7**	**0.542**	**0.517**	**0.48**	**0.197**	**0.48**	**0.512**
	p	0.09	0	0	0	.	0	0.002	0	0	0	0.1	0	0	0	0	0	0	0	0.054	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.248**	**0.811**	**0.525**	**0.471**	**1000**	**0.375**	**0.143**	**0.36**	**0.389**	**0.495**	**-0.037**	**0.408**	**0.277**	**0.486**	**0.546**	**0.254**	**0.222**	**0.221**	**0.594**	**0.495**	**0.419**
	p	0.015	0	0	0	.	0	0.163	0	0	0	0.723	0	0.006	0	0	0.012	0.03	0.031	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Mekânsal Yönelim İçin Korelasyon İlişkisi

		MEKÂNSAL YÖNELİM																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.058**	**0.524**	**0.654**	**0.549**	**0.524**	**1000**	**0.308**	**0.406**	**0.482**	**0.561**	**-0.048**	**0.393**	**0.603**	**0.73**	**0.628**	**0.511**	**0.76**	**0.762**	**0.414**	**0.366**	**0.196**
	p	0.167	0	0	0	0	.	0	0	0	0	0.247	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**-0.055**	**0.367**	**0.56**	**0.751**	**0.371**	**1000**	**0.426**	**0.404**	**0.516**	**0.437**	**0.171**	**0.399**	**0.675**	**0.653**	**0.405**	**0.367**	**0.59**	**0.561**	**0.38**	**0.392**	**0.207**
	p	0.596	0	0	0	0	.	0	0	0	0	0.095	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.043
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.452**	**0.609**	**0.758**	**0.705**	**0.603**	**1000**	**0.27**	**0.464**	**0.673**	**0.55**	**0.193**	**0.543**	**0.831**	**0.821**	**0.741**	**0.627**	**0.793**	**0.786**	**0.385**	**0.458**	**0.557**
	p	0	0	0	0	0	.	0.008	0	0	0	0.059	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.102**	**0.266**	**0.637**	**0.696**	**0.278**	**1000**	**0.288**	**0.196**	**0.232**	**0.334**	**0.105**	**0.472**	**0.778**	**0.687**	**0.401**	**0.312**	**0.784**	**0.823**	**0.328**	**0.251**	**0.166**
	p	0.322	0.009	0	0	0.006	.	0.004	0.055	0.023	0.001	0.309	0	0	0	0	0.002	0	0	0.001	0.014	0.106
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.133**	**0.284**	**0.629**	**0.698**	**0.459**	**1000**	**0.295**	**0.439**	**0.502**	**0.391**	**-0.001**	**0.417**	**0.657**	**0.717**	**0.602**	**0.306**	**0.649**	**0.676**	**0.456**	**0.541**	**0.425**
	p	0.196	0.005	0	0	0	.	0.003	0	0	0	0.989	0	0	0	0	0.002	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.010**	**0.465**	**0.713**	**0.739**	**0.609**	**1000**	**0.331**	**0.474**	**0.496**	**0.57**	**0.058**	**0.564**	**0.738**	**0.783**	**0.57**	**0.294**	**0.702**	**0.727**	**0.208**	**0.34**	**0.302**
	p	0.925	0	0	0	0	.	0.001	0	0	0	0.573	0	0	0	0	0.004	0	0	0.042	0.001	0.003
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.036**	**0.375**	**0.534**	**0.55**	**0.375**	**1000**	**0.174**	**0.249**	**0.349**	**0.477**	**-0.036**	**0.324**	**0.578**	**0.638**	**0.376**	**0.205**	**0.639**	**0.645**	**0.334**	**0.32**	**0.2**
	p	0.726	0	0	0	0	.	0.09	0.015	0	0	0.73	0.001	0	0	0	0.045	0	0	0.001	0.001	0.051
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Mahremiyet İçin Korelasyon İlişkisi

		MAHREMİYET																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.079**	**0.284**	**0.353**	**0.319**	**0.29**	**0.308**	**1000**	**0.744**	**0.477**	**0.372**	**0.109**	**0.49**	**0.293**	**0.445**	**0.217**	**0.186**	**0.234**	**0.213**	**0.181**	**0.229**	**0.184**
	p	0.057	0	0	0	0	0	.	0	0	0	0.009	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.009**	**0.371**	**0.285**	**0.355**	**0.297**	**0.426**	**1000**	**0.684**	**0.517**	**0.343**	**0.083**	**0.384**	**0.314**	**0.41**	**0.204**	**0.228**	**0.267**	**0.182**	**0.126**	**0.211**	**0.164**
	p	0.931	0	0.005	0	0.003	0	.	0	0	0.001	0.419	0	0.002	0	0.046	0.026	0.008	0.076	0.22	0.039	0.109
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.135**	**0.52**	**0.319**	**0.346**	**0.457**	**0.27**	**1000**	**0.795**	**0.492**	**0.407**	**0.113**	**0.653**	**0.291**	**0.416**	**0.166**	**0.144**	**0.152**	**0.118**	**-0.007**	**0.142**	**0.202**
	p	0.189	0	0.002	0.001	0	0.008	.	0	0	0	0.274	0	0.004	0	0.106	0.162	0.14	0.254	0.949	0.167	0.048
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.137**	**0.347**	**0.294**	**0.252**	**0.297**	**0.288**	**1000**	**0.687**	**0.482**	**0.376**	**0.132**	**0.567**	**0.214**	**0.395**	**0.351**	**0.218**	**0.202**	**0.166**	**0.148**	**0.033**	**0.111**
	p	0.184	0.001	0.004	0.013	0.003	0.004	.	0	0	0	0.199	0	0.037	0	0	0.033	0.048	0.106	0.15	0.75	0.282
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.057**	**0.202**	**0.362**	**0.352**	**0.331**	**0.295**	**1000**	**0.747**	**0.627**	**0.409**	**0.259**	**0.431**	**0.346**	**0.483**	**0.322**	**0.35**	**0.335**	**0.305**	**0.153**	**0.29**	**0.3**
	p	0.579	0.049	0	0	0.001	0.003	.	0	0	0	0.011	0	0.001	0	0.001	0	0.001	0.003	0.136	0.004	0.003
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**-0.043**	**0.178**	**0.378**	**0.327**	**0.313**	**0.331**	**1000**	**0.784**	**0.475**	**0.332**	**0.148**	**0.538**	**0.378**	**0.439**	**0.114**	**0.017**	**0.147**	**0.174**	**0.22**	**0.231**	**0.178**
	p	0.675	0.082	0	0.001	0.002	0.001	.	0	0	0.001	0.151	0	0	0	0.27	0.868	0.154	0.09	0.032	0.024	0.082
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.222**	**0.091**	**0.419**	**0.384**	**0.143**	**0.174**	**1000**	**0.752**	**0.614**	**0.33**	**0.189**	**0.575**	**0.48**	**0.48**	**0.143**	**-0.133**	**0.168**	**0.194**	**0.249**	**0.342**	**0.344**
	p	0.029	0.377	0	0	0.163	0.09	.	0	0	0.001	0.065	0	0	0	0.164	0.198	0.101	0.058	0.015	0.001	0.001
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Fiziksel İyi Olma İçin Korelasyon İlişkisi

		FİZİKSEL İYİ OLMA																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.122**	**0.4**	**0.51**	**0.36**	**0.465**	**0.406**	**0.744**	**1000**	**0.626**	**0.469**	**0.051**	**0.555**	**0.427**	**0.622**	**0.367**	**0.23**	**0.348**	**0.341**	**0.311**	**0.333**	**0.285**
	p	0.003	0	0	0	0	0	0	.	0	0	0.225	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.044**	**0.559**	**0.425**	**0.306**	**0.484**	**0.404**	**0.684**	**1000**	**0.619**	**0.501**	**0.1**	**0.344**	**0.472**	**0.635**	**0.419**	**0.276**	**0.419**	**0.368**	**0.253**	**0.33**	**0.259**
	p	0.673	0	0	0.002	0	0	0	.	0	0	0.334	0.001	0	0	0	0.006	0	0	0.013	0.001	0.011
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.272**	**0.561**	**0.512**	**0.407**	**0.611**	**0.464**	**0.795**	**1000**	**0.675**	**0.418**	**0.067**	**0.685**	**0.451**	**0.615**	**0.445**	**0.292**	**0.363**	**0.35**	**0.209**	**0.308**	**0.36**
	p	0.007	0	0	0	0	0	0	.	0	0	0.516	0	0	0	0	0.004	0	0	0.041	0.002	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.158**	**0.324**	**0.363**	**0.167**	**0.494**	**0.196**	**0.687**	**1000**	**0.583**	**0.396**	**-0.025**	**0.417**	**0.141**	**0.45**	**0.368**	**0.229**	**0.174**	**0.159**	**0.155**	**0.019**	**0.171**
	p	0.123	0.001	0	0.104	0	0.055	0	.	0	0	0.807	0	0.171	0	0	0.025	0.089	0.121	0.132	0.855	0.096
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.188**	**0.328**	**0.553**	**0.477**	**0.546**	**0.439**	**0.747**	**1000**	**0.749**	**0.583**	**0.203**	**0.567**	**0.552**	**0.682**	**0.474**	**0.294**	**0.357**	**0.351**	**0.235**	**0.355**	**0.45**
	p	0.067	0.001	0	0	0	0	0	.	0	0	0.048	0	0	0	0	0.004	0	0	0.021	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**-0.073**	**0.33**	**0.51**	**0.432**	**0.51**	**0.474**	**0.784**	**1000**	**0.68**	**0.442**	**0.169**	**0.626**	**0.531**	**0.616**	**0.311**	**0.126**	**0.296**	**0.301**	**0.342**	**0.348**	**0.25**
	p	0.482	0.001	0	0	0	0	0	.	0	0	0.1	0	0	0	0.002	0.222	0.003	0.003	0.001	0.001	0.014
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.184**	**0.254**	**0.571**	**0.429**	**0.36**	**0.249**	**0.752**	**1000**	**0.729**	**0.458**	**0.087**	**0.675**	**0.446**	**0.622**	**0.195**	**-0.099**	**0.241**	**0.267**	**0.395**	**0.414**	**0.381**
	p	0.073	0.012	0	0	0	0.015	0	.	0	0	0.397	0	0	0	0.057	0.336	0.018	0.009	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Konfor İçin Korelasyon İlişkisi

		KONFOR																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.158**	**0.514**	**0.624**	**0.46**	**0.564**	**0.482**	**0.477**	**0.626**	**1000**	**0.434**	**0.098**	**0.669**	**0.63**	**0.578**	**0.619**	**0.479**	**0.531**	**0.525**	**0.365**	**0.587**	**0.547**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0	0.019	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.077**	**0.563**	**0.736**	**0.564**	**0.498**	**0.516**	**0.517**	**0.619**	**1000**	**0.443**	**0.186**	**0.496**	**0.699**	**0.609**	**0.71**	**0.675**	**0.617**	**0.544**	**0.384**	**0.639**	**0.525**
	p	0.456	0	0	0	0	0	0	0	.	0	0.07	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.468**	**0.741**	**0.79**	**0.671**	**0.67**	**0.673**	**0.492**	**0.675**	**1000**	**0.583**	**0.253**	**0.768**	**0.769**	**0.782**	**0.748**	**0.698**	**0.72**	**0.689**	**0.329**	**0.65**	**0.734**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0	0.013	0	0	0	0	0	0	0	0.001	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.267**	**0.456**	**0.418**	**0.454**	**0.48**	**0.232**	**0.482**	**0.583**	**1000**	**0.449**	**-0.165**	**0.536**	**0.087**	**0.406**	**0.595**	**0.548**	**0.31**	**0.215**	**0.354**	**0.49**	**0.523**
	p	0.008	0	0	0	0	0.023	0	0	.	0	0.109	0	0.402	0	0	0	0.002	0.035	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.155**	**0.401**	**0.649**	**0.469**	**0.606**	**0.502**	**0.627**	**0.749**	**1000**	**0.472**	**0.19**	**0.648**	**0.676**	**0.64**	**0.693**	**0.559**	**0.54**	**0.538**	**0.284**	**0.494**	**0.562**
	p	0.132	0	0	0	0	0	0	0	.	0	0.063	0	0	0	0	0	0	0	0.005	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.034**	**0.492**	**0.697**	**0.568**	**0.612**	**0.496**	**0.475**	**0.68**	**1000**	**0.558**	**0.038**	**0.626**	**0.589**	**0.661**	**0.605**	**0.495**	**0.526**	**0.488**	**0.454**	**0.728**	**0.637**
	p	0.739	0	0	0	0	0	0	0	.	0	0.717	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.221**	**0.319**	**0.692**	**0.624**	**0.389**	**0.349**	**0.614**	**0.729**	**1000**	**0.625**	**0.107**	**0.834**	**0.591**	**0.703**	**0.404**	**0.118**	**0.344**	**0.351**	**0.57**	**0.749**	**0.619**
	p	0.03	0.002	0	0	0	0	0	0	.	0	0.301	0	0	0	0	0.253	0.001	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Çeşitlilik İçin Korelasyon İlişkisi

		ÇEŞİTLİLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.126**	**0.577**	**0.624**	**0.396**	**0.485**	**0.561**	**0.372**	**0.469**	**0.434**	**1000**	**-0.095**	**0.404**	**0.357**	**0.749**	**0.483**	**0.479**	**0.548**	**0.491**	**0.389**	**0.347**	**0.202**
	p	0.002	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0.023	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**-0.104**	**0.492**	**0.528**	**0.434**	**0.371**	**0.437**	**0.343**	**0.501**	**0.443**	**1000**	**0.117**	**0.399**	**0.53**	**0.78**	**0.265**	**0.254**	**0.475**	**0.406**	**0.382**	**0.36**	**0.147**
	p	0.312	0	0	0	0	0	0.001	0	0	.	0.256	0	0	0	0.009	0.013	0	0	0	0	0.152
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.458**	**0.644**	**0.673**	**0.563**	**0.497**	**0.55**	**0.407**	**0.418**	**0.583**	**1000**	**0.276**	**0.634**	**0.647**	**0.738**	**0.415**	**0.429**	**0.506**	**0.475**	**0.205**	**0.412**	**0.555**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0.007	0	0	0	0	0	0	0	0.045	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.129**	**0.411**	**0.502**	**0.514**	**0.343**	**0.334**	**0.376**	**0.396**	**0.449**	**1000**	**0.009**	**0.565**	**0.267**	**0.639**	**0.292**	**0.294**	**0.228**	**0.153**	**0.079**	**0.085**	**0.16**
	p	0.211	0	0	0	0.001	0.001	0	0	0	.	0.932	0	0.009	0	0.004	0.004	0.025	0.136	0.443	0.408	0.119
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.350**	**0.469**	**0.582**	**0.424**	**0.486**	**0.391**	**0.409**	**0.583**	**0.472**	**1000**	**0.159**	**0.404**	**0.465**	**0.627**	**0.39**	**0.361**	**0.385**	**0.301**	**0.283**	**0.326**	**0.439**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0.122	0	0	0	0	0	0	0.003	0.005	0.001	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.109**	**0.497**	**0.752**	**0.586**	**0.549**	**0.57**	**0.332**	**0.442**	**0.558**	**1000**	**-0.075**	**0.589**	**0.54**	**0.798**	**0.511**	**0.404**	**0.555**	**0.523**	**0.261**	**0.438**	**0.406**
	p	0.29	0	0	0	0	0	0.001	0	0	.	0.466	0	0	0	0	0	0	0	0.01	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.258**	**0.531**	**0.538**	**0.532**	**0.495**	**0.477**	**0.33**	**0.458**	**0.625**	**1000**	**-0.105**	**0.546**	**0.403**	**0.753**	**0.421**	**0.176**	**0.305**	**0.306**	**0.503**	**0.499**	**0.425**
	p	0.011	0	0	0	0	0	0.001	0	0	.	0.306	0	0	0	0	0.086	0.002	0.002	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Sürdürülebilirlik İçin Korelasyon İlişkisi

		SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.073**	**-0.102**	**0.01**	**0.108**	**-0.049**	**-0.048**	**0.109**	**0.051**	**0.098**	**-0.095**	**1000**	**0.149**	**0.298**	**-0.006**	**-0.102**	**-0.125**	**-0.105**	**-0.075**	**-0.077**	**-0.01**	**0.119**
	p	0.079	0.015	0.811	0.009	0.239	0.247	0.009	0.225	0.019	0.023	.	0	0	0.893	0.014	0.003	0.012	0.074	0.065	0.82	0.004
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.087**	**0.114**	**0.073**	**0.212**	**0.08**	**0.171**	**0.083**	**0.1**	**0.186**	**0.117**	**1000**	**0.095**	**0.353**	**0.136**	**0.06**	**0.179**	**0.207**	**0.206**	**0.13**	**0.287**	**0.268**
	p	0.398	0.269	0.479	0.038	0.438	0.095	0.419	0.334	0.07	0.256	.	0.357	0	0.185	0.562	0.082	0.043	0.044	0.206	0.005	0.008
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.266**	**0.186**	**0.194**	**0.183**	**0.189**	**0.193**	**0.113**	**0.067**	**0.253**	**0.276**	**1000**	**0.164**	**0.332**	**0.237**	**0.274**	**0.28**	**0.233**	**0.247**	**-0.073**	**0.151**	**0.32**
	p	0.009	0.07	0.058	0.074	0.066	0.059	0.274	0.516	0.013	0.007	.	0.11	0.001	0.02	0.007	0.006	0.022	0.015	0.478	0.142	0.001
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**-0.096**	**0.02**	**0.078**	**-0.128**	**-0.058**	**0.105**	**0.132**	**-0.025**	**-0.165**	**0.009**	**1000**	**0.122**	**0.339**	**0.137**	**0.087**	**0.054**	**0.043**	**0.043**	**0.06**	**-0.316**	**-0.238**
	p	0.354	0.846	0.451	0.213	0.576	0.309	0.199	0.807	0.109	0.932	.	0.237	0.001	0.182	0.398	0.601	0.68	0.676	0.564	0.002	0.02
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.014**	**0.168**	**0.05**	**0.072**	**0.111**	**-0.001**	**0.259**	**0.203**	**0.19**	**0.159**	**1000**	**0.314**	**0.274**	**0.099**	**-0.088**	**-0.007**	**-0.044**	**-0.065**	**-0.148**	**-0.152**	**-0.017**
	p	0.893	0.102	0.63	0.484	0.279	0.989	0.011	0.048	0.063	0.122	.	0.002	0.007	0.337	0.393	0.947	0.668	0.528	0.149	0.139	0.872
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**-0.123**	**-0.319**	**-0.009**	**0.068**	**-0.169**	**0.058**	**0.148**	**0.169**	**0.038**	**-0.075**	**1000**	**0.025**	**0.327**	**-0.007**	**-0.035**	**-0.186**	**-0.1**	**-0.018**	**0.168**	**0.001**	**-0.094**
	p	0.232	0.002	0.933	0.512	0.1	0.573	0.151	0.1	0.717	0.466	.	0.812	0.001	0.947	0.732	0.069	0.332	0.859	0.102	0.994	0.364
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.115**	**-0.096**	**0.12**	**0.136**	**-0.037**	**-0.036**	**0.189**	**0.087**	**0.107**	**-0.105**	**1000**	**0.146**	**0.3**	**0.049**	**-0.198**	**-0.25**	**-0.121**	**-0.089**	**-0.063**	**-0.026**	**0.091**
	p	0.263	0.354	0.245	0.187	0.723	0.73	0.065	0.397	0.301	0.306	.	0.156	0.003	0.634	0.053	0.014	0.241	0.386	0.541	0.802	0.377
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Düzen İçin Korelasyon İlişkisi

		DÜZEN																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.178**	**0.388**	**0.673**	**0.464**	**0.331**	**0.393**	**0.49**	**0.555**	**0.669**	**0.404**	**0.149**	**1000**	**0.645**	**0.595**	**0.251**	**0.139**	**0.365**	**0.383**	**0.285**	**0.382**	**0.413**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0	0	0	0.001	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.019**	**0.391**	**0.631**	**0.414**	**0.154**	**0.399**	**0.384**	**0.344**	**0.496**	**0.399**	**0.095**	**1000**	**0.441**	**0.514**	**0.235**	**0.214**	**0.432**	**0.393**	**0.383**	**0.329**	**0.232**
	p	0.857	0	0	0	0.135	0	0	0.001	0	0	0.357	.	0	0	0.021	0.036	0	0	0	0.001	0.023
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.331**	**0.691**	**0.722**	**0.504**	**0.578**	**0.543**	**0.653**	**0.685**	**0.768**	**0.634**	**0.164**	**1000**	**0.645**	**0.725**	**0.49**	**0.444**	**0.549**	**0.534**	**0.222**	**0.348**	**0.457**
	p	0.001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.11	.	0	0	0	0	0	0	0.03	0.001	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.135**	**0.365**	**0.593**	**0.523**	**0.226**	**0.472**	**0.567**	**0.417**	**0.536**	**0.565**	**0.122**	**1000**	**0.485**	**0.649**	**0.343**	**0.22**	**0.37**	**0.354**	**0.236**	**0.138**	**0.164**
	p	0.188	0	0	0	0.027	0	0	0	0	0	0.237	.	0	0	0.001	0.032	0	0	0.021	0.181	0.111
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.125**	**0.456**	**0.731**	**0.387**	**0.469**	**0.417**	**0.431**	**0.567**	**0.648**	**0.404**	**0.314**	**1000**	**0.75**	**0.603**	**0.337**	**0.295**	**0.451**	**0.469**	**0.16**	**0.199**	**0.324**
	p	0.224	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.002	.	0	0	0.001	0.004	0	0	0.119	0.052	0.001
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.005**	**0.458**	**0.753**	**0.492**	**0.457**	**0.564**	**0.538**	**0.626**	**0.626**	**0.589**	**0.025**	**1000**	**0.659**	**0.713**	**0.288**	**0.201**	**0.472**	**0.437**	**0.272**	**0.354**	**0.323**
	p	0.961	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.812	.	0	0	0.004	0.049	0	0	0.007	0	0.001
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.290**	**0.45**	**0.782**	**0.571**	**0.408**	**0.324**	**0.575**	**0.675**	**0.834**	**0.546**	**0.146**	**1000**	**0.638**	**0.694**	**0.234**	**0.042**	**0.397**	**0.404**	**0.507**	**0.615**	**0.552**
	p	0.004	0	0	0	0	0.001	0	0	0	0	0.156	.	0	0	0.021	0.683	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Kimlik İçin Korelasyon İlişkisi

		KİMLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.162**	**0.31**	**0.732**	**0.506**	**0.337**	**0.603**	**0.293**	**0.427**	**0.63**	**0.357**	**0.298**	**0.645**	**1000**	**0.693**	**0.336**	**0.163**	**0.545**	**0.605**	**0.283**	**0.429**	**0.443**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.047**	**0.466**	**0.761**	**0.511**	**0.378**	**0.675**	**0.314**	**0.472**	**0.699**	**0.53**	**0.353**	**0.441**	**1000**	**0.773**	**0.479**	**0.449**	**0.748**	**0.744**	**0.399**	**0.47**	**0.362**
	p	0.651	0	0	0	0	0	0.002	0	0	0	0	0	.	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.469**	**0.668**	**0.881**	**0.714**	**0.605**	**0.831**	**0.291**	**0.451**	**0.769**	**0.647**	**0.332**	**0.645**	**1000**	**0.872**	**0.673**	**0.577**	**0.753**	**0.747**	**0.364**	**0.571**	**0.659**
	p	0	0	0	0	0	0	0.004	0	0	0	0.001	0	.	0	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**-0.067**	**0.203**	**0.713**	**0.399**	**0.225**	**0.778**	**0.214**	**0.141**	**0.087**	**0.267**	**0.339**	**0.485**	**1000**	**0.732**	**0.262**	**0.203**	**0.687**	**0.746**	**0.289**	**0.108**	**-0.029**
	p	0.515	0.047	0	0	0.028	0	0.037	0.171	0.402	0.009	0.001	0	.	0	0.01	0.047	0	0	0.004	0.293	0.776
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.125**	**0.371**	**0.809**	**0.501**	**0.445**	**0.657**	**0.346**	**0.552**	**0.676**	**0.465**	**0.274**	**0.75**	**1000**	**0.775**	**0.451**	**0.303**	**0.627**	**0.652**	**0.272**	**0.403**	**0.458**
	p	0.225	0	0	0	0	0	0.001	0	0	0	0.007	0	.	0	0	0.003	0	0	0.007	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**-0.021**	**0.281**	**0.764**	**0.566**	**0.452**	**0.738**	**0.378**	**0.531**	**0.589**	**0.54**	**0.327**	**0.659**	**1000**	**0.793**	**0.422**	**0.169**	**0.669**	**0.734**	**0.278**	**0.426**	**0.36**
	p	0.838	0.006	0	0	0	0	0	0	0	0	0.001	0	.	0	0	0.1	0	0	0.006	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.144**	**0.234**	**0.755**	**0.559**	**0.277**	**0.578**	**0.48**	**0.446**	**0.591**	**0.403**	**0.3**	**0.638**	**1000**	**0.733**	**0.097**	**-0.104**	**0.582**	**0.618**	**0.271**	**0.374**	**0.355**
	p	0.161	0.022	0	0	0.006	0	0	0	0	0	0.003	0	.	0	0.349	0.314	0	0	0.008	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Etki Cazibe İçin Korelasyon İlişkisi

		ETKİ CAZİBE																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.178**	**0.494**	**0.843**	**0.553**	**0.461**	**0.73**	**0.445**	**0.622**	**0.578**	**0.749**	**-0.006**	**0.595**	**0.693**	**1000**	**0.455**	**0.377**	**0.696**	**0.704**	**0.441**	**0.485**	**0.397**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.893	0	0	.	0	0	0	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**-0.056**	**0.56**	**0.736**	**0.549**	**0.411**	**0.653**	**0.41**	**0.635**	**0.609**	**0.78**	**0.136**	**0.514**	**0.773**	**1000**	**0.382**	**0.348**	**0.706**	**0.677**	**0.429**	**0.458**	**0.277**
	p	0.59	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.185	0	0	.	0	0.001	0	0	0	0	0.006
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.502**	**0.646**	**0.891**	**0.673**	**0.623**	**0.821**	**0.416**	**0.615**	**0.782**	**0.738**	**0.237**	**0.725**	**0.872**	**1000**	**0.662**	**0.59**	**0.769**	**0.768**	**0.407**	**0.533**	**0.657**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.02	0	0	.	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.092**	**0.409**	**0.809**	**0.481**	**0.404**	**0.687**	**0.395**	**0.45**	**0.406**	**0.639**	**0.137**	**0.649**	**0.732**	**1000**	**0.298**	**0.303**	**0.639**	**0.65**	**0.252**	**0.13**	**0.207**
	p	0.371	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.182	0	0	.	0.003	0.003	0	0	0.013	0.205	0.043
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.225**	**0.369**	**0.831**	**0.557**	**0.454**	**0.717**	**0.483**	**0.682**	**0.64**	**0.627**	**0.099**	**0.603**	**0.775**	**1000**	**0.518**	**0.396**	**0.749**	**0.745**	**0.374**	**0.518**	**0.569**
	p	0.027	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.337	0	0	.	0	0	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.083**	**0.488**	**0.88**	**0.677**	**0.653**	**0.783**	**0.439**	**0.616**	**0.661**	**0.798**	**-0.007**	**0.713**	**0.793**	**1000**	**0.516**	**0.319**	**0.707**	**0.721**	**0.293**	**0.488**	**0.488**
	p	0.421	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.947	0	0	.	0	0.002	0	0	0.004	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.275**	**0.481**	**0.839**	**0.634**	**0.486**	**0.638**	**0.48**	**0.622**	**0.703**	**0.753**	**0.049**	**0.694**	**0.733**	**1000**	**0.26**	**0.051**	**0.592**	**0.617**	**0.406**	**0.469**	**0.484**
	p	0.007	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.634	0	0	.	0.01	0.624	0	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Detaylandırma İçin Korelasyon İlişkisi

		DETAYLANDIRMA																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
	K	**0.094**	**0.667**	**0.552**	**0.303**	**0.736**	**0.628**	**0.217**	**0.367**	**0.619**	**0.483**	**-0.102**	**0.251**	**0.336**	**0.455**	**1000**	**0.834**	**0.688**	**0.632**	**0.376**	**0.327**	**0.174**
	p	0.025	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.014	0	0	0	.	0	0	0	0	0	0
GENEL	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
	K	**0.163**	**0.585**	**0.649**	**0.519**	**0.704**	**0.405**	**0.204**	**0.419**	**0.71**	**0.265**	**0.06**	**0.235**	**0.479**	**0.382**	**1000**	**0.824**	**0.559**	**0.45**	**0.34**	**0.455**	**0.403**
	p	0.113	0	0	0	0	0	0.046	0	0	0.009	0.562	0.021	0	0	.	0	0	0	0.001	0	0
ORTAKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.454**	**0.596**	**0.676**	**0.571**	**0.695**	**0.741**	**0.166**	**0.445**	**0.748**	**0.415**	**0.274**	**0.49**	**0.673**	**0.662**	**1000**	**0.79**	**0.755**	**0.751**	**0.377**	**0.496**	**0.571**
	p	0	0	0	0	0	0	0.106	0	0	0	0.007	0	0	0	.	0	0	0	0	0	0
BEŞİKTAŞ	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.124**	**0.379**	**0.543**	**0.522**	**0.55**	**0.401**	**0.351**	**0.368**	**0.595**	**0.292**	**0.087**	**0.343**	**0.262**	**0.298**	**1000**	**0.694**	**0.41**	**0.364**	**0.33**	**0.34**	**0.189**
	p	0.227	0	0	0	0	0	0	0	0	0.004	0.398	0.001	0.01	0.003	.	0	0	0	0.001	0.001	0.065
TAKSİM	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.197**	**0.499**	**0.613**	**0.502**	**0.684**	**0.602**	**0.322**	**0.474**	**0.693**	**0.39**	**-0.088**	**0.337**	**0.451**	**0.518**	**1000**	**0.74**	**0.602**	**0.545**	**0.491**	**0.466**	**0.387**
	p	0.054	0	0	0	0	0	0.001	0	0	0	0.393	0.001	0	0	.	0	0	0	0	0	0
ÇENGELKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.192**	**0.514**	**0.634**	**0.611**	**0.7**	**0.57**	**0.114**	**0.311**	**0.605**	**0.511**	**-0.035**	**0.288**	**0.422**	**0.516**	**1000**	**0.751**	**0.57**	**0.523**	**0.183**	**0.433**	**0.438**
	p	0.061	0	0	0	0	0	0.27	0.002	0	0	0.732	0.004	0	0	.	0	0	0	0.074	0	0
KADIKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.128**	**0.468**	**0.363**	**0.322**	**0.546**	**0.376**	**0.143**	**0.195**	**0.404**	**0.421**	**-0.198**	**0.234**	**0.097**	**0.26**	**1000**	**0.702**	**0.258**	**0.21**	**0.443**	**0.414**	**0.241**
	p	0.215	0	0	0.001	0	0	0.164	0.057	0	0	0.053	0.021	0.349	0.01	.	0	0.011	0.04	0	0	0.018
BEYAZIT	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Malzeme İçin Korelasyon İlişkisi

		MALZEME																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.035**	**0.709**	**0.452**	**0.139**	**0.626**	**0.511**	**0.186**	**0.23**	**0.479**	**0.479**	**-0.125**	**0.139**	**0.163**	**0.377**	**0.834**	**1000**	**0.763**	**0.63**	**0.311**	**0.215**	**0.047**
	p	0.408	0	0	0.001	0	0	0	0	0	0	0.003	0.001	0	0	0	.	0	0	0	0	0.258
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**0.139**	**0.652**	**0.612**	**0.45**	**0.602**	**0.367**	**0.228**	**0.276**	**0.675**	**0.254**	**0.179**	**0.214**	**0.449**	**0.348**	**0.824**	**1000**	**0.71**	**0.547**	**0.267**	**0.449**	**0.423**
	p	0.176	0	0	0	0	0	0.026	0.006	0	0.013	0.082	0.036	0	0.001	0	.	0	0	0.009	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.453**	**0.6**	**0.564**	**0.461**	**0.527**	**0.627**	**0.144**	**0.292**	**0.698**	**0.429**	**0.28**	**0.444**	**0.577**	**0.59**	**0.79**	**1000**	**0.869**	**0.782**	**0.328**	**0.45**	**0.567**
	p	0	0	0	0	0	0	0.162	0.004	0	0	0.006	0	0	0	0	.	0	0	0.001	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.177**	**0.565**	**0.506**	**0.382**	**0.515**	**0.312**	**0.218**	**0.229**	**0.548**	**0.294**	**0.054**	**0.22**	**0.203**	**0.303**	**0.694**	**1000**	**0.62**	**0.398**	**0.426**	**0.35**	**0.233**
	p	0.084	0	0	0	0	0.002	0.033	0.025	0	0.004	0.601	0.032	0.047	0.003	0	.	0	0	0	0	0.022
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.169**	**0.619**	**0.542**	**0.275**	**0.537**	**0.306**	**0.35**	**0.294**	**0.559**	**0.361**	**-0.007**	**0.295**	**0.303**	**0.396**	**0.74**	**1000**	**0.678**	**0.493**	**0.291**	**0.27**	**0.235**
	p	0.1	0	0	0.007	0	0.002	0	0.004	0	0	0.947	0.004	0.003	0	0	.	0	0	0.004	0.008	0.021
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.172**	**0.603**	**0.463**	**0.358**	**0.542**	**0.294**	**0.017**	**0.126**	**0.495**	**0.404**	**-0.186**	**0.201**	**0.169**	**0.319**	**0.751**	**1000**	**0.625**	**0.429**	**0.209**	**0.39**	**0.363**
	p	0.093	0	0	0	0	0.004	0.868	0.222	0	0	0.069	0.049	0.1	0.002	0	.	0	0	0.041	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**-0.117**	**0.282**	**0.18**	**-0.059**	**0.254**	**0.205**	**-0.133**	**-0.099**	**0.118**	**0.176**	**-0.25**	**0.042**	**-0.104**	**0.051**	**0.702**	**1000**	**0.354**	**0.269**	**0.125**	**0.071**	**-0.105**
	p	0.255	0.005	0.08	0.568	0.012	0.045	0.198	0.336	0.253	0.086	0.014	0.683	0.314	0.624	0	.	0	0.008	0.223	0.492	0.307
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge İyi İşçilik İçin Korelasyon İlişkisi

		İYİ İŞÇİLİK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.050**	**0.644**	**0.662**	**0.234**	**0.505**	**0.76**	**0.234**	**0.348**	**0.531**	**0.548**	**-0.105**	**0.365**	**0.545**	**0.696**	**0.688**	**0.763**	**1000**	**0.961**	**0.39**	**0.361**	**0.187**
	p	0.23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.012	0	0	0	0	0	.	0	0	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**-0.007**	**0.616**	**0.69**	**0.406**	**0.355**	**0.59**	**0.267**	**0.419**	**0.617**	**0.475**	**0.207**	**0.432**	**0.748**	**0.706**	**0.559**	**0.71**	**1000**	**0.945**	**0.383**	**0.436**	**0.31**
	p	0.946	0	0	0	0	0	0.008	0	0	0	0.043	0	0	0	0	0	.	0	0	0	0.002
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.457**	**0.627**	**0.735**	**0.489**	**0.557**	**0.793**	**0.152**	**0.363**	**0.72**	**0.506**	**0.233**	**0.549**	**0.753**	**0.769**	**0.755**	**0.869**	**1000**	**0.969**	**0.41**	**0.525**	**0.602**
	p	0	0	0	0	0	0	0.14	0	0	0	0.022	0	0	0	0	0	.	0	0	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.095**	**0.442**	**0.621**	**0.449**	**0.32**	**0.784**	**0.202**	**0.174**	**0.31**	**0.228**	**0.043**	**0.37**	**0.687**	**0.639**	**0.41**	**0.62**	**1000**	**0.918**	**0.44**	**0.345**	**0.21**
	p	0.356	0	0	0	0.001	0	0.048	0.089	0.002	0.025	0.68	0	0	0	0	0	.	0	0	0.001	0.04
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.123**	**0.469**	**0.723**	**0.317**	**0.368**	**0.649**	**0.335**	**0.357**	**0.54**	**0.385**	**-0.044**	**0.451**	**0.627**	**0.749**	**0.602**	**0.678**	**1000**	**0.948**	**0.276**	**0.436**	**0.412**
	p	0.232	0	0	0.002	0	0	0.001	0	0	0	0.668	0	0	0	0	0	.	0	0.007	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.027**	**0.571**	**0.671**	**0.427**	**0.517**	**0.702**	**0.147**	**0.296**	**0.526**	**0.555**	**-0.1**	**0.472**	**0.669**	**0.707**	**0.57**	**0.625**	**1000**	**0.931**	**0.294**	**0.45**	**0.334**
	p	0.79	0	0	0	0	0	0.154	0.003	0	0	0.332	0	0	0	0	0	.	0	0.004	0	0.001
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.034**	**0.266**	**0.624**	**0.13**	**0.222**	**0.639**	**0.168**	**0.241**	**0.344**	**0.305**	**-0.121**	**0.397**	**0.582**	**0.592**	**0.258**	**0.354**	**1000**	**0.992**	**0.128**	**0.212**	**0.161**
	p	0.74	0.009	0	0.207	0.03	0	0.101	0.018	0.001	0.002	0.241	0	0	0	0.011	0	.	0	0.214	0.039	0.118
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Dayanıklılık İçin Korelasyon İlişkisi

		DAYANIKLILIK																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
	K	**0.048**	**0.522**	**0.652**	**0.215**	**0.456**	**0.762**	**0.213**	**0.341**	**0.525**	**0.491**	**-0.075**	**0.383**	**0.605**	**0.704**	**0.632**	**0.63**	**0.961**	**1000**	**0.366**	**0.354**	**0.201**
	p	0.254	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.074	0	0	0	0	0	0	.	0	0	0
GENEL	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
	K	**-0.028**	**0.427**	**0.617**	**0.316**	**0.245**	**0.561**	**0.182**	**0.368**	**0.544**	**0.406**	**0.206**	**0.393**	**0.744**	**0.677**	**0.45**	**0.547**	**0.945**	**1000**	**0.363**	**0.385**	**0.259**
	p	0.787	0	0	0.002	0.016	0	0.076	0	0	0	0.044	0	0	0	0	0	0	.	0	0	0.011
ORTAKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.448**	**0.546**	**0.739**	**0.448**	**0.554**	**0.786**	**0.118**	**0.35**	**0.689**	**0.475**	**0.247**	**0.534**	**0.747**	**0.768**	**0.751**	**0.782**	**0.969**	**1000**	**0.412**	**0.497**	**0.568**
	p	0	0	0	0	0	0	0.254	0	0	0	0.015	0	0	0	0	0	0	.	0	0	0
BEŞİKTAŞ	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.007**	**0.227**	**0.589**	**0.404**	**0.27**	**0.823**	**0.166**	**0.159**	**0.215**	**0.153**	**0.043**	**0.354**	**0.746**	**0.65**	**0.364**	**0.398**	**0.918**	**1000**	**0.362**	**0.213**	**0.099**
	p	0.945	0.026	0	0	0.008	0	0.106	0.121	0.035	0.136	0.676	0	0	0	0	0	0	.	0	0.038	0.338
TAKSİM	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.086**	**0.31**	**0.676**	**0.278**	**0.292**	**0.676**	**0.305**	**0.351**	**0.538**	**0.301**	**-0.065**	**0.469**	**0.652**	**0.745**	**0.545**	**0.493**	**0.948**	**1000**	**0.255**	**0.444**	**0.422**
	p	0.405	0.002	0	0.006	0.004	0	0.003	0	0	0.003	0.528	0	0	0	0	0	0	.	0.012	0	0
ÇENGELKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.060**	**0.377**	**0.644**	**0.39**	**0.48**	**0.727**	**0.174**	**0.301**	**0.488**	**0.523**	**-0.018**	**0.437**	**0.734**	**0.721**	**0.523**	**0.429**	**0.931**	**1000**	**0.266**	**0.409**	**0.318**
	p	0.561	0	0	0	0	0	0.09	0.003	0	0	0.859	0	0	0	0	0	0	.	0.009	0	0.002
KADIKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.047**	**0.245**	**0.632**	**0.146**	**0.221**	**0.645**	**0.194**	**0.267**	**0.351**	**0.306**	**-0.089**	**0.404**	**0.618**	**0.617**	**0.21**	**0.269**	**0.992**	**1000**	**0.126**	**0.209**	**0.177**
	p	0.65	0.016	0	0.155	0.031	0	0.058	0.009	0	0.002	0.386	0	0	0	0.04	0.008	0	.	0.222	0.041	0.085
BEYAZIT	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Düzenli Bakım Onarım İçin Korelasyon İlişkisi

		DÜZENLİ BAKIM ONARIM																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.084**	**0.34**	**0.432**	**0.3**	**0.321**	**0.414**	**0.181**	**0.311**	**0.365**	**0.389**	**-0.077**	**0.285**	**0.283**	**0.441**	**0.376**	**0.311**	**0.39**	**0.366**	**1000**	**0.714**	**0.277**
	p	0.043	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.065	0	0	0	0	0	0	0	.	0	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**-0.121**	**0.256**	**0.462**	**0.394**	**0.201**	**0.38**	**0.126**	**0.253**	**0.384**	**0.382**	**0.13**	**0.383**	**0.399**	**0.429**	**0.34**	**0.267**	**0.383**	**0.363**	**1000**	**0.743**	**0.18**
	p	0.238	0.012	0	0	0.05	0	0.22	0.013	0	0	0.206	0	0	0	0.001	0.009	0	0	.	0	0.08
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.093**	**0.324**	**0.471**	**0.306**	**0.392**	**0.385**	**-0.007**	**0.209**	**0.329**	**0.205**	**-0.073**	**0.222**	**0.364**	**0.407**	**0.377**	**0.328**	**0.41**	**0.412**	**1000**	**0.677**	**0.275**
	p	0.37	0.001	0	0.002	0	0	0.949	0.041	0.001	0.045	0.478	0.03	0	0	0	0.001	0	0	.	0	0.007
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.212**	**0.273**	**0.29**	**0.102**	**0.258**	**0.328**	**0.148**	**0.155**	**0.354**	**0.079**	**0.06**	**0.236**	**0.289**	**0.252**	**0.33**	**0.426**	**0.44**	**0.362**	**1000**	**0.514**	**0.248**
	p	0.038	0.007	0.004	0.322	0.011	0.001	0.15	0.132	0	0.443	0.564	0.021	0.004	0.013	0.001	0	0	0	.	0	0.015
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.171**	**0.212**	**0.383**	**0.381**	**0.346**	**0.456**	**0.153**	**0.235**	**0.284**	**0.283**	**-0.148**	**0.16**	**0.272**	**0.374**	**0.491**	**0.291**	**0.276**	**0.255**	**1000**	**0.739**	**0.362**
	p	0.097	0.038	0	0	0.001	0	0.136	0.021	0.005	0.005	0.149	0.119	0.007	0	0	0.004	0.007	0.012	.	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.023**	**0.242**	**0.258**	**0.129**	**0.197**	**0.208**	**0.22**	**0.342**	**0.454**	**0.261**	**0.168**	**0.272**	**0.278**	**0.293**	**0.183**	**0.209**	**0.294**	**0.266**	**1000**	**0.705**	**0.302**
	p	0.825	0.018	0.011	0.209	0.054	0.042	0.032	0.001	0	0.01	0.102	0.007	0.006	0.004	0.074	0.041	0.004	0.009	.	0	0.003
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.225**	**0.538**	**0.431**	**0.538**	**0.594**	**0.334**	**0.249**	**0.395**	**0.57**	**0.503**	**-0.063**	**0.507**	**0.271**	**0.406**	**0.443**	**0.125**	**0.128**	**0.126**	**1000**	**0.827**	**0.522**
	p	0.028	0	0	0	0	0.001	0.015	0	0	0	0.541	0	0.008	0	0	0.223	0.214	0.222	.	0	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Hizmet (Servis) İçin Korelasyon İlişkisi

		HİZMET (SERVİS)																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
GENEL	**K**	**0.175**	**0.313**	**0.49**	**0.535**	**0.312**	**0.366**	**0.229**	**0.333**	**0.587**	**0.347**	**-0.01**	**0.382**	**0.429**	**0.485**	**0.327**	**0.215**	**0.361**	**0.354**	**0.714**	**1000**	**0.67**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.82	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0
	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
ORTAKÖY	**K**	**-0.043**	**0.406**	**0.476**	**0.542**	**0.317**	**0.392**	**0.211**	**0.33**	**0.639**	**0.36**	**0.287**	**0.329**	**0.47**	**0.458**	**0.455**	**0.449**	**0.436**	**0.385**	**0.743**	**1000**	**0.545**
	p	0.68	0	0	0	0.002	0	0.039	0.001	0	0	0.005	0.001	0	0	0	0	0	0	0	.	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEŞİKTAŞ	**K**	**0.276**	**0.595**	**0.619**	**0.622**	**0.531**	**0.458**	**0.142**	**0.308**	**0.65**	**0.412**	**0.151**	**0.348**	**0.571**	**0.533**	**0.496**	**0.45**	**0.525**	**0.497**	**0.677**	**1000**	**0.704**
	p	0.006	0	0	0	0	0	0.167	0.002	0	0	0.142	0.001	0	0	0	0	0	0	0	.	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
TAKSİM	**K**	**0.246**	**0.338**	**0.216**	**0.351**	**0.3**	**0.251**	**0.033**	**0.019**	**0.49**	**0.085**	**-0.316**	**0.138**	**0.108**	**0.13**	**0.34**	**0.35**	**0.345**	**0.213**	**0.514**	**1000**	**0.65**
	p	0.016	0.001	0.034	0	0.003	0.014	0.75	0.855	0	0.408	0.002	0.181	0.293	0.205	0.001	0	0.001	0.038	0	.	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
ÇENGELKÖY	**K**	**0.088**	**0.188**	**0.447**	**0.513**	**0.367**	**0.541**	**0.29**	**0.355**	**0.494**	**0.326**	**-0.152**	**0.199**	**0.403**	**0.518**	**0.466**	**0.27**	**0.436**	**0.444**	**0.739**	**1000**	**0.661**
	p	0.396	0.067	0	0	0	0	0.004	0	0	0.001	0.139	0.052	0	0	0	0.008	0	0	0	.	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
KADIKÖY	**K**	**0.032**	**0.451**	**0.524**	**0.443**	**0.48**	**0.34**	**0.231**	**0.348**	**0.728**	**0.438**	**0.001**	**0.354**	**0.426**	**0.488**	**0.433**	**0.39**	**0.45**	**0.409**	**0.705**	**1000**	**0.665**
	p	0.759	0	0	0	0	0.001	0.024	0.001	0	0	0.994	0	0	0	0	0	0	0	0	.	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
BEYAZIT	**K**	**0.325**	**0.455**	**0.477**	**0.656**	**0.495**	**0.32**	**0.342**	**0.414**	**0.749**	**0.499**	**-0.026**	**0.615**	**0.374**	**0.469**	**0.414**	**0.071**	**0.212**	**0.209**	**0.827**	**1000**	**0.77**
	p	0.001	0	0	0	0	0.001	0.001	0	0	0	0.802	0	0	0	0	0.492	0.039	0.041	0	.	0
	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Kamu ve Özel Hizmetler İçin Korelasyon İlişkisi

		KAMU VE ÖZEL HİZMETLER																				
		d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	d10	d11	d12	d13	d14	d15	d16	d17	d18	d19	d20	d21
	K	**0.733**	**0.208**	**0.402**	**0.465**	**0.251**	**0.196**	**0.184**	**0.285**	**0.547**	**0.202**	**0.119**	**0.413**	**0.443**	**0.397**	**0.174**	**0.047**	**0.187**	**0.201**	**0.277**	**0.67**	**1000**
	p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.004	0	0	0	0	0.258	0	0	0	0	.
GENEL	N	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576	576
	K	**0.735**	**0.379**	**0.358**	**0.393**	**0.351**	**0.207**	**0.164**	**0.259**	**0.525**	**0.147**	**0.268**	**0.232**	**0.362**	**0.277**	**0.403**	**0.423**	**0.31**	**0.259**	**0.18**	**0.545**	**1000**
	p	0	0	0	0	0	0.043	0.109	0.011	0	0.152	0.008	0.023	0	0.006	0	0	0.002	0.011	0.08	0	.
ORTAKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.817**	**0.612**	**0.636**	**0.594**	**0.536**	**0.557**	**0.202**	**0.36**	**0.734**	**0.555**	**0.32**	**0.457**	**0.659**	**0.657**	**0.571**	**0.567**	**0.602**	**0.568**	**0.275**	**0.704**	**1000**
	p	0	0	0	0	0	0	0.048	0	0	0	0.001	0	0	0	0	0	0	0	0.007	0	.
BEŞİKTAŞ	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.784**	**0.279**	**0.162**	**0.305**	**0.223**	**0.166**	**0.111**	**0.171**	**0.523**	**0.16**	**-0.238**	**0.164**	**-0.029**	**0.207**	**0.189**	**0.233**	**0.21**	**0.099**	**0.248**	**0.65**	**1000**
	p	0	0.006	0.115	0.003	0.029	0.106	0.282	0.096	0	0.119	0.02	0.111	0.776	0.043	0.065	0.022	0.04	0.338	0.015	0	.
TAKSİM	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.679**	**0.328**	**0.442**	**0.332**	**0.508**	**0.425**	**0.3**	**0.45**	**0.562**	**0.439**	**-0.017**	**0.324**	**0.458**	**0.569**	**0.387**	**0.235**	**0.412**	**0.422**	**0.362**	**0.661**	**1000**
	p	0	0.001	0	0.001	0	0	0.003	0	0	0	0.872	0.001	0	0	0	0.021	0	0	0	0	.
ÇENGELKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.600**	**0.36**	**0.538**	**0.465**	**0.512**	**0.302**	**0.178**	**0.25**	**0.637**	**0.406**	**-0.094**	**0.323**	**0.36**	**0.488**	**0.438**	**0.363**	**0.334**	**0.318**	**0.302**	**0.665**	**1000**
	p	0	0	0	0	0	0.003	0.082	0.014	0	0	0.364	0.001	0	0	0	0	0.001	0.002	0.003	0	.
KADIKÖY	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96
	K	**0.789**	**0.42**	**0.424**	**0.532**	**0.419**	**0.2**	**0.344**	**0.381**	**0.619**	**0.425**	**0.091**	**0.552**	**0.355**	**0.484**	**0.241**	**-0.105**	**0.161**	**0.177**	**0.522**	**0.77**	**1000**
	p	0	0	0	0	0	0.051	0.001	0	0	0	0.377	0	0	0	0.018	0.307	0.118	0.085	0	0	.
BEYAZIT	N	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96

Çizelge Ulaşılabilirlik korelasyon yorumları

ULAŞILABİLİRLİK D1				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt	Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Beyazıt	Ortaköy, Taksim, Çengelköy, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Beyazıt	Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Çengelköy	Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Çengelköy	Genel
Mekânsal yönelim D6	Beşiktaş	Genel, Beyazıt, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	
Mahremiyet D7	Beyazıt	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beyazıt	
İyi olma D8	Genel, Beşiktaş	Beyazıt, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	Genel
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Taksim	Çengelköy, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	Genel
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Çengelköy	Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	Genel
Sürdürülebilirlik D11	Beşiktaş	Genel, Beyazıt, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Beyazıt	Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	Genel
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş	Beyazıt, Çengelköy, Taksim,	Beşiktaş	Genel

		Kadıköy, Ortaköy		
Etki, cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Çengelköy	Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	Genel
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş	Beyazıt, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	Genel
Malzeme D16	Beşiktaş	Genel, Beyazıt, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	
İyi işçilik D17	Beşiktaş	Genel, Beyazıt, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	
Dayanıklılık D18	Beşiktaş	Genel, Beyazıt, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy	Beşiktaş	
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beyazıt, Taksim	Beşiktaş, Çengelköy, Kadıköy, Ortaköy	Beyazıt	Genel
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Taksim	Çengelköy, Kadıköy, Ortaköy	Beyazıt	Genel
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Çengelköy, Taksim, Kadıköy, Ortaköy		Beşiktaş	Kadıköy
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Erişilebilirlik korelasyon yorumları

ERİŞİLEBİLİRLİK D2				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt	Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Mekânsal yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beyazıt, Kadıköy	Beşiktaş	Çengelköy
İyi olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Sürdürülebilirlik D11 (İlişki Ters Yönlüdür)	Genel, Kadıköy	Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim	Genel	Kadıköy
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy,		Beşiktaş	Taksim

	Taksim, Kadıköy			
Etki, cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Çengelköy
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Taksim
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Çengelköy
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	Beşiktaş	Genel
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Etkililik korelasyon yorumları

ETKİLİLİK D3				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Beyazıt	Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Çengelköy
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Beyazıt
Mekânsal yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Ortaköy
İyi olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Sürdürülebilirlik D11				
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Etki, cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy,		Kadıköy	Ortaköy

	Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Ortaköy	Genel
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Ortaköy
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Esneklik korelasyon yorumları

ESNEKLİK D4				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Beyazıt	Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Çengelköy
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Genel
Mekânsal yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Ortaköy	Genel
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
İyi olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Çengelköy	Ortaköy
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Genel
Sürdürülebilirlik D11	Genel, Ortaköy	Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Taksim, Kadıköy	Ortaköy	Genel
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Çengelköy
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim

Etki, cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Genel
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy	Taksim Kadıköy	Beyazıt	Genel
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Güvenlik korelasyon yorumları

GÜVENLİK D5				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt	Ortaköy Taksim Kadıköy	Çengelköy	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Beyazıt
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Genel
Mekânsal yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
İyi olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Sürdürülebilirlik D11				
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Ortaköy	Beşiktaş	Taksim
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Etki, cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy,		Kadıköy	Taksim

	Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Taksim	Ortaköy, Kadıköy	Beyazıt	Taksim
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Mekansal Yönelim korelasyon yorumları

MEKÂNSAL YÖNELİM D6				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Beşiktaş	Genel, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Ortaköy	Beşiktaş
İyi olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Taksim
Sürdürülebilirlik D11				
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Beyazıt
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Etki, cazibe	Genel, Beşiktaş,		Beşiktaş	Beyazıt

D14	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Kadıköy
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Taksim
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Kadıköy	Beyazıt, Taksim	Beşiktaş	Genel
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Mahremiyet korelasyon yorumları

MAHREMİYET D7				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Beyazıt	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beyazıt, Kadıköy	Ortaköy	Çengelköy
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Ortaköy
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Ortaköy	Beşiktaş
İyi olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Ortaköy
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Kadıköy
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Beyazıt
Sürdürülebilirlik D11	Genel, Çengelköy	Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	Genel
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Etki, cazibe	Genel, Beşiktaş,		Çengelköy	Taksim

D14	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Ortaköy, Çengelköy, Taksim	Beşiktaş, Beyazıt, Kadıköy	Taksim	Ortaköy
Malzeme D16	Genel, Ortaköy, Çengelköy, Taksim	Beşiktaş, Beyazıt, Kadıköy	Çengelköy	Genel
İyi işçilik D17	Genel, Ortaköy, Çengelköy, Taksim	Beşiktaş, Beyazıt, Kadıköy	Çengelköy	Taksim
Dayanıklılık D18	Genel, Çengelköy	Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	Genel
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beyazıt, Kadıköy	Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beyazıt	Genel
Hizmet, servis D20	Genel, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Beşiktaş, Taksim	Beyazıt	Ortaköy
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt	Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Genel
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge İyi Olma korelasyon yorumları

İYİ OLMA D8				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Çengelköy	Ortaköy
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Taksim
Sürdürülebilirlik D11	Çengelköy	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Çengelköy	Genel
Etki, cazibe	Genel, Beşiktaş,		Çengelköy	Taksim

D14	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Kadıköy
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beyazıt Kadıköy	Çengelköy	Taksim
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Ortaköy	Beyazıt
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Ortaköy	Beyazıt
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Beşiktaş
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Beşiktaş
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Çengelköy	Kadıköy
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Konfor korelasyon yorumları

KONFOR D9				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Taksim	Çengelköy, Ortaköy, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Kadıköy
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Genel
Sürdürülebilirlik D11	Genel, Beşiktaş	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Ortaköy
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Kadıköy
Etki, cazibe	Genel, Beşiktaş,		Beşiktaş	Taksim

D14	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Çengelköy
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Çeşitlilik korelasyon yorumları

ÇEŞİTLİLİK D10				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt	Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Beyazıt
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Taksim
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Genel
Sürdürülebilirlik D11	Genel, Beşiktaş	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel*
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Etki, cazibe	Genel, Beşiktaş,		Kadıköy	Çengelköy

D14	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Ortaköy
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Genel	Ortaköy
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Kadıköy	Çengelköy
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Beşiktaş
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Çengelköy
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Kadıköy	Ortaköy Taksim	Beşiktaş	Genel
İlişkiler aynı yönlüdür * İlişkiler ters yönlüdür.				

Çizelge Sürdürülebilirlik korelasyon yorumları

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK D11				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1				
Erişilebilirlik D2				
Etkililik D3				
Esneklik D4				
Güvenlik D5				
Mekânsal Yönelim D6				
Mahremiyet D7				
İyi Olma D8				
Konfor D9				
Çeşitlilik D10				
Düzen D12				
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Ortaköy	Çengelköy
Etki, cazibe D14				
Detaylandırma D15				
Malzeme D16				
İyi işçilik D17				
Dayanıklılık D18				
Düzenli bakım onarım D19				
Hizmet, servis D20 (ters yönde ilişki)	Ortaköy, Taksim	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Kadıköy	Ortaköy	Taksim
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Ortaköy, Taksim	Çengelköy, Beyazıt, Kadıköy	Beşiktaş	Taksim

(ters yönde ilişki)				
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Düzen korelasyon yorumları

DÜZEN D12				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Beyazıt	Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Çengelköy
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Taksim, Kadıköy	Ortaköy	Beşiktaş	Taksim
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Beyazıt
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Ortaköy
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Sürdürülebilirlik D11	Genel, Çengelköy	Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	Genel
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Ortaköy
Etki, cazibe	Genel, Beşiktaş,		Beşiktaş	Ortaköy

D14	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	Beyazıt	Beşiktaş
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Çengelköy Taksim	Beyazıt	Ortaköy
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Ortaköy
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Kimlik korelasyon yorumları

KİMLİK D13				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Kadıköy	Genel
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Kadıköy
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Sürdürülebilirlik D11	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Ortaköy	Çengelköy
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Ortaköy

Etki, cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Taksim
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beyazıt Kadıköy	Beşiktaş	Genel
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Ortaköy	Beyazıt
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Beyazıt
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Beyazıt
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Etki Cazibe korelasyon yorumları

ETKİ, CAZİBE D14				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt	Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Ortaköy	Çengelköy
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Ortaköy
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Taksim
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Çengelköy
Sürdürülebilirlik D11	Beşiktaş	Genel, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy

Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Kadıköy
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Taksim
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Beyazıt
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Detaylandırma korelasyon yorumları

DETAYLANDIRMA D15				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Taksim
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mahremiyet D7	Genel, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beşiktaş, Beyazıt, Kadıköy	Taksim	Ortaköy
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Kadıköy
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Ortaköy
Sürdürülebilirlik D11 (ilişki ters yönlüdür)	Genel, Beşiktaş	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Kimlik	Genel, Beşiktaş,	Beyazıt	Beşiktaş	Taksim

D13	Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Etki, Cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim	Kadıköy	Çengelköy	Taksim
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Genel
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Malzeme korelasyon yorumları

MALZEME D16				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Beşiktaş	Genel, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Ortaköy	Genel
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mahremiyet D7	Genel, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beşiktaş Beyazıt Kadıköy	Çengelköy	Genel
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beyazıt Kadıköy	Çengelköy	Taksim
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Genel	Ortaköy
Sürdürülebilirlik D11 (ilişki ters yönlüdür)	Genel, Beşiktaş, Beyazıt	Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Beyazıt
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Kimlik	Genel, Beşiktaş,	Beyazıt	Beşiktaş	Genel

D13	Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Kadıköy		
Etki, Cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Taksim
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Taksim
İyi işçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Taksim	Kadıköy
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Kamu ve özel hizmetler D21	Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Genel Beyazıt	Beşiktaş	Taksim
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge İyi İşçilik korelasyon yorumları

İYİ İŞÇİLİK D17				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Beşiktaş	Genel, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Beyazıt
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Mahremiyet D7	Genel, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beşiktaş Beyazıt Kadıköy	Çengelköy	Taksim
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Ortaköy	Beyazıt
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Kadıköy	Taksim
Sürdürülebilirlik D11 (ilişki ters yönlüdür)	Genel, Beşiktaş, Ortaköy	Çengelköy, Beyazıt, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Genel
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel

Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Etki, Cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Taksim	Çengelköy
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Dayanıklılık korelasyon yorumları

DAYANIKLILIK D18				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Beşiktaş	Genel, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Taksim	Ortaköy
Mahremiyet D7	Genel, Çengelköy	Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	Genel
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Ortaköy	Beyazıt
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Kadıköy	Çengelköy
Sürdürülebilirlik D11	Beşiktaş, Ortaköy	Genel, Çengelköy, Beyazıt, Taksim, Kadıköy	Beşiktaş	Ortaköy
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim

Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Genel
Etki, Cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
İyi İşçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Düzenli bakım onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Çengelköy
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Kadıköy	Beyazıt Taksim	Beşiktaş	Genel
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Düzenli Bakım Onarım korelasyon yorumları

DÜZENLİ BAKIM ONARIM D19				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beyazıt, Taksim	Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Kadıköy	Beyazıt	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Çengelköy
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Kadıköy
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy	Taksim Kadıköy	Beyazıt	Genel
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Taksim	Ortaköy Kadıköy	Beyazıt	Taksim
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Kadıköy
Mahremiyet D7	Genel Beyazıt, Kadıköy	Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim	Beyazıt	Genel
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Beşiktaş
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Beşiktaş
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Beşiktaş
Sürdürülebilirlik D11				
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	Beyazıt	Beşiktaş
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Etki, Cazibe	Genel, Beşiktaş,		Genel	Taksim

D14	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy			
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim	Kadıköy	Çengelköy	Taksim
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Taksim	Kadıköy
İyi İşçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Taksim	Çengelköy
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Çengelköy
Hizmet, servis D20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Taksim, Kadıköy	Ortaköy	Beyazıt	Taksim
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Hizmet, Servis korelasyon yorumları

HİZMET, SERVİS D20				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Taksim	Çengelköy, Ortaköy, Kadıköy	Beyazıt	Genel
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Çengelköy	Beşiktaş	Genel
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel	Taksim
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Çengelköy	Taksim
Mahremiyet D7	Genel, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Beşiktaş Taksim	Beyazıt	Ortaköy
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Beşiktaş
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Çengelköy
Sürdürülebilirlik D11 (ilişki ters yönlüdür)	Ortaköy, Taksim	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Kadıköy	Ortaköy	Taksim
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Çengelköy Taksim	Beyazıt	Ortaköy
Kimlik D13	Genel, Beşiktaş, Çengelköy,	Taksim	Beşiktaş	Beyazıt

	Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy			
Etki, Cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Ortaköy
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Malzeme D16	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
İyi İşçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Beyazıt
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Genel Beşiktaş	Beyazıt
Düzenli Bakım Onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Taksim
Kamu ve özel hizmetler D21	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Ortaköy
İlişkiler aynı yönlüdür				

Çizelge Kamu ve Özel Hizmetler korelasyon yorumları

KAMU VE ÖZEL HİZMETLER D21				
	ANLAMLI KORELASYON İLİŞKİSİ	**ANLAMSIZ KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN YÜKSEK KORELASYON İLİŞKİSİ**	**EN DÜŞÜK KORELASYON İLİŞKİSİ**
Ulaşılabilirlik D1	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Kadıköy
Erişilebilirlik D2	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Etkililik D3	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Ortaköy
Esneklik D4	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Güvenlik D5	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Mekânsal Yönelim D6	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Kadıköy	Beyazıt Taksim	Beşiktaş	Genel
Mahremiyet D7	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt	Ortaköy Taksim Kadıköy	Beyazıt	Genel
İyi Olma D8	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Çengelköy	Kadıköy
Konfor D9	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Taksim
Çeşitlilik D10	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Kadıköy	Ortaköy Taksim	Beşiktaş	Genel
Sürdürülebilirlik D11 (ilişki ters yönlüdür)	Genel, Beşiktaş, Ortaköy, Taksim	Çengelköy Beyazıt Kadıköy	Beşiktaş	Taksim
Düzen D12	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beyazıt	Ortaköy
Kimlik	Genel, Beşiktaş,	Taksim	Beşiktaş	Beyazıt

D13	Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy			
Etki, Cazibe D14	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beşiktaş	Ortaköy
Detaylandırma D15	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Kadıköy	Taksim	Beşiktaş	Genel
Malzeme D16	Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Genel Beyazıt	Beşiktaş	Taksim
İyi İşçilik D17	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Taksim, Kadıköy	Beyazıt	Beşiktaş	Genel
Dayanıklılık D18	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Ortaköy, Kadıköy	Beyazıt Taksim	Beşiktaş	Genel
Düzenli Bakım Onarım D19	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Taksim, Kadıköy	Ortaköy	Beyazıt	Taksim
Hizmet, servis d20	Genel, Beşiktaş, Çengelköy, Beyazıt, Ortaköy, Taksim, Kadıköy		Beyazıt	Ortaköy
İlişkiler aynı yönlüdür				

Ek 4 Radar grafiklerinin ortalama çizelgeleri

Daimi ve geçici kullanıcıların ortalama çizelgeleri

Daimi kullanıcıların ortalama çizelgeleri

Daimi kullanıcıları işlevsel kalite değerlendirmeleri		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
ulaşılabilirlik	i1	3.0437	3.0406	3.5031	3.1594	3.5281	3.1469	3.237
erişilebilirlik	i2	3.2844	3.4469	3.1813	3.425	2.2781	3.3281	3.1573
etkililik	i3	3.1875	3.4625	3.4156	3.1688	2.9875	3.2	3.237
esneklik	i4	3.4031	3.6906	3.4281	3.4	3.7156	3.2094	3.4745
güvenlik	i5	3.3688	3.275	3.2406	3.5125	2.7156	3.5531	3.2776
mekansal yönelim	i6	3.1937	3.6625	3.3625	3.1625	2.5875	3.1625	3.1885
mahremiyet	i7	3.3938	3.4875	3.2188	3.4281	3.2719	3.1469	3.3245
fiziksel iyi olma	i8	3.4188	3.875	3.55	3.7	3.4813	3.3938	3.5698
konfor	i9	3.1688	3.5031	2.9594	3.0437	3.0781	3.3844	3.1896
çeşitlilik	i10	3.6219	3.9031	3.7469	3.5969	3.0906	3.2594	3.5365
sürdürülebilirlik	i11	3.5625	3.4063	2.3125	2.625	3.75	3.4375	3.1823

Daimi kullanıcıları estetik kalite değerlendirmeleri		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
Düzen	e1	3.3156	3.7187	3.2375	3.3125	3.5281	3.4781	3.4318
kimlik	e2	3.1156	3.7438	3.1844	2.8688	3.2875	3.3875	3.2646
etki cazibe	e3	3.3313	3.7719	3.5063	3.3094	3.125	3.15	3.3656

Daimi kullanıcıları yapım kalitesi değerlendirmeleri		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
detaylandırma	y1	2.9187	3.0687	2.7563	2.8375	1.9313	3.1813	2.7823
malzeme	y2	2.9781	3.0281	2.8906	3.0313	1.1438	2.9781	2.675
iyi işçilik	y3	2.8875	3.5875	3.0875	2.7125	1.725	2.8375	2.8063
dayanıklılık	y4	2.9844	3.7688	3.0938	2.7219	1.925	2.9188	2.9021

Daimi kullanıcıları bakım ve hizmet kalitesi değerlendirmeleri		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
düzenli bakım onarım	b1	3.1562	4	3.6875	3.2188	2.9062	3.0312	3.3333
hizmet (servis)	b2	3.175	3.7344	3.4125	2.8875	3.4031	2.8188	3.2385
Kamu ve özel hizmetler	b3	3.1531	3.4312	3.375	3.0625	3.7375	3.1688	3.3214

Geçici kullanıcıların ortalama çizelgeleri

Geçici kullanıcıları işlevsel kalite değerlendirmeleri		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
ulaşılabilirlik	i1	3.1984	3.3563	3.3797	3.0156	3.4297	3.2859	3.2776
erişilebilirlik	i2	3.1094	3.2203	3.1891	3.0844	2.2719	3.4703	3.0576
etkililik	i3	3.2063	3.3203	3.4516	3.0359	3.0906	3.2141	3.2198
esneklik	i4	3.3266	3.3906	3.4594	3.3453	3.5375	3.2766	3.3893
güvenlik	i5	3.4172	3.3672	3.1953	3.2094	2.6578	3.7203	3.2612
mekansal yönelim	i6	3.2219	3.3969	3.3625	3.1094	2.5656	3.3	3.1594
mahremiyet	i7	3.4016	3.3172	3.5187	3.35	3.1297	3.3063	3.3372
fiziksel iyi olma	i8	3.6031	3.6531	3.6844	3.5344	3.425	3.6094	3.5849
konfor	i9	3.1531	3.3531	2.9078	2.9109	2.875	3.4516	3.1086
çeşitlilik	i10	3.5234	3.4719	3.8594	3.5359	2.9187	3.4562	3.4609
sürdürülebilirlik	i11	3.3438	2.875	3.375	3.3125	4.0312	3.6719	3.4349

Geçici kullanıcıları estetik kalite değerlendirmeleri		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
Düzen	e1	3.3172	3.5641	3.4031	3.2781	3.4703	3.5594	3.432
kimlik	e2	3.0563	3.5047	3.25	2.925	3.3563	3.5313	3.2706
etki cazibe	e3	3.3406	3.4281	3.5359	3.2234	3.1234	3.2328	3.3141

Geçici kullanıcıları yapım kalitesi değerlendirmeleri		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
detaylandırma	y1	3.025	3.0563	2.8875	2.7969	1.7719	3.2219	2.7932
malzeme	y2	2.9969	2.7359	2.7469	2.8328	1.2156	2.9094	2.5729
iyi işçilik	y3	2.8531	3.0313	2.8875	2.6281	1.8562	2.8813	2.6896
dayanıklılık	y4	2.9516	3.1641	2.9703	2.6422	2.0484	3.0469	2.8039

Geçici bakım ve hizmet kalitesi değerlendirmeleri		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
düzenli bakım onarım	b1	3.125	3.4375	3.4844	3.0469	2.5313	2.7813	3.0677
hizmet (servis)	b2	2.9375	3.2766	2.8828	2.5563	2.8219	2.65	2.8542
Kamu ve özel hizmetler	b3	3.1078	3.3953	3.0516	2.8047	3.4141	3.2031	3.1628

Mekân kalitesi parametrelerinin daimi ve geçici kullanıcılar tarafından değerlendirmelerinin ortalama çizelgeleri

İşlevsel kalite

		Daimi kullanıcı	Geçici Kullanıcı	Genel
ulaşılabilirlik	i1	3.237	3.278	3.264
erişilebilirlik	i2	3.157	3.058	3.091
etkililik	i3	3.237	3.220	3.226
esneklik	i4	3.475	3.389	3.418
güvenlik	i5	3.278	3.261	3.267
mekansal yönelim	i6	3.189	3.159	3.169
mahremiyet	i7	3.325	3.337	3.333
fiziksel iyi olma	i8	3.570	3.585	3.580
konfor	i9	3.190	3.109	3.136
çeşitlilik	i10	3.537	3.461	3.486
sürdürülebilirlik	i11	3.182	3.435	3.351

Estetik Kalite

		Daimi kullanıcı	Geçici Kullanıcı	Genel
Düzen	e1	3.432	3.432	3.432
kimlik	e2	3.265	3.271	3.269
etki cazibe	e3	3.366	3.314	3.331

Yapım kalitesi

		Daimi kullanıcı	Geçici Kullanıcı	Genel
detaylandırma	y1	2.782	2.793	2.790
malzeme	y2	2.675	2.573	2.607
iyi işçilik	y3	2.806	2.690	2.729
dayanıklılık	y4	2.902	2.804	2.837

Bakım ve hizmet kalitesi

		Daimi kullanıcı	Geçici Kullanıcı	Genel
düzenli bakım onarım	b1	3.333	3.068	3.156
hizmet (servis)	b2	3.239	2.854	2.982
Kamu ve özel hizmetler	b3	3.321	3.163	3.216

Meydanların kendi aralarında mekân kalitesi açısından değerlendirilme ortalama çizelgeleri

İşlevsel kalite

		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
ulaşılabilirlik	i1	3.147	3.251	3.421	3.0635	3.4625	3.2396	3.2641
erişilebilirlik	i2	3.168	3.296	3.187	3.1979	2.274	3.4229	3.0908
etkililik	i3	3.200	3.368	3.440	3.0802	3.0562	3.2094	3.2255
esneklik	i4	3.352	3.491	3.449	3.3635	3.5969	3.2542	3.4177
güvenlik	i5	3.401	3.337	3.210	3.3104	2.6771	3.6646	3.2667
mekansal yönelim	i6	3.213	3.485	3.363	3.1271	2.5729	3.2542	3.1691
mahremiyet	i7	3.399	3.374	3.419	3.376	3.1771	3.2531	3.333
fiziksel iyi olma	i8	3.542	3.727	3.640	3.5896	3.4438	3.5375	3.5799
konfor	i9	3.158	3.403	2.925	2.9552	2.9427	3.4292	3.1356
çeşitlilik	i10	3.556	3.616	3.822	3.5563	2.976	3.3906	3.4861
sürdürülebilirlik	i11	3.417	3.052	3.021	3.0833	3.9375	3.5937	3.3507

Estetik kalite

		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
Düzen	e1	3.317	3.616	3.348	3.2896	3.4896	3.5323	3.4319
kimlik	e2	3.076	3.584	3.228	2.9062	3.3333	3.4833	3.2686
etki cazibe	e3	3.338	3.543	3.526	3.2521	3.124	3.2052	3.3312

Yapım kalitesi

		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
detaylandırma	y1	2.990	3.060	2.844	2.8104	1.825	3.2083	2.7896
malzeme	y2	2.991	2.833	2.795	2.899	1.1917	2.9323	2.6069
iyi işçilik	y3	2.865	3.217	2.954	2.6563	1.8125	2.8667	2.7285
dayanıklılık	y4	2.963	3.366	3.012	2.6687	2.0073	3.0042	2.8366

Bakım ve hizmet kalitesi

		Beşiktaş	Ortaköy	Taksim	Kadıköy	Beyazıt	Çengelköy	Genel
düzenli bakım onarım	b1	3.135	3.625	3.552	3.1042	2.6562	2.8646	3.1563
hizmet (servis)	b2	3.017	3.429	3.059	2.6667	3.0156	2.7063	2.9823
Kamu ve özel hizmetler	b3	3.123	3.407	3.159	2.8906	3.5219	3.1917	3.2156

Ek 5 PPS Alan Çalışması Soru Kağıdı örneği

Place Audit

1. Record Location:

2. Rate the Place

Comfort & Image	POOR	FAIR	GOOD
Overall attractiveness	1	2	3
Feeling of safety	1	2	3
Cleanliness/Quality of Maintenance	1	2	3
Comfort of places to sit	1	2	3

Comments/Notes:

Access & Linkages	POOR	FAIR	GOOD
Visibility from a distance	1	2	3
Ease in walking to the place	1	2	3
Transit access	1	2	3
Clarity of information/signage	1	2	3

Comments/Notes:

Uses & Activities	POOR	FAIR	GOOD
Mix of stores/services	1	2	3
Frequency of community events/activities	1	2	3
Overall busy-ness of area	1	2	3
Economic vitality	1	2	3

Comments/Notes:

Sociability	POOR	FAIR	GOOD
Number of people in groups	1	2	3
Evidence of volunteerism	1	2	3
Sense of pride and ownership	1	2	3
Presense of children and seniors	1	2	3

Comments/Notes:

3. Identify Opportunities

1. What do you like best about this place?

2. List ideas that you would do to improve this place that could be done right away and that wouldn't cost a lot:

3. What changes would you make in the long term that would have the biggest impact?

4. Ask someone who is in the "place" what they like about it and what they would do to improve it. Their answer:

continued on back

©2003 Project for Public Spaces,Inc.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	21.07.1972	
Doğum yeri	Karacasu	
Lise	1987-1990	İzmir Atatürk Lisesi
Lisans	1991-1995	KTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	1995-1999	KTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Bilgisi Programı
Doktora	2001- Devam ediyor	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı

Çalıştığı kurumlar

1999-2003	Anadolu Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi
2003- Devam ediyor	YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Araştırma Görevlisi